

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra sociální práce

Diplomová práce

Bc. Kateřina Roučová

Srovnání norské a české konstrukce konceptu "dostatečně dobrého rodičovství" u sociálních pracovníků náhradní rodinné péče

Comparison of the Norwegian and Czech design of the concept of "good
parenting" from the perspective of social workers of foster care

Praha 2020

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Oldřich Matoušek, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 3. června 2020

Kateřina Roučová

Abstrakt

Tato diplomová práce se věnuje dostatečně dobrému rodičovství pohledem sociálních pracovníků a pracovníků oddělení sociálně právní ochrany dětí v České republice a v Norsku. Teoretická část práce zpracovává dobré rodičovství, sociálně právní ochranu dětí a její instituce v kontextu obou zemí a národní i mezinárodní legislativní východiska důležitá pro pochopení rozdílů vnímání respondentů obou zemí na této rovině.

Výzkumná část se zaměřuje na rozdíly vnímání dostatečně dobrého rodičovství respondenty České republiky a Norska. V rámci smíšené studie, která kombinovala kvantitativní a kvalitativní metodologii, byly mapovány rozdíly v názorech respondentů na jednotlivé oblasti rodičovství a v pojetí rodinně právních vztahů z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte. Získaná kvantitativní data v první výzkumné studii byla zpracovávána analýzou kategoriálních dat, deskriptivní a korelační analýzou. K řešení druhé výzkumné studie, byla pro kvalitativní data použita obsahová analýza.

Provedený výzkum nabízí pohled pouze na srovnání vnímání respondentů. Výsledky první výzkumné studie nelze vztáhnout na celou populaci sociálních pracovníků náhradní rodinné péče v České republice a v Norsku. Nicméně tento orientační výzkum umožňuje náhled na srovnání vnímání dobrého rodičovství vzhledem k maximálnímu rozvoji dítěte ve věku 6-12 let současně v kontextu legislativy, nejlepšího zájmu dítěte. Hlavním zjištěním a rozdílem mezi respondenty obou zemí je, že respondenti z Norska mají pro svoji práci podrobněji zpracovanou legislativu a samotné dítě je vnímáno jako individuální bytost s potřebami důležitějšími, spíše než legitimní zachování rodiny. Norští respondenti přistupují k dítěti s prohlubováním sebeuvědomování společně s podporou nezávislosti. Respondenti z České republiky vnímají mimo jiné potřebu zodpovědnosti a řádu ze strany rodiče a vlastní odpovědnosti za školní povinnosti či domácnosti dítěte ve věku 6-12 let.

Klíčová slova (česky)

Rodičovství, rodina, sociální práce, vztahová vazba, dětská práva, blaho dítěte, zájem dítěte, rodičovská odpovědnost

Abstract

This diploma thesis deals with sufficiently good parenthood from the perspective of social workers in the department of social and legal protection of children in the Czech Republic and Norway. The theoretical part deals with good parenting, social and legal protection of children and its institutions in the context of both countries, and with national and international legislative bases important for understanding the differences in the perception of respondents of both countries at this level.

The research part focuses on the differences in the perception of sufficiently good parenthood by the respondents of the Czech Republic and Norway. Differences in respondents' views on individual areas of parenthood and in the concept of family law relationships from the perspective of the best interests of the child were mapped in a mixed study that combined quantitative and qualitative methodology. The quantitative data obtained in the first research study were processed by categorical data analysis, descriptive and correlation analysis. To solve the second research study, content analysis was used for qualitative data.

The research offers a view only on the comparison of respondents' perceptions. The results of the first research study cannot be applied to the entire population of social workers in custody in the Czech Republic and Norway. The second research study provides insight into the comparison of the perception of good parenting with respect to the maximum development of a child aged 6-12 in the context of legislation, the best interests of the child. The main finding and difference between the respondents of both countries is that respondents from Norway have more detailed legislation for their work and the child himself is perceived as an individual being with more important needs, rather than legitimate family preservation. Norwegian respondents approach the child with a deepening of self-awareness together with the support of independence. Respondents from the Czech Republic also perceive, among other things, the need for responsibility and order on the part of the parent and their own responsibility for the school duties or household of a child aged 6-12.

Key words

Parenting, rodina, social work, attachement, children's rights, children's well-being, children's welfare, parental responsibility

OBSAH

Úvod.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Vymezení pojmů.....	8
1.1. Rodina.....	8
1.2. Rodičovství.....	9
1.3. Mladší školní věk	10
1.4. Sociální práce	11
1.5. Sociální pracovník	12
1.5.1. Sociální pracovník náhradní rodinné péče	15
2. Dostatečně dobré rodičovství.....	17
2.1. Hodnocení rodičovství.....	17
2.2. Dostatečně dobré rodičovství v odborné literatuře	32
2.3. Dostatečně dobré rodičovství v populárně-naučné literatuře	42
3. Mezinárodní Dokumenty	48
3.1. Úmluva o právech dítěte.....	48
3.2. Deklarace práv dítěte	53
3.3. Rodičovská zodpovědnost a ochrana dětí (Haagska úmluva)	54
3.4. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod.....	54
4. Sociálně právní ochrana dětí v Česku	57
4.1. Národní legislativa:.....	57
4.1.1. Z. č. 89/2012, Sb., Zákon občanský zákoník.....	57
4.1.2. Z. č. . 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, vzpp	59
4.2. Rozhodnutí soudu:	62
4.2.1 Rodičovská odpovědnost	63
5. Sociálně-právní ochrana dětí v Norsku	66
5.1. Instituce na sociálně-právní ochranu dětí v Norsku.....	66
5.2. Legislativa Norského království	70
5.2.1. Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (Sosialtjenesteloven) 70	
5.2.2. Lov om barneverntjenester (Barnevernloven).....	71
5.2.3. Lov om familievernkontorer.....	74
5.2.4. Lov om barn og foreldre (Barnelova)	74
5.2.5. Lov om ekteskap (Ekteskapsloven)	76
EMPIRICKÁ ČÁST	77
6. První fáze výzkumné studie- dotazníkové šetření	78
5.1 Výzkumný cíl	78

5.2 Metodologie.....	78
5.3 Charakter výzkumného souboru	80
5.4 Metoda sběru dat	82
5.5 Výsledky a interpretace dat	83
6. Druhá fáze výzkumné studie-obsahová analýza.....	130
6.1. Výzkumný cíl	130
6.2. Metodologie.....	130
6.3. Charakter výzkumného souboru a metoda sběru dat	130
6.4. Výsledky a interpretace dat	131
7. DISKUZE	140
8. ZÁVĚR	153
9. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	156
10. SEZNAM ZKRATEK	175
11. SEZNAM PŘÍLOH.....	176

ÚVOD

Dostatečně dobré rodičovství není ucelený pojem, ze své podstaty subjektivně vnímaná idea. Dobré rodičovství lze interpretovat z mnoha perspektiv. Přesto však lze z dosavadních zdrojů teorie, výzkumných studií a praxe usuzovat na základní oblasti mající vliv na rodičovství. K rodičovství patří sledování a podpora vývojových potřeb dětí, rodičovské znalosti, postoje, postupy a prostředí a celkově rodičovský systém (MPSV 2009). V kontextu práce sociálních pracovníků náhradní rodinné péče v České republice a v Norsku koncept vhodný k porovnání. Vzhledem k hájení práv a oprávněných zájmů dítěte v rámci agendy pracovníka náhradní rodinné péče orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) v České republice a v Norsku jsem usuzovala potřebnost definovat nejlepší zájem dítěte a blaho dítěte. Oba dva pojmy jsou zahaleny tajemstvím a v obou zemích vykládané způsobem specifickým pro jednotlivé země. Přístup sociálních pracovníků OSPOD obou zemí, zejména na praxi v Norsku, je v současnosti ve veřejném prostoru vnímán předsudečně a neseťkal se s pochopením. Vzhledem k dominantní pozici sociálního pracovníka OSPOD vůči klientům ze své podstaty může být celkový pohled veřejnosti rozostřen a zároveň praxe pracovníků veřejného orgánu limitována subjektivním hodnocením.

Cílem této práce je teoretickou rešerší přiblížit dostatečně dobré rodičovství a v empirické části dotazníkovou metodou provést šetření vnímání dostatečně dobrého rodičovství sociálními pracovníky náhradní rodinné péče při OSPOD České republiky a Norska. Cílem je srovnání vnímání respondentů obou zemí, protože vzhledem k nízkému počtu respondentů nelze usuzovat na celou populaci a vytvářet závěry. Výsledná data jsou zpracovávána analýzou kategoriálních dat, deskriptivní a korelační analýzou.

Druhý teoretický cíl a druhá výzkumná studie se zaměřuje na vyřčenou obavu subjektivního vnímání dobrého rodičovství. Východiskem objektivního hodnocení může být pochopení a srovnání rozdílů legislativního ukotvení rodičovství, z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte. Souběžně k výkladu je nutné zacílit na jednotlivé relevantní instituce obou zemí vstupující do rodinně právních vztahů z důvodu ochrany nejlepšího zájmu dítěte. Vedlejší výzkumná otázka empirické části rozdílů ve vnímání obou zemí prezentuje metodou obsahové analýzy.

TEORETICKÁ ČÁST

1. VYMEZENÍ POJMŮ

1.1. Rodina

Definovat pojem rodina může být poněkud problematické, příliš úzkou definicí bychom mohli narazit na potenciální diskriminaci jiných forem rodin, než je ta tradiční, založená na svazku muže, ženy a biologických dětí. Moderní doba s sebou přinesla vyšší křehkost rodin žijící pod sociálním nátlakem. Není neobvyklé setkat se s neúplnou rodinou po rozvodu, s rodičem neznámým nebo s rodiči stejného pohlaví, či s jinými minoritními podobami rodiny (Gjuričová 2009, s. 91-95).

Nicméně základní definici rodiny uvedu podle Hartla a Hartlové (2000, s. 303), je rodina: *„univerzální skupinou, kde probíhají významné sociálně psychologické jevy v životě jedince, umožňuje mu vytvořit důvěru v sebe, motivačně volní charakteristiky, postoj k sobě samému a pevné sociální vazby emocionálně opěťovaných vztahů“*. Za to Langmeier (2010, s. 167) vidí rodinu jednodušeji jako *„biopsychosociální skupinu, která vzniká ze dvou členů odlišného pohlaví, mezi kterými neexistují pokrevní pouta, a z jejich dětí“*. Matoušek (2016, s. 11) uvádí, že, *„jádrem rodiny je partnerství dvou lidí, pokud v ní dva dospělí partneři žijí“*.

Podle norského zákona o dětech a rodičích mají děti právo na přístup k obou rodičům, i přesto že rodiče nežijí ve společné domácnosti (Norwegian ministry of children, equality and social inclusion 2010, s. 5). Úmluva o právech dítěte (1989) v čl. 18 hovoří o odpovědnosti obou rodičů za výchovu a vývoj dítěte. Dále Listina základních práv a svobod (1992) v čl. 32 odst. 4 garantuje ústavně zaručené právo rodičů na péči o děti a naopak, děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči.

Connor (2007, s. 58) se domnívá, že právní definice rodiny nejsou potřeba, protože rodinu definuje emocionální vazba, jenž se vyvíjí v průběhu narození, dětství, manželství a jiných závazků, která rodinu spojují.

V této práci budu vycházet z vlastní definice rodiny, která je součtem charakteristiky teoretické a právní. Rodina v této práci bude považovaná za sociální skupinu, která je založená na vztahu dvou partnerů s rodičovskou odpovědností (§ 858 občanský zákoník, §34-37 Barneloven) Rodina nemusí sdílet domácnost. V případě svěřené péče o dítě jednomu z rodičů, by se členové rodiny přesto měli snažit v rámci nejlepšího zájmu dítěte prohlubovat kvalitu vztahu s dítětem a dítěti by mělo být umožněno trávit společný čas s druhým rodičem tak, aby zásada podle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, byla naplňována, obdobně tak, jak se vyjadřuje nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4247/18.

1.2. Rodičovství

Radvanová (2016, s. 7) vystihuje rodičovství svým pohledem jako „*právní vztah mezi rodičem a dítětem*“, nebo jednodušeji „*vzájemný vztah společnosti a jednotlivce*“. Rodičovství lze také chápat jako vykonávání sociální role rodičem k dítěti (Hořínová 2011, s. 240).

Práva a povinnosti rodiče k dítěti jsou upravená v legislativě, ale obvykle rodiče vykonávají svoji roli rodiče přirozeně, aniž by museli být právně poučeni (Rogalewiczová 2019, s. 17). Rodičovství může být pro rodiče forma seberealizace, naplnění, chuť předávat své zkušenosti, znalosti a možná kompenzovat si vlastní nenaplněné sny (Hořínová 2011, s. 240), či se pouze realizovat v roli rodičovské, „*kde dítě uspokojuje psychické potřeby rodičů a rodiče uspokojují potřeby svých dětí*“ (Strouhová 2016, s. 14).

Funkce rodiny

Když si členové rodiny navzájem uspokojují potřeby, vytváří si mezi sebou hluboké a trvalé vztahy. Mají mezi sebou citové pouto, životní jistotu k někomu patřit a potřebu vytvářet domov. Členové rodiny jsou spolu neustále v kontaktu a ovlivňují se navzájem. Rodiče jsou svým způsobem vzorem. Dospělí vytváří prostředí pro dítě, čímž ho zároveň učí nápodobou, poznáváním vlastní společnou aktivitou, pomáhají mu orientovat se ve společnosti i sám v sobě. Rodič učí dítě porozumět životu člověka ve společnosti, kde je nutné dodržovat jisté sociální normy a respektovat sociální role (Strouhová 2016, s. 14).

Kvalita rodiny se může odvozovat od míry a kvality uskutečňování funkcí rodiny. Zda a jak naplňují potřeby rodiny vůči svým členům a společnosti (Strouhová 2016, s. 14; Kunhartová a kol., 2017, s. 17-19). Základní funkce jsou navzájem propojené, prolínají se a lze jen těžko určit, která z nich je nejdůležitější (Reichel 2008, s. 177-186).

Funkce rodiny (Hartl a Hartlová 2000, s. 11-12; Špaňhelová 2010, s. 12; Novák a Hargašová, 2007, s. 9; Reichel 2008, s. 185-190).

- Ekonomická (hmotné zajištění rodiny- potrava, bydlení, oblečení, péče a zdraví)
- Reprodukční / biologicko-reprodukční (pokračování rodu, zplodění a porod potomka aj.)
- Ochranná (zdraví, nebezpečím, zájmů a práv dítěte apod.)
- Kulturní/ předávání kulturního dědictví (estetické vnímání, pravidla společenského chování, seznámení se s materiální i nemateriálními hodnotami, učení zvykům, tradicím nebo historii rodu, víře, jazyku)
- Společenská/společenská kontrola (sociální role, z dítěte se stává sociální bytost, dodržování norem, etických zásad aj.)

- Emocionální (uspokojení citové potřeby, rozumový vývoj)
- Výchovná/ Socializačně výchovná (zájem a péče o dítě, rozvoj jeho osobnosti, socializace, výchova či prosazování nejlepšího zájmu dítěte)
- Terapeuticko-pečovateľská – péče o rodinu z hlediska sociální, psychického, fyzického zdraví

Funkce rodiny prakticky rozdělují rodičovské činnosti do kategorií. Všechny tyto oblasti, kterých může být i mnohem více, vlivem historické přeměny rodiny, jsou tedy každodenní činností rodiny. Náročnost a potřeba podpory fungování rodiny je celospolečensky i politicky uznávaný fakt a proto „*je rodičovství a rodina pod ochranou zákona*“ (Listina základních práv a svobod, čl. 32)

1.3. Mladší školní věk

Mladší školní věk dětí Langmeier (2011, s. 747) kategorizuje ve věku 6-11 let, Špaňhelová (2008, s. 117) taktéž vstupem do dítěte do školy až do 11 let věku dítěte, Čapek (2013, s. 164) je totožného názoru. Autorky (Vališová, Kasíková 2011, s. 294) rozdělují mladší školní věk a střední školní věk od 6-7 let do 11-12 let věku dítěte.

Vývoje dítěte je ovlivňován rodiči a jejich vzorci rodičovského chování již od narození (Jedlička 2017, s. 37-39), kdy si dítě v prvních třech letech vytváří vazbu s rodičem (pečující osobou). Učí se sociálním návykům, osvojuje si jazyk, zlepšuje své dovednosti a vyvíjí vědomí svého „já“. Toto vše a mnohé jiné dítě v mladším školním věku neztrácí, ale je s těmito zkušenostmi plynule konfrontováno v jiných oblastech- ve škole mezi vrstevníky a samo před sebou (Matějček, Langmeier 2011, s. 276).

Vliv rodiče na dítě se v této fázi projevuje např. na emocionální úrovni a při zvládnání prvních těžkostí, v sociálních kompetencích dítěte, v komunikaci či školním výkonu (Newman, Philip a Barbara 2012, s. 289-326). Tolik pozornosti od rodiče, co dítě dostává do 6 let, sice ustupuje, ale pomalu se prakticky transformuje do rituálů rodiny, soběstačnosti dítěte, každodennímu projevu dítěte k rodičům a sourozencům, péče o zvířata, nebo vytváření vlastní disciplinovanosti aj.(Collins 1984, s. 184-239).

Tuto věkovou kategorii dětí a letný popis vývoje dětí ve věku 6-12 let zmiňují, protože se v tomto období začíná manifestovat vliv rodičů v chování dítěte a širší společenské okolí to může zaregistrovat. Objektivně hodnotitelné je také to, že míra pozornosti rodiče se projevuje v praktickém životě dítěte a rodiny. Proto se domnívám, že hodnocení dostatečně dobrého rodičovství v praktické části práce bude v tomto věku snadněji měřitelné.

1.4. Sociální práce

Pro pochopení této práce je nutné si předem definovat, co sociální práce jako samostatný obor znamená a jaké cíle si tato profese klade. Existuje mnoho definic, ale neexistuje jednotná definice sociální práce v žádné obecně platné mezinárodní úmluvě.

Zmínku již staršího data o sociální práci můžeme nalézt ve 14. článku Evropské sociální charty (1961), kde by sociální práce měla být prostředníkem při zajištění práva na využívání služeb sociální péče:

„S cílem zajistit účinné uplatnění práva na využívání služeb sociální péče se smluvní strany zavazují:

1. podporovat nebo poskytovat služby využívající metod sociální práce, které přispívají k blahu a rozvoji jak jednotlivců, tak skupin v komunitě a jejich přizpůsobení společenskému prostředí,

2. povzbuzovat účast jednotlivců a dobrovolných a jiných organizací při zakládání nebo udržování takových služeb.“

Na mezinárodní úrovni působí Mezinárodní federace sociálních pracovníků (dále jen „IFSW“), která je globálním orgánem složená z mnoha členů hájící profesi sociální práce a dohromady usilují : *„o sociální spravedlnost, lidská práva a inkluzivní a udržitelný sociální rozvoj“* (IFSW 2014). Vedle IFSW existuje Mezinárodní asociace škol sociální práce (dále jen „IASSW“), která celosvětově sdružuje školy sociální práce a zabývá se jejím dalším rozvojem ve zkvalitňování oblasti sociální práce (IASSW 2019).

Společně valnou hromadou IFSW a Valným shromážděním IASSW v roce 2014 dohromady formulovali sociální práci takto: *“Social work is a practice-based profession and an academic discipline that promotes social change and development, social cohesion, and the empowerment and liberation of people. Principles of social justice, human rights, collective responsibility and respect for diversities are central to social work. Underpinned by theories of social work, social sciences, humanities and indigenous knowledge, social work engages people and structures to address life challenges and enhance wellbeing. The above definition may be amplified at national and/or regional levels.”* Definici uvádím v originální verzi anglického jazyka, abych předešla chybám v překladu. IFSW vyjadřuje obavy ohledně šíření definice, aby nedocházelo k mylnému výkladu a nepoškodilo se tak úsilí profesionalizace sociální práce, které z definice vychází. Hlavním cílem sociální práce podle IFSW by mělo být hájení práv lidí na všech úrovních a usnadnit lidem výsledky při přebírání zodpovědnosti za vlastní blahobyt, realizaci a respektování vzájemné závislosti mezi lidmi a životním prostředím (IFSW, 2014).

Definici IFSW můžeme srovnat s definicí sociální práce Matouška (2013, s. 11):

„Sociální práce je společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů. Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám skupinám i komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji získat zpět. U klientů, kteří se již společensky uplatnit nemohou, podporuje sociální práce co nejdůstojnější způsob života“.

s tvrzením Navrátila (2001, s. 7).

„Cílem sociální práce je podpora sociálního fungování klienta v situaci, kde je taková potřeba buď skupinově, nebo individuálně vnímána a vyjádřena. Sociální práce se profesionálně zabývá lidskými vztahy v souvislosti s výkonem sociálních rolí (sociální fungování)“

Všechny čtyři definice mají společný rys- řešení sociálních problémů. Evropská sociální charta (1961), Navrátil (2001) a Matoušek (2013) se shodují na tom, že výkon praxe se děje na individuální, skupinové úrovni, přičemž Matoušek (2013) ještě dodává na komunitní úrovni, IFSW (2014) tento rozměr obohacuje o regionální a národní úroveň. Matoušek (2013) zmiňuje důležitost sociální solidarity a IFSW (2014) principy sociální spravedlnosti, lidských práv vzhledem k současným poznatkům sociální práce, společenských věd v kontextu domorodých znalostí. Znalost prostředí je podle Řezníčka (1994) klíčovým faktorem vedle doby, kdy byly jednotlivé definice formované. Z výše zmíněných definic je patrné, že definice sociální práce revizemi určitě prošla.

Vzhledem záměru této práce je nutné dodat, že s definicí IFSW ohledně sociální práce se plně ztotožňuje strana norských profesionálů sociální práce, ve všech oblastech, na které se sociální práce v Norsku dělí (Fellesorganisasjonen, 2014). Proto z definice IFSW budu dále vycházet v dalších kapitole při definování pracovní pozice sociálního pracovníka.

1.5. Sociální pracovník

Budeme-li při popisu profese sociálního pracovníka vycházet z definice sociální práce podle IFSW (2014), musíme si uvědomit, že se jedná o akademickou disciplínu. Sociální práce je vzhledem ke svým cílům velmi rozmanitá práce vyžadující osobnostní předpoklady a dostatečné odborné znalosti z oblastí, kterých se dotýká na profesionální úrovni.

Jak sama definice IFSW (2014) uvádí, pro dosahování cílů sociální práce je potřeba čerpat z teorií sociální práce, společenských a humanitních věd a národních znalostí. Navrátil (2001, s. 21) přesněji doplňuje, že teoretickou základnu je potřeba rozvíjet vědomostmi z oboru psychologie, pedagogiky, zdravotní vědy, právní vědy, ekonomie, nebo filosofie a etiky. Zároveň sociální pracovník musí disponovat takovými komunikačně terapeutickými dovednostmi, aby

byl způsobilý k výkonu práce s jednotlivci, skupinou i komunitou. Ovšem aby své nabitě znalosti a zkušenosti náležitě investoval do výzkumné činnosti (Tomeš 1997, s. 84).

Vzdělání v ČR

Činnosti, které spadají do kompetencí sociálního pracovníka, nejsou přesně stanoveny. Navrátil (2001, s. 21) a Drijáková (2015) se shodují na tom, že agenda výkonu sociálního pracovníka je otázkou užší specializace v praxi, která záleží na druhu klientely, se kterou spolupracuje a dalších organizačních a sociálně politických faktorů, které ovlivňují jeho výkon práce. Drijáková (2015) kompetence a nástroje, které sociální pracovník k dosažení cílů používá, považuje za nedostatečné, protože se právě musí potýkat s omezeními, které musí v rámci legislativy, vnitřních předpisů organizace nebo etického kodexu dodržovat.

V současnosti je standard vzdělání pro výkon profese sociální práce zabudován v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění, kdy je předpokladem pro výkon profese sociálního pracovníka kromě plné svéprávnosti, bezúhonnosti, zdravotní způsobilosti a také odborná způsobilost. Míru odborné způsobilosti definuje § 110 tohoto zákona:

- a)** vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího programu v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost,
- b)** vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku.
- c)** středoškolské vzdělání za splnění určitých podmínek (MPSV 2016, s. 2-5).

Podle Tomeše (2010, s. 163-171) bylo na konferenci Mezinárodní federace sociálních pracovníků zdůrazněno: „*že odborné činnosti sociálních pracovníků lze rozdělit podle náročnosti na znalosti a dovednosti*“:

- (A) odborné (vyšší odborné nebo univerzitní bakalářské studium),
- (B) řídicí (vysokoškolské magisterské studium)
- (C) vědecké (univerzitní doktorské studium)

Vzdělávání podléhá nařízení vlády č. 275/2016 Sb., o oblastech vzdělávání ve vysokém školství. Nařízení vlády se věnuje i sociální práci s cílem vzdělání standardizovat. Ukotvuje základní tematické okruhy, které by měly být studentům vyučovány; dva druhy studijních programů odpovídající sociální práci, dále rámcový profil absolventa a relevantní charakteristické profese. Šámalová (2019) vyjadřuje obavy k nastaveným podmínkám odborné způsobilosti. I-když by standardizované vzdělání mělo ujednotit vzdělávání profesionálů

v oboru, mohou být naopak standardy dostatečně volné pro přiznání odborné způsobilosti oborům/ absolventům jiných vzdělávacích oblastí, které nemusí tvořit tzv.: „*tvrdé jádro profese sociální práce (tj. hodnota jedince, lidská důstojnost, rovnost, nediskriminace, lidský vztah, zdroje v prostředí a další)*. Tato rozvolněnost nás tak naopak vede k uvažování o jisté erozi identity sociální práce.“, což rozhodně jsou principy, které vyznívají nebo jsou přímo vyjadřovány ve výše zmíněné globální definici sociální práce dle IFSW (2014).

Nicméně Šámalová (2019) dále poukazuje vzhledem k profesní identitě sociálních pracovníků na to, že vnějším vlivem „*se kterým se musí vzdělatelé vyrovnávat, je jistá kompetenční soutěživost mezi jednotlivými pomáhajícími profesemi, příp. obory, jako je sociální/speciální pedagogika, zdravotní věda, psychologie, právo, ergoterapie a jiné. Hranice mezi nimi bývají spíše difúzní a rozostřují tak identitu sociální práce.*“.

Budování identity sociální práce je jistě dlouhodobý proces, který nekončí získáním akreditace oboru nebo úspěšného absolvování vzdělávání. Vzhledem naplňování sociálních cílů a celkové progrese oboru a společnosti, je nutné se i po získání odborné kvalifikace vzdělávat.

Pozitivní efekt v celoživotním vzdělávání vidí Tomeš (2010, s. 165) v té oblasti sociální práce, kde pracovník podporuje, plánuje, řídí a hodnotí situaci klienta. Adekvátní interakci umožňují nabyté dobré komunikační dovednosti. Průběžné rozvíjení profesionálních kompetencí pozvedává odbornost v sociální práci. S přispěním k vyšší erudovanosti celoživotní vzděláváním souhlasí i Hanuš (2007, s. 6), což může mít pozitivní vliv na klienty a na následující ocenění ze strany společnosti.

Zavazující zmínku o celoživotním vzdělávání můžeme nalézt v etickém kodexu sociálních pracovníků (2006), přesněji v pravidlech etického chování ve vztahu ke svému povolání a odbornosti, kde se píše, že sociální pracovník: „*Je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání a výcvik, což je základ pro udržení stanovené úrovně odborné práce a schopnosti řešit etické problémy.*“

Celoživotní vzdělávání je proto také zabudováno v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění v §111, kde stojí mimo jiné, že zaměstnavatel je povinen zabezpečit sociálnímu pracovníku další vzdělávání v rozsahu nejméně 24 hodin za kalendářní rok, kterým si obnovuje, upevňuje a doplňuje kvalifikaci.

Ve společnosti se objevují vzhledem zaměření sociální práce pracovní pozice odlišující se náplní práce s různými nároky na pracovníka. Obecným nárokem na pracovníka je poskytovat kvalitní sociální práci na základě individuálních potřeb klienta a je potřeba se kvůli neustále vývoji v různých směrech vzdělávat (Elichová 2017, s. 65-68). Pro úspěšné uchopení

profesionálního rozvoje Hanuš (2007, s. 6) považuje za obecně dobré celoživotní vzdělávání vnímat jako výzvu.

Vzdělání v Norsku:

Vzdělání v Norsku pro výkon profese sociálního pracovníka, sosialarbeider, může být uznáno ve vzdělávacím programu nejčastěji v Sosialt arbeid, Sosialfag, Psykososialt arbeid-helse-og sosialfaglig yrkespraksis, nebo barnevernspedagog. Programy jsou definovány ve zvláštních předpisech, které obsahují nároky vzdělávání, minimum praxe, znalostní, dovednostní kompetence pracovníků a uplatnění odborníka. Programy se od sebe odlišují zaměřením, i přes obecný základ vzdělání zůstává stejný. Kvalifikaci student získá absolvováním tříletého bakalářského stupně nejčastěji v programu Sosialt arbeid (Høgskolen i Oslo a Akershus a Fellesorganisasjonen 2018).

Profesi sociálního pracovníka v Norsku doprovází také etický kodex „*De norske sosialarbeidernes yrkesetiske grunnlagsdokument*“, který byl vytvořen profesní komorou Fellesorganisasjonen (FO), která sdružuje sociální pracovníky, barnevernspedagogy, pracovníky v sociálních službách a vědce v sociální oblasti (Fellesorganisasjonen 2014).

1.5.1. Sociální pracovník náhradní rodinné péče

V zemi, která ratifikovala Úmluvu o právech dítěte, se zavazují uznávat a zabudovat její principy do národního právního řádu. Každá zem se toho úkolu zhostila jinak. V českém prostředí pro zajištění práva dítěte na péči a ochranu existuje orgán sociálně právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). V Norsku na sociálně právní ochranu dětí působí úřad Barnevern.

Podle článku č. 20 v Úmluvě o právech dítěte je nutné zabezpečit dětem, které nežijí ve svém rodinném prostředí, trvale nebo dočasně, ochranu a pomoc ze strany státu. Pro takové dítě je stát povinen zabezpečit náhradní péči. Řešení situace dítěte s ohledem na současný stav, kdy nemůže být ve své primární rodině, se zabývají sociální pracovníci náhradní rodinné péče.

V Česku:

V českém prostředí sociální pracovník náhradní rodinné péče zabezpečuje podle zákona č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí vzpp., §1 odst. d) náhradní rodinné prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

Profesní rozvoj zaměstnanců OSPOD je zabudován ve vyhlášce Vyhláška č. 473/2012 Sb. *Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí,*

§ 6 Standardy kvality sociálně-právní ochrany přílohy č. 1 bodu 6c o profesním rozvoji zaměstnanců, se sociální pracovníci OSPOD musí absolvovat akreditované kurzy Ministerstvem práce a sociálních věcí v rozsahu minimálně 6 pracovních dnů za kalendářní rok.

V Norsku:

Sociální pracovník v Norsku pracuje lokální samosprávné úrovni v instituci Barnevern i na krajské veřejnoprávní úrovni v instituci Bufdir (viz kapitola č. 5.1). V obou institucích obdobně jako sociální pracovníci OSPOD podle zákona Barnevernloven §4-6, §15, zabezpečují péči mimo domov a náhradní rodinnou výchovu. V instituci Barnevern, tedy norské sociálně-právní ochraně dětí, pracuje podle předpisu om nasjonal retningslinje for sosionomutdanning § 2. sociální pracovník, sosionom. Sosionom má ve svém programu obdobný rozsah vzdělání jako sociální práce v ČR podle výše zmíněného nařízení vlády č. 275/2016 Sb. To je důvodem, proč nebudu tento program dále rozebírat, ale zaměřím se na studijní obor Barnevernspedagog. Specifické zaměření barnevernspedagogů, je přece jen mírně odlišné od obecného vzdělání sociálního pracovníka.

Práce Barnevernspedagoga je na pomezí sociální práce a pedagogiky. Hlavním úkolem profese je zajišťovat a zlepšovat životní podmínky dětí a mladých lidí v jejich rodinném a blízkém rodinném prostředí. Jde o prevenci, či přímou práci s klienty. Barnevernspedagog je svým zaměřením odborníkem na hledání alternativního řešení problémů, vyhledávání pozitivních zdrojů změny, vhodně napravuje nebo usnadňuje podmínky pro vývoj dětí a předává dětem i rodičům znalosti či dovednosti pro fungování ve společnosti (Regjeringen 2005, s. 15-17). Storø (2013, s.vii-32) tuto profesi popisuje jako oblast sociální pedagogiky, využívající metod pedagogiky, sociální práce a příbuzných humanitních oborů.

Profese barnevernspedagog je vymezeno v předpisu om nasjonal retningslinje for barnevernspedagogutdanning. Podle § 2 toho předpisu absolvent získá bakalářský titul v profesi barnevernspedagog, paragraf překládá i do anglického jazyka: „*Bachelor in child protection and child welfare*“. Z tohoto důvodu se budu v praktické části dotazovat Barnevernspedagogů pracujících v instituci Barnevern, pokud to bude vzhledem k počtu získaných vyplněných dotazníků možné.

2. DOSTATEČNĚ DOBRÉ RODIČOVSTVÍ

Třetí kapitola se bude zaměřovat na dostatečně dobré rodičovství z více úhlu pohledů. Jedním z relevantních pohledů může být strukturované hodnocení prostřednictvím vytvořených metodických manuálů pro odborníky pracujícími s dětmi a rodinou, výzkumné poznatky ohledně rodičovství, nebo teoretické zdroje odborníků či autorů z řad populárně-naučné literatury.

Vlivný pohled na termín „zdravá rodina“ přináší programy WHO, UNICEF zaměřené na kvalitu života a zdraví. Definici „zdravé rodiny“ parafrázuje Uhlíková (2011, s. 5) jako rodinu, kde : „funguje soudržnost a spolupráce mezi všemi členy navzájem, jsou zde vytvořeny emočně pozitivní vztahy, umožňující vzájemné poskytování opory, je používána otevřená, upřímná a srozumitelná komunikace a existuje vzájemný respekt všech členů rodiny. Ve zdravé rodině dochází k proměnlivé dělbě rolí, respektující zralost i zájmy jednotlivých členů. Dynamika vztahů ve zdravé rodině odráží vývoj jednotlivců, především dětí, a projevuje se změnami rolí i postojů všech jejích členů. Zdravá rodina má schopnost překonávat zátěžové situace a má oporu v širším sociálním zázemí“.

2.1. Hodnocení rodičovství

Hodnocení rodičovství lze uskutečňovat negativním přístupem podle vývojových potřeb dítěte, jak a do jaké míry jsou jeho potřeby rodiči naplňovány. Podle toho lze sestavit rámcový přehled oblastí, na které je potřeba se zaměřit. Takový rámec dimenzí vývoje dítěte doporučuje Metodické doporučení MPSV č. 2/2009 k vyhodnocování situace dětí v obtížné sociální situaci. Tato metodika apeluje na sběr objektivních a co nejúplnějších informací relevantních k sestavení „individuálního plánu péče o dítě“ a návrhu na řešení případu dítěte.

Rozřazuje dimenzi **vývojových potřeb dětí** na oblast:

- sociální,
- emocionální,
- fyzický stav dítěte.

K oblastem jsou pro představu doplněny kategorie:

- *Zdraví*
- *Vzdělání*
- *Emocionální vývoj a chování*
- *Identita*
- *Vztahy v rodině a další, sociální kontakty*
- *Chování navenek*
- *Schopnost postarat se o sebe*

Další dimenzí k vyhodnocování situace dítěte v obtížné rodinné situaci je ***Kapacita rodičů pečovat o dítě a Širší rodina a prostředí.***

Dimenze **rodičovské kapacity** obsahuje:

- *Základní péče*
- *Zajištění bezpečnosti*
- *Citová vřelost*
- *Schopnost dávat dítěti vhodné podněty a stimulovat jeho rozvoj*
- *Stanovení a uplatnění hranic*
- *Stabilita*

Třetí dimenze **širší rodina a prostředí:**

- *Rodinná historie a celkové fungování rodiny*
- *Širší rodina*
- *Bydlení*
- *Zaměstnanost*
- *Příjmy rodiny*
- *Sociální integrace rodiny*
- *Využití zdrojů společnosti*

Velmi podobný přístup ke kategorizaci zaujal i americký výzkum rodičovských determinantů (Breiner H, Ford M, Gadsden VL, 2016), které jsou asociovány s pozitivními interakcemi rodič-dítě a zdravého rozvoje dítěte. Tento výzkum shrnuje data z různých korelačních a experimentálních studií zaměřených na rodičovské znalosti, postoje a postupy, které jsou nejdůležitěji spojovány se zdravým vývojem dítěte ve věku 0-8 let. Autoři nejprve určili požadované vývojové výsledky, které by měly dosahovat děti v tomto věku, a k tomu poté přiřazovali hlavní rysy základních rodičovských kompetencí.

Autoři nakonec vyhodnotili dimenze, které v souhrnu korespondují s vyjmenovanými dimenzemi Metodického doporučení MPSV č. 2/2009 s menšími rozdíly a tedy na:

- 1) na oblast vývojových potřeb dětí,
- 2) rodičovské znalosti, postoje, postupy a prostředí,
- 3) rodičovský systém.

Přičemž bod 1) oblast vývojových potřeb dětí, rozšiřuje o oblasti:

- *Psychické zdraví a bezpečí*
- *Emocionální a behaviorální kompetence,*
- *Sociální kompetence*

- *Kognitivní kompetence*

Bod 2) členění na oblasti:

- *Rodičovské znalosti*
- *Rodičovské postoje*
- *Rodičovské postupy*

Bod 3) rodičovský systém hovoří o rodině jako o malém sociálním mikrosystému ovlivňovaný kulturními, třídními, historickými, politickými či ekonomickými faktory, které dohromady vytváří rodinné klima mající vliv na rodinnou pohodu. Tento bod nabízí pochopení pro chování rodičů. Chování rodičů je odrazem mnoha vlivů, které formuje vnitřní prostředí rodiny. Prosperujícím efektem na vývoj dítěte, nebo nikoliv. Rodina systémově funguje na implicitních pravidlech, která stanovují rutiny, rituály, regulují chování, reflektují emoce a umožňují komunikaci pro dobré vyjednávání a řešení problémů v rodině.

Rodinným podnebím/klimatem autoři mají na mysli prostředí, které lze diferencovat a charakterizovat jako přístup: „*soudržný-konfliktní, podpůrný-odmítavý, chaotický, pevně nebo uvolněně kontrolovaný, orientovaný na výsledky nebo nikoliv, vyjadřující destruktivní nebo pozitivní emoce, samostatný nebo závislý, demokratický či anarchický, podporující stereotypní vnímání genderových rolí a pozitivního vnímání etnické a kulturní identity, nebo nikoliv*“. Přičemž nelze normovat nejlepší přístup a pravidla, protože vždy bude záležet na mnoha dalších faktorech a bylo by omezující se striktně vymezovat jedinému přístupu a vyžadovat jej u všech rodičů totožně.

Komplexní pohled na sledované atributy při vyhodnocování situace dítěte a rodiny nabízí manuál implementace k vyhodnocování situace dítěte a rodiny ... (2014) z pracovny MPSV, tudíž obsahem od metodiky MPSV č. 2/2009 se výrazně neliší, jen se rozšiřuje o nápomocné komentáře k vyhodnocování situace s podrobnostmi, jak a co v daných kategoriích všech tří dimenzí ověřovat. Proto dále uvedené kategorie rozvedu, protože nabízí kategorie ověřené praxí a teorií, se kterými je naplno v souladu i Praktický průvodce pro vyhodnocování potřeb dítěte LUMOS.

Vyhodnocení podle metodiky MPSV č. 2/2009 se zaměřuje na okolnosti a podmínky života dítěte: „*kteřé by měly být v co největší míře zachovány, aby dítě mohlo prožívat své dětství v kontinuitě a udržet a rozvíjet významné citové vazby a vztahy*“ (MPSV 2009), takže v kombinaci dalších zdrojů by mohlo poskytnout ucelený pohled na očekávanou kvalitu rodičovství.

VYHODNOCOVACÍ RÁMEC

Obr. č. 1. Trojúhelník k vyhodnocování potřeb dítěte (Department of Health, Department for Education and Employment, Home Office 2000, s. 90)

Pro obraznost přikládám obr. č. 1 trojúhelník k vyhodnocování potřeb dětí české podoby z Praktického průvodce LUMOS (dále jen „LUMOS“) (2014a, s. 11). Originálně „*Framework for the Assessment of Children in Need and Families*“ je vyhodnocovací rámec, který pochází od autorů několika ministerstev Spojeného království. Vyhodnocovací rámec autoři sestavili pro tvorbu individuálních plánů k naplnění potřeb dítěte s cílem dojít do stavu, kdy dítě nebude nadále vystavováno ohrožení (Department of Health, Department for Education and Employment, Home Office s.90, 2000).

Všechny tři ramena trojúhelníku zaujímají nepřehlédnutelné oblasti, jejichž naplňování je třeba přizpůsobit věku dítěte. Každá vývojová potřeba dítěte má dle jeho věku svá specifika uspokojování a jejich míru nasycení lze zjišťovat otázkami, jak jednotlivé oblasti rodičovské kapacity k sycení přispívají.

LUMOS (2014) dělí věkové úrovně na: 0-3 roky, 3-6 let, 6-10 let, 10-15 let, 15-18 let. K zaměření této práce na věkovou kategorii mladšího školního věku, 6-12 let, nejbližše splňuje věková kategorie 6-10 let a proto v nejbližších odstavcích na ni budu zaměřovat pozornost.

První dimenzí jsou **vývojové potřeby dítěte**.

První vyhodnocovaná oblast vývojových potřeb dítěte je **zdravotní stav dítěte**.

Rozsah hodnocení dle metodiky MPSV č. 2/2009:

- Zdravý růst a vývoj dítěte, zajištění fyzického a psychického blaha dítěte.
- Vliv genetických faktorů
- Péče o zdraví dítěte
- Vhodná výživa
- Tělesná aktivita
- Potřebná očkování
- Pravidelná péče o zuby a zrak
- V případě starších dětí rady a informace o sexuální výchově a o riziku zneužívání psychoaktivních látek

Příloha č. 2/3 praktického průvodce LUMOS (2014, s. 27-38) doporučuje témata k pozorování u dětí ve věku 6-10 let a nabízí orientační otázky k hodnocení rodičovské kapacity a ptá se na to: jak dítě vypadá, zda odpovídá vývoj dítěte jeho věku, jak dítě reaguje, zda v pořádku vidí a slyší, má viditelná zranění nebo je nemocné, jestli dítě jí, pije anebo jsou na něm pozorovatelné známky podvýživy, obezity či sebepoškození.

Zdraví, zdá se být nejzásadnějším faktorem, o který je potřeba pečovat způsobem, aby podporovalo prospívání a bezpečnost dětí před zraněním nebo nebezpečím (Breiner, Ford a kol., 2016). Tato oblast by neměla být posuzována pouze podle fyziologických standardů a zdravotnické dokumentace dítěte, ale jako celkový pohled na „pohodu“ dítěte. Je důležité nezapomínat na aktuální zdravotní stav dítěte, uvědomovat si i prognózu toho stavu a jeho dopady na život dítěte a jak se dítě cítí.

Patří sem také zdravé životní návyky, péče o zdraví a hygienu, *„rozvoj odpovědnosti dítěte za vlastní zdraví, názor dítěte na vlastní zdravotní stav a kondici, nemocnost dítěte (absence ve škole omlouvané rodiči a lékařem), možná „přehnaná“ péče o zdraví dítěte, nároky na sportovní výkony dítěte ohrožující jeho zdravý vývoj, neobratnost dítěte vedoucí k častým úrazům, vystavení dítěte toxickému prostředí“* (MPSV 2014, s. 35-36).

Fyzické zdraví a bezpečí je podle Breinera, Fordy a kol. (2016) primární zásada pro dosahování rozvoje v dalších oblastech.

Druhá oblast k hodnocení je oblast **vzdělání, podle metodiky MPSV č. 2/2009 klíčové je:**

- Příležitost ke hrám a k setkávání s ostatními dětmi
- Zajištění přístupu ke knihám

- Získávání dovedností a zájmů
- Možnost zažít úspěch, dosáhnout svých cílů
- Zájem rodičů o vzdělávání dítěte, jeho pokroky a úspěchy, včetně znalostí specifických vzdělávacích potřeb dítěte

LUMOS (2014, s. 24-25)

- Vývoj řeči, jazyka a komunikace
- Pochopení, odůvodnění a řešení problémů
- Účast na učení, vzdělávání a zaměstnání
- Pokrok a dosahování cílů v učení

Kognitivní kompetence, získané vědomosti a další kapacity jsou potřebné dovednosti, které dítě posouvají vpřed ve školských výkonech i k úspěchu ve společnosti. Prohlubování kognitivních dovedností je možné v povzbuzujícím, podpůrném a podnětném prostředí, kde si dítě rychleji osvojuje zdravé řešení situací, náročných úkolů a objevuje své silné stránky či ambice (Gottfried, 2013)

Další oblastí je **emoční vývoj a chování**, dle metodiky MPSV č. 2/2009 :

- Přiměřené emoční reakce dítěte a reakce v oblasti chování vůči rodičům později vůči okolí
- Charakter a kvalita časných vazeb
- Temperament
- Schopnost adaptace na změny
- Reakce na stres
- Sebekontrola

LUMOS (2014a, s. 25):

- Emocionální a sociální reakce dítěte na rodiče, pečovatele a ostatní osoby mimo rodinu
- Chování dítěte nebo mladistvého, zda toto chování nastává v určité situaci, nebo ve všech prostředích

Vyhodnocování situace dítěte a rodiny podle MPSV (2014, s. 38):

- Jaké je chování a emoční projevy dítěte, jak je hodnoceno samotným dítětem a jeho okolím
- Je chování dítěte ohrožující pro dítě nebo jeho okolí

- Jaké faktory ovlivňují chování dítěte

Emoční vývoj a chování dítěte jde ruku v ruce, protože obojí se navzájem ovlivňuje. Změněné chování může upozorňovat na významné zvraty v emočním prožívání. Jakákoliv změna chování může být projevem ohrožení dítěte. Protože emoční projevy jsou odrazem kvality vztahu mezi dítětem a pečující osobou založeným na vztahové vazbě (MPSV 2014, s. 37-38). Pevná vazba mezi rodičem a dítětem je zdrojem pozitivního potvrzení pro dítě, je pramenem lásky, úcty a bezpečí. Rodiče svým vzorem korigují emoční napětí a řídí chování dítěte. Ukazují dítěti jak se vyrovnávat se stresovými situacemi, překonat obavy, přijmout nezdary a zklamání i frustrace (Osofsky a Fitzgerald, 2000). Učí dítě poznávat sám sebe, svoji přirozenost, rozvíjet své předpoklady a zkoušet nové aktivity. Vytvářet dobré vztahy s vrstevníky či dospělými, kooperovat ve skupině a chápat důsledky svých činů (LUMOS 2014, s. 25). Podpora od rodičů pomáhá minimalizovat zvnitřňování takového chování, které by bylo spojené se strachem, depresí, úzkostí, neovladatelnými záchvaty, rozporuplnými pocity, kterým dítě nemusí rozumět (MPSV 2014, s. 37-38; Osofsky a Fitzgerald, 2000). Takové projevy u dítěte je potřeba registrovat a všimnout si, jakých potřeb a přání se prostřednictvím svého chování dítě dožaduje: „*Je třeba jej vnímat jako důsledek, nikoli jako příčinu nepříznivé situace dítěte.*“ (MPSV 2014, s. 38).

K tomu příloha č. 2/3 praktického průvodce LUMOS (2014, s. 27-38) směřuje otázky na rodičovskou kapacitu a ověřuje, zda:

- Jsou neshody mezi dítětem a rodičem řešeny nenásilnou cestou?
- Došlo během návštěvy ke konfliktu mezi sourozenci?
- Rodič miluje dítě bez výhrady (bez podmínek)?
- Dochází během návštěvy k fyzickým trestům nebo je dítěti fyzickým trestem vyhrožováno?
- Zohledňují rodiče city dítěte při jednání s ním?
- Je dítě utištěno rodičem, když je rozrušené?
- Je dítě během vaší návštěvy rodičem podrobena kritice?
- Vnímáte v rodině nějaké emocionální napětí?
- Proběhl během návštěvy nějaký fyzický kontakt mezi rodičem a dítětem?
- Dávali rodiče dítěti prostor pro jeho vyjádření? Podporovali ho, aby se vyjádřilo?
- Jaké používají rodiče výchovné metody?
- Jsou reakce rodičů na chování dítěte během vašich návštěv konzistentní? Jsou stále stejné?

Za čtvrté podle metodiky MPSV č. 2/2009 to je **Identita a sociální prezentace:**

- Prohlubující se vnímání sebe sama jako samostatné a hodnotné osoby
- Pohled dítěte na sebe, na vlastní schopnosti
- Sebeúcta
- Přijetí vlastní individuality (příslušnost k etniku, náboženství, věk, pohlaví, sexualita a případné postižení)
- Přijetí rodinou, sociální skupinou i širší společností

Za páté **rodinné a sociální vztahy:**

- Rozvoj empatie, schopnosti vidět věci očima jiných
- Stálé citové vazby s rodiči či pečovateli
- Vztahy se sourozenci a ostatními blízkými
- Věku odpovídající narůstající potřeba přátelství s vrstevníky a s ostatními významnými osobami v životě dítěte

Za šesté **sociální prezentace:**

- Porozumění jak je vzhled, chování a případné postižení vnímáno okolím a jak si tím lidé vytvářejí určitý dojem
- Oblečení odpovídající věku, kultuře, pohlaví a náboženství
- Čistota a osobní hygiena
- Možnost získání rad od rodičů či pečovatelů, jak si poradit a jak se chovat v různých sociálních situacích.

Nakonec oblast **samostatnosti a sebeobsluhy:**

- Nabytí praktických, emočních a komunikačních schopností potřebných k rostoucí nezávislosti
- V mladším věku: získání praktických dovedností sám se obléknout a najíst se
- Ve starším věku: získání sebedůvěry a praktických dovedností, jak se zapojit do aktivit probíhajících mimo rodinu, prohlubováním osamostatňování
- Osvojení si způsobů řešení sociálních problémů

Dítě je od narození doprovázeno rodičem jako prvním člověkem ze společnosti, s kým si vytváří pevnou a dlouhodobou emocionální vazbu. Od primárního pečovatele se později dítě

dostává do prostředí nových sociálních známostí, jako jsou širší členové rodiny, vrstevníci a další, se kterými poznává komplexnost sociálních vztahů (McGurk 1992, s. 15-20).

Sociální rozvoj je v prvních třech letech silně zakořeněn v kognitivním a neurologickém pokroku a také je ukotven v širším sociálním kontextu dětské zkušenosti. Sociální rozvoj je od narození v rukách rodiče, aby naučili dítě sociálně akceptovatelnému chování (vykonání potřeby na toaletě, spánkový režim, aj.) společně s poskytnutím podpory a pozornost při utišení strachu a vzrušení. Rodiče by měli reagovat na dítě, sledovat oční kontakt a rozvíjet jazyk a verbalizaci. Později s věkem začíná dítě z vlastní iniciativy rozvíjet sociální chování (hra s vrstevníky a rodinou) (Ninivaggi 2013, s. 239-249). S pokračujícím rozvojem tyto interakce reprezentují cílevědomé usměrňování interakcí ve vztazích a jsou rozvinuty k uvědomování toho, že jsou na sobě vzájemně závislí, přesto jsou oddělení s vlastním Já (Zeanah 2009, s. 89-92).

Děti s osvojenými základními sociálními kompetencemi jsou schopny navazovat, rozvíjet a udržovat pozitivní vztahy s vrstevníky i dospělými (Sermud-Clíkeman, 2007). Úspěch dětí ve škole, nebo obecně ve společnosti, je spojen s prosociálním chováním. Je to základní sociální dovednost, kdy je dítě schopné empatie, mít starost o pocity druhých, je schopno spolupracovat a sdílet (Durlak et al., 2011; Fantuzzo et al., 2007).

V sociální oblasti vývoje je zásadní zdravý vývoj identity dítěte. Tento předpoklad umožňuje překonávat negativní vlivy okolí, nejistotou, přerušování vazeb dítěte s rodiči (MPSV 2014, s. 41-42), protože samo sebe dokáže vnímat a je v sobě ukotvené, důvěřuje si. Hodnocení identity je náročná oblast, ale posuzuje se vztah, jaký má dítěte samo k sobě. Zda si samo sebe uvědomuje, svojí odlišnost od ostatních, uznání svých osobních charakteristik a osobní i rodinné historie. Jestli dítěte umí vnímat blízkost lidí, je si vědomo, že někomu na něm záleží, má rád sám sebe a že: *„mohou očekávat, že ostatní budou přistupovat k jejich potřebám, názorům, kultuře a víře s respektem“* (LUMOS 2014a, s. 25).

Při posuzování identity se pozornost zaměřuje na rozpory v tom, co si o sobě dítěte myslí a jak ho vnímají členové rodiny, kamarádi a okolí. Vnímání dítěte samo sebe částečně odráží to, jak je dítěte okolím přijímáno a vnímáno: *„Sebepojetí dítěte nám také může poodhalit to, jaká je situace v rodině, jaké jsou rodičovské dovednosti rodičů“* (MPSV 2014, s. 42). Dítěte dostává o sobě zpětnou vazbu od svého okolí, o své vlastní identitě se ujišťuje v rámci sociální prezentace. Sociální prezentace vyjadřuje: *„projevy jeho identity, chování a osobnosti navenek.“* (MPSV 2014, s. 42).

Sociální prezentace je kongruentní, pokud má dítěte zdravé sebepojetí. Dítěte se navenek může projevat konfliktně vzhledem k vnitřnímu vnímání sebe sama. To může být zapříčiněno

nepříznivými podmínkami v rodině s narušenými vztahy, nebo tím že se dítě pohybuje v nepřírodném prostředí náhradní péče a jeho vystupování (nervozita, plachost, lhaní, výbušnost, urážlivost, úzkostlivost nebo přílišně sebevědomé vystupování aj.) nemusí být v souladu s jeho vlastní integritou. Důvody, které vedou k sociální prezentaci lze identifikovat pozorováním i rozbohem chování dítěte v určité situaci. Později pak dítě cíleně směřovat ke své vlastní přirozenosti.

Dalším odrazem rodičovské dovednosti je míra samostatnosti dítěte. Samostatnost by měla být v dítěti rozvíjena s ohledem na věk a vyspělost dítěte, která reflektuje zdravé odpoutání se od pečujících osob. Přičemž zde nehraje roli přímá úměra v přenášení zodpovědnosti na dítě s úspěšnou přípravou na budoucí samostatný život. Autoři manuálu vyhodnocování situace dítěte a rodiny z MPSV poukazují právě na neadekvátní přenášení odpovědnosti na dítě (konflikty v rodině, domácí práce či odpovědnost za vlastní věci apod.), také na příliš rozvolněné hranice pro dítě, kdy tyto extrémy mohou potenciálně dítě ohrozit a vystavit ho nebezpečí (MPSV 2014, s. 42-46).

Rozvoj samostatnosti a sebeobsluhy podle LUMOS (2014, s. 25) je podmíněné praktickými, emocionálními a komunikačními kompetencemi dítěte, které dítě získává: objevováním hranic a limitů, poznáváním svého těla a preferencemi a uvědomování si potřeb druhých, zvládnutím denních rutin a rituálů. Rozpoznáváním vlastních hranic a učením se vidět hranice druhých lidí, umět říct si o pomoc a vědět, kdy říct ne.

Druhou dimenzí je **rodičovská kapacita**.

Uhlíková (2011, s. 5) tvrdí, že kvalita rodiny se projevuje uspokojováním základních potřeb dítěte, že *„Dítě potřebuje kolem sebe **smysluplný svět**, který mu poskytuje řád, smysl, účelné pracovní postupy, fungující a pro okolí přijatelné strategie společenského chování.“*

Aby mohly být funkce rodiny naplňovány, musejí rodiče mít určité kompetence (zajistit bydlení, mít stálé příjmy a být schopni s nimi hospodařit, postarat se o domácnost a základní fyziologické potřeby dětí, skloubit zaměstnání s rodinným životem či udržovat sociální vazby, vyrovnávat se s problémy, konflikty a sociálním nátlakem (Matoušek 2016, s. 11-12). Vyrovnávat se s náročností péče o zdravotně postiženého člena rodiny, vychovat a vzdělávání dětí (MPSV 2014). Tyto rodičovské předpoklady budou níže v kapitole rozepsány.

Rodičovské předpoklady rodičů lze rozdělit do následujících bodů:

a) Rodičovské znalosti:

Postoj rodičů ke znalostem podle Fishbeina a kol. (2001) předurčuje, zda se rodič bude zajímat o vývojové potřeby dítěte. Prostřednictvím rodičovství se rodiče také učí a to může být bohatým zdrojem pro formování postojů. Rodičovské postoje jsou rovněž ovlivněny rodičovskou soběstačností (*self-efficacy*), kterou lze široce definovat jako schopnost uspět v rodičovské roli (Jones a Prinz, 2005). Znalost rodiče o vývoji dítěte je zásadní v tom, jaké bude používat praktiky a chovat se k dítěti (Okagaki a Bingham, 2005). Mírou povědomí je ovlivňována citlivost rodičů a jejich rodičovské kvality- pozitivní a citlivá komunikace, adekvátní očekávání a disciplíny k věku dítěte, kladné interakce rodič-dítě aj. (Huang a kol., 2005), synchronní odpověď rodiče na fyziologické potřeby dítěte a ukázat dítěti lásku a náklonnost (Bowlby 2008), udržování zdraví a bezpečnosti (vakcíny, preventivní prohlídky, používání bezpečnostních pásů, přilba, chrániče apod.) (Campbell a kol., 2013), bezpečného domova a prostředí nebo rozpoznání rizik (LUMOS 2014, s. 26).

b) Rodičovské postoje:

Postoje rodičů k rodičovství jsou produktem znalostí rodičů o rodičovství, hodnot a cílů, které mají pro rozvoj svých dětí. Mohou být ovlivňovány kulturními, sociálními, společenskými představami, ale i zkušenostmi rodičů, jejich osobními prioritami (Okagaki a Bingham, 2005; Iruka a kol., 2015) a jak bylo výše zmíněno rodičovskou soběstačností.

c) Rodičovské praktiky:

V této oblasti si můžeme představit všechny praktické činnosti vycházející z rodičovských znalostí, které aktivně pomáhají dětem dosáhnout základních výsledků v oblasti zdraví, bezpečnosti, emoční-behaviorální-kognitivních a sociálních kompetencí adekvátně vývojovému stupni dítěte. Nicméně některé prakticky vykazují dle zkušeností a výzkumů pozitivnější výsledky k vývoji dítěte. Patří sem dlouhodobé kojení, vaření domácího zdravého jídla, rodinné stolování, společný pobyt v přírodě a sport, společná hra (Sussner a kol., 2006), nebo omezování sledování televize či jiných „screen“, návštěva kostela (Dias a Whitaker, 2013; Campbell a kol., 2013) omezení nebo ukončení kouření cigaret rodičů (Aune a kol., 2014), monitorování rizikových aktivit dětí s vrstevníky nebo online (Finkelhor a kol., 2000) apod. Praktiky k podpoře na úrovni emočních, behaviorálních, kognitivních a sociálních kompetencí podle LUMOS (2014, s. 26-37) a MPSV (2009, 2014):

• **Citová vřelost**

Citová vřelost zahrnuje lidské kvality jako je uznání pocitů dítěte a schopnost rodiče sledovat vlastní pocity. Zajištění citové vřelosti znamená dopřát dítěti pocit ocenění. Dalším prvkem

citové vřelosti je nutnost pro dítě mít bezpečnou, stabilní a srdečnou vazbu s pečující osobou a dalšími důležitými osobami v rodinném okolí, kteří dítě budou vnímat celistvě, v citlivosti a budou dítě vnímat s ohledem na jeho potřeby. Potřeby mohou být nejen na úrovni psychické, ale vřelost projevovat i na úrovni fyzické- dotek, pohlázení, objetí nebo pochování v náručí. Nemělo by chybět vyjadřování opravdového zájmu, chvály a podpory s nejlepším zájmem optimálního vývoje dítěte (LUMOS 2014, s. 26). Vyrůstat v prostředí, které dítěti umožňuje rozvíjet dovednosti potřebné k zvládnání základních úzkostí, obav a výzev v moderní společnosti. Zásadní pro nejen raný vývoj dětí je schopnost rodičů rozvíjet u dětí pocit sounáležitosti a sebeúcty (Breiner, Ford a Gadsden, 2016).

Úkolem odborného pracovníka při posuzování může být nápověda ke sledování následovná: pozorovat pozornost dítěte při rozhovoru, jestli rodiče mluví o dítěti negativně nebo v superlativech, jakékoliv emocionální napětí mezi členy v rodině a jak se dítě projevuje, zda rodiče zohledňují city dítěte v rozhodování a jednání a podporují láskyplné vztahy (LUMOS 2014, s. 26-37).

- **Stimulace a podněty**

Kognitivní kompetence podporuje oblast stimulace a podnětů. Rodiče by měli dbát odpovídajících stimulantů pro učení a sociální kontakt dětí. Vhodně stimulovat dítě k učení, dodržovat školní docházku a navštěvovat volnočasové vzdělávací kurzy. Podporovat rozvoj osobnosti, individuality dítěte a přiměřeně dítě socializovat mezi vrstevníky a vytvářet s nimi pozitivní vztahy. Vést dítě samostatnosti a prohlubovat sebevědomí (LUMOS 2014, s. 26).

Zajistit dítěti vzdělávací potřeby, studijní prostory, mít současné nástroje k výuce (PC, internetové připojení, TV a knihy) (LUMOS 2014, s. 26-37).

- **Vedení a hranice**

Vedení a hranice ohraničují očekávané společenské chování, kdy rodiče nastavují hranice k udržení žádoucího chování, aby si dítě mohlo vytvořit pozitivní vnitřní hodnotový model a pocit svědomí. Současně se rodiče snaží dítě naučit zvládat své pocity a interagovat s druhými lidmi a podpořit jeho samostatnost a zároveň chránit se před nebezpečím (LUMOS 2014, s. 26).

Je dobré sledovat, jak rodiče strukturují čas dítěte, jak se rodič chová v sourozeneckém sporu, snaží se rodiče být rádným vzorem pro dítě, jaké využívají výchovné metody a násilné chování vůči dítěti (LUMOS 2014, s. 29-36), zda umí rodiče používat flexibilně výchovné metody a nastavovat pravidla podle věku a aktuálních potřeb dítěte (MPSV 2014, s. 56-57). Rodiče mohou děti učit osvojovat si sociální dovednosti tím, že sami navážou silné vztahy se svými potomky (Breiner, Ford a Gadsden, 2016).

- **Stabilita**

Do oblasti stability patří stálost rodinného prostředí, frekvence stěhování nebo využívání množství služeb. Schopnost rodičů být vhodným příkladem a mimo jiné stálost, udržení si stálého přístupu k dítěti všemi pečovateli (LUMOS 2014a, s. 26-37) a to znamená zralost, zkušenosti, osobnostní předpoklady rodiče a ovšem i schopnost reagovat a odolávat vzniklým překážkám. Zkrátka schopnost rodiče vytvořit prostředí odpovídající emocionálním potřebám dítěte (Bretherton, 1985; MPSV 2014, s. 58-59).

Třetí dimenzí je **širší rodina a prostředí**.

Tato dimenze rozkrývá faktory týkající se rodinného podnebí, jak je dítě ovlivňováno nejen přímým pečovatelem, ale i sourozenci, širším sociálním okolím a jak kvalitu života dítěte ovlivňuje domácnost.

- a) Rodinná historie, fungování rodiny**

Informace o rodinné historii a fungování rodiny mohou pomoci odhalit nebo upozornit na rizika vyplývající z minulých zkušeností rodiny, které ovlivnily rodinné fungování nebo jakkoliv působí na míru rodičovských kompetencí (MPSV 2014, s. 60-61).

Sleduje se kultura, složení a velikost domácnosti, rodinná historie a rituály, životní styl rodiny, neprojevení starosti o dítě, vztahy v rodině a zkušenost s rozpadem rodiny, projev asociálního nebo sociálně patologického chování v rodině, jestli rodiče užívají návykové látky nebo zda je dítě svědkem násilí či obětí zneužívání apod. (LUMOS 2014, s. 26).

Výzkumy založené na pozorování naznačují, že vývoj dětí je podporován využíváním předvídatelných a uspořádaných postupů rodiči. Rodinné rutiny, jako je krmení, dostatečný spánek, omezení času na obrazovkách a učení, pomáhají strukturovat dětské prostředí a vytvářejí pořádek a stabilitu. Zpětně rutiny dětem pomáhají rozvíjet samoregulační dovednosti tím, že je učí, že události jsou předvídatelné a za čekání existují odměny (Evans a kol., 2005; Hughes and Ensor, 2009; Martin a kol., 2012; Anderson a Whitaker, 2010).

- b) Širší rodina**

Sociální kapitál rodiny. Jaké má rodina vztahy s širší rodinou a nepříbuznými osobami, jak často udržují kontakty a zda širší rodina může být zdrojem podpory pro rodinu (MPSV 2014, s. 60-66).

- c) Bydlení**

Další faktor dobrého vývoje dítěte je bydlení rodiny. Rodiče by měli zajistit osobní prostor dítěti jako jednu z podmínek dobrého vývoje, úspěchu ve škole a vědomí dítěte svého zázemí

a soukromí. Středem pozornosti v této oblasti je riziko ztráty bydlení a osobitost vedení domácnosti rodiči (MPSV 2014, s. 67-68).

Longitudinální studie v rukách Vernon-Feagans a kol. (2012) ukázala, že vyšší úroveň dezorganizace domácnosti (nepořádek, susedství, hluk v domácnosti...), v raném dětství má vliv na slovní zásobu dítěte. Pravděpodobně tedy může mít vliv i v mladším školním věku, kdy se kognitivní, sociální a behaviorální výsledky dítěte kvůli tomu mohou prohlubovat k horšímu. Nestabilita domácnosti (počet návštěv, počet spolubydlících, změna bydliště a poskytovatelů péče) nepředvídala nepříznivé jazykové důsledky.

V několika dalších studiích se prokazuje spojitost chaosu v domácnosti se silnou negativní vazbou na schopnost dětí regulovat pozornost a vzrušení (Evans a Wachs, 2010).

Projevy nebo činnosti, které Deater-Deckard et al., (2009) zařadili do chaotické domácnosti (chybějící pravidelná ranní rutina, celodenní hluk z televizního vysílání, neklidná domácí atmosféra aj.) měly vliv na odchylky dosahovaného IQ dětí a problémy s chováním v první třídě základní školy nad rámec jiných prediktorů jako jsou rodičovské vědomosti a vzdělanost rodiče.

Evans (2006) se domnívá, že dítě vychovávané v chaotickém prostředí může mít potřebu vyhledávat protikladné prostředí, méně stimulující a předvídatelné. Pro úlevu dítěte to může mít krátkodobě pozitivní vliv. Dlouhodobě takový přesun pozornosti může ovlivnit jeho kognitivní i sociálně-emoční vývoj, pokud se bude stranit důležitým aspektům socializace. Rozpoznávat potřeby dítěte je úkol primárního pečovatele, který by měl být schopen citlivě potřeby registrovat, interpretovat a přesně na ně reagovat (Vernon-Feagans a kol., 2012).

Pozitivní zprávy přináší výsledky dlouhodobých výzkumů u dětí v předškolních letech, které se zaměřily na rodinné rutiny, rituály spojené trávením společného času rodinných členů nebo také spojené se socializací (společné večere, vyprávění pohádek před spaním, čištění zubů, mytí rukou nebo koupání...) (Hughes a Ensor, 2009; Martin a kol., 2012; Raver a kol., 2013).

Nicméně na první pohled nevhodné ubytování není důvod k nezajištění řádného vývoje dítěte (MPSV 2014, s. 68).

d) Zaměstnání

Dítě ovlivňuje i zaměstnání rodičů, kdo z domácnosti pracuje a nehrozí-li ztráta zaměstnání. Jestli práce ovlivňuje vztahy rodiny s dítětem (LUMOS 2014, s. 27), jaký má rodič pracovní režim. Li, Johnson a kol. (2014) zjistili, že 21 z 23 revidovaných studií uvádělo souvislosti mezi nestandardními harmonogramy práce (přesčasy, noční směny, práce ve večerních hodinách...) a nepříznivými výsledky vývoje dítěte. Stres a únava, kterou zátěž v zaměstnání přináší, ovlivňuje schopnost rodičů poskytovat kvalitní rodičovství.

e) Finanční situace: jestli má rodina dostatek financí k zajištění potřeb rodiny, zda a o jak velkou část je snížen příjem financí kvůli splácení dluhů, jaký má finanční situace dopad na dítě v rodině nebo zda rodina pobírá dávky pro rodiny aj. (LUMOS 2014, s. 28).

f) Sociální začlenění rodiny a komunitní zdroje (LUMOS 2014, s. 25; MPSV 2014, s. 74-76): život v sociálně vyloučené lokalitě, sociální status rodiny, dostupnost služeb pro rodiny s dětmi, vztahy se sousedy, hlídání, vliv vrstevnických skupin dostupnost škol a jejich kvalita, volnočasové aktivity, komunitní podpora pro rozvoj rodičovských kompetencí a občanské iniciativy, dostupnost zdravotnické péče nebo dopravy aj.

Jaká kritéria se posuzují podle metodiky MPSV z roku 2009 a podle průvodce LUMOS (2014) byla v této podkapitole uvedena. Následující podkapitola se bude věnovat pochopení vytváření lidské emocionální vazby v brzkém věku. Jak emocionální vazba vzniká a přispívá k plnohodnotnému vývoji dítěte, tak aby zmiňovaná kritéria mohl rodič naplňovat s nejlepším vědomím a svědomím a poskytovat dítěti šablonu do budoucnosti o zdravém vnímání sebe sama nebo vytváření kvalitních sociálních vztahů apod.

2.2. Dostatečně dobré rodičovství v odborné literatuře

Tato kapitola se bude zabývat popisem dostatečně dobrého rodičovství, které je explicitně formováno v odborné literatuře a položilo základy pro rozvoj vnímání rodičovství, teorií o rozvoji dítěte až do současnosti k hodnocení dobrého rodičovství.

Snad první záznam, který se zabýval posuzováním dost dobrého rodičovství, byl psychoanalytik Freud. Freud mentálně odděloval objekty na „dobrá matka“ a „špatná matka“. Hodnocení poprvé prožívají děti v kojeneckém věku ve vztahu k primárnímu pečovateli: pečovatel je „dobrý“, když jsou uspokojeny všechny potřeby dítěte a „špatný“, když nejsou. Podobný proces nastává, když dítě rozpoznává dobré a špatné části svého já. Pokud je matka schopna uspokojit potřeby kojence, tzn., je-li matka „dostatečně dobrá“, tak si dítě sloučí oba aspekty matky společně se sebou sama do integrovaného celku. Může se stát, že pokud dítě potlačí „špatné“ aspekty matky a svého já, mohou se v budoucnosti vyskytnout problémy ve vztazích (Austrian S. 2008, s. 34-35).

Podle Melanie Klein je matka považována za zdroj veškeré krásy a dobroty, studny života samotného. Je středem vesmíru dítěte - první láska dítěte, první spasitel, poskytovatel, hrdina a potěšitel. Melanie Klein popularizovala teorii objektových vztahů. Byla průkopníkem v psychoanalýze dětí, terapií objektových vztahů. Rozporovala mnoho zjištění Freuda, protože pracovala přímo s dětmi. Teorie klade zvláštní důraz na vztah mezi matkou a jejím dítětem, jakož i na větší rodinnou jednotku. V objektových vztazích se také klade velký důraz na to, jak minulost ovlivňuje přítomnost. Jak vztahy dětských objektů ovlivňují současné emoce, motivace a vztahy a přispívají k jakýmkoli problémům, kterým čelí (Mason 2003).

Pediatr Donald Winnicott představil „good enough mother“ v roce 1953. Ve svých názorech na roli rodičů zaujal měkčí přístup než Freud (Batty a Ratnapalan 2009). Winnicott pochopil, že je potřeba, aby si děti uvědomily, že matka není ani dobrá ani špatná, ani produkt iluze, ale je samostatnou a nezávislou entitou : „*The good-enough mother ... starts off with an almost complete adaptation to her infant's needs, and as time proceeds she adapts less and less completely, gradually, according to the infant's growing ability to deal with her failure. Her failure to adapt to every need of the child helps them adapt to external realities*“ (Winnicott 1967, s. 26). Winnicott tvrdí, že v principu nemusí jít o vlastní matku dítěte, protože úspěch v péči o kojence závisí na oddanosti pečovatelské osoby (Šmajdová a Kučera 2015, s. 33).

Winnicott zdůraznil význam výchovy dětí v prostředí, ve kterém jsou povzbuzovány k rozvoji pocitu nezávislosti. Přesto by děti měly vědět, že jejich pečovatel je bude chránit před nebezpečím. Obával se, že pokud pečovatel nebude dbát na potřeby a potenciál dítěte, může být dítě vedeno k rozvoji falešnému já. Skutečné já se objeví, když jsou všechny aspekty dítěte

uznány a přijaty (Sommerstein 2016). Učení Winnicotta vychází z toho, že dostatečně dobrá matka je lepší, než dokonalá matka. Nebylo by špatné se domnívat, že dost dobrý je nejlepší, co může člověk v dané situaci udělat, aby vyhověl požadavkům, které jsou k dispozici (Batty a Ratnapalan 2009).

Bruno Bettelheim vycházel z poznatků Winnicotta a přišel s pojmem „good-enough parent“. Bettelheim jej uvádí takto: *„the child“ is mastering of each new stage of psychological and social development requires understanding and sensitive help from his parent*“ (Bettelheim 1987, s. xi). Dobrý rodič nesmí dovolit, aby jeho vlastní přání a představy ovlivnily rozvoj dítěte, aby dítěti nebyla vnucována představa rodiče o tom, kým chtějí, aby se stalo. Rodič by měl dát dítěti prostor rozvíjet se *„in his own good time to fullest, into what he wishes to be and can be, in line with his natural endowment and as the consequence of his unique life history“* (Bettelheim 1987, s. xi).

Dostatečně dobrý rodič by si tedy měl uvědomovat individualitu dítěte a v tomto principu dítě provázet. Bettelheim takové rodičovství vidí v přístupu, konkrétním způsobu dělat věci, nikoliv podle výsledků ani paletou ovládnutí různých dovedností. Velký důraz klade na kvalitu vztahu mezi rodičem a dítětem. S Winnicottem se shodují v tom, že kvalita vztahu tkví ve schopnosti rodiče vzpomenout si na zkušenosti svého dětství, uchopit je a oživit si jejich emocionální význam a pak může rodič vhodně reagovat na prožívání dítěte, s pochopením (Ramaekers a Suissa 2011, s. 84-85). Současně se snažit porozumět sobě samému, jak jsme k současné situaci přispěli- dobrovolně, nedobrovolně, uvědomovaně nebo neuvědomovaně a tím se náš pohled na situaci a způsob zvládnutí situace, téměř vždy změní (Bettelheim 1987, s. 6-7).

Bettelheim souzní s tím, že rodič by se neměl snažit být dokonalý, protože dokonalost není v dosahu, možnostech obyčejných lidských bytostí. Stejně tak by rodič neměl očekávat, že dítě bude dokonalým člověkem. Nedokonalost napomáhá k pochopení, shovívavosti k druhým lidem, že nejsou dokonalí a umožňuje vytvářet si tak dobré vztahy. Bettelheim se domnívá, že *„je možné být dostatečně dobrým rodiče- tedy rodičem, který dobře vychovává své dítě“*. Aby toho rodič mohl dosáhnout, musí být chyby, selhání, při výchově dětí (často způsobené jen kvůli intenzitě emočního zapojení s dítětem), vyrovnávány přístupem, mnoha případy, které rodič dělá správně (Bettelheim 1987, s. xi).

Pojem *„good-enough mother“* má se svým psychoanalytickým vysvětlením blízkého vztahu matky s dítětem úzké propojení s teorií vztahové vazby. Winnicott svým pozorováním zjišťoval, jak se mezi matkou a dítětem vytváří interakční vztah (Karl H. Brisch 2011, s. 79). Teorie vazby je patrná v pojmu Winnicotta (1976) „přechodový objekt“, kdy objektem zájmu dítěte, pokud musí přechodně matku opustit, se stávají jejich oblíbené měkké předměty (hračky,

plyšová zvířátka, deky...), ke kterým se poutaly. Symbolicky si vytvořily vztah k hračce, který nahrazoval matku. Dítě si zpracovává situaci, kdy bylo opuštěno i intrapsychie, pomocí hračky si mohlo uvědomit oddělené bytí od matky.

2.2.1 Teorie vztahové vazby

Britský psychoanalytik, John Bowlby, v roce 1950 a 1960, rozvinul teorii vztahové vazby s cílem vysvětlit některé fenomény týkající se vývoje osobnosti a jejich psychopatologie, které nebyly dost dobře rozpoznány a vysvětlené psychoterapeutickými teoriemi. Jeho prvotní poznatky jsou z období 2. světové války, kdy pracoval v „child guidance clinic“. Sledoval narušení ve vztahu k matce u nenapravitelných mladistvých zlodějů. Později se zaměřil na výzkum dočasného odloučení malých dětí do věku 5 let od svého primárního pečovatele. Výzkum zahrnoval přesun dítěte do cizího prostředí mezi cizími lidmi (internátní školy, hospitalizace v nemocnici nebo v léčebně aj.) (Virginia L. Collin, 1996, s. 3).

Podstatou teorie vazby je koncept motivačních systémů, které jsou podstatou vztahové vazby (Karl H. Brisch, 2011, s. 88). Základním paradigmatem teorie vazby je Freudovo dlouholeté psychoanalytické bádání. Bowlby se domnívá, že teorie vazby může přispět k pochopení vývoji osobnosti. Zejména tehdy při pozorování toho, jak se dítě chová ke své matce v její přítomnosti i pokud je nepřítomna. Všiml si, že děti odloučené od matky cizími lidmi po jejím návratu vykazují symptomy citového odloučení až separační úzkosti. Výchozí myšlenkou proto toto sledování byl fakt, že u jedinců trpících emočními poruchami, psychoneurózami byly shledány změny v mezilidských vztazích. Cílem bylo popsat vzorce reagování člověka v dětství a dohledat stejné vzorce chování osobnosti dospělého člověka (Bowlby 2010, s. 18-19).

Teorie vazby je závislá na pojmu *attachement*. Pojem *attachement*, znamená v překladu „citová vazba“ (Bowlby 2010 s. 160) nebo také přilnutí, pouto, svazek (Slaměník 2011, s. 92). *Attachement* je specifický pojem obsahující trvalé citové (Virginia L. Collin, 1996, s. 7) bezpečné pouto (Slaměník 2011, s. 92) s neobyčejným vztahem, ale je chápán jako komplexní vztah (Karl H. Brisch 2011, s. 33). Obsahem komplexního vztahu není jen citová vazba, ale podle Emdeho (1989, s. 33-51) to může být i sdílení a regulace pocitů, uspokojování fyzických potřeb dítěte, potřeby kreativního zapojení dítěte formou hry, učení a regulace sebekontroly. Tento komplexní vztah je výsledkem potřeby být v bezpečí (Slaměník 2011, s. 92). Dítě tak má tendence vyhledávat a uchýlovat se ke svému pečovateli, primárně k matce (Bowlby 2010, s. 160-162) s cílem hledat blízkost, pouto (Virginia L. Collin 1996, s. 7), přežití (Karl H. Brisch 2011, s. 33-34) a ochranu (Bowlby 2010, s. 200-201).

Nicméně vazba samotná je dlouhotrvající vztah vytvářená mezi *attachment figure*, s někým kdo bude vždy preferován, pokud bude dítě vyžadovat „comfort“, nebo se bude cítit v ohrožení (Virginia L. Collin. 1996 s. 7). Pokud *attachment figure* není k dispozici, dítě může cítit strach nebo úzkost, v závislosti na jeho reakci (strach z ohrožení nebo úzkost z odloučení od pečující osoby) (Slaměník 2011, s. 92). Podstatné je, že *attachment* je citové pouto, nikoliv chování (Virginia L. Collin 1996 s. 7).

Sám Bowlby apeluje na vnímání vztahové vazby jako na typ sociálního chování, tedy jak sám nazval „vazebné chování“. Toto sociální chování je stejně tak důležité jako rodičovské a reprodukční chování. Důležité je pozorovat, co se děje, když jsou: „*aktivovány určité behaviorální systémy*“ (Bowlby 2010, s. 162). I-když principem *attachmentu* je primárně emocionální vazba, současně k pochopení teorii vazby přispívá pozorovatelné chování, např.: pláč, hledání, následování, volání nebo protestování (Virginia L. Collin 1996, s. 7), kterým se snaží získat matku zpět k sobě (Martínek 2009, s. 18). V případě blízkosti s primárním pečovatelem se dítě cítí v bezpečí a cítí lásku. Pokud dítě pečovatel opustí, projevuje se to u dítěte úzkostí, hněvem nebo smutkem. Emoce doprovází uváděné chování, které jen charakterizuje vztah vazby (Slaměník 2011, s. 92).

Behaviorální systémy se vyvíjí vzhledem evoluci a socializaci, současně v kombinaci důsledku interakce s mateřskou osobou, která dítě v tomto prostředí provází. Vztah vazby na mateřskou primární osobu lze pozorovat kolem 2 roku věku dítěte, kdy má již vybudované behaviorální systémy. Poté vazbu lze objektivně pozorovat, která se projevuje specifickým chováním svědčícím o citové vazbě. Po třetím roku aktivizační mechanismy slábnou a nejsou tolik pozorovatelné, protože vlivem dalších změn a vyspělosti dítěte, se snižuje potřeba jeho kontaktu s matkou (Bowlby 2010, s 162).

Pomocí primárního pečovatele dítě objevuje svět a v rámci bezpečí, které s pečovatelem cítí, se k němu vrací opět zpět. Vazebné pouto s matkou, pečující osobou poskytuje náhled jedinci o svých emocích a jiných lidech, získává zkušenosti, zjišťuje, co může očekávat a čeho se mu dostane. Tato důležitá vazba vznikající v raném dětství, může sloužit jako výhled do budoucnosti o prožívání a očekávání v mezilidských vztazích daného jedince (Slaměník 2011, s. 92-93).

Existují domněnky, že potřeba fyzického kontaktu, vazby, přetrvává do dospělosti (Hazan a Shaver 1994, s. 1-22). Jako sociální chování se projevuje i v dospělosti, zejména v situacích, které jsou stresující nebo bolestivé. Projevuje se potřebou být v kontaktu s důvěrně známou osobou (Slaměník 2011, s. 92-93). Na rozdíl u dětí, které v rámci *attachmentu* pouze péči přijímají, tak u dospělých mezi partnery nebo blízkými lidmi je vazba často reciproční. Partneři

si navzájem poskytují péči a bezpečí, ale tento vztah dle Virginia L. Collin (1996 s. 18) nebyl dostatečně pochopen. Předpokládá se, že vazebné chování překrývá s rodičovským a sexuálním chováním (Bowlby 2010, s. 206). Existují i výzkumy ohledně toho, jak vazby attachmentu přetrvávají do dospělosti a projevují se např. i jako atraktivita pro druhého partnera. Typy se stejnou vazbou attachmentu se více přitahují. Tak jak dítě mohlo důvěřovat, cítit se uvolněně, bezpečně, milováno, jak byl hodnocen, tak přesně podle stejného scénáře se bude vztahovat i sám k sobě, k partnerům a následně ke svým dětem (Slaměník 2011, s. 94-95). Z toho lze na hodně usuzovat.

Typy vazeb jsou rozdělení do čtyř kategorií dle Brische (2011, s. 49-57):

a) S jistotou připoutané děti („secure“)

Tyto děti po odloučení od matky volají matku, hledají ji a následují ji. Jsou plačtivé a neklidné. Po příchodu matky napřahují ruce a nechávají se s radostí utiшит a být fyzicky v kontaktu. Po krátké době stres opadá a opět se vracejí ke hře.

b) Děti nejistě připoutané a vyhýbavé („avoidant“)

Pokud se matka vzdálí, dítě matku výrazně nenásleduje a případně jen okem sleduje, že odchází. Tyto děti zůstávají na místě dál a hrají si. Po příchodu matky nevyvinou úsilí přiblížit se a svůj typ vazby prezentují odmítáním matky, nechtějí být chovány ani utišeny. Nedochází k intenzivnímu tělesnému kontaktu.

c) Děti nejistě připoutané a ambivalentní (ambivalent“)

Děti s ambivalentní vazbou se chovají k matce rozporuplně. Po jejím odchodu ustavičně pláčou a jsou velmi neklidné. Po návratu matky nejsou dlouhou dobu utišitelné a projevuje se jejich ambivalence, během tělesného kontaktu vyjadřují vzor proti matce (úderem do matky rukama, dupou nohama nebo matku odstrkují), ale zároveň ji k sobě přitahují.

d) Vzorec dezorganizované nejisté vztahové vazby

Do tohoto vzorce spadají děti se specifickým chováním, které nebyly do přechodných kategorií zařaditelné. Tento typ projevu se může vyskytovat i u bezpečně připoutaných dětí. Výjimečnost tkví v tom, že se dítě rozeběhne k matce a během chvíle se otočí a utíká od dál, nebo v běhu zamrzne. Čím více je výrazné chování pozorovatelné, tím více stresu děti dle měření vykazovaly (Spangler a Grossmann, 1993, s. 1439-1450). Toto chování je svými výsledky typické pro děti traumatizované prožitky ztráty, odloučením, týráním či zneužitím (Main a Hesse 1990, s. 161-182).

Vznik vazby tak záleží na vztahu dítěte s matkou. Jak matka reaguje na podněty kojence, ještě než se naučilo mluvit. Významnou roli hraje doba reakce a vliv rytmu řeči. Čím méně interakce matka věnovala dítěti (mluvila na něj, neverbálně komunikovala, reflektovala pocity...), tím častěji byly nejistě připoutané (Meinsová 1997). Nesoulad mezi synchronicitou a reciprocitou v interakci matky s kojencem měl podíl na nejistém připoutání se. Zajímavou výjimkou byla synchronní akce a adekvátní reakce doplněná o „nedorozumění“ ze strany matky, kterého si později všimla a korigovala, tak dítě stejně tak bylo častěji jistě připoutané (Jaffe et al., 2001). Velkou roli tedy hraje střední míra rytmické koordinace v časovém sledu interakcí mezi matkou a dítětem. Menší vliv poté má perfektní synchronicita v interakci, ale korigovaná nedorozumění mohou později prohloubit vztah a podpořit jej (Slaměník 2011, s. 56).

2.2.2. Mentalizace

Souvislostmi rodičovské interakce s dítětem na vznik vazby se zabývají britští psychoanalytici Fonagy a Target. Fonagy a Target psychoanalytickým okem zkoumají vliv stavu mysli matky a její zpětné vazby k dítěti. Aby rodiče byli schopni vytvářet jisté citové vazby, musejí nejprve být schopni rozumět sami sobě. Rozumět svým mentalizačním procesům (Fonagy a Target 2005). Na základě porozumění mysli druhých byl proveden výzkum D. Premackem a G. Woodruffem na šimpanzech v roce 1978. Schopnost odhadovat duševní stavy svých bližních pojmenovali *theory of mind*. Ikdyž teorie o této schopnosti šimpanzů byla jinými výzkumníky vyvrácena, tak přesto *theory of mind* přetrvala a transformovala se do pojmu *mentalizace* (Koukolík 2013, s. 148).

Mentalizace je duševní aktivita zahrnující pochopení a vnímání chování druhých lidí založené na jejich vlastním stavu mysli (Hagelquist 2017, s. 49) k pochopení toho, co druzí lidé cítí a o čem přemýšlí a co je k tomu vede (potřeby, pocity, víra, cíle, touha...). Pouze na úrovni představ toho, co si lidé myslí a cítí (Fonagy 2011, s. 3-5.) Mentalizace je součástí sociálního poznávání (Koukolík 2013, s. 148) získávané kulturně (Koukolík 2016, s. 119). Fonagy předpokládá, že schopnost mentalizace je klíčovým faktorem pro sebeuvědomování a je získávána v souvislosti vztahové vazby (Fonagy 2011, s. 3).

Vytvořená vztahová vazba mezi rodičem a dítětem pomáhá dokreslovat pochopení v procesu mentalizace. Ve vztahové vazbě není pouze cílem dítěte primární pečovatel, ale dosažení bezpečného stavu bytí a láskyplných pocitů. Při vzniku vazby je důležitým faktorem kontext vytváření vazby. Kontextem se rozumí prostředí vytvářené pečovatelem, jak reaguje na dítě. Odezva rodiče k dítěti je základním činitelem při vytváření „*attachment system*“. Pokud dítě

vyhodnotí, že jeho potřeby byly reakcí rodiče uspokojeny, bude mít odezva rodiče v tomto případě silný vliv a dítě si tuto reakci uloží do svého systému chování (Fonagy 2001, s. 5-6).

Vytvořený vztah s klíčovou osobou může napovědět, do jaké míry proces mentalizace je u jedince funkční. Funkční mentalizace je u rodiče důležitá pro vytváření jistých vztahových vazeb dobrá schopnost uvědomování si svých vlastních emocí a prožitků a zároveň je umět dobře regulovat (Doquette 2010, s. 127-151). Tím, že mentalizace je založená na reflektování sebe sama vzhledem k ostatním lidem, na základě jejich duševních stavů, může dítě z uvědomované reakce rodičů usuzovat nejen svůj vlastní vztah k rodičům, ale i sám k sobě (Fonagy a Target 2005). Současně si tak jedinec díky dobře rozvinuté mentalizaci uvědomuje sám sebe, jako jednotlivou bytost, která má své individuální potřeby a motivy. Společně s tím si uvědomuje potřeby a motivace ostatních lidí (Doquette 2010, s. 127-151).

Vyjadřováním vlastních pocitů rodiče a reflektováním pocitů dítěte je důležité proto, aby se dítě své vlastní pocity naučilo vnímat. Naopak tak bude schopno odhadovat ze své zkušenosti stav mysli druhých lidí. Pokud dítě nebude mít empatického primárního pečovatele, který má dobře rozvinutou schopnost mentalizace, může být dítě ztracené ve svých vlastních prožitcích i při jejich regulaci (Lečbych 2016, s. 128). Dětská psychologie zabývající se mentalizací, vychází z teze, že vnitřní psychické stavy dětí reprezentují vnější svět. Protože dítě nedokáže odlišit své představy a fantazie od reality (neexistující strašidla a přenesený strach na různé objekty). Správným zrcadlením emocí dítěte rodičem se předchází tomu, že dítě bude vzdálené od svých interpretací vnějšího okolí. Dítě později zjistí že, že se jeho obsah mysli (představy a fantazie) nezhmotňují ve vnějším světě (Cipro 2015, s. 67-68). Rodič toho dosáhne zrcadlením pocitu, pečlivým vysvětlováním, objasňováním, parafrázováním, otázkami, nebo jednoduchým opětováním úsměvu (Heyes, Frith 2014). Konflikt nastává při zrcadlení negativního pocitu, který rodič nezrcadlí negativní zpětnou vazbou, vztekem, aby to dítě netraumatizovalo. Matka tyto pocity chápe, ale dítěti je nevrací zpět, čímž zároveň dítě zjistí, že mají s matkou oddělené své vlastní já.

Dítě tím, že je rodičem dobře vyvedeno ze své liché fantazie, stav pochopí, uleví se mu a poté mentalizuje proces jako důsledek vlastní regulace prožitků. Dítě potřebuje odezvu rodiče, aby svůj vnitřní duševní stav mohlo zvnitřnit, později popsat a zařadit k němu naučenou adekvátní reakci (na ječící dítě by se rodič neměl usmívat, protože by mohlo dojít k tomu, že si dítě nebude odezvu správně symbolizovat a tak nevytvoří adekvátní regulaci ke svému prožívání (Cipro 2015, s. 67-68).

2.2.3. Mind-mindedness

Propojenost verbálního označování duševních stavů dítěte matkou a jeho vývojem teorie mysli byla potvrzena mnohými studii (Miller, 2016 s. 174-176). Ze studií vychází, že rozvoj mentalizace je spojená nejen pouze s kvantitou mentální verbalizace, ale také s její kvalitou (kongruentní pojmenování emocí). Kvalitu prezentuje to, zda popisované emoce, celkově mentální stavy dítěte korespondují s jeho prožíváním a zda rodič je adekvátně chápe v souvislosti s chováním dítěte (Meinsová 1997). Aby rodič mohl adekvátně reagovat, verbalizovat mentální stavy dítěte, musel by své dítě přijímat jako jedince se vlastním duševním vnímáním (má své touhy, potřeby, myšlenky a fantazie atd.) (Zeanah 2009, s. 94). Takový přístup k dítěti popisuje termín mind-mindedness, který zavedla doktorka psychologie Patricie Meinsová (1997).

Mind-mindedness vytváří východisko pro mentální verbalizaci, ale nejedná se o totožný koncept ve vývojové psychologii. Meinsová považuje mentalizaci a mind-mindedness za odlišné. Hlavní rozdíl je, že podle ní *mind-mindedness označuje tendenci jedince spontánně používat mentalizaci k popisu a porozumění lidem, samotná mentalizace odkazuje k obecné kapacitě porozumět lidem* (Meins, Fernyhough a Harris-Waller, 2014).

Mezi další faktory teoretického vývoje mysli u dětí existují další faktory. Mezi tyto faktory Miller zahrnuje výchovné styly rodičů, duševní stav matky (deprese, schizofrenie,...) nebo obecně zanedbávání péče o děti (Miller 2016, s. 77-85). Na proces mentalizace mají negativní efekt zmíněné prvky rodičovského působení (autoritářský styl výchovy má negativní dopad na rozvoj mentalizace), které jdou ruku v ruce se striktním potrestáním, nedostatečnou komunikací s dítětem o jeho duševním prožívání, nebo v dalším případě nekongruentní mentální verbalizace (duševní stav matky či zanedbávání dítěte) (Ruffman a kol. 2002).

2.2.4. Poruchy vztahové vazby

Hodges a kol. (2011, s. 154-156), přináší výsledky ze svého výzkumu, který se zabýval protektivitou přátelství a jejího vlivu proti šikaně mezi vrstevníky. Společně s kolegy zjistili, že chabé přátelské vztahy, nebo nízká frekvence zapojování do aktivit s vrstevníky, může dítě minout s benefity, které z vrstevnických interakcí vychází. Později toto vyčlenění může mít dopad na jedince v psychické podobě (úzkost, nízké sebevědomí, deprese, osamocení aj.). Důsledky se projevují externě (do agrese, delikvence, nebo conduct disorder) a ve škole mohou mít horší výsledky, nebo propadají v učivu.

Poruchy vztahové vazby u matky na vývoj vztahové vazby k dítěti byly výše popisovány bez popisu toho, jak vytvořená vztahová vazba vytváří patologické projevy dítěte u dětí raného

dětského věku a u školních dětí, v souvislosti rodičovské interakce. Výzkumy o teorii vazby v dětství jsou založené na metodě pozorování. Výzkumy o vlivu teorii vazby na děti jsou založené také na pozorování a předešlých poznání a navíc doplněné o reporty pečovatelů.

Attachment disorder

Absence primárního pečovatele nebo s jeho narušeným, nedostatečným přístupem k dítěti, které si žádá blízkost a citlivost, vlídnou péči a bezpečí v případě jakékoliv tísně dítěte (Rapoport 1999, s. 97), až náhlé oddělení od pečovatele, zneužívání a zanedbávání dítěte pečovatelem, může mít celkově výrazný dopad na dítě v sociální oblasti. Uvádí se v období po jeho 6 měsících života do 3 let (Zeanah, Carter a kol., 2016). V prvních 5 letech, se může projevit jako Reactive attachment disorder (dále jen „RAD“), ve zkratce ICS-10. Tato porucha u dětí se projevuje s narušeným a s neadekvátním vývojem v sociální oblasti (Rapoport 1999, s. 97). Projevy se různí vzhledem k dvěma typům RAD, Inhibovaný typ a Disinhibovaný typ. Chování typické u dětí s Inhibovaným typem, je nepřirozené a strojené chování k rodičům, pokud vynaloží síly zapojit se do interakce s rodičem, tak bez vyjádření pocitů. U disinhibovaného typu se nebojí vplout do náručí cizích lidí, jsou velmi družní a lidi nerozlišují (Shreeve 2011, s. 6-7). Projevy takových dětí mohou být podobné jako u dětí s mentálním postižením nebo s poruchou autistického spektra, ale hlavním rozdílem a podstatou RAD je zanedbání dítěte rodiči (Rapoport 1999, s. 97-98). Vzhledem k předešlé teorii vazby a mentalizaci, jsou v případě RAD velmi znatelné dopady na nízkém rozvoji dítěte. Poruchy řeči, z toho nejčastěji opožděný řečový vývoj nebo echolálie (Shreeve 2011, s. 7-8), typická tím, že dítě opakuje slova bez pochopení významu (Macášek 2014, s. 211). Jelikož je jazyk prostředkem k vyjádření a pochopení vnitřních duševních stavů, emocí, je pochopitelné, že dítě s RAD bude mít problémy s vazbou na pečujícího a také s pochopením sebe sama. S tímto problémem se často setkávají adoptivní rodiče nebo pěstounské rodiny (Johnson 2015, s. 20-30).

Nicméně ne všechny projevy narušené vztahové vazby mohou být prezentovány a diagnostikovány jako RAD. Protože dle některých autorů zařazení narušeného připoutání, by bylo nepřesné, vzhledem k tomu že jde o aspekt emocionálního vývoje. Připoutání je lépe hodnoceno na škále, od bezpečného připojení skrz nejisté připoutání či jiné nežádoucí styly připojení až na konec škály po nepřipojení (O'Connor a Zeanah, 2003, s. 223-244). Podle Chaffina a kol. (2006) nebyla diagnostická kritéria doposud ustanovena.

Poruchy vztahové vazby v raném dětském věku podle Brische (2011, s. 167-198):

- Chybějící známky vazebného chování- porucha vztahové vazby se dle jedné pěstounky projevuje tím, že chlapec svěřený do její péče si nebyl schopen po 1,5 roce docházení do mateřské školy, nevytvořil kamarády. Hraje si v koutě a není schopen sociálního kontaktu. Nevyjadřuje emoce ani s pěstounkou. Potenciální osvojitelé se bojí, že by pro něj nemuseli: „*být těmi pravými rodiči*“ (Karl H. Brisch 2011, s. 167).
- Nediferencované vazebné chování je později velmi rizikové u malých dětí náchylné k zneužití, protože důvěřují cizím lidem na ulici, oslovují je a v klidu s nimi odchází.
- Rizikové chování a nehodovost- dítě se může dožadovat pozornosti při rizikovém chování, které později může nasvědčovat tomu, že o dítě není dostatečně pečováno, věnovaná pozornost a také mu chybí bezpečná citová podpora a tudíž vyhledává různé podněty, které rodiče upoutají a budou se mu věnovat.
- Přehnané přizpůsobení – podivně rychlá adaptace dítěte na změny neobvyklé u malých dětí mohou být způsobeny násilím, nebo velmi přísnými výchovnými metodami, kdy se malé dítě musí přizpůsobit rodičům pod hrozbou trestu.
- Agresivní symptomatika- dítě žijící v rodině s asociálním a agresivním chováním, se brzy naučí, že toto chování je vzorem pro navazování normální vztahové vazby a kontaktu s druhými lidmi.
- Převrácení rolí- dítě žijící v rodině, nejčastěji nekompletní rodině po rozvodu, může přebírat roli rodiče. Rodiče dítě používají jako lék na své problémy a vytváří si k dítěti léčebnou vazbu a starost rodiče je přenášena na dítě.
- Přehnané vazebné chování,
- Psychosomatická symptomatika,
- Růstová retardace,
- Porucha příjmu potravy

Poruchy vztahové vazby ve školním věku podle Brische (2011, s. 200-229):

Poruchy vztahové vazby jako byly u dětí v předškolním roce, se nadále projevují u dětí školního věku. U školních dětí se navíc objevují problémy s výkonem ve škole.

- Strach ze školy- Nechození do školy už jako projevem podvědomého strachu dítěte z odloučení od matky. Symptomatizace strachu z opuštění podporuje další absence ve škole. Starostlivá péče matky absenci prohlubuje. Současně je nutné se podívat do rodinné anamnézy, ze které mohou být patrné nejasnosti ohledně připoutání. Může se

jednat o ambivalentní nejistou vazbu nebo přehnané vazebné chování s matkou. Matka si na dítěti kompenzuje bezpečí, které u svého muže postrádá.

- **Odpírání výkonu-** Těsná separační vazba na matku může mít u dítěte efekt simulovaného nezájmu ve škole. Separální vazba se tak může projevovat v odpírání účasti ve škole v kombinaci agrese. V pozadí případu uváděném K.Brischem (2011, s. 204-205) může být také silná zaneprázdněnost otce, se kterým se dítě neztotožňuje a rivalizuje s ním na oidipovském pozadí.
- **Agresivita-** v pozdějším věku se i jistě připoutané dítě k rodičům může projevovat agresivně. Agresivní projevy jako vzdor při deficitu během navazování vztahu s novou třídní učitelkou, vynucováním pozornosti.

2.3. Dostatečně dobré rodičovství v populárně-naučné literatuře

Dostatečně dobré rodičovství není nikde jasně definované jako zažitý pojem. V odborné literatuře autoři vycházejí ze svých vlastních pozorování, ze zkušenosti přímých pečovatелů a v současnosti z aktuálních výzkumů. Jde o výzkumy týkající se rodičovství, výchovy rodičů a rodičovské péče, které vychází z dlouhodobých pozorování a dotazování respondentů. Výsledky výzkumů později slouží jako podklad pro ucelování pohledu na rodičovství jako takové, k přepracování dosavadních tezí o dobrém rodičovství a pro odborníky k vytvoření manuálů k hodnocení dobré rodičovské péče např. pracovníky sociálně-právní ochrany dětí. Nicméně zatím se nenabízejí výsledky, které by se přísně vyhranily k přístupu k dítěti, jež by zaručoval stoprocentní výsledky v adekvátní výchově dětí pro jeho bezproblémový zdravý vývoj.

Vedle odborných zdrojů jsou na trhu k dostání i publikace z populárně naučného žánru. Populárně naučná literatura může a nemusí vycházet z odborné literatury, vlastních poznatků autora se záměrem oslovit co nejvíce potenciálních čtenářů čtivým způsobem. Edukačním cílem takové literatury je informovat nebo vychovávat rodiče takovým způsobem a formou, aby byli schopni změnit, vylepšit nebo získat rodičovské kompetence. Současně vzhledem k individuálním potřebám dítěte a jeho vlastního vnímání okolního světa. Někteří autoři nabízejí rodičům srozumitelným způsobem pohled na dobré rodičovství pohledem z emoční stránky přístupu, jiní pragmaticky uvádí rady pro lepší pochopení dítěte a úspěšnou komunikaci s dítětem.

Proto se dále v této kapitole budu zabývat zdroji nalezené v populárně naučném žánru, protože dle mého názoru jsou tyto zdroje mnohem frekventovaněji čtené běžnou populací. Je to pro rodiče pravděpodobně nejsnazší způsob získat informace o rodičovství, než se složitě na vlastní

pěst snažit získat informace z prováděných výzkumů, nebo pátrat v cizojazyčné literatuře. Následující uváděné knihy jsem filtrovala v databázi Národní knihovny České republiky, také v internetových vyhledávacích komerčních prodejci knih, které se obsahem relevantně vztahovaly k termínu dobrého rodičovství.

Autorka knihy **Abeceda moderního rodiče** (2017), Kateřina Cajthamlová, uvádí, existují čtyři podoby lásky, z řeckých termínů *filia, eros, agape, erasté*:

- 1) Přítulnost, důvěra a blízkost
- 2) Přitažlivost, zájem, tolerance a respekt
- 3) Úcta a obdiv vůči druhým, osobní čest a hrdost
- 4) Vášeň, vřelost, touha a moc

Každá z forem lásky je obohacující, pokud jsou v harmonii prožívány a dávány. Rizikové pro konflikty může být, pokud si některý z pocitů nejsme schopni uvědomovat. Svým způsobem každá škála obsahuje i negativní projevy, jako je: mocenské ovládnutí druhého či žárlivost, problém s intimitou a věčně unikání, odpor k sobě či k ostatním a „dusivé pečování“, což je velmi narušující ve vztahu k ostatním.

Láska jako taková není pouze ve vztahu k dospělým, ale i k dětem. Rodičovská láska je specifická u každého rodiče. Autorka se domnívá, že aby rodič mohl poskytnout dítěti patřičnou svobodu a dítě mohlo rozvíjet své zájmy a zkušenosti, je zapotřebí aby rodič uplatnil lásku z oblasti vášně a zájmu. Rozpoznání druhu lásky je podmínkou, aby rodič mohl svoji láskou dávat bez touhy ovládnutí dítěte.

Vedle zmíněných čtyř forem lásky, autorka zmiňuje laskavost, která jemně, přesto intenzivně doplňuje celkovou podobu lásky. Laskavost dává svobodu, je chápavá a má hřejivý efekt potřebný pro bezpodmínečné přijetí každé člena rodiny a jejich příjemné soužití (Cajthamlová, Kateřina 2017, s. 213-221).

Cajthamlová (2017, s. 17-26) přináší škálu jako podnět k zamyšlení o rodičovské a dětské ambici. Každý rodič přináší do své rodičovské role kus svých představ a ctižádosti. Dítě teprve své ambice potřebuje objevit. Škála pracuje s představivostí školského známkování ve věci hodnocení rodičovských cílů a cílů dětí.

„nedostatečný“ rodič- je takový, který se nezajímá o potřeby dítěte, nevěnuje jim dostatečnou pozornost, nerozvíjí jejich vrozené schopnosti nebo se dítě jakkoliv nezajímá. Může to být z důvodu, že dítě bylo nechtěné nebo jde o citově chladné rodiče.

„dostatečný“ rodič- občas pochválí a o dítě se alespoň trochu zajímá. Může být důvodem i nepřítomnost jednoho z rodičů nebo profesní ambice rodiče, které ho zaměstnávají přesprávil.

„dobrý“ rodič – je ten, který se považuje za citově vřelého. Dává dostatečnou svobodu, věnuje dostatek času pro společné aktivity a rozvoj dětí. Zajímá se o děti, jejich kamarády a zájmy. Čas strávený společně generuje radost a nikoho nevyčerpává. Rodič umí nastavit bezpečné hranice.

„chvályhodný „ rodič- sbírá informace a dovednosti ve snaze rozvíjet se společně s dítětem. Svými postoji je chvályhodným vzorem pro děti a jejich důvěrníkem. Opatrně koriguje zájmy a chování dítěte.

„výborný“ rodič – je takový, který obětuje svůj veškerý čas pro potřeby dítěte, je dispozici neustále a pro potřeby dítěte se vzdal svých zájmů, studia, práce a může vzniknout na dítěti závislost nebo ho nutit směrem, kterým chce sám rodič.

Lásku přináší jako hlavní atribut v dobrém rodičovství i česká psycholožka Jiřina Prekopová (2012) ve svém díle **Aby láska v rodinách proudila**. Láska je tématem lidstva, důležitá hodnota rozvíjející a upevňující vztahy, která by se neměla vlivem technického pokroku vytrácet. Láska je přirozená součást člověka, která by měla být v dětech probouzena a kultivována rodiči. Láska k sobě a ostatním vedle potřeby vnitřní opory, víry v pozitivní výsledky, odvahy, potřeby hierarchie hodnot a dětské kreativity či činorodosti, to jsou hodnoty důležité pro to být člověkem.

Ve výše zmíněné knize věnuje autorka rodičům či vychovatelům kapitolu Dobrý rodič, kde je krátce popsáno, co potřebují rodiče k tomu se dobrým rodičem stát (Prekopová 2012, s. 149-199):

- Rodiče by měli vědět o stupních vývoje dítěte, bezpodmínečné vytvoření primární vazby po narození s matkou a později s otcem.
- Rodiče by měli věnovat dostatek času a vědomě se dětem věnovat, fyzickým kontaktem nebo trpělivým vysvětlováním přizpůsobené věku dítěte.
- Rodičem by mělo být dítěti saturována potřeba pocitu bezpečí, aby později mohl proniknout do vnějšího světa bez strachu. Zároveň tuto a jinou potřebu by si rodiče měli uvědomovat.
- To, co usměrňuje a umožňuje dítě rodičem učit, je výchova (Prekopová 2012, s. 151) vnímá výchovu jako bezpodmínečnou záležitost, kde se láska neinvestuje do budoucna pro případné zisky. Láska jde ruku v ruce s výchovou, která si uvědomuje jedinečnost dítěte a respektuje jej bez odmítnutí. Výchova by měla vytvářet prostor pro možnosti a rozvoj vlastních schopností dítěte, nezahlit prostor všudypřítomnými striktně stanovenými pravidly.

Další nalezenou publikací je: **10 kroků k (skoro) perfektnímu rodičovství (Mary Ellen Renna, 2017)** obsahem knihy je několik kroků k vylepšení rodičovství.

Krok 1: Přestaňte jim říkat, že jsou tak „výjimečné“ : Autorka apeluje na zdravé sebepojetí dětí tím, že jim rodiče nebudou říkat, jak jsou výjimečné. Musí získat zdravý náhled sami na sebe, aby pochopili, že jsou výjimeční pro své rodiče, nikoliv pro všechny lidi na světě. Aby dítě mohlo dosahovat úspěšných výsledků, musí mít rozvinutou úspěšnou mentalitu. Ta se rozvíjí chválou snahy než inteligence a dovedností dítěte. Chválu je potřeba dávkovat s mírou tak, aby dítě nebylo přesyceno a nezískalo pocit, že se nemusí více snažit, protože již „nejlepší“ a „nejvýjimečnější“ je. Zdravým sebevědomým budou chráněné před zklamáním a budou spoléhat na své opravdové dovednosti.

Krok 2: Dost bylo mikromanagementu: Vychází se z praxe mikromanagementu ve firmě, pracovníci pod nadvládou mikromanagementu řídicího pracovníka nemají prostor pro své zlepšování a iniciativu. Takový rodič svým organizováním a zasahováním do života dítěte nepřináší individualismus. Dítě během dětství, kdy je tento angažovaný přístup určitě přínosný v uvědomování si sebe sama, dostane se mu podpory a náležité péče. Avšak v dospívání a dospělosti mu chybí pocit vlastní identity a není schopen rozhodovat sám za sebe, řídit si sám svůj život, neboť celý život byl řízen.

Krok 3: Nechte je zažít nezdár: Tento krok vyzývá rodiče, aby svým dětem připustil chybu. Aby připustil, že chybovat je lidské, i-když se ocitáme v moderní společnosti, ve které je dostatek informací, že je až nemožné chybu neuudělat. Autorka vnímá chybu jako podnět k rozvoji. Dítě je nuceno vymýšlet neustále nové přístupy, metody, myšlenky, aby nakonec uspělo. Díky tomu si uvědomí, že to dokázalo samo a ponaučilo se. Je silnější, vytrvalejší a šťastnější.

Krok 4: Bud'te šéf: Pro to, aby mladý člověk se naučil žít jako společenský tvor, musí umět respektovat hranice. Hranice se jedinec naučí výchovou, kdy rodiče vymezují pravidla a trvají si na nich. Při neosvojeném vnitřním řádu mohou vznikat konflikty mezi vrstevníky, nejsou schopni vytrvat, vyžadují okamžité uspokojení potřeb a může se u nich rozvíjet rizikové chování. Současně by se mělo naučit slušnému chování a rodič by měl jít dobrým vzorem.

Krok 5: Staňte se učitelem

Je potřeba si v tomto kroku uvědomit, že dítě rodiče neustále sleduje. Sleduje jeho vyjadřování, chování a opakuje jeho názory. Role rodiče je učitelská, předává životní dovednosti. Může naučit dítě, jak se chovat v krizových situacích, jak jednat s konfliktními lidmi, jak zvládat zklamání, první lásku, být laskavý a zajímat se o druhé. Děti všechno pozorují a nasávají.

Krok 6: Učte je řešit problémy

Autorka píše o tom, že je nezbytné učit děti rozpoznat problém a umět jej i vyřešit. Důležité je umět vymýšlet alternativy a umět se rozhodnout, jaké řešení zvolí. Rozvíjí to jejich kreativitu, samostatnost a sebedůvěru.

Krok 7: Bud'te dobrým příkladem

S předchozími kroky je svázaný i tento. Nelze od dítěte vyžadovat to, co sám rodič nedělá. Dítě bude vždy napodobovat vše, co u rodičů a blízké rodiny uvidí. Bude mluvit sprostě, bude přecitlivé, úzkostlivé a vznětlivé. Některé vlastnosti ovlivnit nelze, ale jednání dětí ano. Aby dítě jednalo klidně, kultivovaně, musí takové chování převzít od svých rodičů.

Krok 8: Nedávejte jim všechno, co chtějí

Možným klíčem k úspěšnosti, cílevědomosti dětí může být i adekvátní dostupnost materiálních věcí. Autorka zmiňuje spojitost mezi dostatkem v dětství a odhodlaností ve vyšším věku něčeho dosáhnout. Při materiálním blahobytu má dítě všeho dostatek a není schopné se soustředit na všechny věci. Nakupování darů a hraček je hlavně slabost rodičů odepřít dětem jejich marnivé potřeby. Přitom podnětné a usměvavé prostředí nemusí být nutně vytvořené pouze z nevyužitých věcí a hraček.

Krok 9: Nebud'te jejich kamarádi

Kamarádský přístup rodičů není dle autorky vhodný, pokud chce rodič být autoritou pro své dítě.

Krok 10: Nesnažte se ze spisovatele vychovat doktora

Dítě není kopií rodiče a tak by neměl od svého dítěte očekávat stejné výsledky, jako dokázal on. Rodič by si neměl do dítěte promítat své představy o budoucnosti. Nevychází z toho svoboda rozhodnutí a realizace mladého jedince podle jeho individuálních možností a přání. Nucené aktivity vytváří v dítěti negativní emoce a bezmoc.

Dalším zdrojem, který odráží pojem dostatečně dobrého rodičovství je kniha **Dvacet rad rodičům, aneb Praktický návod, jak bez větších karambolů vychovat své děti, je zdroj, kde** Oates (2016) navazuje na pojem „dost dobrého rodiče“ od Bettelheima. Oates opravuje mýtus o dokonalosti rodiče a transformuje tento mýtus více otevřeným způsobem k bezpodmínečnosti. To co skutečně děti potřebují podle Oatse jsou jasně vymezené hranice, důslednost a bezpodmínečná láska.

Dostatečně dobrý rodič ve vysvětlení Oatse (2016) je být takovým rodičem, který se občas dopustí chyby, ale do budoucna se z nich ponaučí. Zdůrazňuje, že „*být dostatečně dobrým rodičem je zcela dostačující*“ (Oates 2016, s. 26).

Níže uvádím podstatné shrnutí z knihy Oatse (2016):

- Opravdová komunikace s dítětem- naslouchat a porozumět jim, dívat se na věci jejich očima.
- Neoporovnávat se s ostatními, nesnažit se dosáhnout dokonalosti, která neexistuje.
- Nedůvěřovat všem výchovným radám, které se k rodiči dostanou a způsobovaly by mu jen nepříjemnosti.
- Rodiče by měli své silné stránky využívat ve výchově a rozvíjet v nich i své děti.
- Bezpodmínečná láska-projevovat k dítěti lásku, i když provede něco, co se neslučuje se společenskými normami a výchovou. Mělo by mít pocit, že je přijímané takové, jaké je. Pokud dítě v tom k čemu je vedeno, selže, mělo by mu být vysvětleno, že se rodiči jeho chování nelíbí, ale přesto chybu akceptuje. Rodič by neměl dávat svému dítěti najevo jeho očekávání a porovnávat jeho výsledky s ním, mohlo by si připadat nechtěné a nemilované.
- Důslednost-důslednost může být narušena neshodou s partnerem na zásadě. Důslednosti by se mělo dodržovat, protože dětem dodává jistotu a věří tak ve spolehlivost rodiče. Oates se domnívá, že dítě potřebuje občas vést a poradit se, proto být důsledný a neměnit často své názory, je pro dítě dobrým útočištěm.
- Rozlišovat hodnocení chování a osobnosti. Je rozdíl kriticky hodnotit chování dítěte, kdy je mu adekvátně vysvětleno, co udělalo nesprávně, nebo kritizovat osobnost dítěte, jaké je. V druhém případě dítě získá pocit, že je špatné a nemilované.
- Respektování názorů dítěte, jeho pocitů dítě ukazuje, jak se s respektem chovat k ostatním a jak získat vědomí sebe sama, že jeho prožívání je v pořádku.

3. MEZINÁRODNÍ DOKUMENTY

V této kapitole uvedu mezinárodní dokumenty týkající se složky rodinné odpovědnosti- péče o dítě, výchova apod. s univerzální ochranou a také i ty dokumenty platné na Evropské úrovni. Dokumenty jsou právně závazné pro všechny smluvní strany dané listiny. Implementace těchto dokumentů v právním řádu Česka a Norska může vypovídat jednak o období ratifikace, historickém kontextu problematiky, zkušenostmi státu nebo jazykové mutaci při překladu smluv. Mezinárodní evropské úmluvy představují rámec vnímání koncepce práv dětí a rodičovské odpovědnosti.

Agentura Evropské unie pro základní práva a Rada Evropy (2010) kategorizuje řešená témata rodinného práva na evropské úrovni.

- Oblasti rozděluje na
- 1) Právo na respektování rodinného života
 - 2) Právo na péči rodičů
 - 3) Právo udržovat styk s oběma rodiči
 - 4) Odloučení rodičů
 - 5) Únos dítěte

Pro účely této práce se budu zaměřovat na první tři uvedená témata, jak v jednotlivých smlouvách definují rodičovská práva a povinnosti, potažmo ideu dobrého rodičovství z perspektivy legislativy.

3.1. Úmluva o právech dítěte

Významným dokumentem o úpravě práv dětí a jejich ochraně je bezesporu Úmluva o právech dítěte (dále jen „Úmluva“). Úmluva byla přijatá Valným shromážděním OSN dne 20. listopadu 1989 v New Yorku. Česká republika úmluvu přijala k 1. lednu 1993. Úmluva je právní dokument povinně zavazující členské státy zabudovat její principy do českého právního řádu (Vláda ČR, 2005). Tu stejnou povinnost má i Norsko, které Úmluvu ratifikovalo 8. ledna 1991 (Regjeringen 2020). Míru dosažené implementace Úmluvy kontroluje Výbor pro práva dítěte, ke kterému jsou členské státy zavázány pravidelně podávat reporty k hodnocení implementace (Vláda ČR, 2005).

Úmluva je vystavěna na čtyřech principech (Výbor pro práva dítěte. Obecný komentář č. 5, odst. 12.):

- 1) Zákaz diskriminace
- 2) Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí
- 3) Přirozené právo dítěte na život, jeho zachování a rozvoj dítěte
- 4) Právo dítěte, aby jeho názory byly respektovány

Úmluva o právech dítěte považuje hranici dospělosti 18 let, nebo není-li podle jiné právní úpravy dosaženo zletilosti dříve.

Zákaz diskriminace

Dítě je chráněno podle článku čl. 2 před diskriminací, která by nastala z důvodu: „*rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců.*“ Úmluva se také snaží přecházet systémové diskriminaci na dítěti. Zajímavý pohled směřující k diskriminaci v rodině, vychází z čl. 2 odst. 2, hovoří o zákazu: „*diskriminace nebo trestání, které vyplývají z postavení, činnosti, vyjádřených názorů nebo přesvědčení jeho rodičů, zákonných zástupců anebo členů rodiny*“ zde se Úmluva vyjadřuje k netolerované hranici rodičovství.

Zájem a blaho dítěte

Hranice rodičovství je odvoditelně vyjádřená v čl. 3 o zájmu dítěte. Článek také zmiňuje blaho dítěte. Zájem dítěte tedy musí být: „*předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí*“ v procesním právu. To znamená, že členské státy mají povinnost hodnotit přiměřené důvody všech rozhodnutí či opatření s ohledem na nejlepší zájem dítěte (Výbor pro práva dítěte. Obecný komentář č. 12, odst. 70.). V oblastech (Úřad vlády, 2013):

1. Názor dítěte
2. Identita dítěte
3. Zachování rodinného prostředí a vztahů
4. Péče o dítě, ochrana a bezpečí dítěte
5. Zranitelnost dítěte
6. Právo dítěte na nejvyšší dosažitelnou úroveň zdravotního stavu (čl. 24)
7. Právo dítěte na vzdělání

Nejlepší zájem dítěte a blaho dítěte jsou vyjmenované zásady, které blíže Úmluva nespécifikuje. Přesto je z čl. 3. evidentní, že oba dva pojmy se vztahují k rozdílným oblastem. Zájem dítěte se vztahuje i podle výše zmíněného vyjádření č. 5 a 12 k procesnímu práva dítěte. I přes přiblížení Výborem pro práva dítěte Radvanová (2016, s. 11) uvádí, že v praxi je pojem blaho dítěte spíše opomíjen a pro výkon práv a povinností rodičovské odpovědnosti se využívá nejlepšího zájmu dítěte.

Blaho dítěte se vztahuje pravděpodobně k osobní péči dítěte, kdy státy: „*kteřé jsou smluvní stranou Úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů....*“ Výkladem rozdílnosti obou pojmů, zájem dítěte (social welfare) a blaho dítěte (well-being) se zabývala Zuklínová (2015,

s. 97-124), která pátrala v anglické verzi Úmluvy o právech dítěte. Sledovala odlišnost výkladu obou pojmů v originálním anglickém jazyce a vzala také v úvahu spojitost ostatního textu Úmluvy. Nejlepší naplnění pojmu „blaho“ dítěte spatřuje v takové situaci, kdy dítě bude šťastné, spokojené a bude v životní pohodě, pokud ochráníme jeho nejlepší zájmy.

Právo dítěte na život, jeho zachování a rozvoj dítěte

Třetím principem je ochrana života dítěte. Článek č. 6 hovoří o přirozeném právu na život, jeho zachování a právu dítěte o zabezpečení maximálního rozvoje. Komentář Výboru pro práva dítěte č. 5 vysvětluje míru rozvoje, jakou si představuje, že by jednotlivé státy měly implementovat. Vývoj v nejširším rozsahu jako ucelený koncept zahrnující tělesný, psychický, duševní, duchovní, morální a sociální rozvoj dítěte.

K tomuto principu lze přiřadit i čl. 17, který potvrzuje ucelený koncept zájmu dítěte. Řeší přístupnost dětem informacím a zdrojům, které budou: „*zaměřeny na rozvoj sociálního, duchovního a mravního blaha dítěte a také jeho tělesného a duševního zdraví*“ a smluvní strany budou vytvářet vhodné prostředí pro tvorbu, výměnu, nebo rozšiřování takových materiálů (knihy pro děti, národní či mezinárodní zdroje), se zvláštním ohledem na jazykové potřeby dětí s patřičnou ochranou proti škodlivému vlivu na blaho dítěte. Stejný rozsah přináší článek č. 27 s právem každého dítěte na: „*životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální rozvoj*“. Materiální rovnost států uskutečňuje i v otázce vzdělávání a vytváří takové podmínky nebo opatření na základě rovných možností (čl. 28).

Rozvoj dítěte Úmluva podporuje i volnočasovými aktivitami pro dítě, práva dítěte na hru a k oddechovým činnostem vzhledem k jeho věku, svobodnou účast v kulturním životě i umělecké tvorbě a právu na volný čas a odpočinek (čl. 31).

Článek 18 Úmluvy přenáší veškerou zodpovědnost ohledně výchovy a vývoje dítěte na rodiče, nebo zákonné zástupce. Základním smyslem jejich péče musí být zájem dítěte. Mají prvotní odpovědnost a stát by se měl snažit jim vypomáhat k plnění jejich rodičovského úkolu. Kvalitám výchovy se věnuje článek 29, který několik okruhů výchovy, na kterých se shodují všechny smluvní strany, vyjmenovává v bodech, např.: rozvoj osobnosti dítěte, jeho nadání, a rozumových a fyzických schopností v co nejširším objemu, posilování úcty k lidským právům a základním svobodám, úcty k rodičům, ke své vlastní kultuře, jazyku a hodnotám; příprava dítěte na zodpovědný život ve svobodné společnosti, v duchu porozumění, míru, rovnosti a přátelství ve společnosti.

Rodiče nebo jiné pečující osoby nesou zodpovědnost v rámci svých možností za zajištění nezbytných a životních podmínek pro rozvoj dítěte a smluvní státy mohou poskytovat pomoci

rodičům. Smluvní státy činí opatření pro opětované navrácení dítěte do rodiny a obnovy péče ze strany rodičů (článek 27).

Participace

Postavení dítěte je považované ve společnosti za více zranitelné (Hanuš 2016, s. 33), avšak zároveň se Úmluva snaží balancovat mezi faktem, že dítě je schopno myslet a mít vlastní názor, kterému by měla být věnovaná dostatečná pozornost a v zájmu dítěte hájena práva tak, aby nebylo v postavení submisivním.

Čtvrtým principem je právo dítěte na to, aby jeho názory v záležitostech, které se jej dotýkají, byly respektovány. Tuto formulaci rozvádí více komentář Výboru pro dětská práva č. 12. Využívání tohoto práva si žádá lépe pochopit skutečný význam článku, ke kterému by se mělo vzhlížet při interpretaci a implementaci všech ostatních práv zahrnutých v Úmluvě (všeobecný komentář Výboru č. 5 (2003)). Smluvní strany by měly předem předpokládat schopnost dítěte vyjádřit svůj vlastní názor, nikterak se omezovat vyjádřením z článku, že dítě „*které je schopno formulovat své názory*“ má právo být vyslechnuto. Naopak se jedná o povinnost pro smluvní strany zajistit dítěti podmínky, aby se mohlo samostatně rozhodnout, vyrovnat mu příležitosti. Formulace „*přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni*“ je přiznání potřeby přizpůsobit podmínky zranitelné skupině, protože Výbor pro dětská práva vychází ze studií, že dítě je schopné být držitelem tohoto práva a nemusí tuto schopnost nijak předem dokazovat. Svůj názor může vyjádřit neverbálně, hrou, kreslením aj., ale v případě zdravotního postižení musí mít přístup ke kompenzačním pomůckám anebo jazyku minority, ze které pochází (všeobecný komentář Výboru č. 12, odst. 21).

Úroveň pochopení nemusí být přímo úměrná věku dítěte, ale je potřeba uvědomovat si, že na rozvoj uvažovat a vytvářet si vlastní názor má vliv více faktorů - informace, zkušenosti, sociální prostředí, výchova, podpora aj. Nepodceňovat kompetentnost jedince vyjádřit se, rozumným a nezávislým způsobem, by mohlo působit komplikace vzhledem k míře dopadu na život dítěte. Je nutné vzít v úvahu vliv rodičů na formování názoru dítěte. Vždy musí být dítě informováno o dané záležitosti, volbách a dopadu svého rozhodnutí rodiči nebo osobou odpovědnou za vyslechnutí (všeobecný komentář Výboru č. 12, odst. 24-30).

Dále má dítě právo obohacovat se o nové informace a myšlenky cestou, jakou si dítě samo zvolí v mezích zákona (článek 13). Protože smluvní strany přiznávají dítěti právo svobodného myšlení, svědomí a náboženství, tak ovšem přiznávají právo a povinnost rodičů: „*usměrňovat dítě při výkonu jeho práva způsobem, který odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem*“ (článek 14). Výkon práva na svobodu sdružování a shromažďování nesmí být nijak omezováno (článek 15). Podíl participace může být omezen legitimně v případě k přihlídnutí respektu k právům a

svobodám jiných lidí, veřejného pořádku, zásadám demokratického státu a dále tak, jak ohraničují uvedené články.

Vedle základních čtyř principů lze v Úmluvě najít další oblasti rozvíjející druhý princip, zájem dítěte a to v ochraně, styku dětí s rodiči, zdraví dítěte a péče o něj. Z těchto oblastí lze usuzovat už konkrétní obsah rodičovské odpovědnosti a případná vodítka hodnocení pro orgány sociálně právní ochrany dětí, proto je zde vyznačím.

Ochrana

Podtrhující autonomii dítěte je zákaz zasahování do jeho soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence. Dítě by také mělo být chráněno před protiprávními zásahy či útoky na jeho čest a pověst (článek 16). Nejen pro tyto důvody smluvní strany **zajišťují všemi opatřeními:**

Článek 19:

- ochranu dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním a
- před nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců, pečujících osob

Článek 20:

- zvláštní ochranu v situaci, kdy dítě zbavené rodinného prostředí, nebo ve svém vlastním zájmu nemůže být v něm ponecháno
- náhradní péči,
- institut „kafala“, vzhledem ke kontinuitě ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ.

Chrání děti všemi způsoby před:

Článek 32:

- hospodářským vykořisťováním a
- vykonáváním jakékoli práce, která může být pro něho nebezpečná nebo bránit jeho vzdělávání nebo která by škodila zdraví dítěte

Článek 33 :

- nezákonným užíváním narkotických a psychotropních látek,
- využívání dětí při jejich nezákonné výrobě a obchodování s těmito látkami

Článek 34:

- všemi formami sexuálního vykořisťování a sexuálního zneužívání

Článek 35:

- únosy dětí, prodáváním dětí a obchodováním s nimi

Článek 36:

- ostatními formami vykořisťování, které jakýmkoli způsobem škodí blahu dítěte

Článek 37:

- mučením nebo jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
- tím, aby s dítětem zbaveným svobody bylo zacházeno s lidskostí a s úctou k vrozené důstojnosti lidské bytosti a mělo právo okamžitého přístupu k právní nebo jiné odpovídající pomoci

Styk

Další oblast styku navazuje na článek 16. Jak má dítě právo na soukromý a rodinný život, tak smluvní strany zajišťují, aby nemohlo být dítě odděleno od svých rodičů proti jejich vůli. Jediným legitimním důvodem by však byl zájem dítěte, v situaci: *„zneužívání nebo zanedbávání dítěte rodiči nebo žijí-li rodiče odděleně a je třeba rozhodnout o místě pobytu dítěte.“* Pokud dítě žije odděleně od jednoho nebo obou rodičů, má právo s rodiči udržovat pravidelný osobní kontakt, pokud to není v rozporu se zájmy dítěte (článek 9). Pokud rodiče pobývají v jiné zemi, právo osobního styku nezaniká a dítě má také právo se vídat s oběma rodiči, pokud žije u jednoho z nich, ledaže by to bylo v rozporu s jeho zájmy (článek 10).

Zdraví

Smluvní strany si uvědomují potřebu obecné ochrany blaha všech dětí, uvědomují si také ochrany plného a řádného života dětí s duševním nebo tělesným postižením v důstojném prostředí, podporujícím sebedůvěru a participaci dítěte ve společnosti. Stát zvláštní péči uznává a zabezpečuje pomoc dětem a pečujícím osobám (článek 23). Současně smluvní strany úmluvy uznávají právo dítěte na: *„dosažení nejvýše dosažitelné úrovně zdravotního stavu a na využívání rehabilitačních a léčebných zařízení“* (článek 24). V případě, že se dítě stane obětí jakékoli formy zacházení, které by bylo v rozporu s jeho zájmy a blahem, smluvní strany jsou vázány se postarat o adekvátní podporu dítěte po stránce tělesné, duševní a sociální reintegraci dítěte v prostředí: *„podporujícím zdraví, sebeúctu a důstojnost dítěte“* (článek 39)

3.2. Deklarace práv dítěte

Deklarace práv dítěte (dále jen „Deklarace“) byla v roce 1959 předskokanem vzniku zmíněné Úmluvy o právech dítěte. V součinnosti Spojených národů. V té době překlenula pojetí dítěte jako „malý-dospělý“ a zakotvila skutečnost, že dítě pro svoji nezralost je hodno zvláštní ochrany. Preambule úvodem přináší reformní usnesení Valného shromáždění o vzniku

Deklarace, aby: „*děti mohly prožít šťastné dětství, užívat práv a svobod zde uvedených ku prospěchu vlastnímu i prospěchu společnosti*“.

V zásadě 6 se objevuje kritérium, které se v Úmluvě o právech dítěte později doslovně neobjevilo. Kritérium se vztahuje k vývoji osobnosti dítěte. Plný a harmonický vývoj by se dle Deklarace měl naplnit v lásce a porozumění, nejlépe v péči rodičů a v: „*ovzduší přízně, morálního i materiálního zabezpečení*“.

3.3. Rodičovská zodpovědnost a ochrana dětí (Haagska úmluva)

Další kritéria a právní podrobnosti ohledně rodičovství kotví Haagská úmluva. Konkrétně ta z roku 1996 o ochraně dětí. Byla přijata k zavedení normy o pravomoci orgánů, právu, výkonu a spolupráci ohledně rodičovské odpovědnosti a ochraně dětí zeměmi, které jsou členskými státy Haagské konference mezinárodního práva soukromého. V České republice byla ratifikována v roce 2000 (Úřad Haagské konference o mezinárodním právu soukromém 2019). V Norsku tato listina nabyla účinnosti až v roce 2016. Pro oba státy je právně závazná v záležitostech mezinárodní ochrany dětí. Případ mezinárodního sporu a životních podmínek dítěte na Norském území jsou adresovány místnímu úřadu Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) a orgánům, které přijímají ochranná opatření (soudy, hejtman kraje, krajská rada a sociálně-právní ochrana dětí) (Regjeringen 2015). V České republice Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

V Haagské úmluvě je pro tuto práci důležitá definice výrazu „*rodičovská zodpovědnost*“, která dle čl. 1 odst. 2. zahrnuje: „*rodičovskou moc nebo jiný obdobný vzájemný vztah stanovující práva, pravomoci a povinnosti rodičů, opatrovníků nebo jiných zákonných zástupců ve vztahu k osobě nebo majetku dítěte*“, než dosáhne 18 let věku ve smyslu jeho nejlepšího zájmu na prvním místě.

Úřad Haagské konference o mezinárodním právu soukromém (2019, s. 26) zpřesňuje obecný pojem rodičovské zodpovědnosti z čl. 1 odst. 2. Z perspektivy osoby dítěte práva a povinnosti rodiče zahrnují vztah k výchově a vývoji dítěte. Práva a povinnosti souvisejí s péčí o dítě, vzděláváním, zdravotní péčí, s dohledem na dítě a jeho vztahy nebo určením bydliště dítěte.

3.4. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod (dále jen EÚLP⁶) byla vydána Radou Evropy. Rada Evropy je mezinárodní instituce slučující 47 členských států. EÚLP je mezinárodní smlouva na ochranu lidských práv a základních svobod v Evropě. Smlouvu EÚLP podepsala Česká republika i Norsko, tudíž jsou právně vázáni dodržovat práva vyjmenovaná v EÚLP. Nad dodržováním lidských práv ve smlouvě dozoruje Evropský soud pro lidská práva,

ke kterému se může odvolat každý, kdo se domnívá, že byl krácen na svých právech podle této úmluvy (Ministerstvo vnitra 2020).

EÚLP věnuje pozornost v článku 8 právu na respektování rodinného a soukromého života, do kterého může státní orgán zasáhnout jen pouze v případech uvedených v článku (Council of Europe 2010, s. 10). Doplňující protokol č. 7 přiznává rovnost mezi manžely. Jsou si mezi sebou a ve vztazích k dětem v právech a povinnostech rovni. Nicméně tento článek není smluvním stranám překážkou v rozhodnutí k přijetí opatření nezbytných v zájmu dětí (Council of Europe 2010, s. 44).

Evropský soud pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva je orgánem Rady Evropy (dále jen „ESLP“). Soudci přezkoumávají žaloby podané jednotlivci, nebo státem, kdy usilují o narovnání křivd a porušených práv garantovaných EÚLP (Evropský soud pro lidská práva 2016, s. 3-7). Rozhodnutí ESLP svojí váhou jsou podnětným výkladem práva, úpravu a praktické aplikace rodinného práva na národní úrovni. I když rozsudky ESLP jsou rozhodně inspirativní, tak přesto nelze soudní závěry normovat a přímo konkrétně reflektovat do právních norem. Rozhodnutí ESLP vždy odráží individuální okolnosti případu, které nelze plošně kategorizovat. Nepochybně judikatura ESLP stanovuje hranice zásahu do rodinněprávních vztahů a přináší tak přenositelný úzus hodnocení nejlepšího zájmu dítěte v hodnotách EÚLP (Šínová a kol. 2016, s. 308-312). Z těchto důvodů budu v průběhu dalších kapitol prokládat některé části rozhodnutími ESLP.

Doporučení Výboru ministrů

Konkrétními členy, kteří realizují cíle Rady Evropy je Výbor ministrů. Ministrů zahraničních věcí, nebo jiných diplomatických zástupců. Jde o rozhodovací orgán, kdy ministři diskutují nad různými problémy, které řeší evropské společnosti, reagují na tyto výzvy a chrání hodnoty, pro které Rada Evropy vznikla (Rada Evropy 2013a). Jednou takovou reakcí, přijatá Výborem ministrů, je publikace „Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem“ a důvodová zpráva z roku 2010. Ve zprávě komplexně upravují procesní práva dětí ve všech řízeních, která se jich a rodiny mohou dotýkat, tudíž v rodinněprávním řízení (například rodičovství, péče o dítě, únosy dětí jejich rodiči) i v soudnictví ve věcech mládeže.

Doporučení Výboru ministrů je specifické v jeho lidsky a praktickém zpracování doplněné o důvodovou zprávu. V té části ministři uznávají, že posuzování nejlepšího zájmu dítěte je spleť úkol a podporují proto rozvoj multioborových metod posuzování zájmu dítěte. Prvořadým hlediskem by měl být zájem dítěte, ale je třeba vyvažovat zájmy dítěte i se zájmy dalších zúčastněných stran a s ostatními právy dítěte. Odborným posudkem je myšlená

nezávislá a aktuální psychologická zpráva v kombinaci výsledku soudu (Rada Evropy 2013b, s. 48-50).

Jak bylo na začátku kapitoly zmíněno, Úmluva o právech dítěte je právně závazná pro státy, které ji přijali do svého právního řádu. V kombinaci dalších mezinárodních a národních dokumentů vytváří základní podklad pro uznání dětských práv a svobod, které jsou v souladu s řádným vývojem dětí a dobrého rodičovství. Míra implementace se může napříč státy lišit a proto v navazujících kapitolách českého a norského práva uvedu základní legislativní pilíře týkající se rodičovství, zájmu dítěte a sociálně-právní ochrany dětí.

Rozdílnosti v pojetí národní legislativy a institucionálního sestavení sociálně-právní ochrany dětí v Česku a v Norsku, které mohou mít vliv na pojetí rodičovství a nejlepšího zájmu dítěte v dané zemi, budou obsahově analyzovány v druhé výzkumné studii v empirické části této práce.

4. SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ V ČESKU

4.1. Národní legislativa:

Kapitola národní legislativa zpracovává opěrné body vztahující se k rodičovství a právům dítěte na národní úrovni reflektující mezinárodní dohody. Staví základy v objektivním vnímání rodiny, rodičovství a nejlepšího zájmu dítěte. Obráceně poukazuje na stav ohrožení dítěte, který je v rozporu s dobrým rodičovstvím a mělo by se vnějšími silami z legitimního důvodu do rodinného života zasáhnout.

4.1.1. Z. č. 89/2012, Sb., Zákon občanský zákoník

V české legislativě se pojem „rodina“ zmiňuje ve spojitosti s manželstvím a osvojením v části rodinného práva v z. č. 89/2012 Sb., Zákon občanský zákoník (dále jen „NOZ“), upravující soukromé právo. Občanský zákoník je jediná norma v česku, která se zaměřuje na ustanovení role rodiče. S rodičovstvím úzce spojuje i manželství, vstupem do manželství, svazkem muže a ženy. Hlavním účelem svazku manželského se rozumí založení rodiny. Cílem rodiny je řádná výchova dětí a vzájemná podpora i pomoc.

Další formou rodičovství je osvojení. Osvojení nebiologického dítěte za vlastní a chovat k němu vztah takový, jako má rodič s dítětem. Přičemž osvojení je nejvyšší verze náhradní rodinné péče, která by měla splnit určité podmínky. Být dobrým rodičem pro osvojované dítě by měla zaručovat plnoletost, svéprávnost, osobní vlastnosti, způsob života a motiv k osvojení dítěte. Nakonec předpoklad dobrého osvojitele je adekvátní zdravotní stav, který: „*nesmí omezovat péči o osvojené dítě ve značné míře*“. V každém případě pro biologické a nebiologické rodiče platí stejný rozsah rodičovské odpovědnosti (§794-799).

Rodičovská odpovědnost:

Vstupem do role rodiče, vzniká každému z rodičů automaticky po narození dítěte rodičovská odpovědnost. Rodičovská odpovědnost zahrnuje práva a povinnosti, která jsou vůči dítěti závazná do 18 let věku potomka. Zajištění morálního a hmotného prospěchu dítěti, by mělo být hlavních účelem rodičovské odpovědnosti, podle §855 odst.2.. To znamená, že jde o činnosti běžné pro fungování rodiny (Rogalewiczová 2019, s. 26).

Podle Šínové a kol (2016, s. 63-64) rodičovská odpovědnost je právní úpravou pro to „*být si vědom řádného chování při zdůraznění dobrého rodičovství. Jde o aktivní chování rodiče ve vztahu k dítěti do budoucna.*“, zajistit mu bezpečné prostředí pro život. Rodiče dále dbají na to, aby při výkonu rodičovské odpovědnosti zohledňovali zájmy dítěte, nejlépe ve shodě mezi rodiči (§ 794 až 928 NOZ).

Péče o dítě:

Blíže rozsah rodičovských povinností a práv definuje občanský zákoník v § 858, která při péči o dítě zejména zahrnují: „*péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění*“.

K právu rodičů vychovávat a pečovat dle své vůle se vyjadřuje i Listina základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), na ústavněprávní rovině se konkrétně v čl. 32 v odst. 4 konstatuje, že péče o děti a jejich výchova je právem rodičů, a že děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Jakým způsobem bude péče a výchova zajišťována, je na rozhodnutí rodičů, které je zároveň chráněné také článkem č. 10 LZPS, ve kterém se zakazuje neoprávněné zasahování do soukromého a rodinného života.

Výchova dítěte:

Vzhledem k tomu, že cílem rodiny je řádná výchova dětí, mají rodiče možnost usměrňovat své potomky výchovnými opatřeními. Nicméně veškerá opatření by měla být vybrána s ohledem na dosavadní schopnosti, „*včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku*.“ dle § 857. Všechny tyto oblasti by měly být rodiči zabezpečeny v souladu s aktuálním vývojem dítěte. Rozpoznání této míry a vhodných způsobů vykonávání rodičovské odpovědnosti by jim měly sloužit jejich vypěstované rodičovské postoje, a proto občanský zákoník apeluje na to, aby rodiče šli všestranným příkladem svým dětem. Být dobrým vzorem ve způsobu života a chování v rodině. Rodiče mají rozhodující postavení v tom, jak k výchově dítěte přistoupí. Avšak pokud to bude vyžadovat situace, lze využít pouze takových výchovných prostředků, které svým způsobem a mírou nebudou ohrožovat zdraví, rozvoj dítěte ani se nebudou dotýkat lidské důstojnosti (§ 880-884 NOZ). Chybějící doslovné vyjádření o zákazu týrání, nebo fyzických či jiných trestů v českých právních normách není závadou, neboť dle Šínové a kol. (2016, s. 308-309) se lze v demokratickém státě k zákazu trestání osob dovtípit vzhledem k nedotknutelnosti člověka §91 NOZ a také proto, že by fyzické trestání porušovalo právní normy (ohrožení zdraví, rozvoje dítěte a lidské důstojnosti) dle § 880-884 NOZ.

Vzdělání dítěte:

Rodičovská odpovědnost by měla být vykonávána v takové míře a způsobem, aby odpovídala stupni vývoje dítěte. Jak přesně bude rodičovská odpovědnost vykonávána, je na rodičích samotných. Při rozhodování rodičů ve věci vzdělávání nebo o pracovním uplatnění dítěte, měli by podle 2. odst. zvážit názor, schopnosti a nadání dítěte, jak to ustanovuje §880.

Participace dítěte:

Občanský zákoník v § 867 přiznává dítěti starším 12 let schopnost přijímat, zpracovávat informace a na jejich základě si vytvořit vlastní názor a rozhodnout se. Ovšem tato pozornost se dětem věnuje soudem v případě, pokud je nutné rozhodovat ve věcech dotýkající se zájmů dítěte. Soud musí dítěti předat adekvátní informace. Pokud dítě není schopno si názor vytvořit nebo jej vyjádřit, soud přistoupí k možnosti vyslechnout toho: „ *kdo je schopen zájmy dítěte ochránit, s tím, že se musí jednat o osobu, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy dítěte*“.

Podle Nováka (2011, s. 17-20) se odborná veřejnost na národní a mezinárodní úrovni shoduje v uznání věkové hranice 12 let, jako věk, kdy je jedinec schopen vyjádřit svůj názor, a který je relativně přijímán jako spolehlivý podklad pro rozhodování. Lze se domnívat, že tato kompetence dítěte se adekvátně rozhodovat, nebude platná pouze v přítomnosti soudu, ale dítětem aplikovatelná v běžném životě.

Tato myšlenka se promítá v §875, který ukládá rodičům povinnost informovat dítě o všech důležitých souvislostech ve věci, o které mají rodiče rozhodnout v zájmu dítěte. Dítě by mělo dostat příležitost si vytvořit vlastní názor a rodičům jej sdělit. Jeho názoru by rodiče měli věnovat náležitou pozornost a při rozhodování ho vzít v úvahu. Úprava v NOZ ohledně rodičovské odpovědnosti dbá na to, aby s dítětem nebylo nakládáno jako s objektem, ale s rovnocenným subjektem (Bělohávek a kol. 2012, s. 252), tudíž §880 je spíše ochranné povahy.

Styk dítěte s rodičem:

Pokud se soud domnívá, že rodič svoji rodičovskou odpovědnost řádně nevykonává, vzhledem k zájmům dítěte, může soud rodičovskou odpovědnost podle §870 omezit anebo omezit její výkon v určitém rozsahu. V případě podezření dle §871 na zneužívání rodičovské odpovědnosti, či jí závažně zanedbává, může být rodič odpovědnosti zbaven. Nicméně rozhodnutím zbavení odpovědnosti nezaniká právo rodiči se s dítětem stýkat, což je také předmětem posouzení soudu vzhledem k zájmům dítěte.

4.1.2. Z. č. . 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, vzpp.

Rozhodnutí soudu o úpravě rodičovské odpovědnosti předchází zvýšená pozornost na této rovině, kvůli problémům, které mohou být v rozporu se zájmy dítěte. Tudíž každý, kdo se domnívá, že rodič porušuje povinnosti nebo zneužívá svá práva vycházející z rodičovské odpovědnosti, je oprávněn toto zjištění předat orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Každý je oprávněn upozornit, že rodiče nemohou plnit své rodičovské povinnosti, nebo na skutečnosti uvedené v § 6 písm. b) až h) podle z. č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, vzpp.,

trvající po určitou dobu a jsou takové intenzity, které by mohly být příčinou nepříznivého vývoje či celkově ovlivňovat nepříznivý vývoj dětí.

Aby takovému nehumánnímu zacházení byli lidé, zejména děti, v tomto křehkém období života chráněni, ustanovuje proto zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí vzpp., legitimní oporu dle § 5 v: *„zájmu a blaha dítěte, ochrany rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.“*

Sociálně-právní ochrana dětí zabezpečuje podle §1 z. o sociálně právní ochraně dětí:

- a) ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b) ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

Sociálně právní ochrana dětí se netýká pouze dětí, ale i rodičů. Rodiče by měli v rámci svých práv a povinností vzhledem k rodičovské odpovědnosti spolupracovat a podílet se na nápravě narušených funkcí rodiny, jež mohou být příčinou, kvůli kterým se jejich dítě dostalo pod ochranu sociálně právní ochrany dětí, resp. orgánu sociálně právní ochrany dětí (Pazlarová 2016, s. 12). Rodiče nebo osoby odpovědné za výchovu dítěte vedle spolupráce se mohou v případě potřeby podpory a pomoci dle §9 obrátit na orgán sociálně-právní ochrany dětí. Nebo se mohou obrátit i na jiné státní orgány či pověřené osoby garantující ochranu práv a oprávněné zájmy dítěte, které mají dle svého rozsahu působnosti a pověření povinnost pomoc poskytnout.

4.1.2.1 Orgán sociálně právní ochrany dětí

Podporu a pomoc poskytuje Orgán sociálně právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). Jedná se o státní orgán pověřený výkonem sociálně právní ochranou dětí podle výše zmíněného zákona č.359/1999 Sb., a zaměřuje se zejména na děti, kterým podle §6:

- a) jejichž rodiče:
 1. zemřeli,
 2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo
 3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti;

Mezi tyto skutečnosti v 3. bodě patří např.: zahálčivý či nemravný život dětí, dopouští se útěků od rodičů nebo fyzických či právnických osob odpovědných za výchovu dítěte, anebo že tato

osoba své povinnosti neplní; nebo je dítě ohroženo násilím mezi rodiči či na něm na tělesné nebo duševní úrovni bylo spáchán trestný čin ohrožující život, svobodu apod.

Toto mohou být příklady, kdy se zvyšuje pozornost dětem ze strany pracovníků sociálně právní ochrany. Proti nehumánnímu zacházení jsou všichni lidé chráněni Listinou základních práv a svobod, která na ústavní úrovni chrání přirozená práva člověka v demokratické společnosti, kterým mimo jiné je v čl. 7 ochrana před mučením a: „*krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení či trestu*“.

Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozchodových konfliktů

Metodický materiál zpracovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) se nezaměřuje přímo na problematiku dostatečně dobrého rodiče. Svým cílem sloužit jako metodický materiál, jak autoři píší (nejen) pro sociální pracovníky a pracovnice orgánů sociálně-právní ochrany dětí, rozvíjí v určitých kapitolách blíže rodičovství v období rozvodu a rozchodu. Metodika je adresována zejména sociálním pracovníkům OSPOD, protože soudem bývají ustanoveni opatrovníkem ve věci hájení zájmů nezletilého dítěte nejen při rozvodu rodičů, kdy se povaha jednání dotýká i zájmů dítěte.

Z tohoto důvodu se sociální pracovník musí nezbytně věnovat všem členům rodiny a vyslechnout jejich vyjádření k rozvodu, porozvodové péči o dítě, jaké mají představy o společné spolupráci a koordinaci vyřizování důležitých věcí týkajících se zájmů dítěte, jaké jsou vztahy mezi jednotlivými členy i v širší rodině a mezi novými partnery rodičů, jakým způsobem a zda řeší rodinné spory. Sociální pracovník musí zmapovat bytové i jiné poměry rodičů, jaký je charakter pracovní činnosti rodičů a zda je v jejich zaměstnání prostor pro flexibilní úpravu jejich obsahu pracovní činnosti v zájmu dítěte. Zda jejich zaměstnání poskytuje adekvátní výši výdělků pro zajištění potřeb rodiny atd. Obsahy konzultací a dalších šetření v rodině jsou poté podkladem vyjádření se před soudem u rozvodového stání k problematice úpravy práv a povinností rodičů k nezletilému dítěti.

Tento okruh činností vyžaduje od sociálního pracovníka zvýšené teoretické povědomí a schopnost empatie k prožívání dítěte během rozchodu a rozvodu rodičů, současně také o rodičovských kompetencích, které jsou předmětem posuzování. S tímto posouzením mohou pomoci kritéria „*nedobrého rodiče*“, jimiž podle kolektivu autorů (Dobrušová, Večerková a kol. 2012, s. 31) jsou:

- porucha osobnosti (psychopatie),
- intenzivní pocity nenávisti vůči bývalému partnerovi,
- psychický i fyzický nátlak (výhrůžky, zastrašování) jako běžný komunikační prostředek (nejen v rámci rodiny),

- neustálá potřeba naprosté kontroly nad situací,
- nezdravý vztah k dítěti (jeho využívání, zneužívání),
- nemorální chování (přestupky, trestní stíhání),
- verbalizovaný strach či negativní prožitky dítěte pojící se s rodičem, alkoholismus a jiné závislosti,
- neplacení výživného a zanedbávání výchovy apod.

Výše obecně zmíněné body je doporučeno doplnit otevřenými otázkami na rodiče, které se budou cíleně dotazovat na znalost vnitřního světa dítěte (co si dítě myslí, jak by odpovědělo, jak by se zachovalo anebo co by nakreslilo na určité téma a zjištěné odpovědi poté konfrontovat s dřívějším zjištěním). Dále zjistit jestli si rodič uvědomuje kvality dítěte a zda dokáže objektivně ohodnotit míru jeho schopností a dovedností (Dobrušová, Večerková a kol. 2012, s. 31); také jaká je angažovanost rodiče při péči o dítě (Říčan 1991, s. 124).

Pro hlubší poznání objektivní pravdy, mohou být soudem nařizeny znalecké posudky odborníkem v oboru psychologie či psychiatrie. V obzvlášť sporných případech, ve kterých je vhodné zhodnotit více stanovisek odborníků, aby se předešlo pochybnostem při svěřování dítěte do péče rodiče. Soudem zvolený znalec zkoumá rozsah posudku, jenž mu byl nařízen. Soudní znalec je se všemi spisy seznámen. Oslovuje rodiče ke konfrontaci, může hovořit i s dítětem.

Na základě zjištěného, jeho odborných znalostí a zkušeností z dlouholeté praxe hodnotí přístup rodičů k dítěti. Zaměřuje se na pozitivní a negativní charakteristiky osobnosti obou rodičů, které byly výše vyjmenovány v kritériích „*nedobrého rodiče*“. Znalec se musí také orientovat na motivy projevované lásky k dítěti. Odborník má za úkol zhodnotit, jestli rodičové reflektují lásku bezpodmínečnou nebo naopak sobeckou. Sobecká láska může být manipulativně vedená ve prospěch rodiče a svojí podstatou uspokojuje potřeby jen rodiče, nikoliv dítěte. Proto je nutné bedlivě sledovat projevy vztahu, vnímat jednotlivá vyjadřování rodičů, hledat zvláštnosti při rozhovoru vedené znalcem a dále sbírat další potřebná data k posudku. Sledovat výroky rodičů vyjadřující lásku směřovanou na rozvoj a štěstí dítěte. Tyto výroky a další data později slouží jako relevantní důkazy pro svěřování dítěte do péče jednoho z rodičů (Dobrušová, Večerková a kol. 2012, s. 29-32).

4.2. Rozhodnutí soudu:

Rodičovstvím se zabývá i jurisdikce. Rodičovská odpovědnost je středem zájmu nejen rodičů nesezdaných, ale i ve svazku manželském a po rozvodu. Rozvod nemůže proběhnout bez předchozího upravení rodičovské odpovědnosti. Výkon rodičovské odpovědnosti po dobu rozvodu a po rozvodu se upravuje v souvislosti péče o dítě. Péče může být stanovena primárně jednomu z rodičů, nebo se mohou na péči společně podílet. Rodiče ovšem mohou péči o dítě

zajišťovat střídavě v určitých intervalech, na kterých se rodiče jednomyslně dohodnou. Další možností je svěřeni dítěte do péče jiné osoby než rodiče, tak jak stanoví § 906-907 občanského zákoníku.

4.2.1 Rodičovská odpovědnost

Úprava poměrů k nezletilému dítěti zahrnuje svěřeni do péče rodičům nebo jiné osobě, součástí úpravy je i úprava styku s dítětem a stanovení výše výživného pro dítě (Arnoldová Anna 2016, s. 270-271). Nicméně vyživovací povinnost není součástí rodičovské odpovědnosti, té se nelze zřeknout, ani pokud je rodič omezen v rodičovské odpovědnosti nebo jí zbaven. V mírnější formě je mu pozastaven výkon rodičovské odpovědnosti. Vyživovací povinnost též neovlivňuje omezení rodičovské odpovědnosti v určitém rozsahu. Zbavení rodičovské odpovědnosti nebo jeho omezení či pozastavení je pouze v pravomoci soudu. Přičemž trvání a rozsah může změnit jen soud (§ 858 -§874 NOZ). Při úplném zbavení rodičovské odpovědnosti se naopak ustupuje od zachování styku s dítětem, tedy pokud soud nerozhodne o jeho zachování s přihlédnutím k zájmům dítěte, dle § 872 NOZ. V této věci se obdobně vyjadřuje judikát Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1376/2012, že v případě zbavení rodičovské odpovědnosti, rozhodnutí zahrnuje i zákaz styku, pokud soud nepřipustí výslovně jinak. Důvody, které se uplatňují pro zákaz přímého styku, platí stejně i pro styk nepřímý.

Argumenty pro zbavení nebo omezení rodičovské odpovědnosti musí být dostatečně silně podloženy. Legitimním cílem zbavení nebo omezení rodičovské odpovědnosti musí být nejvyšší zájem dítěte. Vedle podezření na nevhodné zacházení s dítětem a jeho vážné zanedbávání je důvodné se zabývat i jinými závažnými okolnostmi, které brání zodpovědnému výkonu rodičovské odpovědnosti.

Takovou situací může být:

1) **Zneužívání rodičovské zodpovědnosti.** Pokud rodič zneužívá nebo závažným způsobem zanedbává svoji rodičovskou odpovědnost, přistoupí soud k zbavení jeho rodičovské odpovědnosti, podle § 871 NOZ. Rozsudek Nejvyššího soudu (30 Cdo 3522/2009) navíc doplňuje, že musí být doloženo zaviněné chování rodiče takové intenzity, které lze charakterizovat jako velmi závažné.

Kritéria pro rozpoznání závažného zanedbávání rodičovské odpovědnosti stanovil v Usnesení Nejvyšší soud České republiky ve sp. zn. 30 Cdo 2873/2005, že jde zejména o: „*dlouhodobé neplnění rodičovské zodpovědnosti, trvalé ponechání dítěte ve výchovném zařízení spojené s nezájmem o toto dítě a s neprojevením snahy převzít je do rodinné výchovy, nemorální způsob života rodičů, soustavné neplnění vyživovací povinnosti k dítěti, trestní postih pro zanedbávání povinné výživy apod. O takové zanedbávání jde i v případě, že rodič o dítě po dlouhou dobu*

neprojevili jakýkoliv zájem, neposílá mu žádné dárky, nad rámec běžného výživného mu neposkytuje ničeho, neinformoval se o jeho zdravotním stavu ani prospěchu ve škole a nepokusil se s nezletilým navázat kontakt.“

2) Nepodmíněný trest odnětí svobody za čin mravnostní a násilné povahy (Matoušek 2016, s. 75-76), což podporuje ustanovení odst. 2 § 871 NOZ: *„, spáchal-li rodič trestný čin jako spolupachatel, návodce, pomocník či organizátor trestného činu spáchaného jeho dítětem, soud zvlášť posoudí, nejsou-li tu důvody pro zbavení rodiče jeho rodičovské odpovědnosti.“* Můžeme do této skupiny dále zařadit úmyslné trestné činy vůči dítěti, stejného § 871 NOZ. Mezi tyto činy rozhodně patří trestné činy proti rodině a mládeži v §212-218 trestního zákona č. 140/1964, Sb., trestní zákon.

Tomuto důvodu nasvědčuje nálezný Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2643/13, který došel k závěru, že vražda matky je závažná situace, kterou trestní soud ohodnotil jako mimořádně zákeřnou. Čin protispolečenské povahy svojí nevratností zasahuje do budoucnosti dětí s potenciálem ovlivnit duševní zdravý potomků, k tomuto závěru došel soud prvního stupně i odvolací soud, byť v tomto případě nebyly vzhledem k věku a jejich zájmu vypracovány znalecké posudky ke kladnému vztahu otce k dětem a jeho schopnosti péče o ně. Avšak rozhodnutí zbavení rodičovské odpovědnosti bylo *"jediným účinným prostředkem ochrany dítěte"*.

3) Nezletilý rodič

Samozřejmostí je pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti v případě nezletilého rodiče, podle § 30 NOZ, který nenabyl svéprávnosti. Rodičovská odpovědnost se pozastavuje do okamžiku zletilosti, nebo do doby nabytí plné svéprávnosti.

4) Omezení svéprávnosti zletilého rodiče.

Další situace je omezená svéprávnost zletilého rodiče. U tohoto rodiče existuje předpoklad, že by mu hrozila závažná újma, která je v zájmu dané osoby zabránit omezení svéprávnosti, pokud neexistuje jiné a mírnější opatření (Hromada 2015, s. 124). Současně tak soud rozhoduje o omezení svéprávnosti v oblasti rodičovské odpovědnosti. Tím je automaticky rodiči rodičovská odpovědnost podle § 868 NOZ pozastavena, a to v celém rozsahu po dobu omezení svéprávnosti. Pokud bude takový rodič splňovat požadavky na řádnou péči o dítě, lze mu ponechat práva a povinnosti při péči o dítě a právo styku s dítětem (Hrušáková 2014, s. 866-867). Omezování svéprávnosti je v rozporu s nedotknutelností osoby a jejího soukromí, kdy omezena může být pouze v případech stanovených zákonem, jak to definuje čl. 8 LZPS. Jde tedy o hodnotu, ke které se stát hlásí na ústavní úrovni a měla by být tímto dokumentem garantována. V zásadě omezení svéprávnosti by se mělo upravit tak, aby odpovídalo principu ochrany a minimálního zásahu do ústavního práva osoby (Valenta, Milan a kol. 2018, s. 95).

Tato zásada se při pozastavení rodičovské odpovědnosti neguje, správně by se podle Matiaška a Richterové (2015, s. 4) mělo omezovat rodičovskou svéprávnost v takovém rozsahu, v jakém má zletilý rodič omezenou svéprávnost, tedy rodičovskou odpovědnost omezit částečně.

Jelikož se omezením plné způsobilosti právním úkonům se podmiňuje ztráta rodičovské odpovědnosti, musí být v této věci soudem ve stejný moment ustanoven opatrovník dle §61-63 NOZ, který musí chránit zájmy ve způsobilosti omezovaného člověka (Vrajík, Michal 2014, s. 46). Opatrovník může být osoba blízká, osoba opatrovancem povolána, nebo veřejný opatrovník (Valenta, Milan a kol. 2018, 87-93). V tomto případě se jedná o zájmy nezletilého dítěte rodiče omezeného ve svéprávnosti, podle § 17 z. č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, by mohl být ustanoven soudem OSPOD jako kolizní opatrovník ve věci ochrany nezletilého dítěte a musí tak být připraven učinit opatření v zájmu dítěte (Novák, Tomáš a Průchová, Bohumila 2007, s. 87).

Do celého procesu je zainteresovaný výše zmíněný sociální pracovník jako kolizní opatrovník a také může dle § 35 z. č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, vzpp. vstoupit i státní zástupce. Státní zástupce ze svého titulu může podat návrh na zahájení řízení nebo do soudního řízení vstoupit. Státní zástupce se může vstoupit do zahájeného řízení mimo jiné ve věcech způsobilosti k právním úkonům nařízení ústavni výchovy a její prodloužení nebo pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti.

Otázky rodinného života musí být v souladu s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv, jak to zmiňuje Nález Ústavního soudu ÚS153/16, který se odkazuje na čl. 8 Právo na respektování rodinného a soukromého života. Také podle Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), ke kterým se vztahuje ústavní povinnost dodržení práv mezi lidmi a užívání jejich práv na rovnoprávném základě mezi ostatními. Nález Ústavního soudu čl. 10 odst. 2, čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 podle LZPS se odkazuje na právo pro vlastní soukromý rodinný život a právo rodičů vychovávat a pečovat o jejich děti. Stálost výchovného prostředí je pro blaho dítěte důležitou hodnotou, kterou je třeba chránit. Přesto stabilita výchovného prostředí není abstraktní princip, který je hoden absolutní ochrany. Hlavní roli zde opět hraje nejlepší zájem dítěte v konkrétním posuzovaném případě. Otázkou je, zda samotný nejlepší zájem dítěte dokáže převážit nad zájmy jednoho rodiče na stejný styk s dítětem, jako má druhý rodič a obecně nejlepší zájem dítěte nad legitimitou rodinného života.

5. SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ V NORSKU

Níže v této a navazující kapitole uvedu legislativu v Norsku, která se týá rodičovství a dále pro bližší orientaci státní i pověřené samosprávné instituce, jež jsou zainteresované v případech sociálně-právní ochrany dětí a rodin. Také k jednotlivým institucím uvedu, jakou roli hrají v sociální politice, v jakých záležitostech dětí jsou zřizovány a jaký zaujímají postoj k záležitostem ve věcech rodiny a dětí. Pro lepší orientaci přikládám organizační rozdělení institucí ve věcech sociálně-právní ochrany dětí v Norsku.

Státní orgány péče o děti se skládají (§2- 2 barnevernloven):

Na ústřední úrovni státní správy:

- z ministerstva, Barne- og familiedepartementet
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

Orgány státní správy na regionální a krajské úrovni:

- Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat)
- Fylkesmannene (Guvernér kraje)
- Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker (Krajská rada pro péči o děti a sociální věci)
- Barnesakkyndig kommisjon (Odborná komise)

Orgány státní správy v přenesené působnosti na lokální úrovni:

- Kommunalt barnevern (Barnevern)

Státní orgány činné v oblasti ochrany dítěte, již nejsou pod vedením Barne- og familiedepartementet

- Statens helsetilsynet (Státní zdravotní úřad)

5.1. Instituce na sociálně-právní ochranu dětí v Norsku

5.1. Barne- og familiedepartementet

Sociální věci ohledně rodiny a dětí jsou v gesci „*Barne- og familiedepartementet*“, Ministerstvu pro děti a rodinné záležitosti (dále jen „*BFD*“). Instituce jsou nejčastěji zřizovány pro uskutečnění záležitostí podle zákona Barnevernloven, za který má BFD správní odpovědnost. Není odvolacím orgánem. Činnosti a pravomoci ve věcech veřejných vykonávané ministerstvem jsou definované v § 2-1 barnevernloven, ale pro účely této práce není nutné je vyjmenovávat (Barne- og familiedepartementet 2019).

5.2. Barnevern (Péče o děti)

Obdoba českého orgánu sociálně-právní ochrany dětí je ovšem i v Norsku. V Norsku se takový orgán nazývá Barnevernet. Odbor se skládá z Barnevernstjenester a Barnevernvakten.

Sociálně-právní ochrana dětí je zajišťována na úrovni obcí, na kterou je přenesena státní správa. V rámci výzkumné práce jsem se dotazovala pracovníků obcí s rozšířenou působností a s pověřeným obecním úřadem.

Barnevertjenester

Sociálně-právní ochrana dětí na úrovni obce je zabezpečována v rozsahu stanoveném zákonem, jedná se o činnosti, které nebyly přiděleny orgánům ústřední a regionální státní správy. Plnění úkolů dozoruje vnitřní kontrola (§ 2-1 barnevernloven). Barnevertjenester zajišťuje většinu agendy sociálně-právní ochrany dětí v jejich nejlepším zájmu. Poskytují podporu a pomoc dětem a jejich rodičům. Rodiče mají odpovědnost za péči a ochranu svého dítěte. Avšak v případě, pokud nejsou schopni zajistit dětem a mladistvým potřebnou péči, je tu Barnevertjenester, aby rodiče podpořilo nebo jinak zajistilo dětem adekvátní péči (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015, s. 3).

Pomoc od Barnevertjenester mohou žádat (Barne- og likestillingsdepartementet 2017, s. 71)

- rodiče, kteří se obávají o své dítě a cítí, že potřebují pomoc
- děti, které nemají zajištěné základní potřeby péče, bezpečí, stravy a péče
- děti, které jsou vystaveny fyzickému / duševnímu zneužívání nebo sexuálnímu zneužívání
- rodiče, kteří mají problémy se zneužíváním návykových látek nebo s duševním zdravím a ovlivňují tak péči o dítě
- děti, které jsou pod vlivem alkoholu nebo se dopouštějí závažného zločinu

Vyjmenováním činností Barnverntjenester bych ráda poukázala na to, že tento orgán má omezené pravomoci. Veškeré návrhy pro rozhodnutí k opatření procházejí přehodnocením krajské rady, tzv. Fylkesnemnda.

Činnost Barnevertjenester podle § 2-1 barnevernloven:

- a) radit a vést, dělat rozhodnutí v souladu se zákonem, doporučuje rozhodnutí v zájmu dětí (pro Fylkesnemnda)
- b) implementuje a sleduje nastavená opatření ve věci zájmu dětí
a podle: (§ 3-1 barnevernloven):
- c) sleduje podmínky, v nichž děti žijí, a je odpovědný za nalezení opatření, která mohou zabránit problémům se zanedbáváním péče a chováním dětí

- d) má zvláštní zodpovědnost za hledání objevení selhání péče, chování, sociálních a emocionálních problémů tak brzy, aby bylo možné se vyhnout trvalým problémům a podle toho přijmout opatření
- e) podílí se na činnostech územního plánování
- f) připravuje individuální plán pro děti, které potřebují dlouhodobá a koordinovaná opatření ve spolupráci dalších orgánů (§ 3-2 a barnevernloven)

5.3. Barnevernvakten

Barnevernvakten je služba obce akutní pomoci dětem žijících v podmínkách, které by mohly poškodit jejich zdraví a rozvoj. Tato služba je dostupná nepřetržitě, je v pohotovosti celý den, večery i víkendy (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2018).

5.4. Fylkeskommune

Kraj tzv. *fylke*, zřizuje *fylkeskommune*, krajské úřady, které se na věcech sociálně právní ochrany dětí nepodílejí. Nicméně na krajské úrovni působí Fylkesmann, který se zabývá případy dle zákona barnevernloven (Hansen, T. a Berg, O.T. 2019).

5.5. Fylkesmann

Nejvyšší volený zastupitel vlády na lokální úrovni, resp. krajské úrovni, je Fylkesmann, guvernér kraje (Orfield 2002, s. 189). Fylkesmannen je kontrolní (§ 2-3 barnevernloven) a odvolací orgán v rozhodnutí ve věcech zákona Barnevernloven v kompetenci svěřené Barnevernet a Bufetat (§6-5 barnevernloven). Guvernér kraje může pomoci rodinám odpovědět na otázky ohledně rodičovské odpovědnosti z pohledu práva a praxe (Ministry of Children, Equality and Social Inclusion 2010, s. 2).

Guvernér kraje dohlíží na to, aby děti v ústavěch péče o děti dostaly náležitou péči a bylo s nimi dobře zacházeno s ohledem na integritu osobnosti jednotlivce. Rovněž dohlíží na instituce a centra pro rodiče a děti a střediska péče o nezletilé (§ 2-3; §5-7 barnevernloven). Další zásadní pravomoc guvernéra je možnost vyžadovat nesouhlas s přijetím dítěte do náhradního domova nebo s propuštěním dítěte do původní rodiny (§5-4 barnevernloven). Pokud zjistí skutečnosti v rozporu s ustanovením zákona, může nařídit Bufetat, aby provedlo nápravu. Proti rozhodnutí guvernéra lze podat odvolání k Statens helsetilsynet (Státní zdravotní úřad).

5. 6.Fylkesnemnda for barnevern og sosiale sake

Na krajské úrovni působí „*Fylkesnemnda for barnevern og sosiale sake*“, tzn. Krajská rada pro péči o děti a sociální věci. Jedná se o nezávislý státní institut s rozhodovací pravomocí. Tento institut rozhoduje ve věcech zákona veřejného zdraví, zdravotních a sociálních službách atd. a hlavně v případech podle zákona Barnevernloven na podnět instituce Barneverntjenester (Aarset M. F, Bredal Anja 2018, s. 29-32). Rozhoduje se při ústním slyšení i alternativou

mediace (Barne- og likestillingsdepartementet 2019, s. 8). V zásadách rychlého, důvěryhodného a uspokojujícího řízení. Jedná se tedy o výkon soudní moci jim svěřené specifické oblasti. Výkon krajské rady podléhá přímo BFD (Barne- og likestillingsdepartementet 2015, s. 93-100).

Krajská rada rozhoduje o důležitých opatřeních navrhovanými Barneverntjenester. Klíčovým vodítkem při rozhodování je nejlepší zájem dítěte. Při projednávání případu hodnotí, co je pro dítě nejlepší a bezpečné (Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, 2019).

Proti rozhodnutí výboru lze podat odvolání u soudu (Aarset M. F, Bredal Anja 2018, s. 29). Odvolacím orgánem proti rozhodnutí fylkesnemnda ve věcech mimořádných (akutní ohrožení, pobyt dítěte v zařízení kvůli jeho problémovému chování) je předseda krajské rady (§ 8-4 barnevernloven).

5.7. Bufdir

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (dále jen „bufdir“) také jako výše uvedená krajská rada podléhá přímo ministerstvu BFD. Bufdir je zodpovědný za metodickou a koncepční činnost podle zákonů barnevernloven, barneloven, lov om familievernkontor, ekteskapsloven aj. Koordinuje, sleduje naplňování akčních plánů a provádí přijaté novely a opatření ohledně otázek výchovy, služeb péče o dítě a rodinu.

Jeho posláním v sociální oblasti je posilovat příležitosti pro rozvoj podpory bezpečného dětství, dobrých podmínek, rovnosti a nediskriminace (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2019a, s. 6-9).

5.8. Bufetat

Barne-, ungdoms- og familieetaten (dále jen „bufetat“) je řízen Bufdir. Jsou to státní úřady na regionální úrovni, které mají za úkol dohlížet nad státní péčí a ochranu pro děti a rodiny.

Garantují kvalitu zřizovaných institucí a nábor nových pěstounských rodin (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2019b, s. 11-13). Odpovídá za adekvátní odbornou přípravu a obecný dohled nad pěstounskými rodinami. Bufetat zajišťuje dostatečný počet institucí, domovů a rodin se schopností přijmout i děti se specifickými potřebami (§ 5-1 barnevernloven; Barne- og likestillingsdepartementet 2010, s. 2-4). Bufetat prostřednictvím své odpovědnosti má největší přehled o možných opatřeních pro dítě. Obec má rozhodující slovo ohledně toho, zda dítě potřebuje institucionální péči, ale bufetat na základě posouzení potřeb dítěte (od Barneverntjenester) vybírá nejvhodnější institucionální službu (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 2016, s. 59).

Jeho činnost je definovaná v § 2-3 barnevernloven:

- a) na žádost obce má napomáhat službě péče o děti v obci při umístování dětí mimo domov,
 - b) odpovídá za nábor a šíření pěstounské péče,
 - c) je zodpovědný za poskytování nezbytných školení a obecného vedení dětským domovům
- dále podle (S. A. Meyer 2015, s. 21-22)
- d) poskytuje státní podporu v domácnosti rodin- terapie
 - e) věnuje se výzkumu a inovativní činnosti

5.1.9. Statens helsetilsyn

Státní zdravotnický úřad je obecně odborným regulačním orgánem v oblasti zdravotnictví, sociálních věcí a péče o děti. Kontrolují činnost Barneverntjenester v obcích, péči v institucích, centrech pro rodiče a děti a také v pečovatelském centru pro nezletilé (§ 2-3 b barnevernloven). Výrazněji se zaměřují na zranitelné skupiny dětí. Dohlíží na kvalitu, postupné zlepšování a dostupnost služeb pro děti. Dohledem usilují o prevenci selhání institucí a služeb (Statens helsetilsyn 2019a, s. 6). Státní zdravotnický úřad propojuje interakci zdravotnické a sociální oblasti (Statens helsetilsyn 2019b, s. 13).

5.2. Legislativa Norského království

Tato kapitola se v následujících stranách bude věnovat nejvýznamnější norské legislativě v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a rodiny. Obě země, jak Česko i Norsko, staví právní základy ve věcech dětí a rodiny na stejných mezinárodních dohodách. Dohody zanášejí do své legislativy jinou formulací podle toho, jaký význam přikládají rodičovské odpovědnosti.

V porovnání s českou legislativou stejné oblasti se ta norská daleko více otevírá v právech dětí. Přetáčí svoji pozornost na perspektivu dítěte a přenáší více zodpovědnosti na dítě. Dítě má právo na to žít v dobrých životních podmínkách, a rodiče mají právo a povinnost v rámci své rodičovské odpovědnosti zajistit výchovu a ochranu v nejlepším zájmu dítěte, což je i obsahem rodičovské odpovědnosti českých rodičů.

5.2.1. Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (Sosialtjenesteloven)

Zákon Sosialtjenesteloven vydal parlament v roce 2009. Vytváří adekvátní prostředky komplexně systémem sociální ochrany pro ochranu dětí a podporu jejich rodičů.

Účelem zákona je zlepšovat životní podmínky pro znevýhodněné občany. Podpořit sociální a finanční kapitál prostřednictvím dostupnosti služeb a finanční podpory. Pomoci dětem, mladým lidem a rodinám získat přístup k aktivní účasti ve společnosti a ucelené nabídce služeb na

rovnoprávném základě s ostatními. Umožnit samostatný život (§ 1) např. příspěvím k zajištění bydlení (§ 15). Nad činností obecní sociální správy a péče dozoruje Statens helsetilsynet (§10). Pro účely této práce není nutné konání dle tohoto zákona blíže specifikovat. Konkrétnější sociální ochranu pro děti vykonává služba péče o děti na lokální úrovni, podle zákona péče o děti, který bude níže vyložen.

5.2.2. Lov om barneverntjenester (Barnevernloven)

Nestěžejním zákonem v Norsku v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, je Lov om barneverntjenester (dále jen „barnevernloven“), zákon péče o děti z roku 1992.

Cílem zákona je pomoci dětem a mladým lidem žít bezpečí, v lásce a porozumění. Zajistit jim, aby měli dobré a bezpečné podmínky pro dospívání. V případě situací, které by mohly mít poškozující vliv na jejich zdraví a vývoj, zabezpečit rychlou pomoc, ochranu a péči (§ 1 – 1). Opatření zákona na sociálně-právní ochranu se vztahují pro děti mladších 18 let, nebo mohou být prodloužena se souhlasem dítěte, než dosáhne věku 23 let (§ 1 – 3).

Zásah a opatření ve prospěch dítěte dle tohoto zákona jsou legitimní v situacích vyjmenovaných v § 4 – 12 barnevernloven:

- a) pokud existují závažné nedostatky v každodenní péči poskytované dítěti nebo závažné nedostatky týkající se osobního kontaktu a bezpečnosti potřebné pro jejich věk a vývoj,
- b) pokud rodiče nezajistí, aby nemocnému, zdravotně postiženému nebo zvláště potřebnému dítěti bylo zabezpečeno specifické potřeby léčby a vzdělávání,
- c) pokud je dítě zneužíváno nebo vystaveno jinému závažnému domácímu zneužívání,
- d) pokud je přiměřeně pravděpodobné, že by mohlo dojít k vážnému poškození zdraví nebo vývoje dítěte, protože rodiče nejsou schopni převzít přiměřenou odpovědnost za dítě. Rozhodnutí v těchto případech může být učiněno pouze v nezbytné situaci, a pokud již v rodině nelze nařídit opatření podle § 4–4 § 4 10 nebo § 4-11 (sanace rodiny, nařízení lékařské prohlídky a péče, zajištění speciální péče a vzdělávání dětem se speciálními potřebami nebo postižením). Rozhoduje Fylkesnemnda.
- e) pokud se dítě nebo mladistvý, kteří se podle § 4 – 24 projevil s vážnými poruchami chování, spáchal závažný zločin nebo se jej opakovaně dopustil, či jinak dle zvážení Barnevernet. Takové děti mohou být dokonce i bez souhlasu rodiče umístěny do ústavu pro pozorování, vyšetření a krátkodobé ošetření.
- f) pokud existuje nebezpečí vykořisťování dítěte a obchodování s lidmi (§ 4-29)
- g) pokud se v obci nalézá těhotná žena závislá na omamných látkách, může Barnevernet otevřít případ péče o dítě i bez souhlasu těhotné (§ 4-2 a). Matce poskytují rady, nabízí opatření dobrovolné pomoci i po porodu.

h) pokud je o dítě nepostaráno z důvodu nemoci rodičů nebo z jiných důvodů, může být dočasně se souhlasem rodičů v péči mimo domov. V nebezpečí jakékoliv újmy dítěte může být umístěno mimo domov i bez souhlasu rodičů pomocí dočasného rozhodnutí podle § 4-6. V tom případě může Fylkesnemnda rozhodnout o rozsahu přístupu rodičů k dítěti (nemusí vědět, kde je o dítě pečováno v zájmu dítěte § 4-19).

Opatření pro děti a rodiny s dětmi vykonávaná Barneverntjenester:

Pokud to dítě potřebuje a nalézá se ve výše zmíněných situacích, může barnevernet zajistit opatření na podporu rodiny a dítěte. Pracovníci barnevernet zohledňují nejlepší zájem dítěte. Služba péče o dítě hledá opatření pro dítě, která budou pro něj prospěšná. Vycházejí ze zajištění stabilního a dobrého kontaktu s pečující osobou včetně kontinuity péče o dítě (§ 4-1). Snaží se celkově zajistit dobré životní podmínky a přispět k pozitivní změně pro dítě i rodinu. Nejprve za využití nejmírnějších podpůrných opatření v rodině a až nakonec změna péče o dítě (Christiansen 2015, s. 23).

Běžnou denní činností barnevernet je poradenství, vedení a pomoc (§ 4-4) s podporou vypracovaného akčního plánu (§ 4 – 5). Je-li nezbytné zajistit dostatečnou péči o dítě, může Fylkesnemnda vydat příkazy k opatření podle § 4-4. :

Kompenzační:

- Pobyť v mateřské škole či v jiné denní péči, v besøkshjem (domov na přechodnou dobu s péčí odlehčovací a hostitelské (Gjerustad et al. 2006, s. 9))

Pečující nebo pomocné:

- Sociálně-aktivizační činnosti (domácí úkoly, volnočasové aktivity, podpůrný kontakt s rodiči aj.)
- Umístění mimo domov

Kontrolní:

- Nařízení dohledu, podrobit se šetření a hlášení
- Testy moči
- Nařízení podpory rodičů ke zmírnění obtíží v chování dítěte

Péče o dítě mimo domov:

Pokud rodiče umístí dítě mimo domov na delší dobu, než je 2 měsíce a o rodičích nelze říci, že se o dítě denně starají, může Barneverntjenester vyžadovat schválení umístění do pěstounské péče (§ 4-7). Nicméně, služba péče o dítě by měla spolupracovat s rodinou na brzkém návratu dítěte do rodiny (§ 4-6). Přesto se dítě nebude přemisťovat zpět do původní rodiny, pokud

nebude pravděpodobné, že rodiče mohou poskytnout dítěti náležitou péči (§ 4 – 16) anebo by měl přesun dítěte škodlivé účinky nebo byl rizikem pro dítě (§ 4-8).

V tomto bodě se projevuje prioritně hájení nejlepších zájmů dítěte (§ 4-17 barnevernloven), nikoliv biologické rodiny- pokud by po návratu bylo přiměřeně pravděpodobné, že přemístění povede k situaci, kvůli které bylo dítě přemístěno, je třeba opět péči o dítě přehodnotit. Pokud by dítě zůstávalo mimo domov déle jak 2 roky, i přesto že přiměřené obavy pominuly, je nutné při novém hodnocení předpokládat, že dítě navázalo nové spojení s náhradní rodinou a prostředím a tudíž by to dítěti mohlo způsobit vážné problémy. V takovém případě Fylkesnemnda zvažuje, zda dítě zůstane v náhradní péči, nebo se navrátí zpět do biologické rodiny. Fylkesnemnda je odvolacím orgánem v této věci (§ 4-8 barnevernloven).

Barnevernet má v kompetenci rozhodnout, zda dítě potřebuje institucionální péči (včetně pěstounské péče), ale Bufetat vybírá to nejvhodnější umístění. Pracovníci Bufetat se snaží promítnout nejlepší zájem dítěte do výběru náhradního domova s ohledem na individualitu dítěte, potřeby péče a vzdělávání ve stabilním prostředí (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 2016, s. 59). Současně dbají na to, že je potřeba propojit výchovu s ohledem na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový charakter. Fylkesnemnda může ve svém rozhodnutí stanovit podmínky týkající se umístění (§ 4-15).

Rodičovská odpovědnost

Pokud je dítě umístěno mimo rodinu, Fylkesnemnda rozhoduje o tom, zda biologičtí rodiče, mají právo rozhodovat v těch věcech dítěte, které se netýkají každodenní péče. Barneverntjenester může rozhodnout, že pěstounští rodiče nebo instituce, pečující o dítě, by se také měli podílet na tomto rozhodování (§ 4-18 barneloven). Fylkesnemnda rozhoduje také o zbavení rodičovské odpovědnosti. Následně přijímá opatření ohledně náhradního opatrovníka. V případě zbavení rodičovské odpovědnosti, fylkesnemnda rozhoduje o souhlasu k adopci dítěte místo rodiče (§ 4 – 20).

Náhradní rodinná výchova

Jednou z možností, kam dítě může mít umístěno, je *Fosterhjem* (§ 4-14;15 barnevernloven). V českém překladu, *hjem* znamená *domů* (Mikolášková 2018, s. 35), tak přesto je jím dle detailního popisu myšlena pěstounská rodina (Dugstad 2012, s. 140-147) Specifická podoba pěstounské péče je, *Beredskapshjem*, pěstounská péče na přechodnou dobu (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2019b).

Pěstoun by měl být schopen zajistit dítěti bezpečný a pohodlný domov, který bude schopen řešit rodičovské úkoly. Barnevernet by mělo nejprve zvážit příbuzenskou pěstounskou péči, nebo využít sítě blízkých osob rodiny. Obec, ve které se náhradní rodina nachází, má zodpovědnost

za schválení, zajišťují adekvátní vzdělávání a následný dohled, než dítě dosáhne věku 18 let. Cílem je zajistit dítěti náležitou péči (§ 4-22 barnevernloven,; Barne- og likestillingsdepartementet 2010, s. 2).

Další možnosti péče vedle *Fosterhjem* vyjmenovává § 4-14, dítě může být v péči:

- b) Ústavní výchovy, instituce zřizované státem pod dozorem Bufeat (např. Familiehjem, besøkshjem) (§5-1), nebo v souladu se zákonem soukromé a městské instituce, či centra pro rodiče a děti (§5-8).
- c) Školské nebo léčebné zařízení- v případě nezbytnosti pro děti se zdravotním postižením
- d) Středisko péče pro nezletilé

5.2.3. Lov om familievernkontorer

Tak jako existuje Barnevernet, služba péče o děti, tak také existuje Familievernet. Speciální státní služba péče pro rodiny bez poplatku (Barne-,ungdoms- og familiedirektoratet 2019c, s. 1-2). Služba je zřizována podle zákona lov om familievernkontorer z roku 1997. Familievernet poskytuje terapie a poradenství párům a rodinám, když mají problémy, jsou v krizi nebo řeší konflikty (§1 familievernkontorer). Ve Familievernet pracuje multidisciplinární tým složený z psychologů, sociálních pracovníků a dalších odborníků na rodinnou terapii.

Rodiče mají povinnost spolupracovat, pokud je jejich dítě mladší 16 let umístěno v náhradní péči, aby se mohlo dítě co nejrychleji vrátit do své původní rodiny (Barne-,ungdoms- og familiedirektoratet 2019c, s. 1-2). Guvernér kraje dohlíží nad činností v kraji (§3 familievernkontorer).

5.2.4. Lov om barn og foreldre (Barnelova)

Ekvivalentem rodinného práva české republiky implementovaného od roku 2013 v občanském zákoníku, je v podání norského království Lov om barn og foreldre z roku 1982 (dále jen „barnelova“), v českém překladu Zákon o dětech a rodičích. Obdobně jako občanský zákoník se tento zákon také zabývá rodičovskou odpovědností.

Nositelem rodičovské odpovědnosti:

podle §34:

- jsou sezdaní rodiče stejné míry. Po rozvodu, nebo pokud žijí rodiče odděleně, existuje zde možnost dohodnout se, že rodičovskou odpovědnost budou mít stále oba dva rodiče, nebo ji bude mít výlučně jeden z rodičů.

podle §35:

- je vždy matka dítěte (když rodiče nejsou sezdaní nebo nežijí ve společné domácnosti).
- jsou rodiče, kteří žijí společně v domácnosti, mají oba dva rodičovskou odpovědnost.

Podle §38:

- je v případě smrti jednoho z rodičů (oba rodičovsky odpovědní), přechází automaticky povinnost na druhého rodiče
- není ten rodič, nebo jen v malém rozsahu, který je obviněn nebo stíhán z úmyslného zavinění smrti druhého rodiče

Barnelova stanovuje základní hranice rodičovské odpovědnosti. Práva a povinnosti by rodiče měli v nejširším významu uplatňovat na základě zájmů a potřeb dítěte.

Péče o dítě

Dítě má naopak právo na ohleduplnost od rodičů, a aby o něj bylo postaráno §30. Poulsson (2019) tento rámec rodičovské odpovědnosti diferencuje jako právo dítěte na lásku, bezpečnost, pozornost, příležitost ke hře a péči. Zákon nijak nestanovuje standard pro to, jak by měla být vykonávána péče, ale rodičovskou odpovědnost usměřňuje v míře rozhodování o dítěti.

Pokud mají oba dva rodiče rodičovskou odpovědnost, musejí se oba dva na rozhodnutí shodnout §30. Pokud má pouze jeden rodič odpovědnost, druhý musí respektovat, že hlavní rozhodovací roli ve významných věcech života dítěte má pouze ten s rodičovskou odpovědností §37.

Vzdělání a výchova dítěte

Ti, kdo mají rodičovskou odpovědnost, mají povinnost dítěti zajistit náležitou výchovu a péči. Zde by rodič měl dbát takové podpory, aby se dítěti dostalo řádné vzdělání s ohledem na jeho schopnosti a předpoklady (§30). Zákon opět nedefinuje striktně, co je to náležitá výchova, protože jaké hodnoty chtějí rodiče prostřednictvím výchovy předat, si mohou rozhodnout sami. Přece však násilí v rámci výchovy je zakázáno, rovněž také jako psychické zneužívání (Poulson 2019). Pochopitelně by dítě mělo být chráněno před násilím. Nemělo by být vystavováno situacím, které by mu mohly způsobit fyzické, duševní ohrožení nebo újmu (§30).

Participace dítěte

Zákon konkrétně definuje míru rozhodování odpovědného rodiče v osobních záležitostech dítěte v zákonných mezích stanovených v § 31-33: tehdy by měl být uplatňován princip zájmu a potřeby dítěte (Poulsson 2019; § 30).

Děti od 7 let, nebo mladší, kteří jsou schopni vytvořit si vlastní názor, měli by být srozuměni a vyzváni k vyjádření k jejich osobním záležitostem, než se tak stane. Informace musí být

přizpůsobeny věku a vyzrálosti dítěte. Po dosažení věku 12 let by se měl klást velký důraz na jeho vyjádření (§31). V tomto paragrafu je detailněji definovaná hranice volní vyspělosti dítěte, v porovnání s českou úpravou v NOZ § 867 - uznává názor dětí ve věku od 12 let.

S věkem později, §32 přiznává 15 letým svobodu volby v otázkách vzdělávání a členství ve skupinách. Se svobodou volby jde ruku v ruce také soustavné podporování soběstačnosti s věkem až do 18 let věku dítěte, dle §33.

Každé dítě má právo na to účastnit se záležitostí týkající se jeho osoby a jeho rodiny (§ 1-7 barnevernloven). Vždy musí dostat přiměřené informace a má právo svobodně se vyjadřovat. Dítě má právo během projednávání jeho záležitostí, přivést si osobu, ke které má zvláštní důvěru. Názorům dítěte by mělo být nasloucháno a zacházeno s nimi adekvátně dle věku a zralosti dítěte (§ 1-6 barnevernloven). Předpoklad, že dítě starší 7 let, je schopné si utvářet vlastní názor, podporuje i § 6-3 barnevernloven. Zároveň i přesto tento volní předpoklad je nutné dávat prostor vyjádřit se a podávat informace i mladším dětem.

To prakticky znamená, že dítě není pouhým objektem rodičovské odpovědnosti, ale i jejím spoluautorem. Právo dítěte na participaci a sebeurčení se zvyšuje a rodičovská povinnost snižuje.

5.2.5. Lov om ekteskap (Ekteskapsloven)

Neboli zákon o manželství. Tento zákon na závěr v kapitole norské legislativy doplňuje, kdo je nositelem rodičovské odpovědnosti podle §34 barnelova. Rodičovskou odpovědnost v Norsku mají sezdaní rodiče. Zákon o manželství v § 1 zaručuje možnost vstupu do manželství páru opačného i stejného pohlaví. Oba rodiče tedy získávají automaticky rodičovskou odpovědnost za podmínky, že se dítě narodí do manželství.

Touto problematikou můžeme nahlédnout do situace v České republice, kde český právní řád manželství osob stejného pohlaví nezná. Vzniká tak komplikovaná situace na posouzení, zda rodiče stejného pohlaví by měli mít rodičovskou odpovědnost. Když vezmeme v úvahu, že vzhledem k naplnění čl. 3 Úmluvy o právech dítěte, zájem dítěte, může obhajovat v detailnějším rozboru legitimní důvody rodičovské odpovědnosti páru stejného pohlaví, tak ovšem na druhé straně stojí ochrana tradiční rodiny a rozpor s českým veřejným pořádkem (Ústavní soud sp. zn. I. ÚS 3226/16).

EMPIRICKÁ ČÁST

Hlavním cílem této diplomové práce v teoretické části je teoretická rešerše termínu dostatečně dobrého rodičovství, ze kterého budu čerpat v empirické části při sestavování dotazníku a sledovat tak hlavní výzkumný cíl. Hlavní výzkumnou otázkou je tedy srovnání vnímání dobrého rodičovství pracovníky náhradní rodinné péče v Česku a v Norsku.

Vedlejším cílem je také popsat vnímání dostatečně dobrého rodičovství pohledem obou zemí z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte. Tato otázka v teoretické části se bude zaměřovat na legislativní ukotvení rodičovství, nejlepšího zájmu dítěte v obou zemí i z pohledu mezinárodní zákonné základy. Mimo to také se zaměří na jednotlivé relevantní instituce obou zemí vstupující do rodinně právních vztahů z důvodu ochrany nejlepšího zájmu dítěte. Vedlejší výzkumná otázka empirické části bude případné rozdíly ve vnímání obou zemí prezentovat a konfrontovat s výsledky hlavní výzkumné otázky.

Cíle teoretické části:

1. Teoretická rešerše termínu dostatečně dobré rodičovství,
2. Legislativní ukotvení dobrého rodičovství pohledem obou zemí z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte

Výzkumné otázky:

1. Srovnání vnímání dost dobrého rodičovství pracovníky náhradní rodinné péče orgánu SPOD v Česku a v Norsku
2. Srovnání norské a české konstrukce konceptu dostatečné dobrého rodičovství z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte

6. PRVNÍ FÁZE VÝZKUMNÉ STUDIE- DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

5.1 Výzkumný cíl

Výzkumný cíl této výzkumné studie je srovnání vnímání dost dobrého rodičovství pracovníky náhradní rodinné péče orgánu SPOD v Česku a v Norsku. Zjistit tedy názor pracovníků obou zemí a pomocí analytických metod porovnat vnímání pracovníků dané země, případně interpretovat dílčí rozdíly vnímání pracovníků obou zemí. Na závěr výsledky doplnit výpověďmi o dobré a špatné praxi respondentů z obou zemí.

5.2 Metodologie

Tato výzkumná studie byla zpracovávána kvantitativně. Jako technika sběru dat bylo zvoleno dotazníkové šetření, které se zaměřovalo na názor sociálních pracovníků náhradní rodinné péče instituce sociálně právní ochrany dětí v Česku a v Norsku. Sestava otázek v dotazníku sledovala hlavní výzkumnou otázku a tvoří Přílohu č. 1

Data získaná prostřednictvím dotazníkového šetření byla zpracovávána ve statistickém softwaru IBM SPSS pomocí jejích výpočetních operací.

Data byla analyzována pomocí analýzou kategoriálních dat (metodou Crosstabs vznikly frekvenční tabulky), deskriptivní statistikou (průměrné pořadí hodnot), korelační analýzou (Spearmanův korelační koeficient). Následně grafy vznikly programu Microsoft Excel.

Analýza kategoriálních dat hodnotí položky dotazníkového šetření hodnocením četností. Absolutní četností v celých číslech a relativní četnosti vyjádřené v procentech dané populace. Lze využít prostého porovnávání, testování hypotéz aj. (Hendl 2012, s. 307-310). V této práci bylo používáno pouze jednoduché hodnocení četností metodou frekvenčních tabulek

Deskriptivní statistika slouží k uchopení získaných dat k převedení do užitečných shrnutí. Umožňuje porovnání. Existují tři střední hodnoty, které se ke zpracování kvantitativních dat používají: průměr, medián a modus. Pro zpracování dat v této práci byl použit pouze aritmetický průměr. Nástrojem popisu jsou tabulky a grafy, které byly využity v různých podobách a budou podrobněji popsány níže v této kapitole (Walker 2013, s. 68-74 a Chromý 2014 s. 60-64).

Korelační analýza v obecném smyslu „korelace“ :*„označuje míru stupně asociace dvou proměnných. Říká se, že dvě proměnné jsou korelované (resp. asociované), jestliže určité hodnoty jedné proměnné mají tendenci se vyskytovat společně s určitými hodnotami druhé proměnné. Míra této korelace (všechny hodnoty proměnné Y se vyskytují stejně pravděpodobně s každou hodnotou proměnné X) až po absolutní korelaci s danou hodnotou proměnné X se vyskytuje právě jedna hodnota proměnné Y.“* (Hendl 2012, s. 250 -251). Zjednodušeně korelace

zjišťuje existenci závislosti, její těsnost neboli sílu vztahu. Používá se řada korelačních koeficientů k měření podle toho, jaké typy proměnných měří. U ordinálních proměnných se používá korelace pořadová/neparametrická, pomocí Spearmanova korelačního koeficientu. Pokud spolu dvě proměnné korelují, nelze vyvozovat příčinnou souvislost mezi proměnnými, pouze vztah proměnných. Jestli se obě proměnné mění podobně, nebo ne. Pokud se některá z proměnných nemění vůbec (např. všichni odpověděli to samé), pak nejde korelační koeficient spočítat (Mareš a kol. 2015, s- 273-291).

Vyhodnocení

Frekvenční tabulky posloužily pro přehled získaných údajů v absolutní i relativní četnosti rozsahu celého souboru. Tabulky byly vytvořeny k porovnávání četností odpovědí českých a norských respondentů a také pro vyhledávání rozdílů četnosti odpovědí (Pána a Somr 2007, s . 83-85), mezi: „Česko obce“, „Česko velkoměsto“, „Norsko obce“ „Norsko velkoměsto“ Všechny vypracované frekvenční tabulky jsou dostupné v Příloze č. 2.

Metodou Crosstabs vznikly také tabulky pořadí hodnot, pomocí aritmetického průměru, které ukazují průměrnou hodnotu pořadí. Pořadí bylo rekódováno do obrácených hodnot pro snazší interpretaci dat. Příloha 3. obsahuje všechny vypracované pořadové tabulky. Tam, kde bylo možné vytvářet tabulky s průměrnou hodnotou pořadí, jsem vytvářela pro představu grafy (otázka č. 1, 8 a 9).

Pro měření síly souvislostí, síly vztahu, mezi ordinálními proměnnými byl vybrán Spearmanův korelační koeficient pro jednoduchou korelaci mezi dvěma proměnnými (bivariační). Nezaměřuje se na srovnávání hodnot dvou proměnných, ale na srovnávání pořadí jejich hodnot (Hendl 2012, s. 268), protože jednotlivé odpovědi v dotazníku byly kódovány do pořadí. Nejčastěji na likertově čtyřbodové škále (1 – velmi důležité, 2 – méně důležité, 3 – spíše nedůležité, 4 – nedůležité), a pak také ve třech otázkách na pětibodové pořadové škále (1- nejvyšší vliv, 5- nejnižší vliv).

Spearmanův korelační koeficient byl sestavován do korelační matice. Síla vztahu se hodnotila ve sloupcích. Příklad korelační matice a směr hodnocení dat je dostupný v Příloze č. 4. Test významnosti nebyl zpracováván, (De Vaus 2002, s. 167-179 a 187-193), protože korelace mohou být statisticky nevýznamné v malých souborech. výsledky lze vztáhnout pouze na základní soubor této studie. Příloha č.5 obsahuje všechny vyhodnocované korelační matice k vybraným položkám dotazníku.

Hodnoty Spearmanova koeficientu vychází v intervalu $<-1;1>$ (Mareš 2015 a kol., s. 274 a 290)

-1 = dokonale negativní vztah

0 = žádný vztah

1 = dokonale pozitivní vztah

Uvedený rozsah hodnot je velmi obecný a proto síla vztahu bude v kapitole Analýza a interpretace dat vyhodnocována podle níže uvedené klasifikace, která se využívá k interpretaci hodnot korelačního koeficientu v sociálních vědách (Mareš a kol. 2015, s. 291)

Hodnoty korelace dle de Vaus (2002):

0,01-0,09: triviální, žádná souvislost

0,10-0,29: nízká až střední souvislost

0,30-0,49: střední až podstatná souvislost

0,50-0,69: podstatná až velmi silná souvislost

0,70-0,89: velmi silná souvislost

0,90-0,99 téměř perfektní souvislost

5.3 Charakter výzkumného souboru

Výsledný výzkumný soubor tvořilo celkem 68 respondentů. Tento počet respondentů je celkovým součtem respondentů, kteří jsou rozčleněni do čtyř skupin. Celkem 34 respondentů z České republiky a 34 respondentů z Norského království.

Respondenti se zúčastnili šetření samovýběrem, který je považován za nereprezentativní techniku výběru respondentů, má povahu dobrovolného zapojení respondentů do výzkumu. Výsledky šetření nejsou zobecnitelné na celou populaci, jsou zobecnitelné pouze na základní soubor respondentů. Reprezentativnost výběru byla předem upravena kvótními znaky (Reichel 2009, s. 84-85).

V obou zemích byli respondenti oslovováni podle počtu obyvatel obce, kde pracují. Byli tak rozděleni do následujících dvou skupin. První skupina „*velkoměsto*“ s celkovým počtem obyvatel přesahujících 100 tisíc obyvatel. Druhá skupina „*obce*“, je skupina pro respondenty, kteří pracují v obcích, zpravidla ve velikosti obce do 10 000-50 000 obyvatel. Vznikly tak čtyři skupiny: „*Česko obce*“, „*Česko velkoměsto*“, „*Norsko obce*“, „*Norsko velkoměsto*“.

Další kvótní proměnná bylo adekvátní vzdělání. Získaná kvalifikace musela odpovídat zákonným předpisům pro získání kvalifikace k výkonu profese sociálního pracovníka uvedených v kapitole 1.5 Sociální pracovník. V Česku tedy alespoň kvalifikačně uznané střední vzdělání a v Norsku bakalářské vzdělání pro výkon pracovní pozice sosionom. Původně mým

záměrem bylo oslovovat pouze pracovníky vyloženě se specializací barnevernsipedagog, nicméně pro nízký počet vrácených odpovědí, jsem přijala opatření oslovit všechny sociální pracovníky pracující pro Barnevernet, oddělení Barneverntjenester. Tímto postupem se možná podařilo předejít jednostrannému, možná specializací zaujatému pohledu barnevernsipedagoga. Studenti tohoto oboru se po celý čas studia zabývají sociálně-právní ochranou dětí a mladistvých. Zvýšila se tak pravděpodobně diverzita odpovědí. Vzhledem k tomu, že rámcové studijní plány pro studijní program barnevernsipedagog jsou z roku 2005-2024, by se mohlo stát, že bych tak sama svým výběrem diskvalifikovala ostatní sociální pracovníky orgánu, kteří absolvovali dříve nebo jiný studijní program. Absolutní četnosti o dosaženém vzdělání respondentů podle lokalit je uvedeno v tabulce č. 1.

Vzdělání	Česko obce	Česko velkoměsto	Norsko obce	Norsko velkoměsto	Celkem respondentů
Neuvedeno	0	0	2	0	2
Magisterské	2	3	3	5	13
bakalářské	6	4	11	11	32
Vyšší odborné	3	3	0	0	6
Středoškolské	1	1	0	0	2
Neupřesněno VŠ	5	6	1	1	13
Celkem	17	17	17	17	68

Tabulka č. 1 Frekvenční tabulka o dosaženém vzdělání respondentů

Navazující kvótní znak bylo pracoviště respondenta. V České republice jsem oslovila sociální pracovníky pracující na orgánu sociálně-právní ochrany dětí v obci s rozšířenou působností a v obci s pověřeným obecním úřadem. Kontaktovala jsem pracovníky, kteří spravují agendu náhradní rodinné péče a mají tak zkušenost s hodnocením rodičovství. V Norsku jsem kontaktovala pracovníky pracující pro orgán Barnevernet, pracujících na oddělení Barneverntjenester, kde se také mimo jiné zabývají náhradní rodinnou péčí pro děti a mladistvé. Věková hranice respondentů byla stanovena na 21-65let. Věková hranice byla stanovena podle doby pravděpodobné k získání kvalifikace a odchodu do starobního důchodu. Nejmladší respondentka uvedla věk 22 let, nejstarší 64 let. Nebylo tedy potřeba žádný ze získaných dotazníků, pro tuto kvótní proměnnou, vyřadit. Průměrný věk českých sociálních pracovníků bylo 43,5 let a norských sociálních pracovníků bylo 46let.

Preferované pohlaví pracovníků nebylo předem stanoveno. V českém výzkumném souboru je pouze 1 muž a zbylý počet ženy, a v tom norském souboru 2 muži a zbytek výzkumného

souboru ženy. Délka praxe českých respondentů je v průměrné délce 13,4 let a norských respondentů je délka pracovní zkušenosti v oboru 15 let.

5.4 Metoda sběru dat

Sběr dat byl v prvním kroku realizován rozesíláním emailů. Kontakty na pracovníky jsem získala z webových stránek jednotlivých orgánů SPOD, ze kterých jsem si vytvořila vlastní databázi kontaktů.

V Norsku jsem k tomu navíc oslovila osobně tři pracoviště, kde vedoucí orgánu přislíbili spolupráci. První kontakt s pracovištěm proběhl již v červenci roku 2018 v krajském městě na severu země, druhý a třetí kontakt 16-18. 9. 2018 na pracovištích ve středu země a podél pobřeží Norska. Po celý akademický rok 2019 do následující letní sezóny (květen-září 2019), kdy jsem měla opět možnost do Norska vycestovat, trvala náročná komunikace a vyjednávání s úřady i vedoucími Barnevernet.

Po osobním kontaktování pracovišť jsem musela oficiálně vyplňovat elektronickou žádost specifickou pro každé pracoviště, k povolení průzkumu po přihlášení přes své identifikační údaje nutné pro správu věcí veřejných online (které jsem získala při svém pracovním pobytu na úřadě Skatteetaten). Vedoucí odborů a manažeři komunikace s veřejností potřebovali také etické ověření. Proto byl také můj výzkumný záměr a design prozkoumáván odbornou etickou komisí z Norsk senter for forskningsdata (norské centrum pro výzkumná data). Po schválení jsem tak mohla deklarovat jeho prověření a získala jsem tak přístup jít oficiální cestou. Nicméně i to nebyl nejefektivnější způsob, jak co nejrychleji získat data a pro dlouhou nečinnost úředníků jsem se vydala vedle této cesty i individuální cestou. Začala jsem svůj požadavek ke spolupráci adresovat přímo pracovníkům Barnevernet.

Veškerý písemný kontakt v norskými sociálními pracovníky probíhal v norštině, respektive v Bokmål. Kontaktovala jsem i respondenty z oblastí, kde se jako úřední jazyk používá Nynorsk, ale nedokážu zpětně posoudit, zda toto mohlo mít vliv na návratnost dotazníků. Osobní kontakt v anglickém jazyce. K norskému překladu jsem se dostala přes moji kamarádku žijící v Norském městě Bodø (kde jsem dvě letní sezóny pracovala a získala tak inspiraci k zpracování této práce), která studovala norštinu na Karlově Univerzitě a dlouhodobým životem v Norsku se pro mne stala ideální kandidátkou pro překlad. Její manžel je učitelem na místní střední škole, jeho aprobace k výuce je mimo jiné anglický jazyk a norština. Oba dva se mnou na tvorbě a překladu dotazníku pracovali, aby jej mohli správně z češtiny-angličtiny do norštiny správně přeložit. V norském dotazníku byly použité jiné formulace, tak aby tomu norští pracovníci v kontextu rozuměli, nicméně věřím, že celkové znění otázek nebylo pozměněno. Většinou šlo o význam slov či sousloví, které z češtiny nebo angličtiny nelze tak

jednoduše přeložit, jak se na první pohled nabízí, aby otázka neztratila svůj záměr a sledovaný cíl.

Samotný sběr dat proběhl prostřednictvím anonymního dotazníkového šetření v období od 08. 10. do 08. 12. 2020. Sběr dat byl realizován prostřednictvím internetového software Survey Monkey. Email při prvním oslovení obsahoval informaci o tom, kdo jsem, na jaké výzkumné práci bych ráda uvítala jejich účast, důvod vzniku této práce a že se získanými daty bude zacházeno jako s důvěrnými daty; budou zpracovány hromadně, bez identifikačních znaků a využity pouze pro výzkumné účely. Odeslaný email obsahoval v textu odkaz k přístupu do webové služby pro online vyplnění dotazníku. V příloze byl přiložen průvodní dopis s podrobnějším popisem práce a kontaktu na vedoucího práce a jako další samostatná příloha byl přiložen dotazník k prohlédnutí.

V České republice nebyla oslovená celá populace pracovníků OSPOD pracujících na oddělení náhradní rodinné péče, avšak bylo celkově rozesláno 268 dotazníků do různých koutů republiky podle výše zmíněných kvót. Vyplněných dotazníků se mi navrátilo celkem 34 a všechny byly použity. V Norsku jsem rozeslala 526 e-mailů rovnoměrně do různých koutů země a navrátilo se jich vyplněných 39 a ve finálním souboru zůstalo 34 dotazníků (celkem 5 dotazníků bylo vyřazeno pro nedostatečně vyplněný dotazník a nepoužitelná data).

Internetová služba Survey Monkey umožňovala plošně odesílat dotazníky i nastavit časované připomínky. Sledovala jsem průběh návratnosti a rozhodla jsem se urgovat respondenty, kteří dotazník nevyplnili po dvou týdnech od první rozesílky a následně po třech týdnech od rozesílky. Celkové množství respondentů bylo osloveno v průběhu uvedených dvou měsíců. Dotazník se skládal ze 17 otázek, z toho 5 otázek demografických a 1 otázka pro volný komentář. Zodpovězení respondentům trvalo v průměru 25 minut. Otázky byly skládány na základě teoretické rešerše, zkušeností, výzkumy a např. položky v otázce č. 1 a 6 byly inspirované výzkumem, který se zabýval rodičovskými kompetencemi (Reid, Roberts a kol., 2015).

5.5 Výsledky a interpretace dat

Výsledky budou v této části interpretovány v bodech podle seřazení otázek v dotazníku. Výklad výsledných dat je nutné vztahovat k maximálnímu rozvoji dítěte ve věku 6-12 let ve všech oblastech, které nabízely jednotlivé položky dotazníku.

Otázka č. 1: Názor na vliv elementárních oblastí rozvoje dětské pohody

Respondenti odpovídali na pětibodové pořadové škále: 5 - nejvyšší vliv, 1- nejnižší vliv

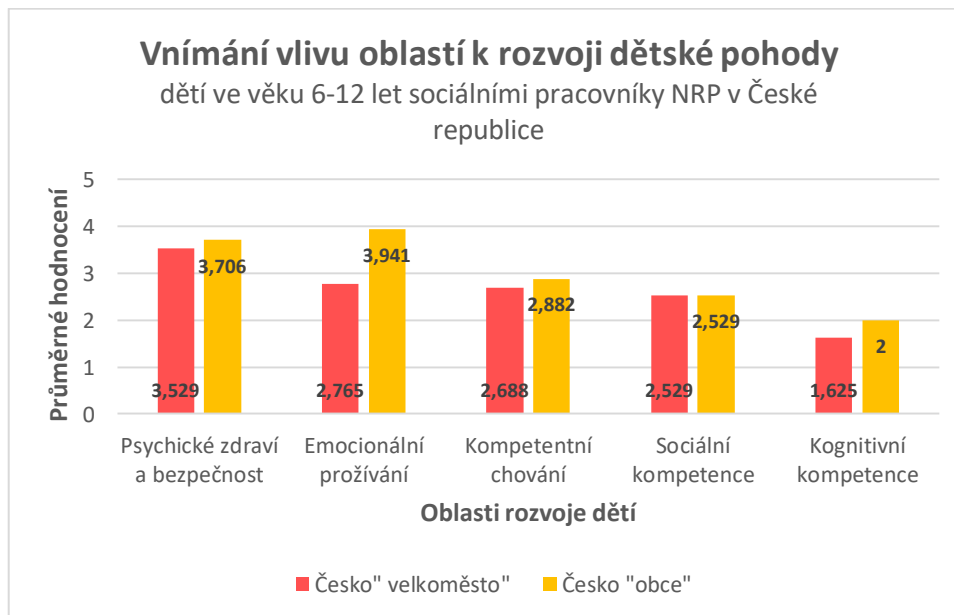
Průměrné pořadí hodnocení vlivu:

Česká republika:

Názor českých respondentů jako celku je v průměru pořadí hodnocení takový, že nejvyšší vliv z oblastí rozvoje dětské pohody má Psychické zdraví a bezpečnost s průměrem hodnocení 3,62 vlivu, na druhém místě je vnímáno Emocionální prožívání s 3,35 hodnotou vlivu, dále Kompetentní chování s 2,79, poté sociální kompetence s 2,53 a nejnižší vliv na rozvoj dětské pohody mají kognitivní kompetence dítěte podle českých respondentů s průměrným hodnocením 1,81.

Rozdíl ve skupině „Česko obce“, „Česko velkoměsto“ tu je ve vnímání přední příčky nejvyššího vlivu. Respondenti spadající do skupiny „Česko velkoměsto“ uvedli, že podle jejich názoru má nejvyšší vliv na dětskou pohodu oblast Psychického zdraví a bezpečnost s průměrnou pořadovou hodnotou 3,54 a respondenti ze skupiny „Česko obce“ uvedli na přední příčce Emocionální prožívání s hodnotou 3,94.

Pro představu níže uvádím Graf.č.1 vyjadřující průměrné pořadí hodnocení českých respondentů.

Graf č. 1 Vnímání vlivu oblastí k rozvoji dětské pohody dětí ve věku 6-12 sociální pracovníky NRP v České republice

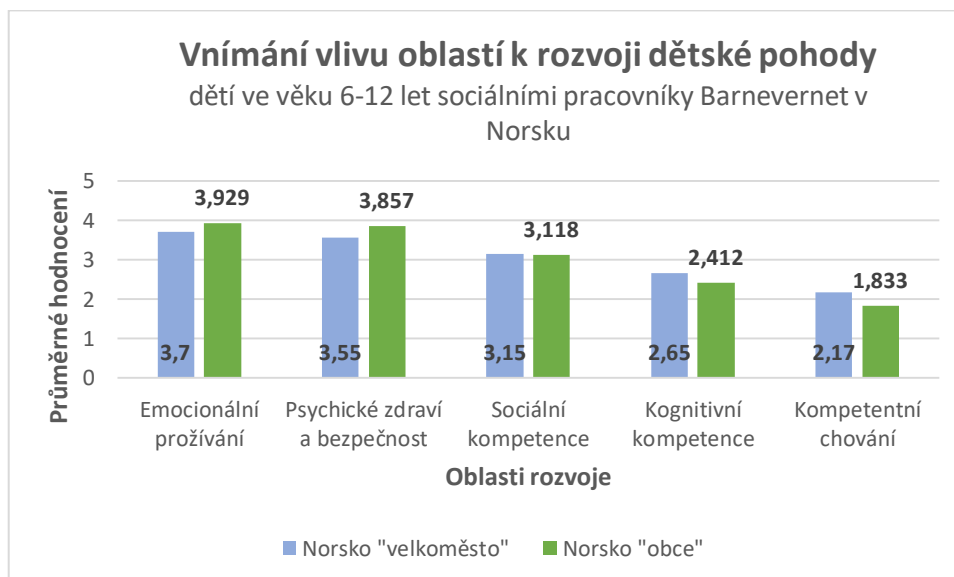
Norsko:

Názor norských respondentů jako celku je v průměru pořadí hodnocení takový, že nejvyšší vliv z oblastí rozvoje dětské pohody má Emocionální prožívání s průměrem hodnocení 3,7 vlivu, na druhém místě je vnímáno Psychické zdraví a bezpečnost s 3,55 hodnotou vlivu, dále Sociální

kompetence dítěte s 3,15, poté kognitivní kompetence s 2,65 a nejnižší vliv na rozvoj dětské pohody dítěte mají podle norských respondentů průměrným hodnocením 2,17.

Rozdíl ve skupině „Norsko obce“ „Norsko velkoměsto“ v pořadí hodnocení není, obě skupiny se shodují na tom, že Emocionální prožívání má nejvyšší vliv na rozvoj dětské pohody. Norové ze skupiny „Norsko velkoměsto“ rozložili hodnocení oblastí souměrněji, než respondenti ze skupiny „Norsko obce“. Ti s velmi malým rozdílem hodnotili nejvyšší vliv u Emocionálního prožívání s hodnotou 3,93 a následně v závěsu hodnotili s Psychické zdraví a bezpečnost s hodnotou 3,86 jako druhou nejvlivnější oblast pro rozvoj dětské pohody.

Pro představu níže uvádím Graf.č.2 vyjadřující průměrné pořadí hodnocení norských respondentů.

Graf č. 2 Vnímání vlivu oblastí k rozvoji dětské pohody dětí ve věku 6-12 sociální pracovníky NRP v Norsku

Spearmanův korelační koeficient:

Při analýze dat z korelační matice celkově pro obě země nebyly zjištěny žádné pozitivní korelace, nebo data nabývala jen hodnot nízké souvislosti. Vyskytovaly se ve většině případů negativní korelace, které dosahovaly různé síly vztahu. Rozdílů a pozitivní korelace se objevily při porovnávání získaných dat od respondentů rozdělených do skupin:

Česko:

Vyskytují se rozdíly v korelaci obou skupin: „Česko obce“ vykazuje v proměnné kompetentní chování pozitivní korelace se sociálními a kognitivními kompetencemi a skupina „Česko

velkoměsto“ toto nevykazuje. Dále „*Česko obce*“ vykazuje pozitivní korelace s proměnnou kognitivní kompetence a kompetentní chování a s danou proměnnou skupina „*Česko velkoměsto*“ pozitivně koreluje se sociálními kompetencemi. Níže uvádím podrobněji:

„*Česko velkoměsto*“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Psychické zdraví a bezpečnost* důležité, tím:

si „slabě středně“ méně myslí, že kognitivní kompetence jsou důležité

si „středně“ méně myslí, že emocionální prožívání je důležité

si podstatně méně myslí, že sociální kompetence jsou důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Kompetentní chování* důležité, tím:

si „středně silně“ méně myslí, že kognitivní kompetence jsou důležité

si podstatně méně myslí, že emocionální a sociální kompetence jsou důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Emocionální prožívání* důležité tím:

si „slabě středně“ méně kognitivní kompetence jsou důležité

si „velmi slabě“ myslí, že sociální kompetence jsou důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Sociální kompetence* důležité, tím

si „slabě středně“ myslí, že kognitivní kompetence jsou důležité

„*Česko obce*“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Psychické zdraví a bezpečnost* důležité, tím:

si „velmi slabě“ myslí, že emocionální prožívání je důležité

si podstatně méně myslí, že kompetentní chování je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Kompetentní chování* důležité, tím:

si „středně“ myslí, že kognitivní kompetence jsou důležité

si „slabě středně“ myslí, že sociální kompetence jsou důležité

si „středně“ méně myslí, že emocionální kompetence jsou důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Emocionální prožívání* důležité, tím:

si „podstatně slaběji“ myslí, že sociální a kognitivní kompetence jsou důležité

Norsko:

Ve skupině „*Norsko obce*“ se vyskytuje více pozitivních korelací, než ve skupině „*Norsko velkoměsto*“. Ve skupině „*Norsko obce*“ pozitivně koreluje proměnná *Psychické zdraví a bezpečnost* se sociálními kompetencemi a ve skupině „*Norsko velkoměsto*“ se objevuje s danou proměnnou nízká korelace s emocionálním prožíváním. Skupina „*Norsko velkoměsto*“

vykazuje pozitivní korelaci s kognitivními kompetencemi a druhá skupina nikoliv. Ve skupině „*Norsko obce*“ pozitivně koreluje proměnná emocionální prožívání se sociálními a kognitivními kompetencemi a skupina „*Norsko velkoměsto*“ toto nevykazuje. Skupina vykazuje dvě pozitivní korelace, s proměnnou sociální kompetence koreluje psychické zdraví a emocionální prožívání a ve druhé skupině se objevuje na velmi nízkém stupni pozitivní korelace emocionální prožívání s danou proměnnou. U proměnné kognitivní kompetence se vyskytuje pozitivní korelace stejné síly s emocionálním prožíváním obou skupin. Níže uvádím podrobněji:

„*Norsko velkoměsto*“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Psychické zdraví a bezpečnost* důležité, tím:

si méně myslí, že emocionální prožívání je důležité

si „slabě středně“ méně myslí, že kompetentní chování je důležité

si „silně“ méně myslí, že kognitivní kompetence jsou důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Kompetentní chování* důležité, tím:

si „středně“ myslí, že kognitivní kompetence jsou důležité

si podstatně méně myslí, že sociální kompetence jsou důležité

si „silně“ méně myslí, že emocionální prožívání je důležité

Ti, co říkají, že *Emocionální prožívání* je důležité, tak si zároveň myslí, že:

si velmi slabě myslí, že sociální kompetence jsou důležité

si „silně“ méně myslí, že kompetentní chování a kognitivní kompetence jsou důležité

„*Norsko obce*“

Ti, co říkají, že *Psychické zdraví a bezpečnost* je důležité, tak si zároveň myslí, že:

si „slabě středně“ myslí, že sociální kompetence jsou důležité

si velmi slabě myslí, že kompetentní chování je důležité

si „slabě středně“ méně myslí, že emocionální prožívání je důležité

si „silně“ méně myslí, že kognitivní kompetence jsou důležité

Ti, co říkají, že *Kompetentní chování* je důležité, tak si zároveň myslí, že:

si slabě méně myslí, že sociální kompetence jsou důležité

si „slabě středně“ méně myslí, že kognitivní kompetence jsou důležité

si poměrně silně méně myslí, že emocionální prožívání je důležité

Ti, co říkají, že *Emocionální prožívání* je důležité, tak si zároveň myslí, že:

si „středně“ myslí, že kognitivní kompetence jsou důležité

si „slabě středně“ myslí, že sociální kompetence jsou důležité

Ti, co říkají, že Sociální kompetence jsou důležité, tak si zároveň myslí, že:

si „slabě středně“ méně myslí, kognitivní kompetence jsou důležité

Otázka č. 2: Názor na míru potřebnosti reflektování emocionální kompetencí rodiči pro maximální rozvoj emocionálního rozvoje dítěte

Respondenti odpovídali na likertově čtyřbodové škále: 1 – velmi důležité, 2 – méně důležité, 3 – spíše nedůležité, 4 – nedůležité

Hodnocení četnosti odpovědí:

Vzhledem k rozsáhlosti této otázky, uvedu zde pouze výrazné rozdíly četnosti odpovědí mezi českými a norskými respondenty. Frekvenční tabulku četnosti odpovědí si lze prohlédnout v *Příloze č. 2*

V otázkách Q2.1, Q2.2, Q2.8, Q2.12 se respondenti z Česka a Norska neliší.

Otázka Q2.3 sleduje četnost odpovědí vnímání důležitosti projevování opravdové a bezpodmínečné lásky k dítěti: Norové odpovědi (97, 06%) „velmi důležité“ a Češi (79,41%) z toho skupina „*Česko obce*“ vnímá jako „méně důležité“ v 23,53% a skupina „*Česko velkoměsto*“ odpověděla v četnosti 17,65%.

Dalším rozdílem v názoru mezi respondenty je v otázce Q3.4 Podpora sebevědomí, sebedůvěry: Norové uvádějí v četnosti 97,06% „velmi důležité“ a Češi v četnosti 70,59%. U českých respondentů je dále rozdíl ve vnímání skupiny: „*Česko obce*“ podporu sebevědomí/sebedůvěry vnímá důležitěji (82,35%), než respondenti ve skupině „*Česko velkoměsto*“ (58,82%).

Podpora nezávislost/nepřipoutanosti v otázce Q2.5 jsou rozdíly ve vnímání obou zemí následovně: Češi uvádějí v četnosti „velmi důležité“ 35,29%. „méně důležité“ (58,82%) a „spíše nedůležité“ (5,88%). Norové v četnosti „velmi důležité“ 58,82%, „méně důležité“ (38,24%) a „spíše nedůležité“ 2,94%. Norové vnímají tuto položku důležitěji, než Češi.

Otázka Q2.6 Prevence nejistoty opět nabízí jiné četnosti rozložení vnímání důležitosti. Norové vnímají jako „velmi důležité“ v 58,82% a Češi v 52,94% a z toho Češi „spíše nedůležité“ v 8,82%, jinak mezi skupinami Češi vnímají důležitost průměrně stejně.

V otázce Q2.7 Schopnost empatie se ukazuje vnímání vyšší důležitosti u norských respondentů (92,14%), s porovnáním s Čechy (82,35%).

Podpora ambicí v otázce Q2.9 je rozdílná četnost. Češi odpověděli častěji (50%) „velmi důležité“, než Norové (32,35%).

V otázce Q2.10 Loajalita se různí v četnosti odpovědí respondenti z Česka. Respondenti ze skupiny „Česko obce“ méně častěji (23,53%) odpovídali „velmi důležité“, než respondenti ze skupiny „Česko velkoměsto“ (47,06%).

Schopnost adaptace Q2.12 je průměrně stejně důležitá pro Čechy i Nory. Norové ze skupiny „Norsko obce“ vnímají tuto položku méně důležitě, než respondenti z druhé skupiny „Norsko velkoměsto“.

Otázka Q2.13 Správné hodnocení sebe sama rozděluje respondenty po celé škále hodnocení. Průměrně Norové přiřkládají k této položce nižší důležitost (61,76%), než Češi (73,53%).

Průměrné pořadí hodnocení:

Respondenti se průměrně drželi hodnot na škále v rozmezí velmi důležité a méně důležité a tomu odpovídají i tabulky s průměrnými hodnotami odpovědí v rozmezí 1 max. 1,74 průměrné hodnoty.

Respondenti z obou zemí se potkávají se stejným průměrem hodnoty odpovědí v položce Q2.2 Pozitivní emocionální zpětná vazba s hodnotou 1,06, v položce Q2.11 Schopnost adaptace s hodnotou 1,5 a dále se skoro totožnou hodnotou v položce Q2.12 Optimistický přístup s hodnotou pro Čechy 1,47 a Nory 1,47.

Větší rozdíl s minimální odchylkou 0,2 průměru hodnoty v odpovědi se v názoru Češi a Norové liší v těchto položkách: Q2.4 Podpora sebevědomí, sebedůvěry 1,27 Češi a 1,03 Norové. Dále v položce Q2.5 Podpora nezávislosti/ nepřipoutanosti 1,71 Češi a 1,44 Norové. Poté v položce Q2.8 Schopnost sebekontroly Češi uvádí průměrnou hodnotu odpovědi 1,53 a Norové 1,38. Následně v položce Q2.10 Loajalita Češi hodnotili průměrně důležitost 1,82 a Norové 1,56. Mezi Nory a Čechy je viditelný rozdíl ve vnímání definovaných položek, s tím že Norové položkám přiřkládají vyšší důležitost, než Češi. V jedné položce se přesto však Norové liší svým názorem od Čechů a to v položce Q2.9 Podpora ambicí, té přiřkládají nižší důležitost, než Češi. Ostatní položky hodnocené v otázce č. 2 si lze prohlédnout v *Příloze č. 3*

Spearmanův korelační koeficient:

Vzhledem k rozsáhlosti této části analýzy, si lze prohlédnout výsledky korelační matice v Příloze č. 5 a níže uvedu pouze pozitivní hodnoty spearmanova korelačního koeficientu. „Chybějící“ data v korelační matici znamená, že všichni respondenti uvedli „Velmi důležité“ a proto nebyla v souboru variabilita odpovědí ke spočítání korelačního koeficientu.

Česko:

V položce Q1.1 Pozitivní přijetí všichni respondenti uvedli „Velmi důležité“ a v korelační matici se korelační hodnoty neprojevily. Rozdíly ve skupinách „Česko velkoměsto“ a „Česko obce“ se vyskytují. V položkách Q2.2 Pozitivní emocionální zpětná vazba a Q2.3 Opravdová a bezpodmínečná láska se ve skupině „Česko velkoměsto“ projevují pozitivní korelace vysokých hodnot, ve skupině „Česko obce“ v každé položce jeden výskyt pozitivní nízké hodnoty korelace. Ve skupině „Česko obce“ je více záporných korelací.

„Česko velkoměsto“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Pozitivní emocionální zpětná vazba* důležitá, tím:

si „slabě středně“ myslí, že podpora sebevědomí, schopnost sebekontroly je důležité
si slabě myslí, že prevence nejistoty, podpora ambicí, optimistický přístup, správné hodnocení sebe sama je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Opravdová a bezpodmínečná láska* důležitá, tím:

si podstatněji myslí, že schopnost empatie a podpora sebevědomí/sebedůvěry je důležité
si „méně podstatně“ myslí, že podpora nezávislosti/nepřipoutanosti, schopnost adaptace a prevence nejistoty je důležité

si „středně“ myslí, že schopnost sebekontroly, optimistický přístup a podpora ambicí je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Podpora sebevědomí/sebedůvěry* důležitá, tím:

si silněji myslí, že podpora nezávislosti/ nepřipoutanosti je důležité
si podstatněji myslí, že podpora ambicí, prevence nejistoty, schopnost empatie, schopnost sebekontroly a schopnost adaptace je důležité

si „středně“ myslí, že optimistický přístup je důležitý

si slabě myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Podpora nezávislosti/nepřipoutanosti* důležitá, tím:

si silněji myslí, že prevence nejistoty je důležitá

si „méně podstatně“ myslí, že optimistický přístup, podpora ambicí a schopnost empatie je důležitá

si „středně“ myslí, že schopnost adaptace a schopnost sebekontroly je důležité

si „slabě středně“ méně myslí, správné hodnocení sebe sama je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Prevence nejistoty* důležitá, tím:

si silněji myslí, že schopnost empatie a podpora ambicí je důležitá

si podstatněji myslí, že schopnost adaptace je důležitá

si „méně podstatně“ myslí, že optimistický přístup je důležitý

si „středně“ myslí, že schopnost sebekontroly je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Schopnost empatie* důležitá, tím:

si silněji myslí, že optimistický přístup je důležitý

si podstatněji myslí, že schopnost adaptace je důležitá

si „středně“ myslí, že schopnost sebekontroly a správné hodnocení sebe sama je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Schopnost sebekontroly* důležitá, tím:

si podstatněji myslí, že schopnost adaptace je důležitá

si „slabě středně“ myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Podpora ambicí* důležitá, tím:

si podstatněji myslí, že optimistický přístup a schopnost adaptace je důležitá

si „středně“ myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Loajalita* důležitá, tím:

si podstatněji myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

si „slabě středně“ myslí, že schopnost adaptace je důležitá

si slaběji myslí, že optimistický přístup je důležitý

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Schopnost adaptace* důležitá, tím:

si „středně“ myslí, že optimistický přístup je důležitý

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Optimistický přístup* důležitý, tím:

si „slabě podstatně“ myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

„Česko obce“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Pozitivní emocionální zpětná vazba* důležitá,

tím:

si „slabě středně“ myslí, že podpora ambicí je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Opravdová a bezpodmínečná láska* důležitá,

tím:

si slaběji až „slabě středně“ myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Podpora sebevědomí/sebedůvěry* důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že schopnost sebekontroly, podpora nezávislosti/nepřipoutanosti, správné hodnocení sebe sama, schopnost empatie, podpora ambicí jsou důležité

si „více středně“ myslí, že loajalita je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Podpora nezávislosti/nepřipoutanosti důležitá, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že schopnost empatie, loajalita, prevence nejistoty jsou důležité

si „více středně“ myslí, že schopnost sebekontroly je důležitá

si „slabě středně“ myslí, že schopnost adaptace, optimistický přístup jsou důležité

si slabě myslí, že podpora ambicí a správné hodnocení sebe sama je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Prevence nejistoty důležitá, tím:

si podstatněji myslí, že optimistický přístup a schopnost empatie jsou důležité

si „slabě středně“ myslí, že schopnost sebekontroly je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Schopnost empatie důležitá, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

si „více středně“ myslí, že schopnost adaptace je důležitá

si slabě myslí, že schopnost sebekontroly a podpora ambicí je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Schopnost sebekontroly důležitá, tím:

si silněji myslí, že podpora ambicí je důležitá

si „více podstatně“ myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

si „více středně“ myslí, že loajalita je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Podpora ambicí důležitá, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Loajalita důležitá, tím:

si silněji myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Schopnost adaptace důležitá, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

Norsko:

Ve skupinách „Norsko velkoměsto“ a „Norsko obce“ se vyskytují rozdíly. Ve skupině „Norsko obce“ „chybí“ data v položkách Q2.2 Pozitivní emocionální zpětná vazba, Q2.3 Opravdová a bezpodmínečná láska, Q2.4 Podpora sebevědomí/sebedůvěry, neboť všichni respondenti uvedli na škále hodnocení „Velmi důležité“ a proto nebyla v souboru variabilita odpovědí ke spočítání korelačního koeficientu. Stejně tak „chybí“ data ve skupině „Norsko velkoměsto“ v položce Q1.1 Pozitivní přijetí. Mezi skupinami jsou rozdíly v hodnotách korelací, které si lze detailněji prohlédnout v Příloze č. 5.

„Norsko velkoměsto“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Pozitivní emocionální zpětná vazba* důležitá, tím:

si „slabě středně“ myslí, že podpora nezávislosti je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Opravdová a bezpodmínečná láska* důležitá, tím:

si „středně“ myslí, že schopnost sebekontroly je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Podpora sebevědomí/sebedůvěry* důležité, tím:

si plně myslí, že schopnost empatie je důležitá

si „méně podstatně“ myslí, že schopnost adaptace, správné hodnocení sebe sama, schopnost adaptace je důležitá

si „středně“ myslí, že schopnost sebekontroly je důležitá

si „slabě středně“ myslí, že optimistický přístup je důležitý

si slaběji myslí, že podpora nezávislosti/nepřipoutanosti je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Podpora nezávislosti/nepřipoutanosti* důležitá, tím:

si velmi silně myslí, že prevence nejistoty je důležitá

si silněji myslí, že podpora ambicí je důležitá

si „méně podstatně“ myslí, že schopnost sebekontroly je důležitá

si „středně“ myslí, že loajalita je důležitá

si slaběji myslí, že schopnost empatie, správné hodnocení sebe sama a schopnost empatie jsou důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Prevence nejistoty* důležitá, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že loajalita je důležitá

si „slabě středně“ myslí, že schopnost sebekontrol a správné hodnocení sebe sama je důležité

si slaběji myslí, že schopnost empatie a optimistický přístup je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Schopnost empatie* důležitá, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že schopnost adaptace, správné hodnocení sebe sama a podpora ambicí je důležité

si „slabě středně“ myslí, že schopnost sebekontroly, optimistický přístup a loajalita jsou důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Schopnost sebekontroly* důležitá, tím:

si silněji myslí, že podpora ambicí je důležitá

si podstatněji myslí, že schopnost adaptace je důležitá

si „více středně“ myslí, že loajalita a optimistický přístup jsou důležité
si „slabě středně“ myslí, že schopnost empatie a správné hodnocení sebe sama je důležité
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Podpora ambicí důležitá, tím:
si silněji myslí, že schopnost adaptace je důležitá
si „méně podstatně“ myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité
si „středně“ myslí, že loajalita je důležitá
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Loajalita důležitá, tím:
si „středně“ myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité
si slaběji myslí, že schopnost adaptace je důležitá
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Schopnost adaptace důležitá, tím:
si podstatněji myslí, že optimistický přístup je důležitý
si „středně“ myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Optimistický přístup důležitý, tím:
si podstatněji myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

„Norsko obce“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Pozitivní přijetí důležité, tím:
si „slabě středně“ myslí, že podpora nezávislosti/nepřipoutanosti, loajalita a podpora ambicí jsou důležité
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Podpora nezávislosti/nepřipoutanosti důležitá, tím:
si „slabě středně“ myslí, že pozitivní přijetí a loajalita jsou důležité
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Prevence nejistoty důležitá, tím:
si „méně podstatně“ myslí, že loajalita je důležitá
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Schopnost empatie důležitá, tím:
si „středně“ myslí, že schopnost sebekontroly správné hodnocení sebe sama je důležité
si „slabě středně“ myslí, že optimistický přístup je důležitý
si slaběji myslí, že schopnost adaptace, loajalita a podpora ambicí jsou důležité
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Schopnost sebekontroly důležitá, tím:
si slaběji myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Podpora ambicí důležitá, tím:
si silněji myslí, že loajalita je důležitá
si slaběji myslí, že optimistický přístup a správné hodnocení sebe sama je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Loajalita* důležitá, tím:

si „středně slabě“ myslí, že optimistický přístup je důležitý

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Schopnost adaptace* důležitá, tím:

si velmi silně myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

si „slabě středně“ myslí, že optimistický přístup je důležitý

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Optimistický přístup* důležitý, tím:

si slaběji myslí, že správné hodnocení sebe sama je důležité

Otázka č. 3: **Názor na míru důležitosti sociálních kompetencí ovlivňující dětskou pohodu**

Respondenti odpovídali na likertově čtyřbodové škále: 1 – velmi důležité, 2 – méně důležité, 3 – spíše nedůležité, 4 – nedůležité

Hodnocení četnosti odpovědí:

Vzhledem k rozsáhlosti této otázky, uvedu zde pouze výrazné rozdíly četnosti odpovědí mezi českými a norskými respondenty. Frekvenční tabulku četnosti odpovědí si lze prohlédnout v *Příloze č. 2*.

V otázkách Q3.4, Q3.7, Q3.9 se respondenti z Česka a Norska se obecně v názoru ohledně důležitosti sociálních kompetencí pro rozvoj dětské pohody neliší. Liší se v názoru respondenti ze skupin dané země.

V otázce Q3.1 Rutina před spaním, se ukazuje, že Norové tuto položku vnímají méně důležitě, než Češi, kteří tuto položku jako „velmi důležité“ v četnosti 97,06% a Norové 76,47%. Skupinové rozdíly se neprojevují.

Otázku Q3.2 Rodinné stolování opět Norové vnímají méně důležitě (67,65%), než Češi (79,41%). Respondenti ze skupiny „*Česko obce*“ tuto položku označili častěji „velmi důležité“ (88,24%), než respondenti ze skupiny „*Česko velkoměsto*“ (70,59%).

Omezení multimédií v otázce Q3.5 vnímají jednotlivé skupiny následovně: Česko v četnosti „velmi důležité“ 52,94%, „méně důležité“ 41,18%, „spíše nedůležité“ a „nedůležité“ v 2,94%. Z toho skupina „*Česko velkoměsto*“ vnímá tuto položku méně důležitě, než respondenti ze skupiny „*Česko obce*“. Norové obecně v četnosti pro „velmi důležité“ 38,24%, „méně důležité“ 61,76%.

Rozvrh dítěte a jeho dodržování Q3.6 uvádějí český respondenti méně častěji (64,71 %) jako „velmi důležité“ v porovnání s Nory (79,41%). Češi ze skupiny „*Česko obce*“ uvádějí častěji (76,47%) „velmi důležité“, než respondenti ze skupiny „*Česko velkoměsto*“ (52,94%). Celkově respondenti z „*Česko obce*“ přiznávají této položce nižší důležitost.

Naopak v otázce Q3.7 Slušné chování ve společnosti skupina „Česko obce“ přiznává této položce vyšší důležitost (88,24%), než respondenti ze skupiny „Česko velkoměsto“ (58,82%). Norové se mezi skupinami se průměrně v četnosti hodnocení neliší.

V otázce Q3.8 Schopnost navazování kontaktů se názory mezi skupinami neliší, nicméně obecný názor mezi Čechy a Nory trochu ano. Norové vnímají tuto položku důležitěji (82,35 %), než Češi (67,65 %)

.Otázku Q3.9 Adekvátní interakce mezi vrstevníky vnímají obě země průměrně stejně. Vyskytuje se zde rozdíl u respondentů v norské skupině „Norsko obce“, kteří vnímají tuto položku důležitěji (94,12 %), než respondenti z druhé skupiny (76,47 %).

Důležitost Učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí Q3.10 vnímají obě země trochu odlišně. Norové důležitěji (97,06 %), než Češi (79,41%).

Průměrné pořadí hodnocení:

Respondenti se průměrně drželi hodnot na škále v rozmezí velmi důležité a méně důležité a tomu odpovídají i tabulky s průměrnými hodnotami odpovědí v rozmezí 1 max. 1,71 průměrné hodnoty.

Respondenti z obou zemí se setkávají se stejným průměrem hodnoty odpovědí v položce Q3.7 Slušné chování ve společnosti s hodnotou 1,26.

Větší rozdíl s minimální odchylkou 0,2 průměru hodnoty v odpovědi se v názoru Češi a Norové liší v těchto položkách: Q3.1 Rutina před spaním s 1,03 průměrnou odpovědí českých respondentů a 1,24 u norských respondentů. Q3.3 Zvyklosti při čištění zubů s 1,71 průměrnou odpovědí českých respondentů a s průměrnou hodnotou odpovědi 1,47 norských respondentů.

V ostatních položkách definovaných v otázce č. 3 dotazníku se respondenti v průměrných hodnotách výrazně neliší. Tvrzení, jako tomu bylo v otázce č. 2, že Norové přikládají definovaným položkám vyšší důležitost, než Češi, nelze zde jednoznačně prokázat.

Přehled průměrného hodnocení důležitosti definovaných jednotlivých položek sociálních kompetencí majících vliv na dětskou pohodu si lze prohlédnout v *Příloze č. 3*

Spearmanův korelační koeficient:

Česko:

Ve skupině „Česko velkoměsto“ se vyskytuje větší počet pozitivních korelací oproti skupině „Česko obce“, kde se zároveň více vykytují i záporné korelace mezi položkami. Výrazný rozdíl se projevuje v proměnné Rodinné stolování, kde se ve skupině „Česko obce“ vyskytuje pouze jedna nižší střední souvislost s druhou položkou a zbytek se pohybuje v záporných hodnotách

korelací. Obdobně tomu je také v proměnné Dodržování dostatečného spánku a Slušné chování ve společnosti, kde pozitivně korelují tři položky a ostatní nabývají záporných hodnot. Ve skupině „Česko velkoměsto“ se vyskytuje pouze jediná nepřímá korelace. Podrobnější náhled je zpracován níže:

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Rodinné stolování důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že zvyklosti při čištění zubů, dodržování dostatečného spánku, adekvátní interakce s vrstevníky je důležité

si „více středně“ myslí, že rodinné stolování je důležité

si „slabě středně“ myslí, že slušné chování ve společnosti, schopnost navazování kontaktů je důležité

si slaběji myslí, že rozvrh dítěte a jeho dodržování a omezení multimédií je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Rodinné stolování důležité, tím:

si podstatněji myslí, že slušné chování ve společnosti je důležité

si „více středně“ myslí, že dodržování dostatečného spánku, učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí je důležité

si „slabě středně“ myslí, že zvyklosti při čištění zubů, schopnost navazování kontaktů, adekvátní interakce mezi vrstevníky je důležité

je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že jsou Zvyklosti při čištění zubů důležité, tím:

si silněji myslí, že rozvrh dítěte a jeho dodržování, slušné chování ve společnosti je důležité

si podstatněji myslí, že omezení multimédií, adekvátní interakce s vrstevníky a dodržování dostatečného spánku je důležité

si „slabě středně“ myslí, že učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí a schopnost navazování kontaktů je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Dodržování dostatečného spánku důležité, tím:

si velmi silně myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky je důležitá

si „více podstatně“ myslí, že učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí je důležité

si podstatněji myslí, že rozvrh dítěte a jeho dodržování a omezení multimédií je důležité

si „středně“ myslí, že schopnost navazování kontaktů je důležitá

si „slabě středně“ myslí, že slušné chování je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je Omezení multimédií důležité, tím:

si podstatněji myslí, že rozvrh dítěte, adekvátní interakce s vrstevníky, učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí je důležité

si „více středně“ myslí, že schopnost navazování kontaktů je důležitá

si „slabě středně“ myslí, že slušné chování je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Rozvrh dítěte* důležitý, tím:

si silněji myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky je důležitá

si „středně“ myslí, že schopnost navazování kontaktů, slušné chování ve společnosti je důležité

si slaběji myslí, že učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Slušné chování ve společnosti* důležité, tím:

si „slabě středně“ myslí, že čít se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Schopnost navazování kontaktů* důležitá, tím:

si podstatněji myslí, že adekvátní interakce je důležitá

„Česko obce“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Rodinné stolování* důležité, tím:

si „slabě středně“ myslí, že rozvrh dítěte je důležitý

si slaběji myslí, že schopnost navazování kontaktů je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že jsou *Zvyklosti při čištění zubů* důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že dodržování dostatečného spánku, omezení multimédií, rozvrh dítěte a jeho dodržování je důležité

si „více středně“ myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky, učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí je důležité

si „slabě středně“ myslí, že slušné chování ve společnosti, schopnost navazování kontaktů je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Dodržování dostatečného spánku* důležité, tím:

si „více středně“ myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky, učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Omezení multimédií* důležité, tím:

si podstatněji myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky a schopnost navazování kontaktů je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Rozvrh dítěte* důležitý, tím:

si silněji myslí, že slušné chování ve společnosti je důležité

si podstatněji myslí, že učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Slušné chování ve společnosti* důležité, tím:

si „velmi silně“ myslí, že se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí je důležité

si „slabě středně až středně“ myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky a schopnost navazování kontaktů je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Schopnost navazování kontaktů* důležitá, tím:

si „velmi silně“ myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky je důležitá

si podstatněji myslí, že učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Adekvátní interakce s vrstevníky* důležitá, tím:

si silněji myslí, že učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí je důležité

Norsko:

Ve skupině „*Norsko velkoměsto*“ se objevuje vyšší počet pozitivních korelací, než ve skupině „*Norsko obce*“, kde se zároveň vyskytuje více záporných korelací. Nejrozdílnější korelace se vyskytují ve skupině „*Norsko obce*“ v proměnné Omezení multimédií a Rozvrh dítěte s jeho dodržování s dalšími položkami v porovnání se skupinou „*Norsko velkoměsto*“, kde je častěji vyskytují pozitivní korelace, nebo nabývají výrazněji vyšších hodnot.

„*Norsko velkoměsto*“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Rodinné stolování* důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že zvyklosti při čištění zubů jsou důležité

si „slabě středně“ myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Rutina před spaním* důležitá, tím:

si podstatněji myslí, že rodinné stolování, omezení multimédií, zvyklosti při čištění zubů je důležité

si „více středně“ myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že jsou *Zvyklosti při čištění zubů* důležité, tím:

si „slabě středně“ myslí, že omezení multimédií a adekvátní interakce s vrstevníky je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Omezení multimédií* důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že rozvrh dítěte a jeho dodržování je důležité

si „středně“ myslí, že slušné chování ve společnosti je důležité

si slaběji myslí, že učit se chovat s a odmítat netoleranci či násilí je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Rozvrh dítěte* důležitý, tím:

si „velmi silně“ myslí, že slušné chování ve společnosti je důležité

si „méně podstatně“ myslí, že učit se chovat s a odmítat netoleranci či násilí je důležité

si „více středně“ myslí, že adekvátní interakce je důležitá

si „slabě středně“ myslí, že schopnost navazování kontaktů je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Slušné chování ve společnosti* důležité, tím:

si „více podstatně“ myslí, že schopnost navazování kontaktů je důležité

si „více středně“ myslí, že učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí je důležité

si „slabě středně“ myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Schopnost navazování kontaktů* důležitá, tím:

si „slabě středně“ myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky je důležitá

„Norsko obce“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Rutina před spaním* důležitá, tím:

si „více podstatně“ myslí, že rodinné stolování je důležité

si „méně podstatně“ myslí, že dodržování dostatečného spánku je důležité

si slaběji myslí, že zvyklosti při čištění zubů je důležité

si „středně“ méně myslí, že slušné chování ve společnosti a rozvrh dítěte a jeho dodržování je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Rodinné stolování* důležité, tím:

si „slabě středně“ myslí, že omezení multimédií je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že jsou *Zvyklosti při čištění zubů* důležité, tím:

si silněji myslí, že dodržování dostatečného spánku je důležité

si „středně“ myslí, že schopnost navazování kontaktů je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Dodržování dostatečného spánku* důležité, tím:

si slaběji myslí, že schopnost navazování kontaktů je důležité

si „středně“ méně myslí, že rozvrh dítěte a jeho dodržování je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Omezení multimédií* důležité, tím:

si „středně“ myslí, že rozvrh dítěte a jeho dodržování je důležitý

si „středně“ méně myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Rozvrh dítěte* důležitý, tím:

že:

si velmi silně myslí, že slušné chování je důležité

si slaběji myslí, že schopnost navazování kontaktů je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Slušné chování ve společnosti* důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky je důležitá

si „středně“ myslí, že schopnost navazování kontaktů je důležitá

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že je *Schopnost navazování kontaktů* důležitá, tím: si „méně podstatně“ myslí, že adekvátní interakce s vrstevníky je důležitá

Otázka č. 4: **Názor na to, jaké 3 oblasti zájmu/ odpovědnosti, by mělo dítě ve věku 6-12 let rozvíjet**

V této otázce měli respondenti prostor vypsát tři v oblasti zájmu/ odpovědi, které by rodič dítě ve věku 6-12 let podle jejich názoru měl rozvíjet. Respondentů z České republiky se vyjádřilo celkem 33 a respondentů z Norska pouze 17.

Česko:

Respondenti z Česka uvedli tyto oblasti zájmu/odpovědi, které by měli dítě ve věku 6-12 let mělo rozvíjet v pořadí dle relativních četností odpovědí následovně:

Odovědnost (31,31 %):	k povinnostem obecně 10,10 %, ke škole a domácím úkolům (6,06 %), za své jednání/chování (5,05 %), za domácí práce (4,04 %), k lidem (2,02 %), za své věci (1,01 %), sám za sebe (1,01 %), k přírodě (1,01 %), domácí mazlíčky (1,01 %)
Vytváření vztahů (22,22 %):	s vrstevníky (7,07 %) sociální vztahy obecně 4,04% sám k sobě (4,4 % (sebereflexe, sebekontrola, rozvoj osobnosti, vztah sám k sobě))
k lidem (2,2 %)	k autoritě (2,2 %) s rodinou (2,2 %) v kombinaci – pozitivní vztahy/emoce
Volnočasové aktivity (13,13 %):	obecně (6,06 %) sport (5,05 %) příroda (1,01 %) kultura (1,01 %)
Samostatnost 11,11%	
Slušné chování (4,04 %):	obecně (2,02 %)

k ostatním (1,01)

prosociální chování (1,0 %)

Rozvoj emocí (3,03 %)

Další příklady respondenti uvedli v četnosti 1,01 % tyto:

Bezpodmínečná láska, Odpoutávat se, Úcta, Komunikace/zpětná vazba, Pocit sounáležitosti, Jistota v rodině, Rozumové schopnosti, Pozitivní přístup ke vzdělání, Kritické myšlení, Hospodaření s penězi, Upevnění životních rituálů, Režim, Zažívat „zdravou nudu“.

Norsko:

Respondenti z Norska uvedli tyto oblasti zájmu/odpovědi, které by měli dítě ve věku 6-12 let mělo rozvíjet v pořadí dle relativních četností odpovědí následovně:

Empatie (9,30 %)

Volný čas (9,30 %):

obecně (2,23 %)

hra (2,23 %)

s jinými dětmi (2,23 %)

neorganizovaný volný čas (2,23 %)

Sociální kompetence (6,98 %)

Odpovědnost (6,98 %):

za své činy (2,23 %)

když jsou ostatní šikanováni (2,23 %)

v domácnosti (2,23 %)

Vztah (6,98 %):

sám k sobě/rozvoj identity (4,65 %)

k jiným lidem (2,23 %)

Hranice/limity (6,98 %):

k sobě (2,23 %)

k ostatním (2,23 %)

hranice na sociální síti/internetu+regulace (2,23 %)

Přátelství (4,65 %)

Spolurozhodování dítěte (4,65 %)

Dozvědět se více o právech (4,65 %): lidských právech

o právních předpisech (zveřejňování fotografií sebe i ostatních, komentáře k ostatním online).

Socializace (3,69 %)

Další příklady respondenti uvedli v relativní četnosti 2,23 % tyto:

Láska, Soucit, Ocenění, Tolerance, Spravedlnost, Chuť do života, Učit se novým věcem, Snít o budoucnosti, Bezpečná komunikace s rodiči, Rodinná loajalita/věrnost, Pracovat na školních povinnostech, Účast, Rutiny, Dozvědět se více o financích.

Celkově s menšími rozdíly v pořadí lze interpretovat, že sociální pracovníci Česka a Norska se shodnou na nejčastěji vypsáných zájmech/ odpovědnostech, které by dítě ve věku 6-12 mělo rozvíjet: Odpovědnost k něčemu, volný čas, vztahy, emoce/empatie, obecně sociální kompetence.

Respondenti z Česka se lišili ve výpisu zájmů/odpovědností dítěte s respondenty z Norska v mnoha oblastech, např.: Češi uvedli slušné chování, kritické myšlení, rozumové schopnosti, režim. Norové uvedli položky, které Češi nereflektovali: soucit, ocenění, tolerance, snít o budoucnosti, dozvědět se více o právech z různých oblastí. Tyto položky Norové nereflektovali a uvedli místo nich tato: Předvídatelnost, flexibilita, seberegulace, jasnost a schopnost dovednostní péče a struktura/rutiny. Konkrétně položka „*spolurozhodování dítěte*“ byla Nory zmiňovaná ve smyslu vliv dítěte na jeho život, v porovnání tento pohled Češi uváděli ve smyslu samostatnosti, soběstačnosti, sebeobsluhy.

Otázka č. 5: Názor na míru naplňování dětských práv rodiči v dané zemi

Respondenti odpovídali na likertově tříbodové škále: 1 – nenaplňována, 2 – spíše naplňována, 3 – naplňována

Četnosti hodnocení:

Výsledné hodnoty absolutních a relativních četností jsou dostupné v *Příloze č. 2*

Q5.1 Státní příslušnost: Respondenti ze skupiny „*Česko velkoměsto*“ častěji odpovídali (100%), že je právo státní příslušnost v dané zemi naplňováno, než respondenti z „*Česko obce*“ (82,35%) z toho uvedli 17,65%, že právo je spíše nenaplňováno. Respondenti ze skupiny „*Norsko obce*“ uvedli častěji (31,25%), že je právo spíše nenaplňováno, než respondenti z „*Norsko velkoměsto*“ (18,75%). Nikdo ze skupin neuvedl, že by právo bylo nenaplňováno. Průměrně Češi častěji odpovídali, že toto právo je naplňováno (91,18 %), než uvedli Norové (75%).

Q5.2 Zachování identity: Respondenti ze skupiny „*Česko velkoměsto*“ častěji odpovídali, že je právo na zachování identity v dané zemi naplňováno (76,47%), spíše nenaplňováno (23,53%), než ve respondenti ve skupině „*Česko obce*“, kteří uvedli (58,82%) že je právo naplňováno, (29,41%) spíše nenaplňována a (11,76%) nenaplňována. Respondenti ze skupiny „*Norsko obce*“ méně častěji odpovídali, že je toto právo naplňované (68,75%) však více spíše nenaplňované (31,25%), než respondenti ze skupiny „*Norsko velkoměsto*“, 87,50% uvedlo, že právo je naplňované, 12,5% spíše nenaplňované. Nikdo ze skupin neuvedl, že by právo bylo

nenaplnováno. V porovnání průměrně 67,65 % českých respondentů a 78,13 % norských respondentů odpovídalo, že právo je naplnované.

Q5.3 Svoboda myšlení a svědomí: Respondenti ze skupiny „*Česko obce*“ méně často uváděli, že právo na svobodu myšlení a svědomí dětí v dané zemi, je naplnováno (47,06%), než Češi ze skupiny „*Česko velkoměsto*“ (64,71%), ti také uvedli 17,65%, že je toto právo spíše nenaplnováno a 17,65% uvedlo, že nenaplnováno. Skupina „*Česko obce*“ neuvedla, že by právo bylo nenaplnováno, uvedli vyšší četnost 52,94% u spíše nenaplnována. Respondenti z „*Česko velkoměsto*“ častěji odpovídali (93,75%), že právo je naplnováno oproti „*Norsko obce*“ (75%). Nikdo z norských skupin neuvedl, že by právo bylo nenaplnováno. Celkově Norové (84,37 %) častěji odpovídali na to, že právo na svobodu myšlení a svědomí je naplnováno, než Češi (55,88 %).

Q5.4 Svoboda náboženství: Respondenti ze skupiny „*Česko obce*“ častěji (70,59%) uvádějí, že právo na svobodu náboženství je naplnováno, než respondenti z „*Česko velkoměsto*“ (58,82%). Respondenti z „*Česko velkoměsto*“ uvedli v četnosti 29,41%, že právo je spíše nenaplnováno a 11,76% nenaplnováno, v porovnání s „*Česko obce*“, ti uvedli v četnosti 23,53% že je spíše nenaplnováno a 5,88% nenaplnováno. Norové neuvedli, že by právo nebylo naplnováno. Spíše naplnováno uvedli respondenti ze skupiny „*Norsko obce*“ v četnosti 25% a „*Norsko velkoměsto*“ 6,25%. Souhlas, že je toto právo naplnováno uvedli respondenti z „*Norsko obce*“ v 75% odpovědí a 93,75% odpovědí ve skupině „*Norsko velkoměsto*“. V porovnání si respondenti z Česka myslí méně často (64,71 %), že právo je naplnované, než respondenti z Norska (84,38 %).

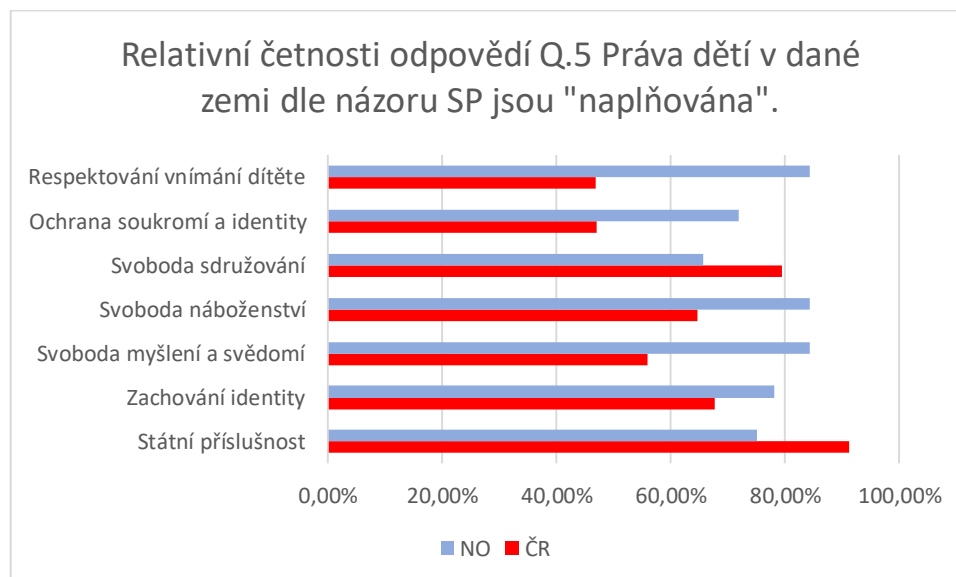
Q5.5 Svoboda sdružování: Respondenti ze skupiny „*Česko obce*“ častěji (43,75%) uvádějí, že právo na svobodu sdružování dětí v dané zemi, je naplnováno, než respondenti ze skupiny „*Česko velkoměsto*“ (40,63%). Nikdo z českých respondentů neuvedl, že by právo nebylo naplnováno. Norové ze skupiny „*Norsko obce*“ v četnosti 6,25% uvedli, že právo je nenaplnované, 43,75% spíše nenaplnované a 50% naplnované. Norové ze „*Norsko velkoměsto*“ v četnosti 18,75% spíše nenaplnované a 81,25% naplnované. V průměru Češi častěji (79,41 %) odpovídali, že právo je naplnované, než Norové (65,63 %).

Q5.6 Ochrana soukromí a identity: V této položce Češi ze skupiny „*Česko obce*“ odpověděli, že právo na ochranu soukromí a identitu je naplnované v četnosti 52,94%, spíše nenaplnované 41,18% a nenaplnované 5,88%. Respondenti ze skupiny „*Česko velkoměsto*“ odpověděli následovně v četnosti 41,18% naplnováno, 41,18% spíše nenaplnováno a 17,65% nenaplnováno. Norové ze skupiny „*Norsko obce*“ odpověděli následovně v četnosti 62,50% naplnováno, 31,25% spíše nenaplnováno a 6,25% nenaplnováno. Norové ze skupiny „*Norsko*

„velkoměsto“ odpověděli častěji, že je právo naplňováno (81,25%) a méně častěji spíše nenaplňováno (18,25%). V průměru Norové častěji (71,88 %) odpovídali, že právo je naplňované, než Češi (47,06 %).

Q5.7 Respektování vnímání dítěte: Zde Češi ze skupiny „Česko obce“ častěji odpovídali, že je právo respektování vnímání dítěte naplňováno (23,53%), než respondenti ze skupiny „Česko velkoměsto“ (20,59%). V porovnání s Nory, ti uváděli ve skupině „Norsko obce“ méně častěji (37,50%), že právo je naplňováno, než respondenti z „Norsko velkoměsto“ (46,88%). Nikdo z nich neuvěděl, že právo není naplňované. V průměru Norové častěji (84,37 %) odpovídali, že právo je naplňované, než Češi (46,88 %).

Ucelený pohled na relativní četnosti odpovědí, že práva dětí jsou dle respondentů obou zemí „naplňována“ přináší Graf č. 3.

Graf č. 3 Relativní četnosti odpovědí na otázku Q. 5 Práva dětí v dané zemi dle SP jsou „naplňována“

Otázka č. 6: Názor na míru důležitosti projevit rodiči dané prvky rodičovských kompetencí ovlivňující dětskou pohodu

Respondenti odpovídali na likertově čtyřbodové škále: 1 – velmi důležité, 2 – méně důležité, 3 – spíše nedůležité, 4 – nedůležité

Četnosti hodnocení:

Vzhledem k rozsáhlosti této otázky, uvedu zde pouze výrazné rozdíly četnosti odpovědí mezi českými a norskými respondenty. Frekvenční tabulku četnosti odpovědí si lze prohlédnout v Příloze č. 2

V otázkách Q6.1, Q6.2, Q6.3, Q6.4, Q6.5, Q6.6, Q6.11, Q6.12, Q6.13, Q6.14, Q6.16, Q6.17, Q6.19, Q6.20, Q6.22 se respondenti v průměrné četnosti odpovědí neliší, respondenti ve skupinách a Česko versus Norsko.

Položky Q6.7, Q6.15, Q6.18, Q6.23, Q6.24 jsou vnímány Čechy i Nory průměrně stejně. Nicméně respondenti z Čechy vnímají důležitost rozdílně: „Česko obce“ vnímají jako průměrně méně důležité, než respondenti z „Česko velkoměsto“.

Naopak položky Q6.8, Q6.9, Q6.10 vnímají respondenti z „Česko velkoměsto“ důležitěji, než respondenti z „Česko obce“.

V otázce Q6.21 Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé; se Češi shodují a přiřkládají této položce průměrně nižší důležitost než Norové.

Položka Q6.23 Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování; je obě skupiny českých respondentů jinak důležitá. Respondenti z „Česko obce“ vnímají tuto položku průměrně méně důležitěji, než respondenti ze skupiny „Česko velkoměsto“.

Q6.24 Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno; tuto položku respondenti z „Česko obce“ vnímají průměrně méně důležitěji, než respondenti ze skupiny „Česko velkoměsto“. Norové a Češi vnímají tuto položku průměrně stejně.

Pořadí hodnot:

Respondenti se průměrně drželi hodnot na škále v rozmezí velmi důležité a spíše nedůležité a tomu odpovídají i tabulky s průměrnými hodnotami odpovědí v rozmezí 1 max. 3,12 průměrné hodnoty.

Respondenti z obou zemí se setkávají se stejným průměrem hodnoty odpovědí v položce Q6.3 Podpora zdraví a bezpečnosti (očkování, nošení helmy...) s průměrnou hodnotou důležitosti 1,18, v otázce Q6.5 Povzbuzování dítěte, aby zvažilo důsledky svých rozhodnutí předtím, než je udělá, s hodnotou 1,26.

Větší rozdíl s minimální odchylkou 0,2 průměru hodnoty v odpovědi se v názoru Češi a Norové liší v těchto položkách: Q6.7 Ignorování chyb dítěte s hodnotou 2,47 průměru názorů Čechů a 2,26 názoru Norů. Také v otázce Q6.9 Okamžité uspokojování tužeb dítěte s vyšší průměrnou hodnotou 2,5 oproti Norům, kteří považují tuto položku za důležitější (2,03). Také Q6.10 vykazuje vyšší odchylku v hodnocení důležitosti položky rodičovské kompetence, Ochraňování dítěte před negativními emocemi, kterou Češi hodnotí průměrně důležitěji s hodnotou 2, oproti Norům (2,35). Položka Q6.11 Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou prokazuje odchylku, Češi hodnotí tuto položku 1,29 a Norové uceleně hodnotou 1. Dále v Q6.14 Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte, hodnotí Češi méně důležitě (1,38)

s hodnotou oproti hodnocení Norů (1,09). Poslední rozdíl vykazuje Q6.23 Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno, Češi hodnotí méně důležitě (1,76) a Norové se přiklánějí k větší důležitosti této položky (1,35).

Přehled průměrného hodnocení důležitosti definovaných jednotlivých položek rodičovských majících vliv na dětskou pohodu si lze prohlédnout v *Příloze č. 3*

Spearmanův korelační test:

Otázka č. 6 je množstvím položek obsáhlá, proto zde uvedu pozitivní i negativní korelace, které dosahují „méně podstatné“ souvislosti/vztahu mezi dvěma proměnnými. Celou korelační matici si lze prohlédnout v *Příloze č. 5*. V těch položkách, kde chybí data, se respondenti v odpovědích shodovali, a proto nešel spočítat korelační koeficient.

Česko:

„Česko velkoměsto“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Vlastnit rituály a pravidla v domácnosti je důležité, tím:*

si „méně podstatně“ méně myslí, že děláním věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat, je důležité

si „méně podstatně“ myslí, že Sdílené čtení a povídání si s dětmi; Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku; Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Sdílené čtení a povídání si s dětmi je důležité, tím:*

si silněji méně myslí, že děláním věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat, je důležité

si „méně podstatně“ myslí, že ochraňování dítěte před negativními emocemi; Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování, je důležité

si podstatněji myslí, že dodržování příslušné disciplíny; Projevování zájmu o život dítěte; Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou; Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity; Přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...), je důležité

si „velmi silně“ myslí, že povzbuzování dítěte, aby zvažilo důsledky svých rozhodnutí, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Podpora zdraví a bezpečnosti je důležitá, tím:*

si podstatněji myslí, že reagování na pocity a potřeby dětí; Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování, je důležité

si silněji myslí, že přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...) je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku je důležité, tím:*

si podstatně méně myslí, dělání věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat; Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé, je důležité

si „méně podstatně“ myslí, že podporování dítěte k řešení problémů je důležité

si podstatněji myslí, že Reagování na děti předvídatelným způsobem, Ochraňování dítěte před negativními emocemi; Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou je důležité

si silněji myslí, že povzbuzování dítěte, aby zvážilo důsledky svých rozhodnutí je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Reagování na děti předvídatelným způsobem je důležité, tím:*

je důležité

si silněji myslí, že vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou; Přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...), je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Povzbuzování dítěte, aby zvážilo důsledky svých rozhodnutí, než je učiní, je důležité, tím:*

si „méně podstatně“ méně myslí, že dělání věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat; Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé je důležité

si podstatněji myslí, že podporování dítěte k řešení problémů; Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho chování; Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování je důležité

si „velmi silně“ myslí, že ochraňování dítěte před negativními emocemi; Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Ignorování chyb dítěte je důležité, tím:*

si podstatněji myslí, že okamžité uspokojování tužeb dítěte je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Reagování na pocity a potřeby dětí je důležité, tím:*

si „méně podstatně“ myslí, že přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...); Vysvětlování dítěti, jaký rodič má pocit z jeho chování, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Ochraňování dítěte před negativními emocemi je důležitá, tím:*

si „méně podstatně“ myslí, že rozpoznávání silných stránek dítěte a talentů dítěte; Podporování dítěte k řešení problémů je důležité

si podstatněji myslí, že promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání je důležité

si silněji myslí, že podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou je důležité, tím:

si „podstatně méně“ myslí, že vysvětlování dítěti, jaký rodič má pocit z jeho chování je důležité
si podstatněji myslí, že projevování zájmu o život dítěte; Přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...); Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity je důležité, tím:

si „méně podstatně“ méně si myslí, že dělání věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat je důležité

si „méně podstatně“ myslí, že povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušelo věci samo; Přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...); Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování, je důležité

si podstatněji myslí, že rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte je důležité, tím:

si podstatněji myslí, že přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...) je důležité

si „velmi silně“ myslí, že podporování dítěte k řešení problémů je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci sám je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...), Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování je důležité

si podstatněji myslí, že promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání je důležité

si silněji myslí, že podporování dítěte k řešení problémů je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Podporování dítěte k řešení problémů je důležité, tím:

si „méně podstatně“ méně myslí, že povolování dítěti přerušovat jiné dospělé je důležité

si „méně podstatně“ myslí, že promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání je důležité

si podstatněji myslí, že přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku je důležité

si silněji myslí, že vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování je důležité

si „velmi silně“ myslí, že přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...) je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech vzhledem k věku a schopnosti dítěte je důležité, tím:

si „méně podstatně“ méně myslí, že dělání věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat je důležité

si „méně podstatně“ myslí, že promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání je důležité
si podstatněji myslí, že vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit jeho chování je důležité
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Dělání věci za dítě, když ono samo je odmítá dělat* je důležité, tím:

si „velmi silně“ myslí, že povolování dítěti přerušovat jiné dospělé je důležité
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé* je důležité, tím:

si „méně podstatně“ méně myslí, že promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání;
Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno je důležité

„Česko obce“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Vlastnit rituály a pravidla v domácnosti* je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování je důležité
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Sdílené čtení a povídání si s dětmi* je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou je důležité
Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Podpora zdraví a bezpečnosti* je důležitá, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že netrestání dítěte za to, když udělá chybu; Projevování zájmu o život dítěte je důležité

si podstatněji myslí, že reagování na děti předvídatelným způsobem; Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušelo věci sám; Přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...), je důležité

si silněji myslí, že přenechání odpovědi dítěti odpovídající jeho věku, je důležité

si „velmi silně“ myslí, že podporování dítěte k řešení problémů je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku* je důležité, tím:

si podstatněji myslí, že podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity; Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou je důležité

si „více podstatně“ myslí, že rozpoznávání silných stránek dítěte a talentů dítěte

si silněji myslí, že reagování na děti předvídatelným způsobem; Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušelo věci samo, je důležité

si „velmi silně“ myslí, že netrestání dítěte za to, když udělá chybu, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Reagování na děti předvídatelným způsobem* je důležité, tím:

si podstatněji myslí, že netrestání dítěte za to, když udělá chybu, je důležité

si silněji myslí, že povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušelo věci samo; Podporování dítěte k řešení problémů, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Povzbuzování dítěte, aby zvážilo důsledky svých rozhodnutí, než je učiní*, je důležité, tím:

si „méně podstatně“ méně myslí, že ignorování chyb dítěte je důležité

si „méně podstatně“ myslí, že podporování dítěte k řešení problémů

si podstatněji myslí, že přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...) je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Netrestání dítěte za to, když udělá chybu*, je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že projevování zájmu o život dítěte je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Ignorování chyb dítěte* je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že povolování dítěti přerušovat jiné dospělé je důležité

si podstatněji myslí, že nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno; Ochraňování dítěte před negativními emocemi, je důležité

si silněji myslí, že děláni věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat, je důležité

si „velmi silně“ myslí, že okamžité uspokojování tužeb dítěte je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Okamžité uspokojování tužeb dítěte* je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že ochraňování dítěte před negativními emocemi je důležité

si silněji myslí, že děláni věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat; Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Ochraňování dítěte před negativními emocemi* je důležitá, tím:

si silněji myslí, že děláni věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou* je důležité, tím:

si podstatněji myslí, že vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování; Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušelo věci samo je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Projevování zájmu o život dítěte* je důležité, tím:

si podstatněji myslí, že přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...) je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte je důležité, tím:

si podstatněji myslí, že povzbuzování dítěte, aby před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušelo věci samo, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci sám je důležité, tím:

si silněji myslí, že podporování dítěte k řešení problémů je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Podporování dítěte k řešení problémů je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku je důležité

si „velmi silně“ myslí, že přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...) je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Děláním věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat je důležité, tím:

si „velmi podstatně“ myslí, že povolování dítěti přerušovat jiné dospělé je důležité

si silněji myslí, že nechat rozpoznat dítě, jaké chování je očekáváno je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé je důležité, tím:

s podstatněji myslí, že nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno je důležité
je důležité

Norsko:

„Norsko velkoměsto“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Vlastnit rituály a pravidla v domácnosti je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že podpora zdraví a bezpečnosti; Netrestání dítěte za to, když udělá chybu; Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku; Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování; Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Sdílené čtení a povídání si s dětmi* je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že podpora zdraví a bezpečnosti; Netrestání dítěte za to, když udělá chybu; Ignorování chyb dítěte; Ochraňování dítěte před negativními emocemi; Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Podpora zdraví a bezpečnosti* je důležitá, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že netrestání dítěte za to, když udělá chybu; je důležité
si podstatněji myslí, že povzbuzování dítěte, aby zvážilo důsledky svých rozhodnutí; Okamžité uspokojování tužeb dítěte je důležité

si „velmi silně“ myslí, že podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity je důležité
si „téměř“ plně myslí, že přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku* je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že okamžitě uspokojování tužeb dítěte; Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku je důležité

si podstatněji myslí, že povzbuzování dítěte, aby zvážilo důsledky svých rozhodnutí; Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, si vyzkoušelo věci samo; Podporování dítěte k řešení problémů; Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování je důležité

si silněji myslí, že nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno je důležité

si „velmi silně“ myslí, že promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Reagování na děti předvídatelným způsobem* je důležité, tím:

si podstatně méně myslí, že ignorování chyb dítěte je důležité

si podstatněji myslí, že podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Povzbuzování dítěte, aby zvážilo důsledky svých rozhodnutí, než je učiní*, je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování je důležité

si podstatněji myslí, že přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Netrestání dítěte za to, když udělá chybu*, je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že ignorování chyb dítěte; Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku; Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Ignorování chyb dítěte je důležité*, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že okamžité uspokojování tužeb dítěte; Podporování dítěte k řešení problémů je důležité

si „velmi silně“ myslí, že povolování dítěti přerušovat jiné dospělé je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Reagování na pocity a potřeby dětí je důležité*, tím:

si „méně podstatně“ méně myslí, že okamžité uspokojování tužeb dítěte je důležité

si méně podstatně myslí, že povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušelo věci samo, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Okamžité uspokojování tužeb dítěte je důležité*, tím:

si podstatněji myslí, že ochraňování dítěte před negativními emocemi; Přenechávání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku; Děláním věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Ochraňování dítěte před negativními emocemi je důležitá*, tím:

podstatněji myslí, že děláním věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity je důležité*, tím:

si „velmi silně“ myslí, že přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci sám je důležité*, tím:

si podstatněji myslí, že podporování dítěte k řešení problémů; Promlouvání k dítěti ohledně důsledků je důležité

si silněji myslí, že přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...)

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Podporování dítěte k řešení problémů je důležité*, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že povolování dítěti přerušovat jiné dospělé; Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno je důležité

si „velmi silná“ promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Děláním věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat je důležité*, tím:

si podstatněji myslí, že povolování dítěti přerušovat jiné dospělé je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání* je důležité, tím:

si „velmi silně“ myslí, že nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování* je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno je důležité

„Norsko obce“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Vlastnit rituály a pravidla v domácnosti* je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že povzbuzování dítěte, aby zvážilo důsledky svých rozhodnutí je důležité

si silněji myslí, že dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Podpora zdraví a bezpečnosti* je důležitá, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že okamžité uspokojování tužeb dítěte je důležité

si podstatněji myslí, že podporování dítěte k řešení problémů je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku* je důležité, tím:

si silněji myslí, že povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušelo věci samo je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Reagování na děti předvídatelným způsobem* je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že netrestání dítěte za to, když udělá chybu; Přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech (...) je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Povzbuzování dítěte, aby zvážilo důsledky svých rozhodnutí, než je učiní*, je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte; Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho chování; je důležité

si podstatněji myslí, že nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno je důležité

si silněji myslí, že povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušelo věci samo, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Ignorování chyb dítěte* je důležité, tím:

si podstatněji myslí, že podporování dítěte k řešení problémů je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Okamžité uspokojování tužeb dítěte je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že podporování dítěte k řešení problémů; Vysvětlování dítěti, jaká má rodič pocit z jeho chování je důležité

si podstatněji myslí, že děláni věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Ochránování dítěte před negativními emocemi je důležitá, tím:

si podstatněji myslí, že děláni věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušelo věci samo, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušelo věci samo, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci sám je důležité, tím:

si „méně podstatně“ méně myslí, že povolování dítěti přerušovat jiné dospělé je důležité

si silněji myslí, že nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno, je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Podporování dítěte k řešení problémů je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno, je důležité

si silněji myslí, vysvětlovat dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídají jeho věku je důležité, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že děláni věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat; Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé je důležité, tím:

si „silněji“ méně myslí, že nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání je důležité, tím:

si podstatněji myslí, že nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno je důležité

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování je důležité, tím:

si „velmi silně“ myslí, že nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno je důležité

Otázka č. 7: Názor na to, jaké 3 vlastnosti by rodič měl mít

V této otázce měli respondenti prostor vypsát tři vlastnosti, které by rodič podle jejich názoru měl mít. Respondentů z České republiky se vyjádřilo celkem 33 a respondentů z Norska 26.

Česko:

Respondenti z Česka uvedli tyto vlastnosti rodičů, které by měli rodiče mít v pořadí dle relativních četností odpovědí následovně:

Milující/ laskavý	19,19%
Trpělivý/ tolerantní	11,11%
Empatický	10,10%
Zodpovědný	9,0%
Důsledný	7,07%
Bezpodmínečně přijímající	5,05%
Pochopení/ porozumění	4,04%
Bezpodmínečná láska	3,03%
Víra/důvěra	2,02%
Spravedlivý	2,02%
Optimistický	2,02%

Další představu o vlastnostech rodičů sociální pracovníci uvedli v četnosti 1,01 % a jimi jsou: Otevřenost, Upřímnost, Zdravé sebevědomí, Zdravý přístup, Čestnost, Pečlivost, Srozumitelnost, Podpora, Respekt, Úcta, Vnímavost/Důslednost, Naslouchání, Aktivnost, Smysl pro humor, Naděje, Nadhled, Dávat hranice, Umět ocenit, Umět odpouštět, Umět rozvíjet, Umět pustit (vazbu), Poznávání světa

Norsko:

Respondenti z Norska uvedli tyto vlastnosti rodičů, které by podle jejich názoru rodiče měli mít. Pořadí dle relativních četností odpovědí je následovně:

Empatický	14,10%
Trpělivý	8,97%
Vřelý/Laskavý	7,69%
Schopnost mentalizace	5,13%

Dovednostní péče	3,85%
Jasnost (srozumitelnost)	3,85%
Milující/ láska	3,85%
Naslouchající/ porozumění	3,85%
Předvídatelný	3,85%
Flexibilní	2,56
Spravedlivý	2,56
Sebekontrola	2,56%
Rutiny a struktura	2,56%
Pozitivita/ pozitivní očekávání	2,56%

Další představu o vlastnostech rodičů sociální pracovníci uvedli v četnosti 1,01 % a jimi jsou: Stabilita, Štědrost, Sebekontrola, Citlivý, Radostný, Čas, Upřímnost, Důslednost, Dávat dobré rady, Bezpodmínečná láska, Schopnost mluvit s dětmi, Schopnost omluvit se, Respekt, Ujistění, Schopnost změny, Schopnost vidět vlastní chyby, Pozitivní vedení nad dítětem, Poznání sebe sama, Splnit dítěti jeho emocionální potřeby, Schopnost regulovat emoce dětí, Emocionální kompetence, Sociální kompetence.

Dále se objevovaly kombinace také s četností 1,01 % výskytu: Vřelost/ jasnost, ukazující empatie/ bezpečí a empatie/láska/vřelost/ s četností 2,56% výskytu v souboru norských respondentů.

Ve výsledku lze s malými rozdíly v pořadí interpretovat, že sociální pracovníci Česka a Norska se shodnou na prvních třech příčkách nejčastěji vypsáných vlastností, které by rodič podle jejich názoru měl mít: Schopnost vyjadřovat lásku, empatii a být trpělivý. Oba národy se také v seznamu shodují na tom, že by mimo jiné měl být rodič schopen naslouchat, porozumět dítěti, být spravedlivý s pozitivním očekáváním, optimistický.

Výjimečná u českých respondentů je odpověď pro zodpovědnost, důslednost, víru nebo důvěru. Tyto parametry Norové nereflektovali a uvedli místo nich tato: Předvídatelnost, flexibilita, seberegulace, jasnost a schopnost dovednostní péče a struktura/rutiny.

Otázka č. 8: Názor na negativní vlivy domácího prostředí pro vývoj dítěte

Respondenti odpovídali na pětibodové pořadové škále: 5 - nejvyšší vliv, 1- nejnižší vliv.

Respondenti mohli hodnoty u jednotlivých položek opakovat.

Tato otázka obsahovala pět položek. Pátá položka v otázce umožňovala respondentům doplnit položky, které v otázce postrádali. Respondenti zároveň mohli přiřadit hodnocení.

Češi nedoplňovali položky a Norové doplnili tyto položky: Intoxikace v domácnosti (1), Násilí a svědectví násilí (1), konflikt mezi rozvedenými rodiči/novými partnery (1), nepředvídatelnost, příležitosti pro aktivity a účast v místní komunitě jsou důležité a mají velký dopad na negativní chování dětí.

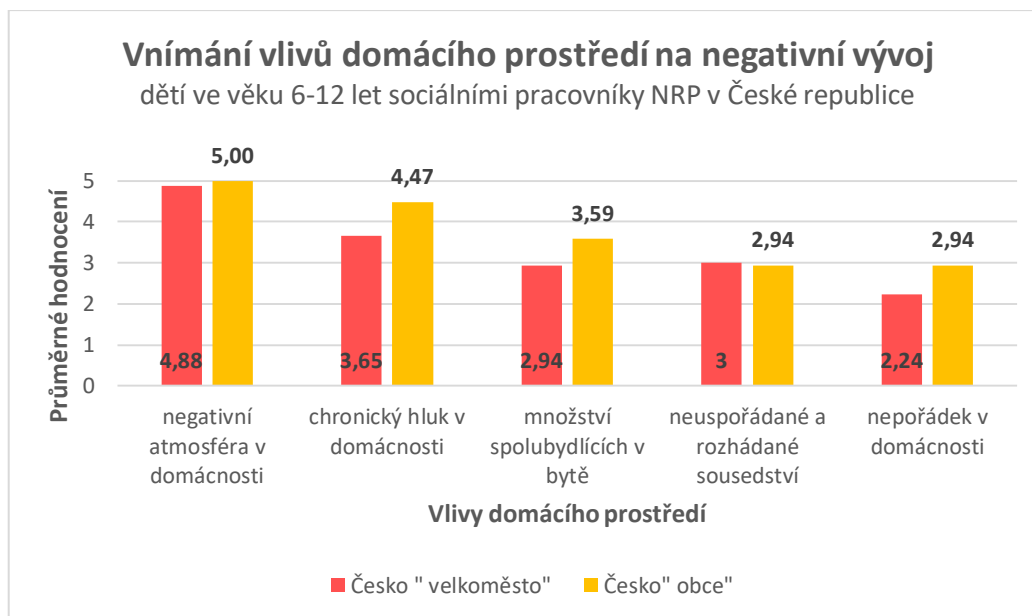
Průměrné pořadí hodnocení:

Česko:

Názor českých respondentů jako celku je v průměru pořadí hodnocení takový, že nejvyšší vliv domácího prostředí, který má negativní vliv pro vývoj dítěte, přisuzují Negativní atmosféře v domácnosti s průměrem hodnocení 4,94. Na druhém místě nejvyššího negativního vlivu je vnímán Chronický hluk v domácnosti (zapnutá televize, hlasitý rádio rozhlas ...) s hodnotou 4,06, následně Množství spolubydlících v bytě s 3,26, dále Neuspořádané a rozhádané sousedství s 2,97 a nejnižší negativní vliv pro vývoj dítěte respondenti hodnotí Nepořádek v domácnosti s průměrnou hodnotou 2,59.

Rozdíl ve skupině „Česko obce“, „Česko velkoměsto“ se na přední příčce nejvyššího negativního vlivu neobjevuje. Obě skupiny se shodují na tom, že Negativní atmosféra ze seznamu v domácnosti má nejvyšší negativní vliv na negativní vývoj dítěte. Malý rozdíl mezi skupinami je v pořadí. Ve třetím a čtvrtém pořadí je vnímán rozdíl. Skupina „Česko velkoměsto“ na třetím místě nejvyššího vlivu uvádí Neuspořádané a rozhádané sousedství s hodnotou 3 a jako nejnižší negativní vliv domácnosti určují Nepořádek v domácnosti s hodnotou 2,24. Skupina „Česko obce“ uvádí na třetím místě Množství spolubydlících v bytě a Nepořádek v domácnosti se stejnou hodnotou 2,94.

Pro představu níže uvádím Graf.č.4 vyjadřující průměrné pořadí hodnocení českých respondentů.

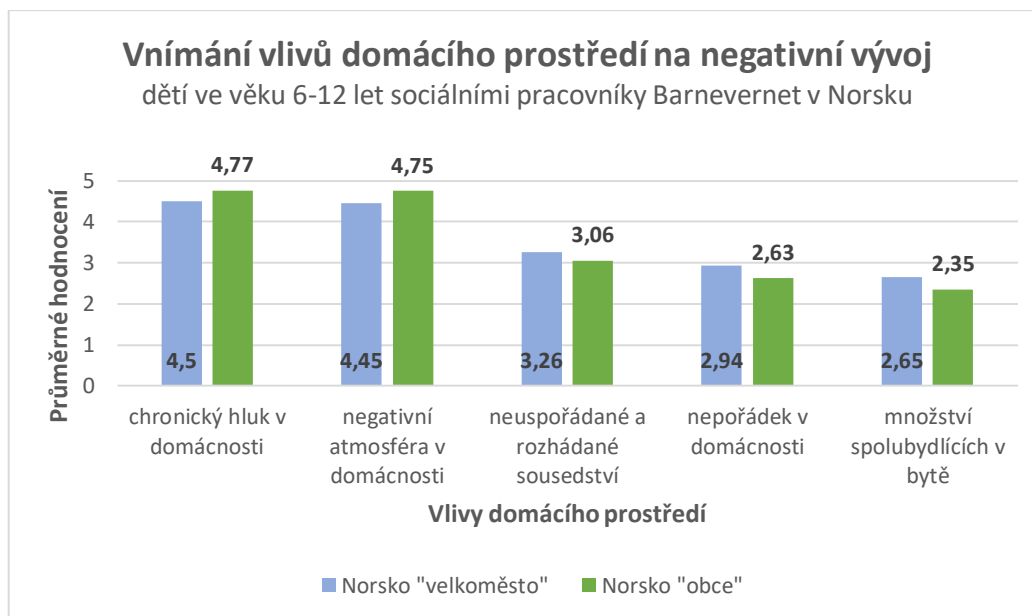
Graf č. 4 Vnímání vlivů domácího prostředí na negativní vývoj dětí ve věku 6-12 let sociálními pracovníky NRP v České republice

Norsko:

Názor norských respondentů jako celku je v průměru pořadí hodnocení takový, že nejvyšší vliv domácího prostředí, který má negativní vliv pro vývoj dítěte, přisuzují Chronickému hluku v domácnosti (zapnutá televize, hlasitý rádio rozhlas ...) s průměrem hodnocení 4,50. Na druhém místě nejvyššího negativního vlivu je vnímána Negativní atmosféra v domácnosti s malým rozdílem 4,45, následně na třetím místě Neuspořádané a rozhádané sousedství s 3,26, dále Nepořádek v domácnosti s 2,94 a nejnižšímu vlivu na negativní vývoj dítěte přisuzují z předkládané baterie možností Množství spolubydlících v domácnosti s průměrnou hodnotou 2,65.

Rozdíl ve skupině „Norsko obce“ „Norsko velkoměsto“ v pořadí hodnocení není žádný, obě skupiny se shodují na tom, že Chronický hluk v domácnosti má nejvyšší vliv, naopak Množství spolubydlících v bytě má nejnižší vliv na negativní vývoj dítěte. Obě skupiny se také shodnout na prvních dvou příčkách mající nejvyšší vliv, ty byly hodnoceny vysokými hodnotami vlivu. Ve skupině „Norsko velkoměsto“ vychází velmi malá odchylka v průměru, Chronický hluk v domácnosti má hodnotu 4,24 a Negativní atmosféra v domácnosti 4,18. Ve skupině „Norsko obce“ vychází také velmi malá odchylka v průměru, Chronický hluk v domácnosti má hodnotu 4,765 a Negativní atmosféra v domácnosti 4,75. Lze tedy považovat obě položky za skoro stejně významné a respondenti ze skupiny „Norsko obce“ těmto dvěma položkám přiřkládají výraznější vliv, než jiným položkám v seznamu.

Pro představu níže uvádím Graf.č.5 vyjadřující průměrné pořadí hodnocení norských respondentů.

Graf č. 5 Vnímání vlivů domácího prostředí na negativní vývoj dětí ve věku 6-12 let sociálními pracovníky Barnevernet v Norsku

Spearmanův korelační test:

Česko:

Skupiny českých respondentů se neshodují na míře korelace v položkách chronický hluk v domácnosti s položkami nepořádek v domácnost, ve skupině „Česko obce“ se objevují nižší síly korelace. V položkách nepořádek v domácnosti a neuspořádané a rozhádané sousedství nabývá pozitivních korelací, ale opět se skupiny rozlišují ve výskytu míry korelace, ve skupině „Česko obce“ se vyskytují vyšší hodnoty korelace. Dále mezi položkami neuspořádané a rozhádané sousedství a množství spolubydlících v bytě se ve skupině „Česko obce“ objevují vyšší hodnoty korelace.

„Česko obce“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Chronický vliv v domácnosti má negativní vliv, tím:

si „více středně“ myslí, že nepořádek v domácnosti má negativní vliv

si „středně“ myslí, že množství spolubydlících v bytě má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Nepořádek v domácnosti má negativní vliv, tím:

si podstatněji myslí, že neuspořádané a rozhádané sousedství má negativní vliv

si „méně podstatně“ myslí, že množství spolubydlících v bytě má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Neuspořádané a rozhádané sousedství má negativní vliv, tím:

si velmi silně myslí, že množství spolubydlících v bytě má negativní vliv

„Česko velkoměsto“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Chronický vliv v domácnosti má negativní vliv, tím:

si silněji myslí, že nepořádek v domácnosti má negativní vliv

si „středně“ myslí, že množství spolubydlících v bytě má negativní vliv

si slaběji myslí, že neuspořádané a rozhádané sousedství má negativní vliv

si „slabě středně“ méně myslí, že negativní atmosféra má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Nepořádek v domácnosti má negativní vliv, tím:

si podstatněji myslí, že množství spolubydlících v domácnosti má negativní vliv

si slaběji myslí, že neuspořádané a rozhádané sousedství má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Negativní atmosféra má negativní vliv, tím:

si podstatněji myslí, že množství spolubydlících v bytě má negativní vliv

si „středně“ myslí, že neuspořádané a rozhádané sousedství má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Neuspořádané a rozhádané sousedství má negativní vliv, tím:

si „středně“ myslí, že množství spolubydlících v bytě má negativní vliv

Norsko:

Skupiny norských respondentů se neshodují na míře korelace v položkách chronický hluk v domácnosti s položkami nepořádek v domácnosti a množství spolubydlících v bytě. V jiných položkách se sice míry korelace odlišují, ale nikoliv výrazně, hodnoty korelací zůstávají pozitivní.

„Norsko velkoměsto“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Chronický vliv v domácnosti má negativní vliv, tím:

si silněji myslí, že negativní atmosféra má negativní vliv

si „slabě středně“ myslí, že neuspořádané a rozhádané sousedství má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že Nepořádek v domácnosti má negativní vliv, tím:

si silněji myslí, že neuspořádané a rozhádané sousedství má negativní vliv

si podstatněji myslí, že množství spolubydlících v bytě má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Negativní atmosféra* má negativní vliv, tím:

si slaběji myslí, že neuspořádané a rozhádané sousedství má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Neuspořádané a rozhádané sousedství* má negativní vliv, tím:

si slaběji myslí, že neuspořádané a rozhádané sousedství má negativní vliv

si „středně“ méně myslí, že nepořádek v domácnosti má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Neuspořádané a rozhádané sousedství* má negativní vliv, tím:

si „méně podstatně“ myslí, že množství spolubydlících má negativní vliv

si „slabě středně“ myslí, že chronický hluk v domácnosti má negativní vliv

„Norsko obce“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Chronický vliv v domácnosti* má negativní vliv, tím:

si podstatněji myslí, že nepořádek v domácnosti a neuspořádané a rozhádané sousedství má negativní vliv

si „středně“ myslí, že množství spolubydlících má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Nepořádek v domácnosti* má negativní vliv, tím:

si podstatněji myslí, že neuspořádané a rozhádané sousedství má negativní vliv

si „středně“ myslí, že množství spolubydlících v bytě má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Neuspořádané a rozhádané sousedství* má negativní vliv, tím:

si silněji myslí, že množství spolubydlících v bytě má negativní vliv

Otázka č. 9: **Názor na negativní vlivy stability domácího prostředí pro vývoj dítěte**

Respondenti odpovídali na pětibodové pořadové škále: 5 - nejvyšší vliv, 1 - nejnižší vliv

Tato otázka obsahovala pět položek. Pátá položka v otázce umožňovala respondentům doplnit položky, které v otázce postrádali. Respondenti zároveň mohli přiřadit hodnocení.

Češi doplnili tyto položky: Dostupnost domova-vyloučená lokalita (1), Dostatečná hygiena (4), Zdroj teplé vody a tepla (3)

Norové doplnili tyto položky: Finanční problémy, Závislosti, Žádné domácí návštěvy (4)

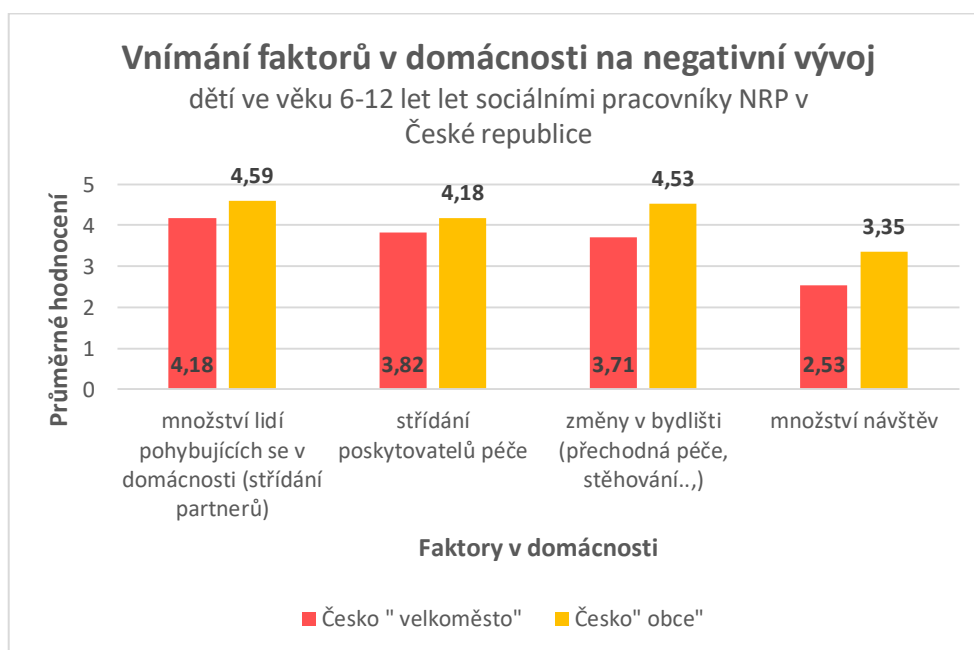
Průměrné pořadí hodnocení vlivu:

Česko:

Názor českých respondentů jako celku je v průměru pořadí hodnocení takový, že nejvyšší vliv faktorů domácnosti, které mají negativní vliv pro vývoj dítěte, přisuzují Množství lidí pohybujících se v domácnosti (střídání partnerů) s průměrem hodnocení 4,38. Na druhém místě jsou Změny v bydlišti (přechodná péče, stěhování...) s hodnotou 4,12. Na třetím místě se objevuje Střídání péče (střídavá péče, pěstounství, ústavní péče, příbuzní...) s průměrem hodnocení 4 a nejnižší vliv respondenti přisuzují Množství návštěv 2,94.

Rozdíl ve skupině „Česko obce“, „Česko velkoměsto“ se na přední příčce neobjevuje. Na druhém místě skupina „Česko velkoměsto“ uvádí Střídání poskytovatelů péče s 3,82. Skupina „Česko obce“ uvádí na druhém místě Změny v bydlišti s 4,53, zde je vidět rozdíl v hodnotách při porovnání průměru hodnocení českých respondentů (Střídání péče na druhém místě s hodnocením 4). Respondenti ze skupiny „Česko obce“ přikládají prvním dvěma položkám výraznější vliv, než jiným položkám v seznamu.

Pro představu níže uvádím Graf.č.6 vyjadřující průměrné pořadí hodnocení českých respondentů.

Graf č. 6 Vnímání faktorů v domácnosti na negativní vývoj dětí ve věku 6-12 let sociálními pracovníky NRP v České republice

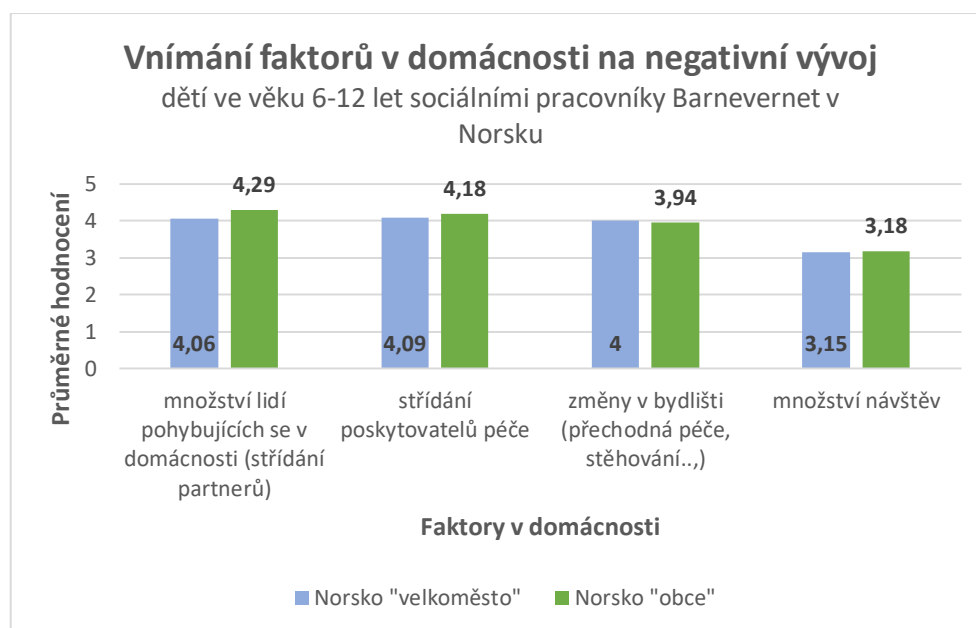
Norsko:

Názor norských respondentů jako celku je v průměru pořadí hodnocení takový, že nejvyšší vliv faktorů domácnosti, které mají negativní vliv pro vývoj dítěte, přisuzují Střídání péče (střídavá

péče, pěstounství, ústavní péče, příbuzní...) s průměrem hodnocení 4,09. Vzápětí na druhém místě nejvyššího vlivu respondenti dosazují Množství lidí pohybujících se v domácnosti (střídání partnerů) i s průměrem hodnocení 4,06. Poté určují na třetím místě významnou Změnu v bydlišti (přechodná péče, stěhování...) s hodnotou 4 a nakonec nejnižší vliv je přisuzován Množství návštěv s 3,15.

Rozdíl ve skupině „Norsko obce“ „Norsko velkoměsto“ v pořadí hodnocení je viditelný, ale ve výsledných průměrných hodnotách není zaznamenána výraznější odchylka v hodnocení. Nicméně obě skupiny neuvádějí jako první v pořadí Střídání péče (jako to ukazuje průměr pro celé Norsko s 4,09), nýbrž skupina „Norsko velkoměsto“ uvádí Změny v bydlišti s hodnotou 4,06 jako nejvyšší negativní vliv a skupina „Norsko obce“ uvádí Množství lidí pohybujících se v domácnosti s hodnotou 4,29 a následně Změny v bydlišti s 3,94. Respondenti se shodnou na nejnižším negativním vlivu a tím je hodnoceno Množství návštěv.

Dále pro představu níže uvádím Graf.č.7 vyjadřující průměrné pořadí hodnocení norských respondentů.

Graf č. 7 Vnímání faktorů v domácnosti na negativní vývoj dětí ve věku 6-12 let sociálními pracovníky Barnevernet v Norsku

Spearmanův korelační koeficient:

Při analýze dat z korelační matice celkově pro obě země byly zjištěny pozitivní korelace. Vyskytovaly se i záporné korelace, které dosahovaly různé síly vztahu. Rozdíl síly korelace se objevily při porovnávání získaných dat od respondentů rozdělených do skupin:

Česko:

Ve skupině „*Česko velkoměsto*“ pozitivně korelují položky střídání poskytovatelů péče s množstvím lidí pohybujících se v domácnosti a se změnami v bydlišti, tyto korelace v druhé skupině neobjevují. Rozdílně korelují ve skupinách položky množství lidí pohybujících se v bytě se střídáním poskytovatelů péče a změnami bydliště, ve skupině „*Česko velkoměsto*“ středně pozitivně a v druhém případě podstatně pozitivně a ve skupině „*Česko obce*“ není žádný vztah v prvním případě a v druhém případě jen střední pozitivní vztah. Výraznější rozdíl je také v míře korelace množství návštěv a množstvím lidí pohybujících se v bytě, ve skupině „*Česko obce*“ je podstatná pozitivní korelace a ve druhé skupině jen středně pozitivní souvislost.

„Česko velkoměsto“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Střídání poskytovatelů péče* má negativní vliv, tím:

si silněji až podstatněji myslí, že množství lidí pohybujících se v domácnosti má negativní vliv

si „středně“ myslí, že změny v bydlišti mají negativní vliv

si slaběji myslí, že množství návštěv má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Množství lidí pohybujících se v bytě* má negativní vliv, tím:

si velmi silně myslí, že změny v bydlišti mají negativní vliv

si „slabě středně“ myslí, že množství návštěv má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Změny v bydlišti* mají negativní vliv, tím:

si „středně“ myslí, že množství návštěv má negativní vliv

„Česko obce“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Střídání poskytovatelů péče* má negativní vliv, tím:

si slaběji myslí, že množství návštěv má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Množství lidí pohybujících se v bytě* má negativní vliv, tím:

si podstatněji myslí, že množství návštěv má negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Změny v bydlišti* mají negativní vliv, tím:

si „středně silně“ myslí, že množství návštěv má negativní vliv

Norsko:

V obou skupinách se vyskytují pozitivní korelace, v některých položkách se síly korelace neshodují. Např. ve skupině „*Norsko obce*“ středně slabě koreluje proměnná Střídání poskytovatelů péče s množstvím návštěv a ve skupině „*Norsko velkoměsto*“ se vztah neprokazuje žádný a naopak ve skupině „*Norsko obce*“ se neprojevuje střední a podstatná pozitivní korelace se změnou v bydlišti a množstvím lidí pohybujících se v bytě, v druhé skupině tyto položky nabývají slabších záporných hodnot. Ve skupině „*Norsko obce*“ se neprojevuje pozitivní korelace s množstvím návštěv a střídáním poskytovatelů péče a ve skupině „*Norsko velkoměsto*“ se objevují podstatně pozitivní korelace. Ve skupině „*Norsko velkoměsto*“ se objevují středně silné pozitivní korelace se střídáním poskytovatelů péče a v druh skupině se projevují středně silné záporné korelace se stejnou proměnnou.

„*Norsko velkoměsto*“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Střídání poskytovatelů péče* má negativní vliv, tím:

si podstatněji myslí, že množství lidí pohybujících se v domácnosti má negativní vliv

si „středně“ myslí, že změny v bydlišti mají negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Množství lidí pohybujících se v bytě* má negativní vliv, tím:

si velmi silně myslí, že změny v bydlišti mají negativní vliv

si slaběji myslí, že množství návštěv má negativní vliv

„*Norsko obce*“

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Střídání poskytovatelů péče* má negativní vliv, tím:

si „slabě středně“ myslí, že množství návštěv má negativní vliv

si „středně“ méně myslí, že změny v bydlišti mají negativní vliv

Čím více si sociální pracovníci NRP myslí, že *Množství lidí pohybujících se v bytě* má negativní vliv, tím:

si velmi silně myslí, že změny v bydlišti mají negativní vliv

Otázka č. 10: **Zkušenost s dobrou praxí**

Kompletní přehled odpovědí je přiložen k prohlédnutí v *Příloze č. 6*

Zde v tabulce uvádím nejodlišnější výpovědi sociálních pracovníků NRP obou zemí. Norové v dotazníku méně sdíleli své zkušenosti a častěji vynechávali odpověď.

DOBRÁ PRAXE	
Česká republika	Norsko
Dobrou praxí je velká podpora rodiny. V praxi jsem zažila matku, která během těhotenství požívala "tvrdé drogy", měla pokus o sebevraždu a po porodu byla schopna abstinovat a na začátku s pomocí, nyní již sama dokáže pečovat o své dítě.	Rodinné rozhovory, kde celá rodina, děti a dospělí říkají, jak se jednotlivec cítí v rodině a co chtějí jinak. Vytvořit společná pravidla a společně hovořit o emocích.
podpora kompetencí rodiny, provázení - zajištění stabilní provázející osoby	Zapojit uživatele, nechat slyšet hlas dítěte, věnovat čas, schopnost naslouchat, vysvětlovat bez odborného jazyka, ukázat péči všem stranám, vytvořit společné porozumění
Matka odložila dítě, ohrozila ho na životě a zdraví. Pobývala neznámo kde. I když se našla babička, musely proběhnout testy DNA, které trvaly poměrně dost dlouho. Dítě bylo umístěno v PPPD, pak byl navazován kontakt s biologickou rodinou a následně došlo k jeho bezproblémovému předání. Dítě se dobře začlenilo.	Podpora rodičovské moci, při správném rozhodování si je vědoma jejího dopadu na děti. Spolupráce s dalšími agenturami na získání podpory v celé rodině: policie, škola, lékař, zdravotní stanice, psycholog, systémy finanční podpory prostřednictvím NAV, zaměstnavatel atd.: Srozumitelnost je velmi důležitá. Familierråd-metodikk: shromažďování sítí a vytváření plánů podpory a pomoci dítěti / rodině: zapojení agentury. Budovat dobré vztahy - porozumění a setkání s rodiči. Interní vedení a příležitost k diskusím.

Otázka č. 11: **Zkušenost se špatnou praxí**

Krátký náhled na vnímání špatné praxe uvádím níže v tabulce a kompletní přehled odpovědí je přiložen k prohlédnutí v *Příloze č. 6*. Norové opět častěji vynechávali tuto odpověď.

ŠPATNÁ PRAXE	
ČR	Norsko
<p>Práce s rodinou nefunguje, pokud chybí provázanost jednotlivých institucí (bydlení, hmotné zajištění, terénní služby apod.) a pokud sám klient nemá ochotu něco změnit. Kamenem úrazu je mnohdy bydlení a kvalita bydlení sociálně slabších rodin, což je spíše důsledek špatné legislativy než samotné práce s rodinou. Sociální pracovník nemá často potřebné a dostatečné nástroje trvalejší pomoci.</p>	<p>Rodina se nezaměřuje na to, co udělali špatně nebo co mohou udělat pro změnu své situace, ale zaměřuje se na to, kdo nese vinu. Například ji někdo hledá, vysvětluje, popírá.</p>
<p>Dítě žije v biologické rodině s tím, že je rodina sanována různými organizacemi. Sanace za "každou cenu" je v neprospěch dítěte, jen se prodlužuje jeho pobyt v nevhodném prostředí.</p>	<p>Nezaměřovat se na negativní chování dítěte, trest, důsledky chování dítěte.</p>
<p>Soud odkládá odebrání dětí a dává rodičům stále nové šance na řešení problémů. Prodlužuje to dětem život v nevyhovujících podmínkách, kdy zanedbávání přechází v týrání.</p>	<p>Práce příliš dlouho ve stejné stope/linii, která nepřináší výsledky, aniž by se vyhodnotil a změnil cíl, záměr</p>
<p>Dopředu si udělat na klienta názor, nálepkovat ho anebo mu chtít pomoci tím, že za něj všechno zařídím, nenastavím hranice.</p>	<p>Kontaktní osoba, která má předpojaté postoje a která je dominantní, se pro lidi, se kterými se setkáte, rychle stává špatnou zkušeností</p>

6. DRUHÁ FÁZE VÝZKUMNÉ STUDIE-OBSAHOVÁ ANALÝZA

6.1. Výzkumný cíl

Cílem druhé výzkumné fáze je výzkumný cíl vedlejší výzkumné otázky a tou je srovnání české a norské konstrukce konceptu dostatečné dobrého rodičovství z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte.

Tento cíl doplňuje hlavní výzkumnou otázku a pokračuje v druhém cíli stanoveném pro teoretickou část, který se věnoval legislativnímu ukotvení dobrého rodičovství pohledem obou zemí z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte.

Záměrem je porovnat získané informace a interpretovat případné rozdíly.

6.2. Metodologie

Kískání dat byla zvolena kvalitativní obsahová analýza: „*kerá se používá na nižším stupni interpretace v kontrastu k zakotvené teorii...*“ (Hendl 2016, s. 266) a „*zabývá se hledáním témat, které zůstávají v analyzovaných materiálech na první pohled skryté (implicitní), sleduje kontext textových prvků, případně významné jednotlivé případy*“ (Hendl 1997, s. 151-156)

Plichtová (1996, s. 305) uvádí dva možné přístupy k obsahové analýze: „*teoretický a deskriptivní, přičemž kombinaci obou přístupů považuje za ideální. Zatímco teoretický přístup je založen na teoretickém uvažování, deskriptivní přístup se opírá o analyzovaná data*“ (Baum 2014, s. 188-189). Teoretický přístup byl využíván v teoretické části této práce, proto nyní ve výzkumné části využiji deskriptivní přístup.

Pro tento přístup se vytvářejí dílčí kategorie zkoumaného textu, jenž zachycují nejdůležitější témata, která slouží k porozumění zkoumaným jevům. Deskriptivní přístup umožňuje vytvářet nové teorie (Plichtová 1996s, 304-314). První etapa zahrnuje čtení textu, které dovoluje vytěžit potřebné informace k orientaci v problematice. Druhá etapa analýzy rozebírá text a třídí k nim kategorie a třetí etapa kóduje do významných celků analyzovaného obsahu. Následuje samotná analýza dat propojováním, doplňováním nebo zobecňováním získaného a současně tak představuje data v souvislostech a vzájemných vztazích (Miovský 2006, s. 241, Plichtová 1996, s. 311-313). „*Výsledkem výzkumné práce je pak v podstatě utřídění a popis získaných dat.*“ (Miovský 2006, s. 220).

6.3. Charakter výzkumného souboru a metoda sběru dat

Předmětem výzkumu této části je obsah teoretické části této práce, který jsem získala vlastní rešerší dokumentů, které se vyjadřovaly ke zkoumané tématice a naplnily tak relevantní znaky pro výzkum.

Sběr dat byl realizován pomocí několika zdrojů, v tomto případě se jednalo o primární a sekundární dokumenty:

- Legislativa
- Judikáty
- Komentáře, metodiky MPSV nebo BFD

6.4. Výsledky a interpretace dat

Při obsahové analýze dat bylo využito kódování k vytvoření proměnných kategorií. Kategorie představují již existující definice. Sledované proměnné byly rozřazeny do celkem devíti kategorií a představují okruhy při interpretaci dat.

Kategorie jsou následující: 1. Manželství, 2. Rodičovská odpovědnost, 3. Péče o dítě, 4. Vzdělání a výchova, 5. Participace dítěte, 6. Pomoc od OSPOD, 7. Ochrana OSPOD.

Kategorie 1: Manželství

Kategorii Manželství jsem se rozhodla uvést jako první v řadě, protože ovlivňuje nositele rodičovské odpovědnosti. Předem je nutné uvést zásadní rozdíl u obou zemí.

Norský zákon o manželství, ve zkratce Ekteskapsloven, se podle §1 zaručuje možnost vstupu do manželství páru opačného i stejného pohlaví. Oba rodiče tedy získávají automaticky rodičovskou odpovědnost za podmínky, že se dítě narodí do manželství.

V České republice je trvalý svazek manželství přístupný pouze pro spojení muže a ženy podle §655-656 NOZ a hlavním účelem svazku manželského se rozumí založení rodiny. Cílem rodiny je řádná výchova dětí a vzájemná podpora i pomoc. V Ekteskapsloven záměr založení rodiny není zmiňován.

Být v manželském svazku přesto však není jedinou zákonnou variantou být nositelem rodičovské odpovědnosti, toto mají společně obě země.

Kategorie 2: Rodičovská odpovědnost

Rodičovská odpovědnost je velmi široký pojem a lze jej považovat za opěrný bod v porovnávání dobrého rodičovství. Obsahuje práva a povinnosti rodiče vůči dítěti. Podstata rodičovské odpovědnosti je u obou zemí totožná, přesto je obsah rozdílně chápán a jeho účinek proniká do několika zákonných norem obou zemí.

V návaznosti na předchozí kategorii nutno dodat, že v Norsku zákon Barneloven liberálněji upravuje rodičovskou odpovědnost (foreldreansvar), než jak je tomu v České republice. V Norsku i v Česku mají rodičovskou odpovědnost sezdaní rodiče stejné míry.

Po rozvodu, nebo pokud žijí rodiče odděleně, v Norsku existuje možnost dohodnout se, že rodičovskou odpovědnost budou mít stále oba dva rodiče, nebo ji bude mít výlučně jeden z rodičů. Pokud se rodiče mezi sebou dohodnou, mají na výběr, pokud tedy nezasáhne soudní

autorita. Rodičovskou odpovědnost mají stejné míry i nesezdaní rodiče a za splnění určitých podmínek se matka dítěte může rozhodnout podat žádost, že otec dítěte nebude mít rodičovskou odpovědnost a stejně tak otec se své rodičovské odpovědnosti může sám vzdát (do jednoho roku od určení otcovství, ale není definována věková hranice dítěte). Matka má vždy rodičovskou odpovědnost. Konkrétně § 35 se zmiňuje o zřeknutí se rodičovství, neuvádí specifické důvody, zmiňuje se právě o přání rodiče- „ønskjer“ (§34-35 Barneloven). Je zde v této oblasti rodičovské odpovědnosti patrná libovůle rodiče a podpora jeho práv na úkor nejlepšího zájmu dítěte.

V Česku podle §865 NOZ mají rodičovskou odpovědnost oba rodiče, manželství není podmínkou. Občanský zákoník upravuje otcovství a je mnoho variací, komu určit rodičovskou odpovědnost, nicméně matka může být sama nositelkou rodičovské odpovědnosti, stejně jako je tomu v Norsku. Svévole rodiče v České republice není právně podporována, pokud ovšem matka nevyužije možnosti nezapsat otce do rodného listu dítěte. Zřeknutí se otcovství na přání rodiče v Česku nelze. V Česku lze pouze popřít otcovství do věku 3 let dítěte, za splnění podmínek, jen pokud je to v zájmu dítěte a pokud má otec pochybnosti o svém otcovství (§ 776-793 NOZ). Ochrana nejvyššího zájmu dítěte se promítá do pravomoci soudu pozastavit, omezit, nebo zbavit rodiče rodičovské odpovědnosti (§868-874 NOZ). Hodnotí se proporcionálně právo dítěte na péči obou rodičů a právo rodiče na rodičovskou výchovu a péči (LZPS čl. 32 odst. 4), a proto v krajním řešení zbavení rodičovské odpovědnosti nedoprovází zákaz styku s dítětem, pokud soud nerozhodne jinak v zájmu dítěte (§ 872 NOZ). V Norsku je oblast vzájemného práva na péči více přikloněná k zájmům dítěte a blíže tento postoj přiblížím v následujících kategoriích.

Z praktického hlediska si rodičovskou odpovědnost obě země vykládají také rozdílně. V Norsku mají rodiče odpovědnost za péči a ochranu svého dítěte (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2015, s. 3). Konkrétní představy nejsou uváděny, přinejmenším Barnelova stanovuje základní hranice rodičovské odpovědnosti. Práva a povinnosti by rodiče měli v nejširším významu uplatňovat podle potřeb a zájmů dítěte. V České republice NOZ také obdobně upravuje povinnost rodičů postupovat při výkonu práv a povinností v souladu se zájmy dítěte a nejlépe ve vzájemné shodě mezi rodiči (§875-876 NOZ). Vzájemná shoda rodičů je průběžně zmiňovaná i v norském zákonu Barnelova.

Jiný pohled doplňuje Šínová a kol (2016, s. 63) svojí tezí, že rodičovská odpovědnost vychází z anglického pojmu *responsibility* a znamená: „*být si vědom řádného chování při zdůraznění dobrého rodičovství. Jde o aktivní chování rodiče ve vztahu k dítěti do budoucna*“.

Kategorie 3: Péče o dítě

Navazující kategorie Péče o dítě svým dílem skládá celkový pohled na rodičovskou odpovědnost a v České republice je péče o dítě základní aspekt, proměnnou rodičovské odpovědnosti. Tu alespoň rámcově definuje §858 NOZ a to tak, že: *„Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména: péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění“.*

V Norsku zákony nestanovují standard pro výkon rodičovské péče a nevyjmenovávají okruhy péče, jako je lze nalézt v českém občanském zákoníku. Příznačné pro rozdílný přístup Norska je jejich postavení k rodičovské odpovědnosti- pohled míry rozhodování o dítěti (v rozsahu stanoveném §31-33 Barnelova). Promítá se zde vyšší důraz na názor dítěte a jeho individualitu a proto by mohlo být v zákonné normě uvádět měřítko dobré péče rodiče. Rozhodně nesmí být dítě ponecháno samo sobě, má právo na ohleduplnost od rodičů, a aby o něj bylo postaráno (33§ Barnelova). Poulson (2019) se ve své publikaci vyjadřuje směrem k norské rodičovské odpovědnosti, kterou ohraničuje jako právo dítěte na lásku, bezpečnost, pozornost, příležitost ke hře a péči. V jeho výkladu si lze všimnout emocionálního rysu ve vnímání rodičovské odpovědnosti.

Kategorie 4: Výchova a vzdělání

Kategorie Výchova a vzdělání pokračuje v hlubším poznání rodičovské odpovědnosti. Výše bylo uvedeno, že v Česku mají rodiče podle LZPS právo na výchovu dětí. Jakým způsobem bude péče a výchova zajišťována, je na rozhodnutí rodičů. Přípustnou mez libovůle ve výchově určuje občanský zákoník a připouští, že rodiče mají možnost usměrňovat své potomky výchovnými opatřeními. Nicméně veškerá opatření by měla být vybrána s ohledem na dosavadní schopnosti, *„včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Dítě je povinno se těmto opatřením podřídit.“* dle § 857 NOZ. Všechny tyto oblasti by měly být rodiči zabezpečeny v souladu s aktuálním vývojem dítěte.

Rozpoznání míry a vhodných způsobů vykonávání rodičovské odpovědnosti při usměrňování dítěte je už otázka rodičovské zkušenosti a volby. Ve zvolení přístupu výchovy k dítěti mají rodiče svobodnou ruku, protože mají: *„rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.“* (§ 884 odst. 1 NOZ). Lze tedy usuzovat, že rodič by měl vědět, co to znamená být příkladem svým dětem, dobrým rodičem a že bude využívat výchovné prostředky: *„pouze v podobě a*

míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.“ (§ 884 odst. 2 NOZ). Občanský zákoník doslovně nezakazuje trestání a pod usměrňováním dítěte si lze představit širokou paletu možností na úrovni fyzické a psychické. Podle Šínové a kol. (2016, s. 308-309) se lze v demokratickém státě k zákazu trestání osob dovtípit vzhledem k nedotknutelnosti člověka §91 NOZ a také proto, že by fyzické trestání porušovalo právní normy (ohrožení zdraví, rozvoje dítěte a lidské důstojnosti deklarované LZPS), nicméně tu lze polemizovat nad tím, jaké výchovné opatření považují jednotliví rodiče subjektivně za přiměřené a co považují za trestání dítěte.

Vzdělávání jde ruku v ruce s výchovou a občanský zákoník zaměřuje pozornost na tuto oblast v §880 v odst. 1 a 2: *„Rodičovskou odpovědnost týkající se osoby dítěte vykonávají rodiče způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte. Rozhodují-li rodiče o vzdělání nebo o pracovním uplatnění dítěte, vezmou v úvahu jeho názor, schopnosti a nadání.“*. V tomto paragrafu lze pozorovat objektivizaci dítěte, rodiče nepřenechávají zásadní podíl na dítěti, aby se samo mohlo rozhodnout ohledně jeho budoucnosti. Toto ustanovení není definitivní, ale takové rozhodnutí rodiče není v rozporu s normou a rodiče mohou jednat podle svého domnělého uvážení v nejlepším zájmu dítěte.

V Norsku ti, kdo mají rodičovskou odpovědnost, mají povinnost dítěti zajistit náležitou výchovu a péči. Barnelova nedefinuje striktně, co je to náležitá výchova, protože jaké hodnoty chtějí rodiče prostřednictvím výchovy předat, si mohou rozhodnout sami. Výchovná opatření nejsou v Barnelova zmiňována. Na rozdíl od občanského zákoníku Barnelova přísně stanovuje, že dítě nesmí být vystaveno násilí, nebo jinak po stránce fyzické, psychické vystaveno zranění nebo nebezpečí. Tato ochrana platí také v případě, že by k takové situaci mohlo dojít úmyslem dítěte. *„Je zakázáno používat násilí, zstrašovat, užívat zneklidňujícího chování nebo jiné neopatrné chování vůči dítěti.“* (§30 Barnelova).

V porovnání s českým přístupem k určování nejlepšího zájmu ve věci vzdělávání přistupuje Norsko rozdílně. Rodiče mají povinnost zajistit náležitou výchovu a péči. Při tom by rodič měl usilovat o to, aby se dítěti dostalo řádné vzdělání s ohledem na jeho schopnosti a předpoklady (*givnad*). Rodičovskou odpovědnost týkající se osoby dítěte mají rodiče vykonávat na základě zájmů a potřeb dítěte (§30 Barnelova). V Česku ji rodiče vykonávají, jak bylo zmíněno v míře odpovídající stupni vývoje dítěte. Ve věku dětí 15 let a starší si kladou otázky sami týkající se výběru vzdělání, výběru nebo odložení svých zájmů a účasti v zájmových skupinách (§ 32 Barnelova). Barnelova neurčuje hranici, od kdy se na dítěti přenechává podíl v rozhodování, §33 uvádí *„s věkem“* až do věku 18 let. Tady lze vidět postupné snižování rodičovské odpovědnosti, jak bylo výše zmíněno v oblastech §31-33, naopak se tak zvyšuje přístup dítěte

ke svému právu na sebeurčení. Barnelova ani jiná norská zákonná norma nedefinuje hranice svobodné volby, kde jeho právo končí a není v rozporu s jeho zájmy. Tento pohled pomohou později dokreslit kategorie zabývající se vnějším zásahem sociálně právní ochrany dětí.

Kategorie 5: Participace dítěte

Svobodná volba výběru dítěte se svým způsobem promítá do kategorie Participace dítěte. Participace dítěte v případě projednávání záležitostí soudem, které se dotýkají zájmu dítěte. Český zákon NOZ v §867 stanovuje věkovou hranici dítěte, která předpokládá, že dítě starší dvanácti let: „ *je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit.*“. Soud před rozhodnutím musí poskytnout dítěti potřebné informace, aby si mohlo vytvořit vlastní názor a sdělil jej, a pokud není schopno dle zjištění soudu: „*informace náležitě přijmout nebo není-li schopno vytvořit si vlastní názor nebo není-li schopno tento názor sdělit, soud informuje a vyslechne toho, kdo je schopen zájmy dítěte ochránit, s tím, že se musí jednat o osobu, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy dítěte*“.

Soud nemusí názoru a přání dítěte vyhovět, ale mělo by názoru dítěte věnovat patřičnou pozornost. Hájení zájmů dítěte druhou osobou se dostáváme k opatrovnictví dítěte podle §947-947. Opatrovníka jmenuje soud, dítě si osobu pro hájení jeho zájmů nevybírání. Rodič by při hájení zájmů dítěte byl ve střetu zájmů a nemohl by dostatečně objektivně hájit zájmy dítěte. Pro objektivnost v právním jednání je proto jmenován opatrovník.

Při rozhodování, které je v rukách rodičů, mají rodiče povinnost dítě informovat o všech důležitých souvislostech ve věci, ve které mají rodiče rozhodnout v zájmu dítěte. Dítě by mělo dostat příležitost si vytvořit vlastní názor a rodičům jej sdělit. Jeho názoru by rodiče měli věnovat náležitou pozornost a při rozhodování v jeho věci měli názor vzít úvahu (§875 NOZ). V zásadě norské pojetí participace dítěte není v porovnání s tím českým rozdílné. Stejně jako Česko, jsou děti: „ *kteřé jsou schopné utvářet svůj vlastní názor, by měly dostat informace a vyjádřit svůj názor, než se rozhodne o osobních záležitostech dítěte*“, avšak v tom rozdílu, že tato citace patří dětem ve věku sedmi let a mladším a v případě, kdy o osobních záležitostech dítěte rozhodují rodiče. Mělo by se zdůraznit, co si dítě myslí, v závislosti na věku a vyspělosti dítěte. „*Je-li dítěti 12 let, je třeba klást velký důraz na názor dítěte*“ (§31 Barnelova). Zde se s věková hranice 12 let shoduje s českým postojem schopnosti vyjádření názoru. Participace na rozhodování o v otázkách vzdělávání bylo psáno v kategorii Výchova a vzdělání, a podporování dítěte k samostatnosti do jeho 18 let, ale v tomto kontextu dokresluje souvislosti snahy k vyšší nezávislosti dítěte v osobním životě.

Tento navazující odstavec popisuje právo dítěte na participaci během řešení záležitostí týkající se jeho osoby a jeho rodiny s institucí Barnevernet. V porovnání s předchozím odstavcem, který

se věnoval právu dítěte v rozhodování v jeho osobních záležitostech, není věková hranice stanovena „ *Všechny děti, které jsou schopny si vytvořit vlastní názor, mají podle tohoto zákona právo účastnit se všech záležitostí týkajících se dítěte. Dítě musí dostat dostatečné a přizpůsobené informace a má právo svobodně se vyjadřovat. Dítěti by mělo být nasloucháno a názory dítěte by měly být zváženy podle věku a zralosti dítěte.* “ (§ 1-6 Barnevernloven).

Otázkou je, jakým způsobem v praxi soudy v České republice předkládají informace dítěti důležité k vytvoření si vlastního názoru, aby mělo příležitost si názor vytvořit a nebylo ovlivněno pohledem rodičů. V Norsku tu visí stejný problém a podle citace také schopnost veřejné instituce v zájmu dítěte rozhodnout, že to dané dítě je schopné si vytvořit vlastní názor. Na druhou stranu norské instituce se neomezují pouze na věkovou hranici, ale zohledňují i volní zralost dítěte.

O volní zralosti se NOZ v této souvislosti nezmiňuje. Volní zralost rodič zhodnocují situaci opačné participace: v případě aplikace rodičovské odpovědnosti týkající se osoby dítěte, kterou podle §880 v odst. 1 a 2 : „ *vykonávají rodiče způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte.* “

Pokud situace dítěte vyžaduje péči Barnevernet, může dítě dostat příležitost přivést si k řešení situace osobu, ke které má zvláštní důvěru (§1-7 Barnevernloven). Touto osobou není myšlen kolizní opatrovník, který by hájil zájmy dítěte.

Kategorie 6: Pomoc od OSPOD

Za hájení práv a zájmů dítěte jsou primárně odpovědny ti, kdo mají rodičovskou odpovědnost. Hájení práv a zájmů je složitá úloha a rodiče na ni nemusí být sami.

Role orgánu české sociálně právní ochrany dětí je vymezena v § 1 z. č. 359/1999:

„(1) Sociálně-právní ochranou dětí se rozumí zejména

a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,

b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,

c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,

d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.“

Pokud dojde k takové ochraně, tak podle § 5: *„Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.“*

Objevuje se tu obecný pojem blaho dítěte a zákon o sociálně právní ochraně dětí pojem blaho dítěte blíže nespecifikuje. Vzniká tu tak prostor pro subjektivní vnímání, co blaho dítěte znamená a zmiňovaný zákon nenabízí nápovědu, jak lze objektivně zjistit a zajistit,

individuálně, blaho dítěte. Je vidět, že se § 5 odkazuje na vzájemné právo rodiče a dítěte na rodičovskou péči a snaží se myslet na obě strany.

Norský zákon Barnevernloven definuje roli orgánu sociálně-právní ochrany dětí takto, v § 1-1: „Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår.“ Ve volném překladu tato citace hovoří o tom, že cílem zákona je zajistit dětem a mladistvým, kteří žijí v podmínkách, které mohou poškodit jejich zdraví a vývoj, dostaly nezbytnou pomoc, ochranu a péči v pravý čas. Zákon pomáhá zajistit, že děti a mladiství vyrůstají a žijí v bezpečném, láskyplném a chápajícím prostředí.

V porovnání s českým pojetím v §5, norský Barnevernloven nezmiňuje ochranu rodiny a rodičovství. Myslí pouze na ochranu dítěte a nezmiňuje obecně zájem a blaho dítěte, ten dokonce rozvádí do konkrétní podoby. Zájem a blaho dítěte popisuje přímo v zákoně jako bezpečí, dobré podmínky a vývoj, zdraví dítěte, ochrana a péče, život v láskyplném a chápajícím prostředí. Zájem a blaho dítěte je tu hlavní determinant, cíl Barnevernet. Nezmiňuje rodinu.

O rodičích se zmiňuje v § 1-7 Barnevernloven, kde se uvádí, že Barnevernet musí činnosti vykonávat s respektem a pokud možno ve spolupráci s dítětem a rodičem, jako podmínka to není uvedené. Povinná je spolupráce rodičů dítěte, kterému nebylo ještě 16 let a je umístěno v náhradní péči. Aby se mohlo co nejrychleji vrátit do své původní rodiny, musí rodiče spolupracovat s Familievernet (Lov om familievernkontorer, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2019c, s. 1-2). Taková povinnost při řešení náhradní rodinné výchovy mimo jiné podle zákona o SPOD § 12 v České republice existuje také, zprostředkovává se odborná poradenská pomoc.

Kategorie 7: Ochrana OSPOD

Funkce orgánu sociálně právní ochrany dětí se mobilizuje v případě dětí podle §6 zákona o SPOD:

„a) jejichž rodiče :

1. zemřeli,

2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo

3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti;

b) které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy;

c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutci, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky (...)

d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů (...)

e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;

f) které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;

g) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;

h) které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů (...) pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.“

Norský OSPOD přebírá péči v případě uvedeném v § 4 – 12 zákona Barnevernloven:

a) pokud existují závažné nedostatky v každodenní péči poskytované dítěti nebo závažné nedostatky týkající se osobního kontaktu a bezpečnosti potřebné pro jejich věk a vývoj,

b) pokud rodiče nezajistí, aby nemocnému, zdravotně postiženému nebo zvláště potřebnému dítěti bylo zabezpečeno specifické potřeby léčby a vzdělávání,

c) pokud je dítě zneužíváno nebo vystaveno jinému závažnému domácímu zneužívání,

d) pokud je přiměřeně pravděpodobné, že by mohlo dojít k vážnému poškození zdraví nebo vývoje dítěte, protože rodiče nejsou schopni převzít přiměřenou odpovědnost za dítě.

V této kategorii Ochrana OSPOD lze vidět z jiného úhlu pohledu překročení hranice dobrého rodičovství, kdy rodiče svoji rodičovskou odpovědnost nezvládají. Posouzení schopnosti zvládnutí může být domnělé, subjektivně ovlivněné či objektivními měřítky omezené nebo jinak chybné. Mezní hranice je stanovena výše uvedenými popisy.

V Norsku zákon Barnevernloven je zaměřen na pochybení ze strany rodiče vůči dítěti, kdy je dítě omezováno na svém komfortu a dobrém vývoji. V porovnání s českým popisem, tu je rozdíl, že norský Barnevernloven sice uvádí chyby dítěte, ale v omezené škále (neuvádí např. útěky, zanedbání školní docházky, prostitute aj.). Příklady nejsou uvedeny v § 4 – 12, ale v navazujících paragrafech v Barnevernloven. Barnevernet přebírá péči, pokud není o dítě

postaráno z důvodu nemoci rodičů nebo z jiných důvodů (§ 4-6) nebo existuje nebezpečí vykořisťování dítěte a obchodování s lidmi (§ 4-29). Podle § 4 – 24 děti, které se projeví s vážnými poruchami chování, spáchali závažný zločin nebo se jej opakovaně dopustili, či se dopustili jiného činu dle zvážení Barnevernet, mohou být bez souhlasu rodiče umístěny do ústavu pro pozorování, vyšetření a krátkodobé ošetření. Je tu podobnost v zásahu Barnevernet, který může nastat v případě dětí, jak to podobně uvádí český zákon o SPOD v §6 c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život.

Formulace „*dopustili se jiného činu dle zvážení Barnevernet*“ nahrazuje konkrétní jmenování skutečností činěné dětmi a pracovníci Barnevernet mají „volnější ruce“ při klasifikování nevhodného chování dítěte.

Zákon Barnevernloven je primárně založen dle všeho na pomoci dětem, Norské ministerstvo (2017, s. 71) uvádí, že pomoc od Barneverntjenester mohou žádat:

- rodiče, kteří se obávají o své dítě a cítí, že potřebují pomoc
- děti, které nemají zajištěné základní potřeby péče, bezpečí, stravy a péče
- děti, které jsou vystaveny fyzickému / duševnímu zneužívání nebo sexuálnímu zneužívání
- rodiče, kteří mají problémy se zneužíváním návykových látek nebo s duševním zdravím a ovlivňují tak péči o dítě
- děti, které jsou pod vlivem alkoholu nebo se dopouštějí závažného zločinu

První bod neoznačuje „selhání“ rodiče, ale jeho potřebu pomoci, o této možnosti se zákon Barnevernloven v celém svém znění nezmiňuje a nereflektuje tak pravděpodobnou praxi Barnevernet. Český zákon o SPOD integruje do svého znění spolupráci s rodiči v zájmu dítěte, v zájmu dítěte poskytnout pomoc rodičům nebo zákonným zástupcům (§9a odst. 1), anebo působit na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti či odstranili nedostatky ve výchově dítěte (§10 odst. 1).

7. DISKUZE

Cíle této práce byly vystavěny na zadání diplomové práce. Srovnání norské a české konstrukce konceptu „dostatečně dobrého rodičovství“ u sociálních pracovníků náhradní rodinné péče, se vztahovalo k dětem ve věku 6-12 let. Práce obsahuje dvě výzkumné studie, které navazují na teoretické cíle.

Počátkem teoretické části práce jsem definovala důležité pojmy, které se vztahovaly k tématu a jsou základem pro pochopení navazujících částí a celé práce. Vymezila jsem pojem rodiny, kterou je v této práci chápán vztah muže a ženy a jejich dětí ve společné domácnosti. Dále pojem rodičovství, což je vztah rodiče a dítěte naplňován právy a povinnostmi a očekávanými funkcemi rodiny- ekonomická, biologická, socializační, emocionální, kulturní i výchovná a společně dohromady vytvářejí rodinnou atmosféru. Z těchto a mnoha dalších faktorů se odvíjí široce chápané dostatečně dobré rodičovství. Věkový limit dítěte, mladší školní věk, je různými autory ohraničován rozdílně, nicméně pro tuto práci byl vymezen mezi 6-12 lety. K věku se vztahovaly otázky vnímání dobrého rodičovství respondenty v první výzkumné studii. Nastavení věkového limitu bylo zvoleno pro cílené dotazování a předpoklad, že v tomto věku dítě potřebuje dostatek uvědomované rodičovské péče a u rodičů se projevují případné deficity v rodičovských kompetencích. Dalším důvodem pro mne byl norský dokument Parental responsibility and right of the access (Norwegian ministry of children, quality and social inclusion, 2010), který zajímavě popisuje rodičovskou odpovědnost v různých věkových hranicích- jednou z nich je hranice 6-12let.

Bylo také nutné vymezit profesi sociálního pracovníka a konkrétní pracovní pozici sociálního pracovníka náhradní rodinné péče. Profese byla kvótním znakem respondentů obou zemí. V České republice šlo o pracovníky oddělení náhradní rodinné péče pracující pro orgán sociálně právní ochrany dětí a sociální pracovníky v Norsku pro orgán Barnevern na oddělení Barneverntjenester. Pro výkon profese je nutné mít kvalifikaci v obou zemích, která je v základu studijních plánů shodná pro obě země.

Cíle teoretické části směřovaly k rešerši dostatečně dobrého rodičovství a legislativnímu ukotvení dobrého rodičovství pohledem obou zemí z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte. Tyto dva cíle byly postupně v kapitolách popisovány a v empirické části prozkoumávány a srovnávány.

V prvním cíli teoretické části jsem se zabývala dobrým rodičovstvím, které snad jako první zmínil Freud, ten rozlišoval rodičovství na dobré a špatné. „Dobrou matku“ popisoval tu, která uspokojuje všechny potřeby dítěte. Donald Winnicott ve svém pojmu „*good enough mother*“ vnímal jako dobrou matku tu, která se nesnaží být dokonalá a své dítě vede směrem

k nezávislosti a dbá na potřeby a potenciál dítěte. Později Bettelheim s pojmem „*good enough parent*“ jen rozvinul vnímání Winnicotta. Bettelheim zdůrazňoval to, že by rodič neměl podlehnout svým představám o dobrém dítěti a rodičovství, raději se zaměřovat na individualitu dítěte a rozvíjet kvalitní vztah mezi sebou.

S přibývajícím posuzováním dobrého rodičovství se nabízí otázka k definování „*good enough child*“? Vychovává dostatečně dobrý rodič automaticky dostatečně dobré dítě? Lze vycházet ze stejných východisek pro hodnocení „*good enough parent*“, nebo je to již pro současnost zastaralý model?

Existují výzkumné studie, které vychází z teoretické základny zmíněných autorů a jejichž výsledky lze považovat za aktuální, ale otázkou je, zdali jakékoliv normování není překážkou individuálního přístupu? V literatuře se objevují důležité prvky účinného rodičovství, včetně uspokojení základních fyzických potřeb, rozvoje bezpečného a pozitivního připoutání mezi rodičem a dítětem, rozvojem sociálních a kognitivních dovedností, strukturování jejich prostředí a vhodná interakce mezi nimi. Přece jen svým způsobem mohou rodiče podléhat normativním požadavkům, které má každé dítě jiné. Děti se zvláštními vzdělávacími potřebami, chlapci, dívky, děti z jiného kulturního a environmentálního prostředí, budou mít vždy své specifické vývojové požadavky (Gutman a kol., 2009). Osobně se přikláním k individuálnímu rodičovství, stejně tak k jeho hodnocení, jakož i k přístupu sociálních pracovníků náhradní rodinné péče a jiných profesí, kteří při své práci jsou nuceni rodičovství hodnotit.

Pro pochopení smyslu a podstaty druhé výzkumné studie, bylo v teoretické části v rámci druhého teoretického cíle vymezena sociálně-právní ochrana dětí v České republice a v Norsku společně s jednotlivými institucemi obou zemí vstupující do rodinně právních vztahů z důvodu ochrany nejlepšího zájmu dítěte/ rodiny. Sociálně právní ochrana dětí byla doplněna o širší kontext mezinárodní a národní legislativní základny, která má velký vliv na současné vnímání dítěte/rodiny a rodičovství obecně v obou zemí. Pro následnou analýzu bylo nutné konkrétněji definovat pojmy: zájem dítěte a blaho dítěte, jinak implicitně zmiňované v Úmluvě o právech dítěte. S těmito pojmy se lze setkat nejen v mezinárodních úmlouvách, ale také v národních právních normách České republiky i Norska, které vycházejí ze stejných legislativních paradigmat a proto bylo nutné se v jejich výkladu sladit. Osobně souhlasím přiklonit se k tomu, že oba dva pojmy se vztahují k jiným oblastem a to tak, že nejlepší zájem dítěte (social welfare) je vztahován k procesnímu právu dítěte, pro výkon práv a povinností rodičovské odpovědnosti (Radvanová 2016, s. 11). Blaho dítěte je chápán jako komplexní pojem rodičovství, kdy nejlepší naplnění pojmu „blaho dítěte“ je obsaženo tehdy, kdy bude dítě šťastné, spokojené v životní pohodě a zároveň budou ochráněny jeho nejlepší zájmy (Zuklínová 2015, s. 97-124).

V porovnání s provedenou kvalitativní studií v režii kolegyně Hauptové (2018, s. 69) podle jejího zjištění sociální pracovníky Barnevernet v Norsku vnímají nejlepší zájem tato: „*podstatné je, aby dítě nežilo ve strachu, protože ten může být nebezpečný pro jeho vývoj a zároveň mělo zajištěné svoje potřeby*“.

Veškeré právní dokumenty, které jsou citovány v teoretické části, nejsou cíleně sestavovány pro představu dostatečně dobrého rodičovství, jen z nich lze usuzovat na vhodné a dobré předpoklady, které např. vyplívají z rodičovské odpovědnosti, základních práv a svobod lidí a práv dětí. Není to jednoduché usuzování a proto v rámci ochrany zájmů dítěte a zachování rodiny vstupují v zákonem stanovených situacích do rodinně právních vztahů státní instituce. Vznik a fungování institucí sociálně první ochrany dětí je svázán s několika zákonnými normami, které jsem v druhé výzkumné studii podrobila obsahové analýze.

Vzhledem k častému střetnutí se s pojmem zájem dítěte, jsem se domnívala vysoké potřeby detailněji popsat systém sociální ochrany dětí v Norsku. Současně jsem se domnívala, že rozkrytí systému pomůže pochopit případné rozdíly v hodnocení dobrého rodičovství pracovníky tamního orgánu ochrany dětí.

Hlavním rozdílem mezi českým a norským systémem sociálně právní ochrany dětí je na norské straně větší počet státních institucí zapojených do ochrany dětí a veřejných činitelů, kteří aktivně působí v procesu ochrany nejen jako odvolací orgán. V Norsku je významný činitel Fylkesman, guvernér kraje, který se svojí jednou z mnoha funkcí podobá českému ombudsmanovi. Nicméně Fylkesman je vládní zastupitel na lokální úrovni v tom tkví jeho velká výhoda, že zná místní poměry a je tak blíže v kontaktu s obyvateli regionu (který je obvykle stejné rozlohy jako celá Česká republika, ale s menším počtem obyvatel). Přesto však obecně sociální ochrana není jeho jediná agenda a zároveň nevím, jak moc preferovaná.

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker je přímo jmenovaná krajská rada s rozhodovací pravomocí ve věcech zákona vztahující se k ochraně dětí. Rozdíl v porovnání s Českou republikou je ten, že nemáme ustanovenou krajskou komisi specializující se pouze na specifickou oblast. V České republice je řešitel soudního jednání přidělován automaticky z civilního úseku soudu, kde se v praxi děje to, že několik soudců řeší mimo jiné rodinně právní věci a mají tak zkušenosti s rozhodováním v nejlepší zájmu dítěte. Z mého pohledu v tomto mezi zeměmi není propastný rozdíl.

Barnesakkynding kommisjon, je odborná komise sledující např. zápisy sociálních pracovníků a jejich výkon pro případ, že by se mohlo stát pochybení ze strany instituce. Komise dohlíží nad odborností a sladěním pracovních postupů na pracovišti Barnevernet. Takovou komisi v České republice také nemáme, přece však sociální služby a instituce státní správy kontrolou

procházejí a jsou také metodicky vedení, takže ani v tomto případě nelze tvrdit, že by český systém byl ochuzen o zpětnou vazbu.

Bufetat, státní úřad na regionální úrovni, má v gesci dohled nad státní péčí a ochranu pro děti a rodiny. Svoji činností mi připomíná funkci krajského úřadu rodinné a sociální oblasti, např. vedení evidence pěstounů nebo dětí k pěstounské péči. Zaregistrovala jsem vlastním pátráním i dle výpovědi Dugstad (2015) nespokojenost norských sociálních pracovníků Barnevernet ve spolupráci s Bufetat. Ze zákona má Bufetat napomáhat službě péče o děti v obci při umístování dětí mimo domov, ve výsledku se tak přetahují mezi sebou o kompetence a vlastní představy o péči.

Dalším hlavním rozdílem, který přináší zákon Barnevernloven (obdoba zákona o sociálně právní ochraně dětí v Česku), je ten že opatření zákona na sociálně-právní ochranu se vztahují pro děti mladších 18 let, nebo mohou být prodloužena se souhlasem dítěte, než dosáhne věku 23 let. V tom výhodu spatřuje také kolegyně (Hauptová, 2018), která se ve své diplomové práci čistě zabývala systémem sociálně právní ochrany dětí v České republice a v Norsku a obě se shodneme na tom, že člověk v 18 letech nemusí být zralý pro samostatný život. Obzvlášť s předchozí zkušeností náhradní rodinné výchovy. Kdyby takový český mladý dospělý měl možnost pokračující spolupráce po dovršení zletilosti, mohla by být větší pravděpodobnost, že nepropadne sám systému, byť i u nás existují navazující služby (odbor sociální péče při obci s rozšířenou působností, nebo domy na půli cesty aj.).

Tímto bych plynule přešla k druhé výzkumné studii, která se věnovala deskriptivním přístupem srovnání české a norské konstrukce konceptu dostatečné dobrého rodičovství z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte. Základy pro obsahovou analýzu byly položeny v té teoretické části, která se zabývala legislativním ukotvením dobrého rodičovství pohledem obou zemí z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte. Tím si myslím, že druhý cíl teoretické části byl naplněn a mohla jsem plynule navázat na získaná data teoretickou rešerší. Obsahová analýza v druhé výzkumné studii byla vedena cestou čistého srovnávání a právně sociologického diskurzu. Prvním velkým rozdílem v Norsku je ten, že páry stejného pohlaví se mohou seždat a pokud se dítě narodí do manželství, získávají oba dva automaticky rodičovskou odpovědnost. V oblasti rodičovské odpovědnosti je Norsko liberálnější a dává možnost druhému rodiči (matka má vždy rodičovskou odpovědnost), na přání se zřeknout rodičovství ke svému dítěti. Pokud jsem si příslušný paragraf správně přeložila a vyložila, jedná se opravdu o přání rodiče, taková libovůle v České republice není možná. To je velmi zajímavý rozdíl, který jde v podstatě proti zachování rodiny.

Domnívala jsem se, že z pohledu rodičovské odpovědnosti by šlo odvíjet teorii o dobrém rodičovství. Je to dost obecná kapitola sama o sobě a v občanském zákoníku §858 citována takto: „*Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména: péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění*“. V porovnání s norským zněním až bohatá na vyjmenované okruhy rodičovské odpovědnosti, protože v norském Barnelova, zákoně o rodičích a dětech, snaha o podobné definování není žádná. Tam je rodičovská odpovědnost volně propletená v několika paragrafech a vlastní obsahová analýza byla na místě: Rodičovská povinnost je ohraničována mírou rozhodování o dítěti. Dítě má právo na ohleduplnost a péči od rodičů, nesmí být ponecháno samo sobě a zároveň systematicky podporováno v soběstačnosti s „věkem“, nebo od 12 let přirozeně. Všechny děti, které jsou schopné názoru, mají právo účastnit se všech záležitostí a být součástí rozhodování. V otázkách osobních záležitostí se stanovuje věková hranice 7 let.

Norové jsou odvážnější v určování adekvátního věku, mají nižší definovanou hranici, než je určeno v českém NOZ. Zároveň jsou pokročilejší v tom, že dávají uvědomovanou možnost dítěti vyjádřit se- ne jen po dosažení věkové hranice, zohledňují i volní vyspělost dítěte. Volní vyspělost, schopnost si vytvořit názor nebo domýšlet důsledky, je jedním z předpokladů k uznání, nebo připouštění práv a povinností mladého člověka. Je vyšší šance vyhnout se diskriminaci pro nízký věk dítěte. Je otázkou, zda a jak toto rodiče reflektují ve své výchově? Stává se jim tento tlak ze strany legislativy přítěžující v tom, že nevědí, kdy je ten správný moment nechat dítě rozhodovat za svůj život, mít větší volnost volby? Přetěžuje se tím dítě, mají děti moc volnou výchovu, raději než aby se rodiče dostali do střetu ze zákonným ustanovením? Představou veřejnosti? Nebo naopak z tohoto liberálnější přístupu děti profitují? V čem a v jakém věku nejvíce? Na tyto otázky momentálně neumím odpovědět, ani má první výzkumná studie není schopná nabídnout pohled z této perspektivy, z perspektivy výchovy. Kolegyně Hoďáková (2019) sledovala názory českých rodičů vychovávajících dítě v Norsku-a v jedné z odpovědí je citován tento názor rodiče: „*Myslím si, že v Norsku je to až moc volné, ale já mám radši právě ten způsob, když spolu mluvíme, domlouváme se a nepřikazuju jim a abychom měli respekt k nim, ale i oni k nám. A já mám pocit, že jsou teď takové dva velké extrémy. Jsou lidi, kteří vychovávají ty děti strašně striktně a jsou rodiče, co je nevychoávají vůbec a mezi tím je toho hrozně málo, a to je to, kde já bych přesně chtěla být. Ani ne moc striktně a ani ne moc liberálně.*“

Dalším zásadním rozdílem mezi Čechy a Nory je výsadní pozice zákazu trestu, násilí k dětem, nebo aby dítě nebylo jinak po stránce fyzické, psychické vystaveno zranění nebo nebezpečí. To svým zjištěním Hauptová (2018, s. 67) komentuje takto: „*Pro norské prostředí je typické vnímání dětských potřeb na prvním místě, to mi potvrdily i odpovědi oslovených. Bezpečí pro dítě je prioritou, a pokud není naplňováno ve vlastní rodině, může být v jiné rodině. Specifické také je, že v podstatě každý je zodpovědný k dětem za jejich péči.*“

V této souvislosti popisuje velmi něžně jedna z respondentek Hauptové (2018, s. 67-68): „*To je pravda, my vnímáme dítě jako nezávislého jedince*“ (N2) „*Samozřejmě snažíme pomáhat dětem uvnitř rodiny, ale pokud to není možné, můžeme dítě vyjmout z rodiny*“. N1: „*důležité je, že dítě by v rodině nemělo trpět*“.

Povzdech ohledně zbytečného strádání dítěte v rodině jsem zaznamenala ve více odpovědích „špatné praxe“ ze strany českých sociálních pracovníků (Příloha č. 6) zde: „*Soud odkládá odebrání dětí a dává rodičům stále nové šance na řešení problémů. Prodlužuje to dětem život v nevyhovujících podmínkách, kdy zanedbávání přechází v týrání.*“ a zde: „*Udržování nefunkčních vztahů v rodině, vazby mezi rodičem a dítětem. Mnohdy soud dává mnoho možností pro rodinu, která se nesnaží pečovat nebo pracovat na sobě a na rodinném poutu. Obzvláště, když by dítěti mohlo být i na přechodnou dobu lépe u sociálního rodiče, v ústavní péči na přechodnou dobu, než se rodiče opět navrátí do rovnováhy.*“

Jak jsem psala v druhé výzkumné studii, norští rodiče mají ve výchově volnou ruku a mohou dítěti předávat jakékoliv hodnoty. Každopádně z více zdrojů jsem si všimla emocionálního podtextu rodičovství. V mé vlastní první výzkumné studii byl často zmiňován aspekt velmi silné, hřejivé lásky, plný empatie a pochopení individuality dítěte. V teorii jsem parafrázovala Poulsona (2019), který se vyjadřuje k norské rodičovské odpovědnosti a ohraničuje ji jako právo dítěte na lásku, bezpečnost, pozornost, příležitost ke hře a péči. Obdobná výpověď se vyskytuje v práci Hauptové (2018, s. 69), že: „*láska musí být něco, co rodiče dělají. Oni musí být propojeni s dítětem a být citliví k jejich potřebám a pomáhat jim růst proto, aby se stali dobrými občany viz N1 „být dobrými občany znamená mít dobré dětství“ a ochrana dítěte je v tomto ohledu vnímána jako společenský nástroj, který pomáhá k jejímu naplnění. S tímto velmi souvisí i cíl ochrany, který spatřován právě v pomoci a ochraně dítěte uvnitř rodiny a pokud to nefunguje je cíl chránit děti mimo rodinu.*“

Tímto odstavcem bych nerada vytvářela zkreslený dojem o českých sociálních pracovnících NRP, o jejich „nedostatečně“ vřelému reflektování citů, nebo jejich podpory. Protože samotní sociální pracovníci české republiky průměrně častěji uváděli v první výzkumné studii na prvních místech potřebných vlastností rodiče: být milující, trpělivý a empatický. Jen tu vidím

rozdílný přístup k dítěti v tom, že norští rodiče a pracovníci přistupují k dítěti individuálně z jiné perspektivy, než český sociální pracovníci. Norští pracovníci dle mého pohledu vidí jako potřebné využívat měkkých dovedností k bazální potřebě bezpečí, saturování potřeb a přání dítěte. Mít práva, více než povinnosti. Sociální pracovníci české republiky reflektovali společně s emocionálními prvky i nutnost zodpovědnosti a směrem k dítěti důležitost vlastnit rutiny či mít své povinnosti (vůči škole, domácnosti aj.). Dovolila bych si sdílet svůj názor, že v České republice je vyšší tendence rozvíjet sociální dovednosti dítěte a v Norsku emocionální kompetence a to samé vedení se tedy vyžaduje od rodičů. Ze svého pátrání, které jsem prováděla jako pilotní šetření v Norsku, jsem získala mnoho názorů od norských rodičů, cizinců vychovávající v Norsku dítě, učitelů a vychovatelů z cizí země a českých rodičů. Kdybych jejich výpovědi měla shrnout, tak by můj zmíněný názor nerozporovali. Všichni svým způsobem reflektovali schopnost Norů vytvořit si se svým dítětem velmi hezký a blízký vztah, ale s volnými hranicemi, které citovali v negativním slova smyslu. Samozřejmě nelze v tak křehkém tématu generalizovat.

Součástí agendy sociálně právní ochrany dětí je šetření potřeb dítěte k vytvoření individuálního plánu, který současně mapuje celou rodinnou situaci. Dostatečně dobré rodičovství nejen dle mého názoru, obecných zkušeností, teorie a dosavadních zjištění výzkumných studií nelze jasně a stručně definovat. Přece však se osobně ztotožňuji s vyjádřením Matouška a Pazlarové (2016, s. 46), že *„Dobré rodičovství má být milující, pečující, bezpečné, stálé, ochranné a podpůrné. Je úhelným kamenem zdravého vývoje dítěte“*

Představa o rodičovství zakotvená v teorii či legislativě je určitě vhodným vodítkem k tomu si uvědomovat, že existuje mnoho perspektiv. Osobně nesouhlasím s krátkozrakým hodnocením rodičovství na škále „rodina funkční“ až „rodina a funkční“ a podobné kategorie. Rodičovství se skládá z mnoha dimenzí, které mohou mít individuálně vliv na vývoj dítěte a sociální pracovník pracující s dětmi a rodinou si jich musí být vědom. Oceňuji časté reflektování potřeby mentalizace od norských sociálních pracovníků a věřím, že by se v České republice tímto mohla kvalita individuálního přístupu sociálních pracovníků a rodičů k dětem pozvednout.

Tímto bych dále přestoupila k hodnocení výsledků a diskuzi první výzkumné studie, která se zabývala dostatečně dobrým rodičovstvím pohledem sociálních pracovníků náhradní rodinné péče v České republice a v Norsku. Studie byla analyzována kategoriální, deskriptivní a korelační analýzou.

Budu-li vycházet z vlastních zjištění první výzkumné otázky empirické části, tak si lze všimnout rozdílů ve vnímání dost dobrého rodičovství sociálních pracovníků náhradní rodinné péče

v Česku a v Norsku. Norové přikládají vyšší důležitost v rozvoji dítěte ve věku 6-12 let emocionálnímu prožívání, Češi spíše psychickému zdraví a bezpečnosti dítěte. Obě země souhlasí s tím, že kognitivní kompetence dítěte mají nejnižší vliv na rozvoj dětské pohody z nabízených možností. Otázkou je, proč respondenti z Česka uvádějí častěji důležitost mít odpovědnost za školní povinnosti? Je zde nějaký vztah?

V otázce č. 2 Norové s porovnáním s českými respondenty vykazují průměrně vyšší četnosti odpovědí vyšší důležitosti u položek: projevování opravdové a bezpodmínečné lásky, podpora sebevědomí a sebedůvěry, schopnost sebekontroly, podpora nezávislosti/nepřipoutanosti, prevence nejistoty v rozmezí 15-20% rozdílu relativní četnosti. Je tento rozdíl významný pro závěry a potvrzení zjištěného? Toho, že se obecně Norové více přiklánějí k potřebě emoční bezpečnosti, reflektování emocí k tomu být dobrým rodičem a nasytit potřeby dítěte? Spearmanův korelační koeficient ukázal, že všichni respondenti z České republiky uvedli na škále „velmi důležité“ a nebylo možné koeficient spočítat. Taková situace v otázce č. 2 nastala kolísavě také u norských respondentů, kteří odpověděli „velmi důležité“ u více položek: pozitivní přijetí, pozitivní emocionální zpětná vazba, opravdová a bezpodmínečná láska, podpora sebevědomí/sebedůvěry. Výsledky korelačního koeficientu nelze jednoduše interpretovat společně s ostatními výsledky, síly korelace neprokazují příčinnou souvislost typu: čím více bude saturovaná schopnost empatie, tím se podstatněji zvýší správné hodnocení sebe sama. Každé síly vztahu jednotlivých proměnných jinými slovy poukazují na pravděpodobnost, co si jednotlivý respondent zároveň myslí. Když označuje schopnost empatie za velmi důležitou, tak zároveň označuje za „méně důležité“ optimistický přístup.

Rozdíly v otázce cílenou na sociální kompetence jsou v jednotlivých položkách různé a nelze jednotně tvrdit, že by byla vyšší četnost vnímání důležitosti respondentů z jedné země. K mému překvapení, Norové přikládají vyšší důležitost dodržování rozvrhu dítěte o 14,7% četnosti a Češi přikládají vyšší důležitost dodržovat rutiny před spaním o 20,59% četnosti a rodinné stolování o 11,76% četnosti. Norové vnímají vyšší důležitost učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí oproti Čechům o 17,65%, to by mohlo korespondovat s výslovným zákazem fyzického, psychického či jiného trestání či ubližování apod. v zákoně Barnelova.

Otázky č. 4 a 7 v dotazníku byly otevřené. Respondenti vyplňovali tři vlastnosti rodiče a tři oblasti zodpovědnosti/ zájmu potřebné k maximálnímu rozvoji dítěte ve věku 6-12let. Když budu interpretovat výsledky společně dohromady, tak si lze všimnout podobných výpovědí respondentů z obou zemí. Češi častěji zmiňovali potřebnost nějaké odpovědnosti dítěte k něčemu (škole, zvířeti, domácím povinnostem, obecně), aby bylo dítě schopno vytvářet vztahy (s vrstevníky, v rodině, k autoritě, sám k sobě aj.), důležitě také respondenti vnímají

samostatnost a slušné chování. Norové odpovídali s vyšší variabilitou odpovědí: Nejčastěji zmiňují důležitost rozvoje empatie, mít volný čas, rozvoj sociálních kompetencí, být odpovědný (když jsou jiní šikanováni, za své činy a v domácnosti), vytvářet vztahy (sám k sobě a k jiným lidem), vlastnit hranice/limity (sám k sobě/rozvoj identity, k ostatním a hranice na internetu), přátelství a respondenti také zmiňovali spolurozhodování dítěte a aby dítě vědělo o svých právech.

V otázce zabývající se vlastnostmi rodiče jsem chtěla zjistit, zda se ve výpovědích budou objevovat souvislosti mezi výše zmíněnými proměnnými. Když si sociální pracovníci dané země myslí, že u dítěte je důležité rozvíjet empatii, tak si také myslí, že by rodič měl oplývat empatií? Vidím, že zjednodušeně tu takové vztahy lze pozorovat. Obecně respondenti z České republiky uvádějí, že rodič by měl být milující/laskavý, trpělivý, empatický, zodpovědný, důsledný, přijímající. Norové uvedli empatický, trpělivý, vřelý/laskavý, být schopen mentalizace, dobře pečovat, srozumitelný, naslouchající, předvídatelný aj. Norové uvádějí i v této otázce širší popis vlastností, jako tomu bylo v otázce č. 4. V této otázce lze dle mého názoru pozorovat rozdílný přístup, respondenti z Česka uvádějí přímé souvislosti typu: rozvoj empatie/ být empatický; rozvoj vztahů/být milující či přijímající; rozvoj odpovědnosti/ být zodpovědný, důsledný. U respondentů z Norska takové zjednodušení nelze provést, protože jejich vnímání rodičovství je pravděpodobně obsáhlý pojem, nelze ho uchopit prakticky.

Otázka č. 5, která se zabývala naplňováním práv dětí, vycházela z osobního názoru respondentů. Obecně při pohledu na vložený graf s četností názoru, lze vidět, že v respondenti z Norska častěji vnímají, že práva dětí jsou naplňována. Největší rozdíl v četnosti názoru je v respektování vnímání dítěte a ochrana soukromí a identity dítěte, kdy Norové uvádí vyšší četnost naplňování, než Češi. Pokud přihlédnu k druhé výzkumné studii, tak se mohu domnívat, že objektivní důvod může být nekonkrétně definovaná hranice spolurozhodování dítěte, anebo také proto že věková hranice v České republice k legitimnímu uznání názoru dítěte je od 12 let a více. Možná právě proto nelze porovnávat a dojít ke spravedlivému výsledku. Vzhledem k tomu faktu, že v Norsku nastavená hranice vnímání názoru dítěte je od 7let, jsou zjištěné četnosti osobního názoru naplňování práv dětí (cca 80%) v Norsku vysoké? Nebo naopak?

Názor na míru důležitosti projevení prvků rodičovských kompetencí rodiči ovlivňující dětskou pohodu se zjišťovala v otázce č. 6. Zkráceně z výsledků nelze říci, která z položek je nejdůležitější a mající nejvyšší vliv na dětskou pohodu. Přesto, že tato otázka nabízí dost položek, tak nelze jednoznačně říci, který národ vnímá oblast rodičovských kompetencí důležitěji. Respondenti se v položkách shodují, někdy se vyskytují rozdíly mezi skupinami, a v těch oblastech, kde se neshodnou o 0,2 průměru hodnoty odpovědi (čím nižší hodnota, tím

vyšší důležitost) uvedu zde: Norové vnímají vyšší důležitost v ignorování chyb dítěte, u okamžitého uspokojování tužeb dítěte, vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou, rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte, nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno. Rozdíly nejsou průměrně vysoké, přesto však mohou mít výpovědní hodnotu. Uvědomuji si, že mé teoretické poznatky mohou být pro pochopení tak malých rozdílů ve vnímání této položky, slabé a jednostranně zaměřené na legislativu a nemohu tak hlouběji proniknout do odpovědi. Nejen z perspektivy sociálního pracovníka nebo rodiče.

Nicméně rozpor v mém očekávání jsem zaregistrovala v nižším průměru vnímání důležitosti ochraňování dítěte před negativními emocemi, tuto položku Češi hodnotí průměrně důležitěji než Norové. Když budu uvažovat, že Norové mají potřebu vychovávat více intuitivně, bezpečněji po stránce emoční, tak proč respondenti z Česka položku Okamžité uspokojování tužeb dítěte, vnímají důležitěji a Norové vnímají důležitost okamžitého uspokojování potřeb dítěte a ochranu před negativními emocemi na stejné škálové hladině? Vztahují se k sobě tyto proměnné, mají něco společného? Spearmanův korelační koeficient států vykazuje, že čím více si pracovníci myslí, že okamžité uspokojování potřeb dítěte je důležité, tak zároveň uvádí „méně podstatněji“ vnímání důležitosti ochrany před negativními emocemi. Vztah tu je, a zároveň si lze všimnout rozdílů ve vnímání pracovníků obou zemí: V odpovědích českých respondentů v položce Okamžité uspokojování tužeb dítěte se ukazují pozitivní korelace s položkami: Ignorování chyb dítěte, Reagování na pocity a potřeby dětí, Ochraňování dítěte před negativními emocemi, Děláním věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat, Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé.

V odpovědích norských respondentů se v položce Okamžité uspokojování tužeb dítěte ukazují pozitivní korelace s položkami: Podpora zdraví a bezpečnosti (očkování, nošení helmy...), Ignorování chyb dítěte, Ochraňování dítěte před negativními emocemi, Podporování dítěte k řešení problémů, Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku, Děláním věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat, Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování.

Vnímají tedy sociální pracovníci Norska uspokojování tužeb v jiném smyslu, než Češi? Usuzuji z toho, že Norové vnímají korelaci s položkou Reagování na pocity a potřeby dětí negativně. Vnímají tedy spojitost s uspokojováním tužeb pragmatičtěji, a Češi více z perspektivy emoční? Protože Norové běžně a přirozeně vnímají emoční potřeby dítěte, a proto si pod uspokojováním tužeb dítěte nepředstavují emoční potřeby? Reflektují položky v této souvislosti- Podporování dítěte k řešení problémů a Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku zkušenost s tím, že Norové dbají práva dítěte na sebeurčení a spolurozhodování? Takové úvahy nabízí

každá z položek v matici korelačního koeficientu, takže je to velmi bohatý zdroj dat, ale není osobně v mých silách a cíli této práce usuzovat na všechny proměnné.

Otázky č. 8 a 9 se zabývaly domácím prostředím a jeho stabilitou pro vývoj dítěte. Celkový pohled na vnímání obou položek dotazníku zprostředkovávají zpracované grafy, které vyobrazují vnímání respondentů z jednotlivých skupin a nejvýraznější průměrné hodnocení negativity domácího prostředí se vykazuje mezi skupinami „Česko velkoměsto“ a „Česko obce“, kdy respondenti z „Česko velkoměsto“ jsou mírnější v závěrech. Jsou tedy negativní vlivy domácího prostředí častějším jevem ve velkoměstech, a proto jsou respondenti mírnější v posuzování? Respondenti z Norska čistě k takovému hodnocení nedospěli.

Češi nejvyšší vliv přisuzují negativní atmosféře v domácnosti a chronickému hluku a Norové také, ale v obráceném pořadí. Střídání péče jako faktor stability v domácnosti vnímají Norové nejzásadněji pro negativní vývoj dítěte a Češi Množství lidí pohybujících se v domácnosti (střídání partnerů). Odpovědi mě osobně nijak nepřekvapily, přesto avšak si uvědomuji, že paleta položek k hodnocení nebyla rozsáhlá. Tyto otázky také nabízí možnost zpracování kauzality regresní analýzou, např.: Je předpoklad, že finanční problémy jsou příčinou konfliktů mezi rozvedenými rodiči? Je předpoklad, že závislosti rodinných příslušníků jsou příčinou násilí v rodině? A mají tyto položky tedy vliv na vývoj dítěte? Věřím, že takové průzkumy byly již realizovány a proto bych dále přistoupila k limitům studie.

Limity studie:

Když přejdu k hodnocení sestaveného dotazníku, který jsem sestavovala na základě rešerše odborné literatury a již realizovaných výzkumných studií, tak jsem si již v průběhu zpracovávání dat uvědomovala, že by mohl být sestaven lépe. Nejvíce jsem se inspirovala provedeným americkým výzkumem v rukách Breinera H, Forda M, Gadsdena VL (2016), kteří se zabývali rodičovskými postoji, praktikami a vědomostmi, jenž mají pozitivní rodič-dítě odezvu u dítěte a které zároveň podporují zdravý vývoj dítěte ve věku 0-8 let. Jejich výsledky jsem využila v sestavení otázky č. 1, č. 3, č. 8, č. 9. Pro moji práci to byla velká inspirace a dnes bych se mimo tento výzkum zaměřovala v hledání jiných výzkumných studiích zabývajících se spíše přesněji na děti ve věkové hranici mladšího školního věku. Nicméně ne všechny položky v otázkách inspirovaných touto studií byly převzaté, některé byly získané z literatury, výzkumů, jiné ze zkušeností a praxe. Dalším významným výzkumem, který mi pomohl orientovat se v problematice, byl „*Chaos, Poverty, and Parenting: Predictors of Early Language Development*“ (Vernon-Feagans, Garrett-Petters a kol, 2012.). Nezaměřovala jsem se stejně jako tento výzkum na vztah několika proměnných v domácnosti na vývoj jazykového rozvoje u malých dětí do věku 3let. Pomohl mi orientovat se v proměnných v domácnosti, které

potenciálně mohou mít vliv na celkovou rodinnou atmosféru a „koncept ohroženého dítěte“, jenž je v podstatě také v režii rodičovství. Tento výzkum pomohl doplnit položky v otázce č. 8 a č. 9 v dotazníkovém šetření. Nakonec třetím významným výzkumem (Reid A.Y, Roberts D. a kol., 2015), který mi pomohl orientovat se v problematice, byl výzkum zaměřený na rodičovské chování k preadolescentním dětem (12 let a méně). Seřazovali chování rodičů do šesti základních modelů rodičovství pomocí korelační analýzy (Emotional Warmth, Punitive Discipline, Anxious Intrusiveness, Autonomy Support, Permissive Discipline and Democratic Discipline). Jimi definované položky rodičovského chování jsem využila do svého dotazníkového šetření v otázce č. 6, která se věnovala rodičovským kompetencím. Později jsem na základě jejich způsobu vyhodnocování využila k analýze korelační koeficient.

Otázka č. 5 byla inspirovaná dokumentem *The rights of the child in Norway* (Norwegian Ministry of Children and Equality, 2016), kde se v kapitole č. 4 odkazují konkrétně k právům dítěte v rámci pravidelného reportu pro Výbor pro práva dítěte. Ze současné zkušenosti bych do otázky č. 5 doplnila také právo na sebeurčení.

Kdybych výzkum stejného tématu měla provést znovu, tak bych si efektivněji charakterizovala výzkumný soubor. V původním plánu jsem oslovovala norské sociální pracovníky náhradní rodinné péče, kteří měli specializaci barnevernspedagog a vzhledem k nízké návratnosti a složitému zjišťování kvalifikace, jsem přistoupila k oslovování všech sociálních pracovníků náhradní rodinné péče bez ohledu na specializaci. Výběr specializace se mi původně zdál vhodný pro své zaměření vzdělávání sociálních pracovníků v oblasti sociálně právní ochrany dětí, kdy by bylo teoreticky možné výrazněji sledovat rozdíly názorů pracovníků pro jejich vzdělání a zkušenosti. Díky této změně se mohly odpovědi od norských respondentů diverzifikovat a setřel se tak počáteční kvótní rozdíl vzdělání respondentů, byť všichni respondenti byli kvalifikovaní pro výkon profese.

Pro vyšší efektivnost sběru dat bych změnila i způsob oslovování norských respondentů. Osvědčil se mi osobní kontakt s respondenty, který jsem v rámci svého prázdninového času absolvovala. Emailová korespondence byla zdlouhavá a neefektivní. Postupovala bych v případném sběru dat ve spolupráci s místními univerzitami a opět ideálně v norštině.

Co se týče zpracování dat ve výzkumné části, tak bych zpětně více strukturovaně zpracovávala část korelační analýzy tak, aby byly vedle sebe porovnávány skupiny jednotlivých zemí přehledněji.

Pro budoucí výzkumné účely a pochopení vnímání českých a norských respondentů dostatečně dobrého rodičovství (nebo konceptu ohroženého dítěte), by bylo účelné zpracovávat pohled nejen z perspektivy legislativy, nejlepšího zájmu dítěte, jak jsem to ve své práci zvolila já, také

z perspektivy historické. Jaké historické momenty, zkušenosti byly zásadní, nebo mohly mít vliv v současném vnímání dítěte jako vyspělé lidské bytosti schopné rozhodovat samo za sebe, být autonomní, v tak nízkém věku, nebo naopak? Nebo z jiné perspektivy, jak jsem v průběhu diskuze uvedla- z perspektivy výchovy: Jaká pozitiva/negativa v dětství či v dospělosti přináší tento více objektivní, zaměřený přístup na dítě? Má-li tedy smysl orientovat se více v českém prostředí objektivněji na zájmy dítěte, spíše než podléhat subjektivnímu hodnocení nejlepšího zájmu dítěte s cílem zachování rodiny? Jaké proměnné mohou mít vliv k přístupu orientovaného na dítě a zároveň legitimního přístupu zachování rodiny? Další z možností pro budoucí výzkum by bylo se čistě orientovat na dobrou a špatnou praxi, která může také pomoci odhalit pozitiva/negativa jednotlivých přístupů či zodpovědět otázky, které by bylo kvantitativní metodologií složité získávat. Vzhledem k těmto otázkám by bylo možné využít regresní analýzu, obsahovou analýzu nebo případovou studii aj. Protože zároveň vzhledem k nízké návratnosti dotazníků bych příště zvolila kvalitativní metodologii, se kterou by se při saturaci dat dalo generalizovat na celou populaci a ne pouze na populaci respondentů, což je v mém výzkumu limitující fakt.

8. ZÁVĚR

Předkládaná diplomová práce se věnuje srovnání norské a české konstrukce konceptu „dostatečně dobrého rodičovství“ u sociálních pracovníků náhradní rodinné péče. Shrnuje současně dostupné poznatky z teoretické i výzkumné literatury jak z České republiky, Norska, tak ze zahraničí. Cílem práce je srovnání konceptu „dostatečně dobrého rodičovství“ obou zemí z perspektivy vnímání sociálních pracovníků náhradní rodinné péče orgánu SPOD a nejlepšího zájmu dítěte.

Celá diplomová práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Pro pochopení kontextu diplomové práce byly v teoretické části definovány základní pojmy - rodina, rodičovství, mladší školní věk, sociální práce a sociální pracovník. Cíle teoretické části byly splněny teoretickou rešerší. První teoretický cíl se zabýval dostatečně dobrým rodičovstvím, přičemž tato kapitola byla rozčleněna do podkapitol věnujících se samotnému termínu „dostatečně dobré rodičovství“ a jeho hodnocení pohledem sociálních pracovníků náhradní rodinné péče.

Druhý teoretický cíl se zabýval legislativním ukotvením dobrého rodičovství pohledem obou zemí z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte. Druhý teoretický cíl byl naplněn v kapitolách zaměřených na národní i mezinárodní legislativní východiska důležitá pro pochopení rozdílů vnímání respondentů obou zemí na této rovině, pohledem nejlepšího zájmu dítěte. K porozumění souvislostí a realizaci sociálně právní ochrany dětí v České republice a v Norsku byla tato oblast prozkoumána včetně představení institucí věnující se problematice sociálně právní ochrany dětí v obou zemích.

Empirická část diplomové práce se skládá ze dvou výzkumných studií. Výzkumné cíle byly dosaženy smíšeným výzkumem. Zpracovaná data obou výzkumných studií byla interpretována v samostatné podkapitole a následně o autorovy úvahy rozvinuta v diskuzi diplomové práce.

První výzkumný cíl byl realizován pomocí kvantitativní metodologie. Zabýval se srovnáváním vnímání sociálních pracovníků náhradní rodinné péče na jednotlivé oblasti rodičovství nabízené formou dotazníkového šetření. Výsledků bylo dosaženo prostřednictvím analýzou kategoriálních dat, deskriptivní a korelační analýzou. Provedený výzkum nabízí pohled pouze na srovnání vnímání respondentů.

Výsledky první výzkumné studie nelze vztáhnout na celou populaci sociálních pracovníků náhradní rodinné péče v České republice ani v Norsku. Přesto však tento orientační výzkum umožňuje náhled na srovnání vnímání dobrého rodičovství vzhledem k maximálnímu rozvoji dítěte ve věku 6-12 let. Výsledky orientačně poukazují na to, že mezi českými a norskými respondenty je ve vnímání dobrého rodičovství opravdu rozdíl. Respondenti z Norska vnímají pojem rodičovství obsáhle, nelze ho uchopit prakticky, v porovnání s českými respondenty,

kterí s rodičovstvím více spojují sociální kompetence. Vnímají mimo jiné potřebu zodpovědnosti a řádu ze strany rodiče a vlastní odpovědnosti za školní povinnosti či domácnosti dítěte ve věku 6-12 let. Z vnímání dotazovaných sociálních pracovníků České republiky lze usuzovat také na důležitost emocionálních kompetencí rodiče, na tomto se shodnou respondenti z obou zemí. Norové vnímají tuto oblast více osobně, než Češi. Norové přirozeně používají individuální přístup, zaměřený na kvalitu vztahu s podporováním nezávislosti dítěte a prohlubováním sebeuvědomování. Schopnost mentalizace je také u rodičů očekávána. Zkráceně být láskou a dítěti zajišťovat dobré dětství. Nicméně u českých respondentů osobně oceňují komplexní přístup a svým způsobem podporu dítěte k vlastní odpovědnosti a tedy konkurenceschopnosti ve společnosti.

Druhý výzkumný cíl si kladl srovnat norskou a českou konstrukci dostatečně dobrého rodičovství z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte. Tato výzkumná studie podrobila rodinně právní vztahy obou zemí, srovnávala rozdíly na úrovni současné legislativy, z perspektivy nejlepšího zájmu dítěte. K řešení druhé výzkumné studie, byla pro kvalitativní data použita obsahová analýza.

Hlavním zjištěním druhé výzkumné studie je, že respondenti z Norska mají pro svoji práci podrobněji zpracovanou legislativu, která je rozčleněná do několika samostatných zákonů a na rozdíl od České republiky mají Norové zpracované zákony pro sociální služby a sociální práci (Sosialtjenesteloven), jednotlivé profese s vymezenou náplní práce a kvalifikačními předpoklady. Zákon o sociální práci v České republice chybí. V zákoně Barneloven není podrobněji definovaná rodičovská odpovědnost, jako je tomu v českém NOZ, který nabízí oblasti práv a povinností rodičovské odpovědnosti. V Norsku je rodičovská odpovědnost ohraničená mírou rozhodování o dítěti a je tedy méně strukturovaná, liberálněji chápána, než v České republice. Dítěti je přisuzováno právo na spolurozhodování, seburčení s vyšší důsledností, než v českém prostředí. Dalším zásadním rozdílem je, že v norském zákoně Barneloven je vysloven striktní zákaz trestání, nebo být v jakékoliv podobě po stránce fyzické, psychické vystaveno zranění nebo nebezpečí. Tento zákaz je v českém NOZ pouze odvoditelný. Dítě a jeho potřeby jsou v systému chápány jako důležitější, v rámci jeho nejlepšího zájmu, spíše než legitimní právo na zachování rodiny, v čemž se ve vnímání s českou republikou velmi liší. V České republice je dítě vnímáno v kontextu rodiny, není vyčleňováno pro primární uspokojování potřeb dítěte.

Zjištění této práce mohou sloužit k rozšíření poznatků o systémech sociálně právní ochrany dětí v České republice a v Norsku pro laickou veřejnost, zároveň tak blíže pochopit norský systém sociálně právní ochrany dětí a samotné vnímání sociálních pracovníků náhradní rodinné péče

obou zemí dobrého rodičovství a dokreslit tak chybějící kontext v předsudečném smýšlení veřejnosti o pracovnících OSPOD. Velmi ráda bych svojí prací přispěla k více objektivnímu přístupu hodnocení dostatečně dobrého rodičovství a nejlepšího zájmu dítěte pracovníky OSPOD v České republice. Inspirovat k zvýšení kvality práce s dítětem jakožto individuální bytostí hodnou svého vlastního rozhodnutí nad svým životem.

9. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Legislativa

Evropská sociální charta: texty Evropské sociální charty, Protokolů k ní a Revidované Evropské sociální charty. Praha: JAN, 2000. ISBN 80-85529-75-0.

Forskrift 15. mars 2019 nr.398 om nasjonal retningslinje for barnevernspedagogutdanning

Forskrift 15. mars 2019 nr.409 om nasjonal retningslinje for sosionomutdanning

Lov. 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester

Lov. 19. juni 1997 nr 62 om familievernkontorer

Lov. 18. desember. 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Nářízení vlády č. 275/2016 Sb.Nářízení vlády o oblastech vzdělávání ve vysokém školství

Nejvyšší soud České republiky v Usnesení ze dne 30. 8. 2006, sp. zn. 30 Cdo 2873/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 1376/2012, ze dne 22. 5. 2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 3522/2009, ze dne 26.04.2011.

ÚSTAVNÍ SOUD ČR. Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 153/16 ze dne 26. 7. 2016.

ÚSTAVNÍ SOUD ČR. Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2643/13, ze dne 12. 9. 2014.

ÚSTAVNÍ SOUD ČR. Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4247/18., dne 17. 5. 2019.

ÚSTAVNÍ SOUD ČR. Rozhodnutí Ústavní soudu sp. zn. I. ÚS 3226/16 ze dne 29. 6. 2017.

VLÁDA ČR. Úmluva o právech dítěte, publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb., usnesením Vlády ČR č. 1542 z roku 2005.

Všeobecný komentář Výboru pro práva dítěte č. 5 (2003) o obecných opatřeních pro implementaci Úmluvy o právech dítěte (CRC/GC/2003/5).

Všeobecný komentář Výboru pro práva dítěte č. 12 k právu dítěte být vyslyšeno (CRC/C/GC/12, 1. července 2009).

Vyhláška č. 473/2012 Sb. Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod.

Zákon č. 140/1964 Sb., trestní zákon.

Knihy a monografie

AARSET M.F a BREDAL Anja. *Omsorgsovertakelser og etniske minoriteter En gjennomgang av saker i fylkesnemnda*. Vyd.1. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, 2018. ISBN 978-82-7894-659-6.

ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální péče 2. díl. Učebnice pro obor sociální činnost*. Vyd.1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2016. ISBN 978-80-247-5148-1.

AUSTRIAN, Sonia G. *Developmental Theories Through the Life Cycle*. Vyd.2. New York:Columbia University Press, 2008. ISBN 978-0-231-13971-7.

BAUM, Detlef et al. *Výzkumné metody v sociální práci*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2014. 355 s. ISBN 978-80-7464-390-3.

BETTELHEIM, Bruno. *A good enough parent: the guide to bringing up your child*. New York: Knopf Doubleday Publishing Group, 1987. ISBN 13: 978-0-3944-7148-8.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. et al. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 829 s. ISBN 978-80-7380-413-8.

BOWLBY J. *A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. New York: Basic Books; 2008. ISBN-13: 978-0465075973.

BOWLBY, John. *Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 356 s. ISBN 978-80-7367-670-4.

BREINER H., FORD M., GADSDEN VL. *National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine; Division of Behavioral and Social Sciences and Education; Board on Children, Youth, and Families; Committee on Supporting the Parents of Young Children*. Washington D.C.: National Academies Press (US) 2016. ISBN 978-0-309-38854-2 .

BRISCH, Karl Heinz. *Poruchy vztahové vazby: od teorie k terapii*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 311 s. Spektrum. ISBN 978-80-7367-870-8.

CAJTHAMLOVÁ, Kateřina. *Abeceda moderního rodiče*. Vydání 1. V Praze: Vyšehrad, 2017. 398 stran. ISBN 978-80-7429-913-1.

CIPRO, Martin. *Psychoanalytické koučování: vliv nevědomé motivace na jednání koučovaného*. Vyd.1. Praha: Grada, 2015. 260 s. Manažer. ISBN 978-80-247-5350-8.

- COLIN, Virginia L. *Human attachment*. New York: McGraw-Hill, ©1996. xxiii, 391 s. McGraw-Hill series in developmental psychology. ISBN 0-07-011839-6.
- COLLINS, Andrew W. *Development During Middle Childhood: The Years from Six to Twelve*. Vyd.1. Washington, D.C.: National academy press, 1984. ISBN 0-309-03478-7.
- CONNOR, James. *The sociology of loyalty*. Canberra: Springer Science a Business Media, LLC., 2007. ISBN-13: 978-0-387-71367-0.
- ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 184 s., [8] s. obr. příl. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4640-1.
- DOBRUŠOVÁ, E.; VEČERKOVÁ, P. a kol. *Sociálně-právní ochrana dětí v případech rozvodových a rozchodových konfliktů. Metodický materiál (nejen pro sociální pracovníky a pracovnice orgánů sociálně-právní ochrany dětí)*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2012. ISBN: 978-80-7421-048-8.
- ELICHOVÁ, Markéta. *Sociální práce: aktuální otázky*. Vyd.1. Praha: Grada, 2017. 262 stran. ISBN 978-80-271-0080-4.
- EVANS GW, WACHS TD. *Chaos and Its Influence on Children's Development*. Washington, DC: American Psychological Association; 2010. ISBN 978-1-4338-0565-3.
- FONAGY, Peter. *Attachment theory and psychoanalysis*. Vyd. 1. New York: Other Press, 2001. 268 stran. ISBN-13 978-1892746702.
- FONAGY, Peter a TARGET, Mary. *Psychoanalytické teorie: perspektivy z pohledu vývojové psychopatologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 398 s. ISBN 80-7178-993-3.
- GJURIČOVÁ, Šárka a KUBIČKA, Jiří. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Grada, 2009. 280 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2390-7.
- GOTTFRIED AW. *Home Environment and Early Cognitive Development: Longitudinal Research*. London, UK: Academic Press; 2013. ISBN 978-14-832-7338-9.
- GUTMAN, Leslie Morrison, BROWN, John, AKERMAN, Rodie. *Nurturing parenting capability: the early years [Wider Benefits of Learning Research Report No. 30]*. Londýn: Centre for Research on the Wider Benefits of Learning, 2009. ISBN 978-0-9559488-1-7.
- HAGELQUIST, Janne Oestergaard. *The Mentalization Guidebook*. Vyd. 1. New York: Routledge, 2017. ISBN-13: 978-1-782-2041-6.
- HAGELQUIST, Oestergaard Janne. *The Mentalization Guidebook*. New York: Routledge, 2018. ISBN-13: 9781782204176.

- HARGAŠOVÁ, Marta a NOVÁK, Tomáš. *Předmanželské poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 138 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1730-2.
- HARTL, Pavel a HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 4 přeprac. a dopl.. Praha: Portál, 2016. 437 stran. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HENDL, Jan. *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat*. Vyd.4. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0200-4.
- HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Vyd.1. Praha: Karolinum, 1997. 243 s. ISBN 80-7184-549-3.
- CHRISTIANSEN Øivin. *Hjelpetiltak i barnevernet- en kunnskapsstatus*. Bergen: Uni Research Helse, Regionalt kunnskapscenter for barn og unge, 2015. ISBN 978-82-92970-90-4.
- CHRISTIANSEN Øivin. *Hjelpetiltak i barnevernet- en kunnskapsstatus*. Bergen: Uni Research Helse, Regionalt kunnskapscenter for barn og unge, 2015. ISBN 978-82-92970-90-4.
- CHROMÝ, Jan. *Práce s empirickými daty. Příručka pro studenty Bc.studia ČJL*. Vyd.1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. ISBN 978-80-246-2801-1.
- JEDLIČKA, Richard. *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2017. 280 stran. Psyché. ISBN 978-80-271-0096-5.
- JOHNSON, Essie. *Parenting pandora: Understanding your child with reactive attachment disorder*. UK: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2015. ISBN-13: 978-1-5084-2043-9.
- KOUKOLÍK, František. *Já: o mozku, vědomí a sebeuvědomování*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Karolinum, 2013. 223 s. ISBN 978-80-246-2249-1.
- KOUKOLÍK, František. *Sociální mozek: evoluce a neuronální podklady*. Vyd. 2. přeprac. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. 308 stran. ISBN 978-80-246-2850-9.
- KUNHARTOVÁ, Monika, POTMĚŠIL, Miloň a POTMĚŠILOVÁ, Petra. *Náročný otcovství: být otcem dítěte s postižením*. Vyd.1. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. 218 stran. ISBN 978-80-246-3600-9.
- LANGMEIER, Josef, BALCAR, Karel a ŠPITZ, Jan. *Dětská psychoterapie*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2010. 431 s. ISBN 978-80-7367-710-7.

- LANGMEIER, Josef a MATĚJČEK, Zdeněk. *Psychická deprivace v dětství*. Vyd. 4., dopl., V nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2011. 399 s. ISBN 978-80-246-1983-5.
- LEČBYCH, Martin. *Rorschachova metoda: integrativní přístup k interpretaci*. Vyd. 2., dopl. a aktual. Praha: Grada, 2016. 235 stran. Psyché. ISBN 978-80-247-5834-3.
- MAREŠ, Petr a kol.. *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS*. Vyd.1. Brno: Masarkova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-6362-4.
- MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 152 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2310-5.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 3., aktualiz. a dopl. Praha: Portál, 2013. 395 s. ISBN 978-80-262-0213-4.
- MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. 166 stran. ISBN 978-80-246-3336-7.
- McGURK, Harry. *Childhood social development: Contemporary perspectives*. London: Psychology Press, 1992. ISBN 0-86377-273-0.
- MEINS, Elizabeth. *Security of Attachment and the Social Development of Cognition*. Hove: Psychology Press Ltd, 1997. ISBN 0-86377-467-7.
- MIKOLÁŠKOVÁ, L.; PINKASOVÁ, I.; WINKLEROVÁ, K. *Norština (nejen) pro samouky*. Vyd. 2. Voznice: LEDA spol. s.r.o., 2018. ISBN 978-80-7335-551-7.
- MILLER, S. A. *Parenting and theory of mind*. Vyd.1. UK: Oxford University Press, 2016. ISBN: 978-0-1902-3268-9.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.
- NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Vyd. 1. Brno: Marek Zeman, 2001. 168 s. ISBN 80-903070-0-0.
- NEWAN, Barbara M. a NEWMAN, Philip R. 2010. *Development Through Life: A Psychosocial Approach*. Vyd.11. Boston: Wadsworth, Cengage Learning, 2012. ISBN-13: 978-1-111-34466-5.
- NINIVAGGI, Frank John. *Biometal child development. Perspectives on psychology and parenting*. Vyd. 1. UK: Rowman&Littlefield Publishers, Inc., 2013. ISBN 978-1-4422-1904-5
- NOVÁK, Tomáš a PRŮCHOVÁ, Bohumila. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 144 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1449-3.

- OATES, Kim. *20 rad pro rodiče, aneb, Praktický návod, jak bez větších karambolů vychovat své děti*. Překlad Naděžda Funioková. Vyd.1. Brno: Barrister & Principal, 2016. 188 stran. ISBN 978-80-7485-080-6.
- OKAGAKI L, BINGHAM GE. *Parenting: An Ecological Perspective*. Vyd.2. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates; 2005. ISBN-13: 978-0805848076.
- ORFIELD B., Lesster. *The Growth of Scandinavian Law*. Vyd. 1. New Jersey: The Lawbook Exchange, Ltd., 2002. ISBN 978-15-847-7180-7 .
- OSOFSKY JD, FITZGERALD H. E. WAIMH *Handbook of Infant Mental Health. Infant Mental Health in Groups at High Risk*. Vyd. 4. Chichester, UK: Wiley; 2000. ISBN -13: 978-0471189473.
- PÁNA, Lubomír; SOMR, Miroslav. *Metodologie a metody výzkumu*. Vyd.1. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. ISBN 978-80-86708-52-2.
- PREKOPOVÁ, Jiřina. *Aby láska v rodinách proudila*. Vyd. 2., V tomto souborném sv. 1. Praha: Monika Vadasová-Elšíková, 2012. 199 s. ISBN 978-80-904991-0-2.
- RACEK, Jindřich, SOLAŘOVÁ, Hana, SVOBODOVÁ, Alena. *Vyhodnocování potřeb dětí. Praktický průvodce*. Praha: Lumos Foundation, 2014. ISBN 978-80-2605521-1.
- RADA EVROPY. *Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem: přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 17. listopadu 2010 a důvodová zpráva*. Praha: Publications Office, 2013b. ISBN 978-9-2871-7573-1.
- RAMAEKERS, Stefan, SUISSA, Judith. *The Claims of Parenting: Reasons, Responsibility and Society*. Vyd. 1. Londýn: Springer Science+Business Media B.V.,2011. ISBN 978-94-007-2250-7.
- RAPOPORT, Judith a ISMOND, Deborah. *DSM-IV Training guide for diagnosis of childgood disorders*. New York: Brunner-Tourledge, 1999. ISBN 0-87630-766-7.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd.1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. ISBN: 978-80-247-3006-6.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008. 239 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-2594-9.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2019. 288 stran. ISBN 978-80-7502-342-1.

ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce: podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. 75 s. Studijní texty; sv. 5. ISBN 80-85850-00-1.

ŘÍČAN, Pavel a VÁGNEROVÁ, Marie. *Dětská klinická psychologie*. Vyd. 1. Praha: Avicenum, 1991. 359 s. ISBN 80-201-0131-4.

SERMUD-CLIKEMAN, M. *Social Competence in Children*. New York: Springer; 2007. ISBN 978-0-387-71366-3.

SHREEVE, Daniel. *Reactive attachment disorder: A case-based approach*. Londýn: Springer Science & Business Media, 2011. ISBN 978-1-4614-1646-3.

SLAMĚNÍK, Ivan. *Emoce a interpersonální vztahy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. 208 s. Psyché. ISBN 978-80-247-3311-1.

STORØ, Jan. *Practical social pedagogy: Theories, Values and Tools for Working with Children and Young People*. Vyd.1. Bristol: The Policy Press, 2013. ISBN 978-14-4730-538-5.

ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Vyd. 1.. Praha: Leges, 2016. 350 stran. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.

ŠMAJDOVÁ BÚŠOVÁ, Katarína, KUČERA Miloš. *Profesionální rodičovství. Etnografická studie*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum Press, 2015. ISBN 978-80-246-2779-3.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 179 s. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3181-0.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Průvodce dětským světem*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-1907-8.

TOMEŠ, Igor a kol. *Vzdělávací standardy v sociální práci: pro středoškolský, vyšší odborný a vysokoškolský stupeň vzdělání: program EU Phare: projekt GTAF III/WP/3/03-08 - závěrečná zpráva*. Vyd. 1. Praha: Sociopress, 1997. 334 s. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-902260-3-5.

ÚŘAD HAAGSKÉ KONFERENCE O MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM.

Praktická příručka pro použití Haagské úmluvy ze dne 19.října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí. Nizozemsko: Haagská konference o mezinárodním právu soukromém, 2018. ISBN 978-92-79-90820-0.

VALENTA, Milan a kol. *Mentální postižení*. Vyd. 2., přeprac. a aktual.. Praha: Grada, 2018. 387 stran. Psyché. ISBN 978-80-271-0378-2.

- VALÍŠOVÁ, Alena, KASÍKOVÁ, Hana a BUREŠ, Miroslav. *Pedagogika pro učitele*. Vyd. 2., rozš. a aktualiz.. Praha: Grada, 2011. 456 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3357-9.
- VAUS D. De. *Analyzing Social Science Data. 50 Key Problems in Data Analysis*. Vyd.1. London: Sage, 2002. ISBN -13: 978-0761959373.
- VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. Vyd. 1. Olomouc: ANAG, ©2014. 851 s. Právo. ISBN 978-80-7263-846-8.
- WALKER, Ian. *Výzkumné metody a statistika. Z pohledu psychologie*. Vyd.1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-3920-5.
- WINNICOTT, D.W., *The Family and Individual Development*. Vyd.1. Londýn: Routledge, 2006. ISBN -13: 978-0-415-40277-4.
- WINNICOTT, D.W. *The Maturation Process and the Facilitating Environment*. Londýn: The Hogart Press, 1976.

Kapitoly v knize

- EMDE, R. N., BUCHSBAUM, H. K., 1989. *Toward a psychoanalytic theory of affect: II. Emotional development and signaling in infancy*. In: GREENSPAN S.I., POLLOCK, G.H. , *The course of life, : Infancy Vyd.1*. Madison: International Universities Press, Inc., s. 33-51. ISBN-13: 978-0823611232.
- FONAGY, Peter, 2011. *The Mentalization-Focused Approach to Social Development*. In: BUSCH N., Fredric. *Mentalization: Theoretical Considerations, Research Findings, and Clinical Implications*. New York: Taylor & Francis, s. 3-56. ISBN 978-11-354-6895-8.
- HODGES, Ernes V.E., BOIVÍN, Michael a kol. , 2011. *The power of Friendship: Protection against an escalating cycle of peer victimization*. In: KILLEN, Melanie; COPLAN, Robert J. *Social development in childhood & adolescence: A contemporary reader*. Vy.1. USA: John Wiley & Sons. s. 157-164. ISBN 978-1-4443-976-11.
- HORŤNOVÁ, Anna, 2011. *Dítě a rodina*. In: JÍLEK, Dalibor et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. Vyd. 1. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011. 282 s. ISBN 978-80-260-0377-9.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed), 2014. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. Vyd.1 Praha: C. H. Beck, s. 866 – 867. ISBN 978-80-7400-503-9.

LANGMEIER, Miloš 2011. *Fyziologie životního cyklu*. In: KITTNAR, Otomar a kol. *Lékařská fyziologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., s. 747. ISBN 978-80-247-3068-4.

MACÁŠEK, Jaroslav, 2014. *Echolálie*. In: LUKÁŠ, Karel a ŽÁK, Aleš a kol. *Chorobné znaky a příznaky. Diferenciální diagnostika*. Praha: Grada Publishing, a.s., s. 211. ISBN 978-80-247-5067-5

MAIN, M. a HESSE, E, 1990. *Parents unresolved traumatic experiences are related to disorganized attachment status: Is frightened and / or frightening parental behavior the linking mechanism?* In: M.T.Greenberg, D.Cicchetti & E.M. Cummings (Hrsg.) *Attachment in the preschool years: Theory, Research, and Intervention* Chicago: University of Chicago Press., s. 161-182. ISBN-13: 978-0226306308.

PAZLAROVÁ, Hana, 2016. In: MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. 166 stran. ISBN 978-80-246-3336-7

WINNICOTT D.W. *Mirror-role of the mother and family in child development*. In: GAY DU, Paul a kol.. *Identity: a reader*. Vyd.1. Londýn: SAGE Publications Ltd.Hogarth Press; 2000, s. 26–33.

Příspěvky ve sbornících

HANUŠ, Petr. Participační práva dítěte. In: *Aktuální otázky rodinné politiky a praxe: sborník z konference*. Plzeň: Domus - Centrum pro rodinu, 2016, s. 33. ISBN 978-80-906370-1-6

RADVANOVÁ, Senta. Rodičovství – sine qua non. In: *Aktuální otázky rodinné politiky a praxe: sborník z konference*. Plzeň: Domus - Centrum pro rodinu, 2016, s. 7-12. ISBN 978-80-906370-1-6

STROUHOVÁ, Vladimíra. Uplatnění dětských práv z pohledu státního zástupce. In: *Aktuální otázky rodinné politiky a praxe: sborník z konference*. Plzeň: Domus - Centrum pro rodinu, 2016, s. 14. ISBN 978-80-906370-1-6

UHLÍKOVÁ, Petra. Rodiče a rodina v životě dítěte. In: *Služby pro rodinu a děti. Sborník příspěvků ze semináře konaného dne 16. srpna 2011.* Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2011, s. 5. ISBN 978-80-7421-041-9.

Časopisy

ANDERSONS, E, WHITAKERR, C. Household routines and obesity in U.S. preschool-aged children. *Pediatrics*. 2010, 125(3). DOI: <https://doi.org/10.1542/peds.2009-0417>

AUNE D. a kol. Maternal body mass index and the risk of fetal death, stillbirth, and infant death: A systematic review and meta-analysis. *Journal of the American Medical Association*. 2014, 311(15): s. 1536–1546. DOI: [10.1001/jama.2014.2269](https://doi.org/10.1001/jama.2014.2269)

BATTY, Helen, RATNAPALAN, Savithii. To be good enough. *Can Fam Physician*. 03/2009, 55(3): s. 239–240. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2654842/#b5-0550239>

BRETHERTON I. Attachment theory: Retrospect and prospect. *Monographs of the Society for Research in Child Development*. 1985;50(1/2): s.3–35. DOI: [10.2307/3333824](https://doi.org/10.2307/3333824)

CAMPBELL KJ a kol. A parent-focused intervention to reduce infant obesity risk behaviors: A randomized trial. *Pediatrics*. 2013, 131(4): s.652–660. DOI: [10.1542/peds.2012-2576](https://doi.org/10.1542/peds.2012-2576)

CHAFFIN, Mark, HANSON Rochele a kol. Report of the APSAC Task Force on Attachment Therapy, Reactive Attachment Disorder, and Attachment Problems. *Child Maltreatment*. 2006, 11(1): s. 76-89. DOI: [10.1177/1077559505283699](https://doi.org/10.1177/1077559505283699)

DEATER-DECKARD K. a kol. Conduct problems, IQ, and household chaos: A longitudinal multi-informant study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2009, 50(10):1301–1308. DOI: [10.1111/j.1469-7610.2009.02108.x](https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2009.02108.x)

DIAS JJ, WHITAKER RC. Black mothers' perceptions about urban neighborhood safety and outdoor play for their preadolescent daughters. *Journal of Health Care for the Poor and Underserved*. 2013, 24(1): s. 206–219. DOI: [10.1353/hpu.2013.0018](https://doi.org/10.1353/hpu.2013.0018)

DOQUETTE, P. Reality Matters: attachment, the real relationship, and change in psychotherapy. *American Journal of Psychotherapy*. 2010, 64, s. 127-151. DOI: [10.1176/appi.psychotherapy.2010.64.2.127](https://doi.org/10.1176/appi.psychotherapy.2010.64.2.127)

DURLAK JA, a kol. The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*. 2011, 82(1): s. 405–432. DOI: [10.1111/j.1467-8624.2010.01564.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01564.x)

EVANS, GW. Child development and the physical environment. *Annual Review of Psychology*. 2006, 57:423–451. DOI: [10.1146/annurev.psych.57.102904.190057](https://doi.org/10.1146/annurev.psych.57.102904.190057)

EVANS GW a kol. The role of chaos in poverty and children's socioemotional adjustment. *Psychological Science*. 2005, 16(7):560–565. DOI: [10.1111/j.0956-7976.2005.01575.x](https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2005.01575.x)

FANTUZZO J, a kol. Investigation of dimensions of social-emotional classroom behavior and school readiness for low-income urban preschool children. *School Psychology Review*. 2007, 36(1): s. 44–62. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/228439037_Investigation_of_Dimensions_of_Social-Emotional_Classroom_Behavior_and_School_Readiness_for_Low-Income_Urban_Preschool_Children

FISHBEIN M, TRIANDIS, HC. a kol.. Factors influencing behavior and behavior change. *Evaluation & the Health Professions*. 2001, 24(4): s. 363–384. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/313344129_Factors_influencing_behavior_and_behavior_change

HANUŠ, Petr. Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. *Sociální práce: Časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci*, 2007, č. 1, s. 5-6. ISSN 1213-6204.

HAZAN, C., SHAVER, P.R. . Attachment as an organisational Framework for research on clove relationships. *Psychological Inquiry*. 1994, 5, s. 1-22. Dostupné z: <http://apegosposables.com/sites/default/files/hazanandshaver.pdf>

HEYES, Cecilia D., FRITH Chris D. The Cultural Evolution of Mind Reading. *Science*. 2014 Jun 20; s.344(6190):1243091. DOI: [10.1126/science.1243091](https://doi.org/10.1126/science.1243091)

HROMADA, Miroslav, ŠÍMA, Alexander. Praktické otázky omezování svéprávnosti. *Soudní rozhledy*, 2015, č. 4, s. 124. ISSN 1211-4405.

HUANG KY, CAUGHY MOB, GENEVRO JL, MILLER TL. Maternal knowledge of child development and quality of parenting among white, African-American and Hispanic mothers. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2005, 26(2): s.149–170. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2004.12.001>

HUGHES CH, ENSOR RA. How do families help or hinder the emergence of early executive function? *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2009(123): s.35–50. DOI: [10.1002/cd.234](https://doi.org/10.1002/cd.234)

IRUKA IU, DURDEN T, KENNEL P. Changing faces: Parenting, culture, and child learning and development. *ZERO TO THREE Journal*. 2015, 35(4): s.10. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/275642013_Changing_Faces_Parenting_Culture_and_Child_Learning_and_Development

JAFFE a kol. Rhythms of dialogue in infancy: coordinated timing in development. *College of Physicians & Surgeons*. 2001, 66(2): s. i-viii, 1-132. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11428150/>

- JONES TL, PRINZ, RJ. Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*. 2005;25(3): s. 341–363. Dostupné z: <https://isiarticles.com/bundles/Article/pre/pdf/62160.pdf>
- LI J., JOHNSON SE, a kol. Parents' nonstandard work schedules and child well-being: A critical review of the literature. *The Journal of Primary Prevention*. 2014, 35(1): s. 53–73. DOI: [10.1007/s10935-013-0318-z](https://doi.org/10.1007/s10935-013-0318-z)
- MARTIN A., a kol. Specifying the links between household chaos and preschool children's development. *Early Child Development and Care*. 2012, 182(10): s.1247–1263. DOI: [10.1080/03004430.2011.605522](https://doi.org/10.1080/03004430.2011.605522)
- MASON , A.. Melanie Klein; 1882-1960. *The American Journal of Psychiatry*. 2003, 160(2), s. 241. Dostupné z: <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.160.2.241>
- MATIAŠKO, Maroš a RITTICHOVÁ, Barbora. Svěprávnosti, qua vadis? *Právo a rodina*, 2015, č. 10, s. 4. ISSN 1212-866X
- MEINS, E., FERNYHOUGH, CH., HARRIS-WALLER, J. Is Mind-Mindedness Trait-Like or a Quality of Close Relationships? Evidence From Descriptions of Significant Others, Famous People, and Works of Art. *Cognition*. 03/2014. 130(3): s.417-27. DOI: [10.1016/j.cognition.2013.11.009](https://doi.org/10.1016/j.cognition.2013.11.009)
- NOVÁK, D., NOVÁK, V.: Komparace české a německé právní úpravy institutu výsledku nezletilých dětí v občanském soudním řízení. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 3, s. 17 – 20. ISSN 1212-866x.
- O'CONNOR TG, Zeanah CH. Attachment disorders: Assessment strategies and treatment approaches. *Attachment & Human Development*, 2003, 5 (3): s. 223-244. 4. DOI: [10.1080/14616730310001593974](https://doi.org/10.1080/14616730310001593974)
- PLICHTOVÁ, Jana. Obsahová analýza a jej možnosti využitia v psychológii. *Československá psychologie*, 1996. roč. 40, č. 4, s. 304-314. ISSN: 0009-062X
- RAVER CC. a kol. Poverty as a predictor of 4-year-olds' executive function: New perspectives on models of differential susceptibility. *Developmental Psychology*. 2013, 49(2): s. 292–304. DOI: [10.1037/a0028343](https://doi.org/10.1037/a0028343)
- REID CAY, ROBERTS LD, ROBERTS CM, PIEK JP (2015) Towards a Model of Contemporary Parenting: The Parenting Behaviours and Dimensions Questionnaire. *PLoS ONE* 10(6): e0114179. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0114179>

RUFFMAN, Ted, SLADE, Lance, CROWE, Elena. The Relation Between Children's and Mothers' Mental State Language and Theory-Of-Mind Understanding. *Child development*. 05-06/2002, 73(3):734-51. DOI: [10.1111/1467-8624.00435](https://doi.org/10.1111/1467-8624.00435)

SPANGLER, G., GROSSMANN, K.E. Behavioral organization in securely and insecurely attached infants. *Child Development*. 1993, 64, s.1439-1450. DOI:[10.1111/j.1467-8624.1993.tb02962.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1993.tb02962.x)

SUSSNER KM. a kol. The role of parents in preventing childhood obesity. *The Future of Children*. 2006, 16(1): s.169–186. DOI: [10.1353/foc.2006.0006](https://doi.org/10.1353/foc.2006.0006)

TOMEŠ, Igor. Potřebujeme vědeckou nauku o sociální práci a sociálních službách?. *Fórum sociální práce*, 2010, č. 2, s. 163-171. ISSN 1804-3070

VERNON-FEAGANS L, a kol.. Family Life Project Key Investigators. Chaos, poverty, and parenting: Predictors of early language development. *Early Childhood Research Quarterly*. 2012, 27(3): s. 339–351. DOI: [10.1016/j.ecresq.2011.11.001](https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2011.11.001)

ZEANAH, CH.H; CARTER, A.S. a kol. Diagnostic classification of mental health and developmental disorders of infancy and early childhood DC: 0-5: Selective reviews from and new nosology for early childhood psychopathology. *Infant mental health journal*. 09/ 2016, 37(5):471-5. DOI: [10.1002/imhj.21591](https://doi.org/10.1002/imhj.21591)

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Cui bono? Bezvýjimečně ve prospěch tohoto dítěte! Zamyšlení nad péčí o dítě. *Journal Právník*, 2/2015, č. 154, s. 97-124. ISSN 0231-6625.

Internetové příspěvky

[BARNE-OG FAMILIEDEPARTEMENTET, 2019](#). In: *regjeringen.no* [online]. Oslo: 2019. [cit. 22. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.regjeringen.no/no/dep/bfd/org/id322/>

BARNE-,UNGDOMS-OG FAMILIEDIREKTORATET, 2018. Barnevernvakt og annen akuttberedskap. In: *bufdir.no* [online]. Norsko, 2018. 23. 4. 2018 [cit. 5. 10. 2019]. Dostupné z:

https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/samarbeid_politi_barnevern/Roller/Barnevernvakt_og_annen_akuttberedskap/

BARNE-,UNGDOMS-OG FAMILIEDIREKTORATET, 2019c. Beredskapshjem. In:*bufdir.no* [online]. Norsko, 14. 11. 2019 [cit. 5. 5. 2020]. Dostupné z: https://bufdir.no/Fosterhjem/Ulike_typer_fosterhjem/Beredskapshjem/

FYLKESNEMNDENE FOR BARNEVERN OG SOSIALE SAKER, 2019. Barnets beste. In: *fylkesnemndene.no* [online]. 20. 5. 2019. Norsko, 2019. [cit. 5. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.fylkesnemndene.no/no/Hva-er-Fylkesnemndene/barnets-beste/>

HANSEN, Tore. BERG, T. Ole. Fylkeskommune. In: *snl.no* [online]. 20. 3. 2019 [cit. 5. 10. 2019]. Universitet i Oslo, 2019. Dostupné z: <https://snl.no/fylkeskommune>

PULSSON, Andreas, 2019. Foreldreansvaret-rettigheter og plikter. In: *familierettadvokater.no* [online]. Norsko, 2019 [cit. 4. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.familierettsadvokater.no/barnefordeling/foreldreansvaret-rettigheter-og-plikter/>

MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2019. Rada Evropy. In: *mvcr.cz* [online]. © 2020 Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 30. 05. 2020]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rada-evropy.aspx>

REGJERINGEN, 2015. Informasjon om Haagkonvensjonen 1996. In: *regjeringen.no* [online]. Oslo: 2019. [cit. 12. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/haagkonvensjonen-1996/informasjon-om-haagkonvensjonen-1996/id2506528/>

REGJERINGEN, 2020. Government. Norway and the UN Convention on the Rights of the Child. In: *regjeringen.no* [online]. Oslo: 06. 02. 2019. [cit. 30. 05. 2020]. Dostupné z: <https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/child-welfare/child-welfare-cases-across-national-borders/norway-and-the-un-convention-on-the-rights-of-the-child/id2480148/>

SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR. Etický kodex sociálních pracovníků České republiky. In: *socialnipracovnici.cz* [online]. 19. 5. 2006 [cit. 24. 7. 2019]. Dostupné z: <http://sspcr.xf.cz/code.html>

SOMERSEIN, Lynn. Object Relations. In: *goodtherapy.org* [online]. 05. 09. 2016 [cit. 30. 05. 2020]. Dostupné z: <https://www.goodtherapy.org/learn-about-therapy/types/object-relations>

ÚŘAD VLÁDY ČR, 2013. Výbor OSN pro práva dítěte vydal komentář k nejlepšímu zájmu dítěte. In: *vlada.cz* [online]. Česká republika: 6. 06. 2013. [cit. 30. 05. 2020]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/r/p/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>

Online knihy, monografické dokumenty

BARNE-OG LIKESTILINGSDEPARTEMENTET, 2010. *Retningslinjer for statlige familiehjem og beredskapshjem – om ansvarsfordeling og krav til kompetanse*. Q-28/2010. [online]. Oslo, 2010. [cit. 4. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.regjeringen.no/contentassets/2317f206747e435a9371f81e542ea66e/992248406-1-201001014-25.pdf>

BARNE-,LIKESTILINGS-OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET, 2015. *Organisering, effektivitet og rettsikkerhet. Evaluering av Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker*. [online]. Kristiansand: Oxford Research AS a Proba Samfunnsanalyse, 2015. [cit. 5. 10. 2019]. Dostupné z: <https://evalueringsportalen.no/evaluering/organisering-effektivitet-og-rettsikkerhet-evaluering-av-fylkesnemndene-for-barnevern-og-sosiale-saker/evaluering-av-fylkesnemndene-for-barnevern-og-sosiale-saker.pdf/@@inline>

BARNE-,LIKESTILINGS-OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET, 2016. *Forslag til endringer i barnevernloven. Kvalitets- og struktureform*. [online]. Oslo, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 17. 3. 2016 [cit. 5. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.regjeringen.no/contentassets/4e004b63024c43c992a36fc4af0771d3/horingsnotat---endringer-i-barnevernloven---kvalitets--og-struktureform.pdf>

BARNE-OG LIKESTILINGSDEPARTEMENTET, 2017. *Trygge foreldre – trygge barn. Regjeringens strategi for foreldrestøtte (2018–2021)*. [online]. Oslo, Barne- og likestillingsdepartementet , 2017. [cit. 5. 10. 2019]. Dostupné z: https://www.regjeringen.no/contentassets/23fff4c08d0440ca84543ff74786c6a0/bld_foreldrestotte_strategi_21juni18.pdf

BARNE-OG LIKESTILINGSDEPARTEMENTET, 2019. *Kompetanse og dialog Evaluering av utprøving av samtaleprosess i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker*. [online]. Kristiansand: Oxford Research AS, 2019. [cit. 4. 10. 2019]. Dostupné z: <https://oxfordresearch.no/wp-content/uploads/2019/02/Evaluering-av-forsok-med-samtaleprosess-i-fylkesnemndene.pdf>

BARNE-,UNGDOMS-OG FAMILIEDIREKTORATET, 2015. *Barnevernet. Til barnets beste / Child welfare service. In the best interests of the child (engelsk)*. [online]. Norsko: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2015. [cit. 5. 10. 2019]. Dostupné z: <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002925>

BARNE-,UNGDOMS-OG FAMILIEDIREKTORATET, 2019a. *Årsrapport 2018*. [online]. Oslo, Barne-,ungdoms- og familiedirektoratet, 2019 [cit. 6. 10. 2019]. Dostupné z: <https://bufdir.no/globalassets/documents/arsrapport-2018.pdf>

BARNE-,UNGDOMS-OG FAMILIEDIREKTORATET, 2019c. *Familievernet. Hos familievernet kan alle som opplever konflikter eller problemer i familien få hjelp til å finne løsninger*. [online]. Oslo, Barne-,ungdoms- og familiedirektoratet, 2019 [cit. 7. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.bufdir.no/globalassets/global/Familievernet-brosjyre-2019.pdf>

COUNCIL OF EUROPE. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv*. [online]. Štrasburg: European court og human rights, 2010. [cit. 30. 05. 2020]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/Questions_Answers_CES.pdf

COUNCIL OF EUROPE. *Evropský soud pro lidská práva. Otázky a odpovědi*. [online]. Štrasburg: European court og human rights, 2016. [cit. 30. 05. 2020]. Dostupné z: <https://edoc.coe.int/en/european-court-of-human-rights/7039-european-court-of-human-rights-questions-answers.html>

DEPARTMENT OF HEALTH, DEPARTMENT FOR EDUCATION AND EMPLOYMENT, HOME OFFICE, 2000. *Framework for the Assessment of Children in Need and their Families*. [online]. Londýn: The Stationery Office Ltd, 2000. [cit. 18. 10. 2019]. Dostupné z: <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130404002518/https://www.education.gov.uk/publications/eOrderingDownload/Framework%20for%20the%20assessment%20of%20children%20in%20need%20and%20their%20families.pdf>

DUGSTAD, Else Gerd 2012. *Úvod do norského systému péče o dítě. Zdůraznění významu rodinné péče*. [online]. Praha: Evropský sociální fond v ČR, 2015, s. 140-147. [cit. 23. 9. 2019]. Dostupné z: http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Sbornik_prispevku_Veletrh-dobre-praxe.pdf

FINKELHOR, D. a kol., 2000. *Online Victimization: A Report on the Nation's Youth*. Alexandria, VA: National Center for Missing & Exploited Children; 2000. Dostupné z: http://www.unh.edu/ccrc/pdf/Victimization_Online_Survey.pdf

GJERUSTAD, C, KVINDE, A., a kol. . *Bare fantasien setter grenser?: om kommunenes bruk av hjelpetiltak i barnevernet*. [online]. Oslo: Forskningsstiftelsen FAFO, 2006. [cit. 5. 10. 2019]. ISBN 82-7422-557-0 . Dostupné z: https://fafo.no/media/com_netsukii/545.pdf

MPSV ČR, 2009. *Metodické doporučení MPSV č. 2/2009 k vyhodnocování situace dětí v obtížné sociální situaci*. [online]. Praha: MPSV, 2009. [cit. 17. 10. 2019]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-2.pdf/768763ea-795c-c89d-336f-c9e427871f68

MPSV ČR, 2014. *Manuál implementace. Vyhodnocování situace dítěte a rodiny a tvorby individuálního plánu ochrany dítěte pro orgány sociálně-právní ochrany*. [online]. Praha: MPSV, 2009. [cit. 17. 10. 2019]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/manual_010415.pdf/4973fda4-4d2d-7671-68d6-ae11acbca619

MPSV ČR, 2016. Příloha č. 1 .*Odborná způsobilost všech fyzických osob, které budou přímo poskytovat sociální služby (k § 79 odst. 1 písm. b) zákona o sociálních službách)*. [online]. Praha: MPSV, 2016, s. 2-5. [cit. 17. 10. 2019]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Doporuceny_postup_4_2016_Priloha_c_1.pdf/d8d93aa8-3cd3-55af-fc35-021242e3678c

NORWEGIAN MINISTRY OF CHILDREN, EQUALITY AND SOCIAL INCLUSION, 2010. *Parental responsibility and right of the access*. [online]. Oslo: Norwegian Ministry of Children, Equality and Social Inclusion, 09/2010. [cit. 25. 7. 2018]. Dostupné z: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/parental-responsibility/id622866/>

REGJERINGEN, 2005. *Rammeplan og forskrift for 3-årig barnevernspedagogutdanning* [online]. Oslo: Regjeringfen. 01. 12. 2005 [cit. 10.10.201]. Dostupné z: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/pla/2006/0002/ddd/pdfv/269385-rammeplan_for_barnevernspedagogutdanning_05.pdf

STATENS HELSETILSYN, 2019a. *Rappaport fra Helsetilsynet 9/2019. Når barn trenger mer. Omsorg og rammer*. [online]. Oslo: Statens helsetilsyn, 2019. ISBN 978-82-93595-29-8. Dostupné z: https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2019/helsetilsynetrapport9_2019.pdf

STATENS HELSETILSYN, 2019b. *Tilsynsmelding 2018*. [online]. Oslo: Norwegian Board of Health Supervision, 03/2019 [cit. 06.10.201]. Dostupné z: <https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/tilsynsmelding/tilsynsmelding2018.pdf>

THE RIGHTS OF CHILD IN NORWAY, 2016. *Norway's fifth and sixth periodic reports to the UN Committee on the Rights of the Child 2016*. [online]. Oslo: 2016 [cit. 15. 04. 2019]. Dostupné z: <https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/bld/rapport-fnsbarnekonvensjon-2016.pdf>

Příspěvky na webových stránkách:

DRIJÁKOVÁ, Irena. Kompetence a nástroje sociálních pracovníků nejsou dostatečné. In: *Sociálnípráce.cz* [online]. 02/ 2015 [cit. 21. 8. 2019]. Dostupné z: <http://socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=761>

FELLESORGANISASJONEN. Yrkesetikk-en sentral del av jobben.Yrkesetikken er en viktig del av profesjonsutøvelsen. In: *fo.no* [online]. nevedeno [cit. 26. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.fo.no/yrkesetikk/>

FELLESORGANISASJONEN. Global definisjon av sosialt arbeid. In: *fo.no* [online]. 06/2014 [cit. 13. 10. 2018]. Dostupné z: <https://www.fo.no/aktuelle-brosjyrer/global-definisjon-av-sosialt-arbeid-article5620-1319.html>

HØGSKOLEN I OSLO A AKERSHUS, FELLESORGANISASJONEN. Sosionom. En sosionom hjelper mennesker med å forebygge, løse og redusere sosiale problemer. In: *utdanning.no* [online]. 2016. Datum aktualizace 25. 10. 2018 [cit. 18. 11. 2018]. Dostupné z: <https://utdanning.no/yrker/beskrivelse/sosionom>

THE INTERNATIONAL ASSOCIATION OF SCHOOLS OF SOCIAL WORK. About IASSW. In: *iassw-aiets.org* [online]. ©2005 [cit. 21. 9. 2018]. Dostupné z: <https://www.iassw-aiets.org/about-iassw/>

INTERNATIONAL FEDERATION OF SOCIAL WORKERS. Global Definition of the Social Work Profession. In: *ifsw.org* [online]. 06/2014 [cit. 21. 9. 2018]. Dostupné z: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

RADA EVROPY. Výbor ministrů. In: *radaeropy.cz no* [online]. 9. 6. 2013a [cit. 14. 10. 2019]. Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/vybor-ministru-rady-evropy.html> ,

REGJERINGEN. Prop. 106 L (2012–2013). Novela zákona Barnevernloven. In: *regjeringen.no* [online]. 2012 [cit. 30. 05. 2020]. Dostupné z: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-106-l-20122013/id720934/>

ŠÁMALOVÁ, Kateřina. Profesionální identita budoucích sociálních pracovníků jako tekutý písek v rukách vzdělavatelů. In: *Sociálnípráce.cz* [online]. 02/ 2019 [cit. 21. 8. 2019]. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=1140&fbclid=IwAR0FiewHWCav0-6q26m9oGHpsL3qIWb4SOoaKJxhf7_eJkWgrMIy6SxdJ0

Diplomová práce:

HAUPTOVÁ, Veronika, 2018. *Systém sociálně právní ochrany dětí v České republice a v Norsku*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filosofická fakulta.

HOĐÁKOVÁ, Kristýna, 2019. *Barnevernet a výchova dětí krajanů v Norsku*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta

MEYER, S. A, 2015. *Når hierarkiet møter nettverket. Påvirker kommunenes organisering samarbeidsforholdet mellom stat og kommune*. Kristiansand. Diplomová práce. Universitetet i Agder. Fakultet for Samfunnsvitenskap.

10. SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika

BFD – Barne-og familiedepartmentet

Bufdir – Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Bufetat – Barne-, ungdoms- og familieetaten

EÚLP – Evropská úmluva o ochraně lidských práv

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

FO - Fellesorganisasjonen

Fylkesnemnda – Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker

IASSW – Mezinárodní asociace škol sociální práce

IFSW – Mezinárodní federace sociální práce

LZPS – Listina základních práv a svobod

MPSV- Ministerstvo práce a sociálních věcí

NNO – Nestátní neziskové organizace

NO – Norsko

NOZ – Nový občanský zákoník

NRP – Náhradní rodinná péče

SPOD – Sociálně právní ochrana dětí

UNICEF – Dětský fond Organizace spojených národů

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

OSN – Organizace spojených národů

WHO – Světová zdravotnická organizace

11. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Sada otázek dotazníkového šetření

Příloha 2: Frekvenční tabulky četnosti odpovědí na jednotlivé položky dotazníku

Příloha 3: Tabulky pořadí hodnot odpovědí na jednotlivé položky dotazníku

Příloha 4: Příklad a směr vyhodnocování Spearmanova korelačního koeficientu v korelační matici u otázky č. 1

Příloha 5: Korelační matice Spearmanova korelačního koeficientu odpovědí otázek č. 2,3,6,8,9

Příloha 6: Přehled odpovědí dobré a špatné praxe

Příloha 1: Sada otázek dotazníkového šetření

DOSTATEČNĚ DOBRÉ RODIČOVSTVÍ POHLEDEM SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ náhradní rodinné péče (ve věku dětí 6-12 let)

Q. 1.) Předkládáme Vám pět elementárních oblastí rozvoje dětské pohody. Zkuste je prosím očíslovat od 1 do 5 podle toho, jak mají podle Vašeho názoru největší vliv. *Vyberte jednu odpověď v každém řádku. 1 = nejvyšší vliv, 5 = nejnižší vliv.*

ZÁKLADNÍ OBLASTI ROZVOJE DĚTSKÉ POHODY	
Psychické zdraví a bezpečnost	
Kompetentní chování	
Emocionální prožívání	
Sociální kompetence	
Kognitivní kompetence	

Q. 2.) Ohodnoťte prosím následující panel s prvky Emocionální kompetence, vzhledem k tomu, jak důležité je, aby byly reflektovány od rodičů. Vždy pro maximální rozvoj dětí v emocionální oblasti. *Na každém řádku zaškrtněte jednu možnost.*

EMOCIONÁLNÍ KOMPETENCE	Velmi důležité	Méně důležité	Spíše nedůležité	Nedůležité
a) pozitivní přijetí				
b) pozitivní emocionální zpětná vazba				
c) opravdová a bezpodmínečná láska				
d) podpora sebevědomí, sebedůvěry				
e) podpora nezávislosti/ nepřipoutanosti				
f) prevence nejistoty				
g) schopnost empatie				
h) schopnost sebekontroly				
i) podpora ambicí				
j) loajalita				
k) schopnost adaptace				

l) optimistický přístup				
m) správné hodnocení sebe sama				

Q. 3.) Ohodnoťte prosím následující oblasti sociálních kompetencí, jak by podle vašeho názoru, měly být považovány za důležitou součást dětské pohody? *Na každém řádku zaškrtněte jednu možnost.*

SOCIÁLNÍ KOMPETENCE	Velmi důležité	Méně důležité	Spíše nedůležité	Nedůležité
ČINNOSTI				
a) rutina před spaním (pusa s rodičem, čtení pohádky...)				
b) rodinné stolování				
c) zvyklosti při čištění zubů				
d) dodržování dostatečného spánku				
e) omezení multimédií (TV, PC, tablety...)				
f) rozvrh dítěte a jeho dodržování (učit se zodpovědnosti, plánování a strategie)				
g) slušné chování ve společnosti				
h) schopnost navazování kontaktů				
ch) adekvátní interakce mezi vrstevníky				
i)učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí				
j)				

Q. 4.) Napište prosím 3 oblasti zájmu/ odpovědnosti, které podle Vašeho názoru, by dítě ve věku 6-12 let mělo rozvíjet?

- a)
- b)
- c)

Q. 5.)

Ohodnoťte prosím následující oblasti dětských práv podle Vašeho názoru, jak moc jsou ve Vaší zemi rodiči naplňována. *Na každém řádku zaškrtněte jednu možnost.*

PRÁVA DĚTÍ	Naplňována	Spíše nenaplňována	Nenaplňována
a) státní příslušnost			
b) zachování identity			
c) svoboda myšlení, svědomí			
d) svoboda náboženství			
e) svoboda sdružování			
f) ochrana soukromí a image			
g) respektování vnímání dítěte			

Q. 6.) Ohodnoťte prosím následující oblasti rodičovských kompetencí, jež ovlivňují dětskou pohodu, jak by podle Vašeho názoru, měly být rodiči projevovány a považovány za důležité? *Na každém řádku zaškrtněte jednu možnost.*

RODIČOVSKÉ KOMPETENCE	Velmi důležité	Méně důležité	Spíše nedůležité	Nedůležité
a) vlastnit rutiny/ rituály a pravidla v domácnosti				
b) sdílené čtení a povídání si s dětmi				
c) podpora zdraví a bezpečnosti (očkování, nošení helmy...)				
d) dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku				
e) reagování na děti předvídatelným způsobem				
f) povzbuzování dítěte, aby zvážilo důsledky svých rozhodnutí předtím, než je učiní				
g) netrestání dítěte za to, když udělá chybu				

h) ignorování chyb dítěte				
i) reagování na pocity a potřeby dětí				
j) okamžité uspokojování tužeb dítěte				
k) ochraňování dítěte před negativními emocemi				
l) vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou				
m) projevování zájmu o život dítěte				
n) podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity				
o) rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte				
p) povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci sám				
q) podporování dítěte k řešení problémů				
r) přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech vzhledem k věku a schopnostem dítěte				
s) přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku				
t) děláním věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat				
u) povolení dítěti přerušovat jiné dospělé				
v) promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání				
w) vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit jeho chování				
x) nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno				

Q. 7.) Napište prosím 3 vlastnosti, které si myslíte, že by rodič měl mít:

- a)
- b)

c)

Q. 8.) Ohodnoťte prosím následující oblasti prostředí domácnosti podle toho, jak vypsané možnosti mohou podle Vás negativně ovlivňovat vývoj dítěte. *Na každém řádku můžete hodnoty opakovat zaškrtnout. 1=největší vliv, 5= nejnižší vliv.*

DOMÁCÍ PROSTŘEDÍ	1	2	3	4	5
a) chronický hluk v domácnosti					
b) nepořádek v domácnosti					
c) negativní atmosféra v domácnosti					
d) neuspořádané a rozhádané sousedství					
e) množství spolubydlících v bytě					

Q. 9.) Ohodnoťte prosím následující oblasti stability domácnosti podle toho, jak vypsané možnosti mohou podle Vás negativně ovlivňovat vývoj dítěte. *Na každém řádku zaškrtněte jednu možnost. Na každém řádku zaškrtněte jednu možnost. 1=největší vliv, 5= nejnižší vliv.*

STABILITA DOMÁCNOSTI	1	2	3	4	5
a) střídání poskytovatelů péče					
b) množství lidí pohybujících se v domácnosti (střídání partnerů)					
c) změny v bydlišti (přechodná péče, stěhování...)					
d) množství návštěv					
e)					

Q.10.) Prosím, napište Vaši zkušenost s dobrou *praxí* (uved'te příklad, který se při práci s rodinou podle Vás vedl pozitivním směrem; jak by práce s rodinou měla vypadat...)

Q.11.) Prosím, napište Vaši zkušenost se špatnou *praxí* (uved'te zkušenost s případem, který nedopadl podle Vás pozitivně; jak by to podle Vás práce s rodinou neměla vypadat; ...)

Nyní bychom Vám rádi položili pár demografických otázek:

Q. 12.) Pohlaví:

muž

žena

Q. 13.) Váš věk: _____

Q. 14.) Pracujete v obci:

v obci do 10 000 obyvatel

v obci s 10 000 - 50 000 obyvateli

v obci s 50 000 - 100 000 obyvateli

v obci s více než 100 000 obyvateli

Q. 15) Kolik let pracujete jako sociální pracovník: _____

Q. 16.) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

Q. 17.) Chtěli byste doplnit něco důležitého, na co jsme se Vás v dotazníku nezeptali?

Příloha 2: Frekvenční tabulky četnosti odpovědí na jednotlivé položky dotazníku

		Česko obce	Česko velkoměsto	Norsko obce	Norsko velkoměsto
Q2.1 Pozitivní přijetí	Velmi důležité	17	17	15	17
	Méně důležité	0	0	2	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q2.2 Pozitivní emocionální zpětná vazba	Velmi důležité	16	16	17	15
	Méně důležité	1	1	0	2
Počet respondentů		17	17	17	17
Q2.3 Opravdová a bezpodmínečná láska	Velmi důležité	13	14	17	16
	Méně důležité	4	3	0	1
Počet respondentů		17	17	17	17
Q2.4 Podpora sebevědomí, sebedůvěry	Velmi důležité	14	10	17	16
	Méně důležité	2	7	0	1
Počet respondentů		16	17	17	17
Q2.5 Podpora nezávislosti/nepřipoutanosti	Velmi důležité	6	6	14	6
	Méně důležité	10	10	3	10
	Spiše nedůležité	1	1	0	1
Počet respondentů		17	17	17	17
Q2.6 Prevence nejistoty	Velmi důležité	8	10	13	7
	Méně důležité	8	5	4	9
	Spiše nedůležité	1	2	0	1
Počet respondentů		17	17	17	17
Q2.7 Schopnost empatie	Velmi důležité	14	14	16	16
	Méně důležité	2	3	1	1
Počet respondentů		16	17	17	17
Q2.8 Schopnost sebekontroly	Velmi důležité	9	10	11	11
	Méně důležité	6	6	6	5
	Spiše nedůležité	2	1	0	1
Počet respondentů		17	17	17	17
Q2.9 Podpora ambicí	Velmi důležité	9	8	6	5
	Méně důležité	6	8	11	10
	Spiše nedůležité	2	1	0	2
Počet respondentů		17	17	17	17
Q2.10 Loajalita	Velmi důležité	4	8	9	9
	Méně důležité	10	7	6	7
	Spiše nedůležité	2	2	2	1
	Nedůležité	1	0	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17

		Česko obce	Česko velkoměsto	Norsko obce	Norsko velkoměsto
Q2.11 Schopnost adaptace	Velmi důležité	9	8	8	11
	Méně důležité	8	9	8	5
	Spiše nedůležité	0	0	1	1
Počet respondentů		17	17	17	17
Q2.12 Optimistický přístup	Velmi důležité	9	10	9	9
	Méně důležité	7	6	8	8
	Spiše nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		16	17	17	17
Q2.13 Správné hodnocení sebe sama	Velmi důležité	14	11	10	11
	Méně důležité	1	5	7	5
	Spiše nedůležité	0	1	0	1
	Nedůležité	1	0	0	0
Počet respondentů		16	17	17	17

		Česko obce	Česko velkoměsto	Norsko obce	Norsko velkoměsto
Q3.1 Rutina před spaním (pusa s rodičem, čtení pohádky...)	Velmi důležité	17	16	13	13
	Méně důležité	0	1	4	4
Počet respondentů		17	17	17	17
Q3.2 Rodinné stolování	Velmi důležité	15	12	12	11
	Méně důležité	2	5	5	6
Počet respondentů		17	17	17	17
Q3.3 Zvyklosti při čištění zubů	Velmi důležité	8	8	10	10
	Méně důležité	8	5	6	6
	Spíše nedůležité	1	3	1	1
	Nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q3.4 Dodržování dostatečného spánku	Velmi důležité	15	14	14	17
	Méně důležité	2	2	3	0
	Spíše nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q3.5 Omezení multimédií (TV, PC, tablety...)	Velmi důležité	10	8	6	7
	Méně důležité	7	7	11	10
	Spíše nedůležité	0	1	0	0
	Nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q3.6 Rozvrh dítěte a jeho dodržování (učit se zodpovědnosti, plánování a strategie)	Velmi důležité	13	9	14	13
	Méně důležité	4	7	3	4
	Spíše nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q3.7 Slušné chování ve společnosti	Velmi důležité	15	10	13	12
	Méně důležité	2	7	4	5
Počet respondentů		17	17	17	17
Q3.8 Schopnost navazování kontaktů	Velmi důležité	12	11	13	15
	Méně důležité	4	5	4	2
	Spíše nedůležité	1	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q3.9 Adekvátní interakce mezi vrstevníky	Velmi důležité	14	13	16	13
	Méně důležité	2	4	1	4
	Spíše nedůležité	1	0	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q3.10 Učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí	Velmi důležité	13	14	17	16
	Méně důležité	3	1	0	1
	Spíše nedůležité	0	2	0	0
Počet respondentů		16	17	17	17

		Česko obce	Česko velkoměsto	Norsko obce	Norsko velkoměsto	Celkem respondentů
Q5.1 Státní příslušnost	Spíše nenaplnována	3	0	5	3	11
	Naplnována	14	17	11	13	55
Počet respondentů		17	17	16	16	66
Q5.2 Zachování identity	Nenaplnována	0	2	0	0	2
	Spíše nenaplnována	4	5	5	2	16
	Naplnována	13	10	11	14	48
Počet respondentů		17	17	16	16	66
Q5.3. Svoboda myšlení a svědomí	Nenaplnována	0	3	0	0	3
	Spíše nenaplnována	9	3	4	1	17
	Naplnována	8	11	12	15	46
Počet respondentů		17	17	16	16	66
Q5.4.Svoboda náboženství	Nenaplnována	1	2	0	0	3
	Spíše nenaplnována	4	5	4	1	14
	Naplnována	12	10	12	15	49
Počet respondentů		17	17	16	16	66
Q5.5.Svoboda sdružování	Nenaplnována	0	0	1	0	1
	Spíše nenaplnována	3	4	7	3	17
	Naplnována	14	13	8	13	48
Počet respondentů		17	17	16	16	66
Q5.6.Ochrana soukromí a identity	Nenaplnována	1	3	1	0	5
	Spíše nenaplnována	7	7	5	3	22
	Naplnována	9	7	10	13	39
Počet respondentů		17	17	16	16	66
Q5.7. Respektování vnímání dítěte	Nenaplnována	0	1	0	0	1
	Spíše nenaplnována	9	9	4	1	23
	Naplnována	8	7	12	15	42
Počet respondentů		17	17	16	16	66

		Česko obce	Česko velkoměsto	Norsko obce	Norsko velkoměsto
Q6.1 Vlastnit rutiny/ rituály a pravidla v domácnosti	Velmi důležité	14	13	11	11
	Méně důležité	3	3	6	6
	Spíše nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.2 Sdílení čtení a povídání si s dětmi	Velmi důležité	16	14	17	15
	Méně důležité	1	3	0	2
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.3 Podpora zdraví a bezpečnosti(očkování, nošení helmy...)	Velmi důležité	15	14	13	15
	Méně důležité	2	2	4	2
	Spíše nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.4 Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku	Velmi důležité	7	8	10	9
	Méně důležité	9	8	7	6
	Spíše nedůležité	1	0	0	2
	Nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.5 Reagování na děti předvídatelným způsobem	Velmi důležité	12	14	16	14
	Méně důležité	4	2	1	3
	Spíše nedůležité	1	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.6 Povzbuzování dítěte, aby zvažilo důsledky svých rozhodnutí předtím, než je učiní	Velmi důležité	13	12	13	12
	Méně důležité	4	5	4	5
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.7 Netrestání dítěte za to, když udělá chybu	Velmi důležité	10	13	14	15
	Méně důležité	7	4	2	2
	Spíše nedůležité	0	0	1	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.8 Ignorování chyb dítěte	Velmi důležité	4	4	3	2
	Méně důležité	8	3	9	10
	Spíše nedůležité	2	4	2	4
	Nedůležité	3	6	3	1
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.9 Reagování na pocity a potřeby dětí	Velmi důležité	17	13	17	15
	Méně důležité	0	2	0	2
	Spíše nedůležité	0	1	0	0
	Nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17

		Česko obce	Česko velkoměsto	Norsko obce	Norsko velkoměsto
Q6.10 Okamžité uspokojování tužeb dítěte	Velmi důležité	1	2	2	5
	Méně důležité	11	4	12	8
	Spíše nedůležité	4	8	2	4
	Nedůležité	1	3	1	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.11 Ochraňování dítěte před negativními emocemi	Velmi důležité	3	7	4	3
	Méně důležité	10	6	7	6
	Spíše nedůležité	3	3	3	6
	Nedůležité	1	1	3	2
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.12 Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou	Velmi důležité	11	14	17	17
	Méně důležité	5	3	0	0
	Spíše nedůležité	1	0	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.13 Projevování zájmu o život dítěte	Velmi důležité	15	16	17	17
	Méně důležité	2	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.14 Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity	Velmi důležité	14	14	16	14
	Méně důležité	3	2	1	3
	Spíše nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.15 Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte	Velmi důležité	9	13	16	15
	Méně důležité	8	3	1	2
	Spíše nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.16 Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci sám	Velmi důležité	11	10	13	10
	Méně důležité	6	5	4	7
	Spíše nedůležité	0	1	0	0
	Nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.17 Podporování dítěte k řešení problémů	Velmi důležité	14	15	12	14
	Méně důležité	3	1	5	3
	Spíše nedůležité	0	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.18 Přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech vzhledem k věku a schopnosti dítěte	Velmi důležité	12	16	13	13
	Méně důležité	5	1	4	4
Počet respondentů		17	17	17	17

		Česko obce	Česko velkoměsto	Norsko obce	Norsko velkoměsto
Q6.19 Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku	Velmi důležité	13	13	13	15
	Méně důležité	4	3	4	2
Počet respondentů		17	16	17	17
Q6.20 Děláním věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat	Velmi důležité	3	2	1	0
	Méně důležité	3	1	4	7
	Spíše nedůležité	1	5	9	8
	Nedůležité	9	9	3	2
Počet respondentů		16	17	17	17
Q6.21 Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé	Velmi důležité	4	1	0	1
	Méně důležité	2	3	6	5
	Spíše nedůležité	4	4	7	6
	Nedůležité	7	9	4	5
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.22 Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání	Velmi důležité	11	10	11	12
	Méně důležité	5	5	6	5
	Spíše nedůležité	1	2	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.23 Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit jeho chování	Velmi důležité	4	13	6	6
	Méně důležité	12	2	6	9
	Spíše nedůležité	1	0	5	2
	Nedůležité	0	2	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17
Q6.24 Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno	Velmi důležité	3	9	9	13
	Méně důležité	11	7	8	4
	Spíše nedůležité	3	1	0	0
Počet respondentů		17	17	17	17

Příloha 3: Tabulky pořadí hodnot odpovědí na jednotlivé položky dotazníku

Q1. Názor na vliv elementárních oblastí rozvoje dětské pohody		ČR	NO
Q1.1	Psychické zdraví a bezpečnost	3,62	3,55
Q1.2	Emocionální prožívání	3,35	3,7
Q1.3	Kompetentní chování	2,79	2,17
Q1.4	Sociální kompetence	2,53	3,15
Q1.5	Kognitivní kompetence	1,81	2,65

Q8. Názor na negativní vlivy domácího prostředí pro vývoj dítěte		ČR	NO
Q8.1	Chronický hluk v domácnosti	4,06	4,5
Q8.2	Nepořádek v domácnosti	2,59	2,94
Q8.3	Negativní atmosféra v domácnosti	4,94	4,45
Q8.4	Neuspořádané a rozhádané sousedství	2,98	3,26
Q8.5	Množství spolubydlících v bytě	3,26	2,65

Q2. Názor na míru potřebnosti reflektování emocionální kompetencí rodiči pro maximální rozvoj emocionálního rozvoje dítěte		ČR	NO
Q2.1	Rutina před spaním (pusa s rodičem, čtení pohádky, ...)	1,03	1,24
Q2.2	Rodinné stolování	1,21	1,32
Q2.3	Zvyklosti při čištění zubů	1,71	1,47
Q2.4	Dodržování dostatečného spánku	1,18	1,09
Q2.5	Omezení multimédií (TV, PC, tablety...)	1,56	1,62
Q2.6	Rozvrh dítěte a jeho dodržování (učit se zodpovědnosti, plánování a strategie)	1,38	1,21
Q2.7	Slušné chování ve společnosti	1,26	1,26
Q2.8	Schopnost navazování kontaktů	1,39	1,18
Q2.9	Adekvátní interakce mezi vrstevníky	1,24	1,15
Q2.10	Učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí	1,24	1,03
Q2.11	jiné...		

Q9. Názor na negativní vlivy stability domácího prostředí pro vývoj dítěte		ČR	NO
Q9.1	Střídání poskytovatelů péče	4	4,09
Q9.2	Množství lidí pohybujících se v domácnosti (střídání partnerů)	4,38	4,06
Q9.3	Změny v bydlišti (přechodná péče, stěhování...)	4,12	4
Q9.4	Množství návštěv	2,94	3,15

Q3. Názor na míru důležitosti emocionálních kompetencí ovlivňující dětskou pohodu		ČR	NO
Q3.1	Pozitivní přijetí	1	1,06
Q3.2	Pozitivní emocionální zpětná vazba	1,06	1,06
Q3.3	Opravdová a bezpodmínečná láska	1,21	1,03
Q3.4	Podpora sebevědomí, sebedůvěry	1,27	1,03
Q3.5	Podpora nezávislosti/nepřipoutanosti	1,71	1,44
Q3.6	Prevence nejistoty	1,56	1,44
Q3.7	Schopnost empatie	1,15	1,06
Q3.8	Schopnost sebekontroly	1,53	1,38
Q3.9	Podpora ambicí	1,59	1,74
Q3.10	Loajalita	1,82	1,56
Q3.11	Schopnost adaptace	1,5	1,5
Q3.12	Optimistický přístup	1,45	1,47
Q3.13	Správné hodnocení sebe sama	1,33	1,41

Q6. Názor na míru důležitosti rodičovských kompetencí ovlivňující dětskou pohodu		ČR	NO
Q6.1	Vlastnit rutiny/ rituály a pravidla v domácnosti	1,24	1,35
Q6.2	Sdílené čtení a povídání si s dětmi	1,13	1,06
Q6.3	Podpora zdraví a bezpečnosti (očkování, nošení helmy...)	1,18	1,18
Q6.4	Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku	1,65	1,5
Q6.5	Reagování na děti předvídatelným způsobem	1,29	1,12
Q6.6	Povzbuzování dítěte, aby zvážilo důsledky svých rozhodnutí předtím, než je učiní	1,26	1,26
Q6.7	Netrestání dítěte za to, když udělá chybu	1,32	1,18
Q6.8	Ignorování chyb dítěte	2,47	2,26
Q6.9	Reagování na pocity a potřeby dětí	1,21	1,06
Q6.10	Okamžité uspokojování tužeb dítěte	2,5	2,03
Q6.11	Ochraňování dítěte před negativními emocemi	2	2,35
Q6.12	Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou	1,29	1
Q6.13	Projevování zájmu o život dítěte	1,09	1
Q6.14	Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity	1,21	1,12
Q6.15	Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte	1,38	1,09
Q6.16	Povzbuzování dítěte, aby si předtím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci sám	1,47	1,32
Q6.17	Podporování dítěte k řešení problémů	1,18	1,24
Q6.18	Prizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech vzhledem k věku a schopnostem dítěte	1,18	1,24
Q6.19	Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku	1,21	1,18
Q6.20	Dělání věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat	3,12	2,76
Q6.21	Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé	3,03	2,88
Q6.22	Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání	1,47	1,32
Q6.23	Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit z jeho chování	1,65	1,85
Q6.24	Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno	1,76	1,35

Příloha 4: Příklad a směr vyhodnocování Spearmanova korelačního koeficientu v korelační matici u otázky č. 1

Stát	Položky dotazníku otázky č.1	Koeficient korelace	Q1. 1 Psychické zdraví a bezpečnost	Q1.2 Kompetentní chování	Q1.3 Emocionální prožívání	Q1.4 Sociální kompetence	Q1.5 Kognitivní kompetence
ČR	Q1. 1 Psychické zdraví a bezpečnost	Spearmanův korelační koef.	1,000	-0,342	-0,108	-,385 [*]	-,387 [*]
	Q1.2 Kompetentní chování	Spearmanův korelační koef.	-0,342	1,000	-,427 [*]	-0,109	-0,079
	Q1.3 Emocionální prožívání	Spearmanův korelační koef.	-0,108	-,427 [*]	1,000	-0,179	-,382 [*]
	Q1.4 Sociální kompetence	Spearmanův korelační koef.	-,385 [*]	-0,109	-0,179	1,000	0,058
	Q1.5 Kognitivní kompetence	Spearmanův korelační koef.	-,387 [*]	-0,079	-,382 [*]	0,058	1,000
NO	Q1. 1 Psychické zdraví a bezpečnost	Spearmanův korelační koef.	1,000	-0,195	-0,013	0,039	-,605 ^{***}
	Q1.2 Kompetentní chování	Spearmanův korelační koef.	-0,195	1,000	-,604 ^{***}	-0,349	0,141
	Q1.3 Emocionální prožívání	Spearmanův korelační koef.	-0,013	-,604 ^{***}	1,000	0,123	-0,281
	Q1.4 Sociální kompetence	Spearmanův korelační koef.	0,039	-0,349	0,123	1,000	-0,130
	Q1.5 Kognitivní kompetence	Spearmanův korelační koef.	-,605 ^{***}	0,141	-0,281	-0,130	1,000

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 2

ZDROJ	Q2.1 Pozitivní přijetí	Q2.2 Pozitivní emocionální zpětná vazba	Q2.3 Opravdová a bezpodmínečná láska	Q2.4 Podpora sebevědomí, sebedvěry	Q2.5 Podpora nezávislosti/nepřipoutanosti	Q2.6 Prevence nejistoty	Q2.7 Schopnost empatie	Q2.8 Schopnost sebekontroly	Q2.9 Podpora ambicí	Q2.10 Loajalita	Q2.11 Schopnost adaptace	Q2.12 Optimistický přístup	Q2.13 Správné hodnocení sebe sama
Česko obce	Q2.1 Pozitivní přijetí												
	Q2.2 Pozitivní emocionální zpětná vazba	1,000	-0,139	-0,098	-0,323	-0,258	-0,098	-0,227	0,199	0,029	-0,236	-0,228	-0,097
	Q2.3 Opravdová a bezpodmínečná láska	-0,139	1,000	0,218	-0,456	-0,318	-0,218	0,205	-0,031	0,032	0,033	-0,218	0,191
	Q2.4 Podpora sebevědomí, sebedvěry	-0,098	0,218	1,000	0,467	0,161	0,429	0,483	0,452	0,355	0,000	0,080	0,460
	Q2.5 Podpora nezávislosti/nepřipoutanosti	-0,323	-0,456	0,467	1,000	0,418	0,467	0,355	0,167	0,446	0,263	0,233	0,153
	Q2.6 Prevence nejistoty	-0,258	-0,318	0,161	0,418	1,000	,506*	0,238	-0,031	-0,112	-0,202	,552*	0,172
	Q2.7 Schopnost empatie	-0,098	-0,218	0,429	0,467	,506*	1,000	0,161	0,136	0,355	0,378	0,080	0,460
	Q2.8 Schopnost sebekontroly	-0,227	0,205	0,483	0,355	0,238	0,161	1,000	,611**	0,398	-0,040	0,047	,546*
	Q2.9 Podpora ambicí	0,199	-0,031	0,452	0,167	-0,031	0,136	,611**	1,000	,485*	-0,147	-0,430	0,492
	Q2.10 Loajalita	0,029	0,032	0,355	0,446	-0,112	0,355	0,398	,485*	1,000	,638**	-0,238	,667**
	Q2.11 Schopnost adaptace	-0,236	0,033	0,000	0,263	-0,202	0,378	-0,040	-0,147	,638**	1,000	-0,016	0,428
	Q2.12 Optimistický přístup	-0,228	-0,218	0,080	0,233	,552*	0,080	0,047	-0,430	-0,238	-0,016	1,000	0,071
	Q2.13 Správné hodnocení sebe sama	-0,097	0,191	0,460	0,153	0,172	0,460	,546*	0,492	,667**	0,428	0,071	1,000
Česko velkoměsto	Q2.1 Pozitivní přijetí												
	Q2.2 Pozitivní emocionální zpětná vazba	1,000	-0,116	0,299	0,147	0,232	-0,116	0,264	0,200	-0,252	0,236	-0,206	-0,182
	Q2.3 Opravdová a bezpodmínečná láska	-0,116	1,000	,553*	0,471	0,412	,595*	0,326	0,247	0,468	0,436	0,326	0,075
	Q2.4 Podpora sebevědomí, sebedvěry	0,299	,553*	1,000	,646**	,555*	,553*	,534*	,575*	,483*	,549*	0,309	0,174
	Q2.5 Podpora nezávislosti/nepřipoutanosti	0,147	0,471	,646**	1,000	,672**	0,471	0,273	,542*	0,314	0,332	0,481	0,201
	Q2.6 Prevence nejistoty	0,232	0,412	,555*	,672**	1,000	,681**	0,315	,619**	0,182	,561*	0,405	0,008
	Q2.7 Schopnost empatie	-0,116	,595*	,553*	0,471	,681**	1,000	0,326	,530*	0,468	0,436	,616**	0,375
	Q2.8 Schopnost sebekontroly	0,264	0,326	,534*	0,273	0,315	0,326	1,000	0,051	,640**	,554*	-0,039	0,255
	Q2.9 Podpora ambicí	0,200	0,247	,575*	,542*	,619**	,550*	0,051	1,000	0,259	,540*	,571*	0,375
	Q2.10 Loajalita	-0,252	0,468	,483*	0,314	0,182	0,468	,640**	0,259	1,000	0,238	0,156	,573*

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 2

ZDROJ	Q2.1 Pozitivní přijetí	Q2.2 Pozitivní emocionální zpětná vazba	Q2.3 Opravdová a bezpodmínečná láska	Q2.4 Podpora sebevědomí, sebedvěry	Q2.5 Podpora nezávislosti/ nepřipoutanosti	Q2.6 Prevence nejistoty	Q2.7 Schopnost empatie	Q2.8 Schopnost sebekontroly	Q2.9 Podpora ambicí	Q2.10 Loajalita	Q2.11 Schopnost adaptace	Q2.12 Optimistický přístup	Q2.13 Správné hodnocení sebe sama	
Česko velkoměsto	Q2.11 Schopnost adaptace	0,236	0,436	,549*	0,332	,561*	0,436	,554*	,540*	0,238	1,000	0,332	0,000	
	Q2.12 Optimistický přístup	-0,206	0,326	0,309	0,481	0,405	,616**	-0,039	,571*	0,156	0,332	1,000	0,470	
	Q2.13 Správné hodnocení sebe sama	-0,182	0,075	0,174	0,201	0,008	0,375	0,255	0,375	,573*	0,000	0,470	1,000	
	Q2.1 Pozitivní přijetí	1,000												
	Q2.2 Pozitivní emocionální zpětná vazba													
	Q2.3 Opravdová a bezpodmínečná láska													
	Q2.4 Podpora sebevědomí, sebedvěry													
	Q2.5 Podpora nezávislosti/ nepřipoutanosti	0,310			1,000	0,107	0,107	-0,116	,627**	0,019	0,245	-0,194	-0,127	-0,074
	Q2.6 Prevence nejistoty	-0,203			0,107	1,000	1,000	-0,139	0,171	0,119	0,456	-0,175	0,033	-0,182
	Q2.7 Schopnost empatie	-0,091			-0,116	-0,139	1,000	1,000	0,339	0,185	0,199	0,200	0,265	0,299
	Q2.8 Schopnost sebekontroly	0,112			,627**	0,171	0,339	0,339	1,000	0,030	0,070	-0,085	0,044	0,132
	Q2.9 Podpora ambicí	0,270			0,019	0,119	0,185	0,185	0,030	1,000	,671**	-0,141	0,203	0,118
	Q2.10 Loajalita	0,290			0,245	0,456	0,199	0,199	0,070	,671**	1,000	-0,129	0,254	-0,041
Q2.11 Schopnost adaptace	-0,042			-0,194	-0,175	0,200	0,200	-0,085	-0,141	-0,129	1,000	0,229	,794**	
Q2.12 Optimistický přístup	0,022			-0,127	0,033	0,265	0,265	0,044	0,203	0,254	0,229	1,000	0,169	
Q2.13 Správné hodnocení sebe sama	0,065			-0,074	-0,182	0,299	0,299	0,132	0,118	-0,041	,794**	0,169	1,000	
Q2.1 Pozitivní přijetí														
Q2.2 Pozitivní emocionální zpětná vazba	1,000													
Q2.3 Opravdová a bezpodmínečná láska	-0,091													
Q2.4 Podpora sebevědomí, sebedvěry	-0,091													
Q2.5 Podpora nezávislosti/ nepřipoutanosti	0,214													
Q2.6 Prevence nejistoty	0,252													
Norsko velkoměsto	Q2.1 Pozitivní přijetí													
	Q2.2 Pozitivní emocionální zpětná vazba													
	Q2.3 Opravdová a bezpodmínečná láska													
	Q2.4 Podpora sebevědomí, sebedvěry													
	Q2.5 Podpora nezávislosti/ nepřipoutanosti													
	Q2.6 Prevence nejistoty													

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 2

ZDROJ	Q2.1 Pozitivní přijetí	Q2.2 Pozitivní emocionální vzájemná vazba	Q2.3 Oправdová a bezpodmínečná láska	Q2.4 Podpora sebevědomí, sebedůvěry	Q2.5 Podpora nezávislosti/nepřipoutanosti	Q2.6 Převence nejistoty	Q2.7 Schopnost empatie	Q2.8 Schopnost sebekontroly	Q2.9 Podpora ambicí	Q2.10 Loajalita	Q2.11 Schopnost adaptace	Q2.12 Optimistický přístup	Q2.13 Správné hodnocení sebe sama
Norsko velkoměsto	Q2.7 Schopnost empatie	-0,091	-0,063	1,000**	0,147	0,173	1,000	0,304	0,436	0,230	,486*	0,265	,486*
	Q2.8 Schopnost sebekontroly	0,089	0,304	0,304	0,416	0,264	0,304	1,000	,632**	0,395	,524*	0,315	0,302
	Q2.9 Podpora ambicí	-0,191	0,087	0,436	,672**	0,420	0,436	,632**	1,000	0,321	,632**	0,246	0,433
	Q2.10 Loajalita	-0,337	-0,230	0,230	0,344	0,425	0,230	0,395	0,321	1,000	0,145	0,326	0,356
	Q2.11 Schopnost adaptace	-0,266	0,304	,486*	0,146	0,003	,486*	,524*	,632**	0,145	1,000	,544*	0,333
	Q2.12 Optimistický přístup	0,022	-0,236	0,265	0,042	0,136	0,265	0,315	0,246	0,326	,544*	1,000	,544*
	Q2.13 Správné hodnocení sebe sama	0,089	-0,182	,486*	0,146	0,214	,486*	0,302	0,433	0,356	0,333	,544*	1,000

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 3

ZDROJ	Q3.1 Rutina před spaním	Q3.2 Rodinné stolování	Q3.3 Zvyklosti při čištění zubů	Q3.4 Dodržování dostatečného spánku	Q3.5 Omezení multimédií	Q3.6 Rozvrh dítěte a jeho dodržování	Q3.7 Slušné chování ve společnosti	Q3.8 Schopnost navazování kontaktů	Q3.9 Adekvátní interakce mezi vrstevníky	Q3.10 Učit se chovat s respektem (...)
Česko obce	Q3.1 Rutina před spaním (pusa s rodičem, čtení pohádky ...)									
	Q3.2 Rodinné stolování	1,000	-0,042	-0,133	0,065	0,228	-0,133	0,140	-0,168	-0,182
	Q3.3 Zvyklosti při čištění zubů	-0,042	1,000	0,481	0,452	0,445	0,293	0,292	0,370	0,351
	Q3.4 Dodržování dostatečného spánku	-0,133	0,481	1,000	0,065	-0,203	-0,133	0,140	0,365	0,303
	Q3.5 Omezení multimédií (TV, P.C, tablety ...)	0,065	0,452	0,452	1,000	0,099	0,065	,520*	,551*	0,222
	Q3.6 Rozvrh dítěte a jeho dodržování (učít se zodpovědnosti, plánování a etnohistoria)	0,228	0,445	0,445	-0,203	0,099	1,000	0,018	0,085	0,462
	Q3.7 Slušné chování ve společnosti	-0,133	0,293	0,293	-0,133	0,065	,658**	1,000	0,281	,787**
	Q3.8 Schopnost navazování kontaktů	0,140	0,292	0,292	0,140	,520*	0,018	1,000	,741**	0,427
	Q3.9 Adekvátní interakce mezi vrstevníky	-0,168	0,370	0,370	0,365	,551*	0,085	,741**	1,000	,612*
	Q3.10 Učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí	-0,182	0,351	0,351	0,303	0,222	0,462	0,427	,612*	1,000
Česko velkoměsto	Q3.1 Rutina před spaním (pusa s rodičem, čtení pohádky ...)	1,000	0,387	0,438	,499*	0,230	0,299	0,304	0,451	0,461
	Q3.2 Rodinné stolování	0,387	1,000	0,311	0,397	0,000	,509*	0,282	0,251	0,357
	Q3.3 Zvyklosti při čištění zubů	0,438	0,311	1,000	,543*	,598*	,677**	0,244	,547*	0,291
	Q3.4 Dodržování dostatečného spánku	,499*	0,397	0,311	1,000	0,440	0,425	0,332	,831**	,596*
	Q3.5 Omezení multimédií (TV, P.C, tablety ...)	0,168	0,000	,598*	0,440	1,000	,535*	0,247	,498*	,493*
	Q3.6 Rozvrh dítěte a jeho dodržování (učít se zodpovědnosti, plánování a etnohistoria)	0,230	0,119	,677**	0,425	,535*	1,000	0,356	,639**	0,125
	Q3.7 Slušné chování ve společnosti	0,299	,509*	,668**	0,257	0,362	0,331	1,000	0,099	0,220
	Q3.8 Schopnost navazování kontaktů	0,304	0,282	0,244	0,332	0,247	0,356	1,000	,505*	-0,072
	Q3.9 Adekvátní interakce mezi vrstevníky	0,451	0,251	,547*	,831**	,498*	,639**	,505*	1,000	0,447
	Q3.10 Učit se chovat s respektem a odmítat netoleranci či násilí	0,461	0,357	0,291	,596*	,493*	0,125	-0,072	0,447	1,000

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 3

ZDROJ	Q3.1 Rutina před spaním (pusa s rodičem, čtení pohádky ...)	Q3.2 Rodinné stolování	Q3.3 Zvyklosti při čištění zubů	Q3.4 Dodržování dostatečného spánku	Q3.5 Omezení multimédií (TV, PC, tablety ...)	Q3.6 Rozvrh dítěte a jeho dodržování (...)	Q3.7 Slušné chování ve společnosti	Q3.8 Schopnost navazování kontaktů	Q3.9 Adekvátní interakce mezi vrstevníky	Q3.10 Učit se chovat s respektem (...)	
Norsko obce	Q3.1 Rutina před spaním (pusa s rodičem, čtení pohádky ...)	,555*	0,179	0,471	-0,171	-0,257	-0,308	0,019	-0,139		
	Q3.2 Rodinné stolování	,555*	0,061	0,040	0,207	-0,299	-0,358	-0,358	-0,161		
	Q3.3 Zvyklosti při čištění zubů	0,179	0,061	,616**	-0,419	-0,419	-0,091	0,326	0,264		
	Q3.4 Dodržování dostatečného spánku	0,471	0,040	,616**	1,000	-0,304	-0,214	0,107	-0,116		
	Q3.5 Omezení multimédií (TV, PC, tablety ...)	-0,171	0,207	-0,419	-0,304	1,000	0,342	-0,171	-0,339		
	Q3.6 Rozvrh dítěte a jeho dodržování (učít se zodpovědnosti, plánování a struktura ...)	-0,257	-0,299	-0,091	-0,214	0,342	1,000	,835**	0,107	-0,116	
	Q3.7 Slušné chování ve společnosti	-0,308	-0,358	0,065	-0,257	0,119	,835**	1,000	0,346	0,451	
	Q3.8 Schopnost navazování kontaktů	0,019	-0,358	0,326	0,107	-0,171	0,107	0,346	1,000	0,451	
	Q3.9 Adekvátní interakce mezi vrstevníky	-0,139	-0,161	0,264	-0,116	-0,339	-0,116	0,451	0,451	1,000	
	Q3.10 Učit se chovat s respektem a odmítnutí netoleranci či násilí										
Norsko velkoměsto	Q3.1 Rutina před spaním (pusa s rodičem, čtení pohádky ...)	1,000	0,440	0,464	0,464	0,019	-0,054	-0,203	0,346	-0,139	
	Q3.2 Rodinné stolování	0,461	1,000	0,419	-0,132	-0,119	0,064	0,112	0,171	-0,185	
	Q3.3 Zvyklosti při čištění zubů	0,440	0,419	1,000	0,239	-0,081	0,061	0,043	0,179	-0,206	
	Q3.4 Dodržování dostatečného spánku										
	Q3.5 Omezení multimédií (TV, PC, tablety ...)	0,464	-0,132	0,239	1,000	0,464	0,278	-0,065	0,182	0,209	
	Q3.6 Rozvrh dítěte a jeho dodržování (učít se zodpovědnosti, plánování a struktura ...)	0,019	-0,119	-0,081	0,464	1,000	,859**	0,228	0,346	0,451	
	Q3.7 Slušné chování ve společnosti	-0,054	0,064	0,061	0,278	,859**	1,000	,566*	0,251	0,387	
	Q3.8 Schopnost navazování kontaktů	-0,203	0,112	0,043	-0,065	0,228	,566*	1,000	0,228	-0,091	
	Q3.9 Adekvátní interakce mezi vrstevníky	0,346	0,171	0,179	0,182	0,346	0,251	0,228	1,000	-0,139	
	Q3.10 Učit se chovat s respektem a odmítnutí netoleranci či násilí	-0,139	-0,185	-0,206	0,209	0,451	0,387	-0,091	-0,139	1,000	

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 6

ZDROJ	Q6.1 Vlastní rutiny/rituály a pravidla v domácnosti	Q6.2 Sdílené čtení a povídání si s dětmi	Q6.3 Podpora zdraví a bezpečnosti(děti)	Q6.4 Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku	Q6.5 Reagování na předvídatelným způsobem	Q6.6 Povzbuzování dítěte, aby zvažlo důsledky svých rozhodnutí	Q6.7 Netrestání dítěte za to, když udělá chybu	Q6.8 Ignorování chyb dítěte	Q6.9 Reagování na potřeby a pocity dětí	Q6.10 Olanžité uspokojování tužeb dítěte	Q6.11 Ochránování dítěte před negativními emocemi	Q6.12 Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou
	1,000	-0,116	0,310	0,320	0,020	0,107	-0,084		0,056	-0,284		0,262
	-0,116	1,000	-0,091	0,173	-0,160	-0,139	0,381		0,331	0,345		,486*
	0,310	-0,091	1,000	0,252	,514*	0,228	0,258		0,154	-0,042		0,089
	0,320	0,173	0,252	1,000	,624**	0,128	0,182		0,033	0,030		,504*
	0,020	-0,160	,514*	,624**	1,000	0,213	0,101		-0,091	-0,073		0,236
	0,107	-0,139	0,228	0,128	0,213	1,000	-0,423		-0,267	0,143		0,135
	0,240	-0,209	0,436	,716**	,520*	0,099	0,078		-0,187	-0,096		0,087
	-0,084	0,381	0,258	0,182	0,101	-0,423	1,000		,753**	,504*		0,277
	0,056	0,331	0,154	0,033	-0,091	-0,267	,753**		1,000	0,442		0,139
	-0,284	0,345	-0,042	0,030	-0,073	0,143	,504*		0,442	1,000		0,151
	0,262	,486*	0,089	,504*	0,236	0,135	0,277		0,139	0,151		1,000
	-0,169	-0,091	0,433	0,252	0,140	0,228	0,258		0,154	0,231		-0,266
	0,190	-0,116	-0,169	,498*	0,118	0,107	0,118		0,056	0,177		-0,037
	0,182	0,265	0,387	,570*	0,196	0,311	0,257		0,185	0,244		0,315
	0,304	0,339	,494*	,653**	,614**	0,171	0,295		0,311	0,099		,508*
	0,190	-0,116	,789**	0,320	,651**	0,471	0,000		0,056	-0,053		0,262
	0,040	-0,161	,566*	0,208	0,380	,555*	-0,028		-0,078	0,371		0,031
	0,107	-0,139	,658**	0,128	0,213	0,019	0,166		-0,017	-0,271		0,135
	-0,251	0,218	-0,137	-0,232	-0,351	-0,251	,661**		,633**	,623**		0,011

Česko obce

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 6

ZDROJ	Q6.13 Projevování zájmu o život dítěte	Q6.14 Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivy	Q6.15 Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte	Q6.16 Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc (...)	Q6.17 Podporování dítěte k řešení problémů	Q6.18 Přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech vzhledem (...)	Q6.19 Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku	Q6.20 Děláním věci za dítě, když ono samo je odmítá dělat	Q6.21 Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé	Q6.22 Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání	Q6.23 Vysvětlování dítěti, jaký má rodě poct jeho chování	Q6.24 Nechat poznat dítě, jaké chování je očelováno
	-0,169	0,190	0,182	0,304	0,190	0,040	0,107	-0,251	-0,265	0,075	0,434	0,260
Q6.1 Vlastní rutiny/rituály a pravidla v domácnosti												
Q6.2 Sdílené čtení a povídání si s dětmi	-0,091	-0,116	0,265	0,339	-0,116	-0,161	-0,139	0,218	0,268	-0,182	0,096	0,000
Q6.3 Podpora zdraví a bezpečnosti(očkování, nošení helmy ...)	0,433	-0,169	0,387	,494*	,789**	,566*	,658**	-0,137	-0,059	-0,266	0,140	0,307
Q6.4 Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku	0,252	,498*	,570*	,653**	0,320	0,208	0,128	-0,232	0,010	0,293	0,262	0,068
Q6.5 Reagování na děti předvídatelným způsobem	0,140	0,118	0,196	,614**	,651**	0,380	0,213	-0,351	-0,001	0,002	-0,078	-0,063
Q6.6 Povzbuzování dítěte, aby zvažilo důsledky svých rozhodnutí předtím, než je	0,228	0,107	0,311	0,171	0,471	,555*	0,019	-0,251	-0,164	0,135	0,213	-0,233
Q6.7 Netrestání dítěte za to, když udělá chybu	0,436	0,240	0,408	0,132	0,240	0,247	0,381	-0,228	-0,269	0,087	0,076	0,000
Q6.8 Ignorování chyb dítěte	0,258	0,118	0,257	0,295	0,000	-0,028	0,166	,661**	0,461	0,254	0,109	,528*
Q6.9 Reagování na pocity a potřeby dětí												
Q6.10 Okamžitě uspokojování tužeb dítěte	0,154	0,056	0,185	0,311	0,056	-0,078	-0,017	,633**	0,343	0,208	0,245	,680**
Q6.11 Ochraňování dítěte před negativními emocemi	0,231	0,177	0,244	0,099	-0,053	0,371	-0,271	,623**	0,397	0,258	0,044	0,148
Q6.12 Vyjadřování bezpodminečné lásky pečující osobou	-0,266	-0,037	0,315	,508*	0,262	0,031	0,135	0,011	0,365	0,441	0,470	0,192
Q6.13 Projevování zájmu o život dítěte	1,000	0,310	0,387	0,112	0,310	,566*	0,228	0,319	0,176	0,089	0,140	0,307
Q6.14 Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivy	0,310	1,000	,491*	0,304	-0,214	0,040	-0,257	0,019	-0,066	0,375	0,118	0,000
Q6.15 Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte	0,387	,491*	1,000	,537*	0,182	0,167	0,311	-0,015	-0,063	0,086	0,316	0,000
Q6.16 Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci	0,112	0,304	,537*	1,000	,627**	0,334	0,171	-0,187	0,185	0,030	0,236	0,207
Q6.17 Podporování dítěte k řešení problémů	0,310	-0,214	0,182	,627**	1,000	,717**	0,471	-0,251	0,116	-0,037	0,178	0,260
Q6.18 Přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech vzhledem k věku a	,566*	0,040	0,167	0,334	,717**	1,000	0,251	0,016	0,222	0,031	0,248	0,217
Q6.19 Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku	0,228	-0,257	0,311	0,171	0,471	0,251	1,000	-0,278	-0,074	-0,135	0,213	0,233
Q6.20 Děláním věcí za dítě, když ono samo je odmítá dělat	0,319	0,019	-0,015	-0,187	-0,251	0,016	-0,278	1,000	,701**	0,298	0,265	,631**

Česko obce

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 6

ZDROJ	Q6.1 Vlastnit rutiny/rituály a pravidla v domácnosti	Q6.2 Sdílené čtení a povídání si s dětmi	Q6.3 Podpora zdraví a bezpečnosti	Q6.4 Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku	Q6.5 Reagování na předvídatelným způsobem	Q6.6 Povzbuzování dítěte, aby zvažlo důsledky svých rozhodnutí	Q6.7 Netresání dítěte za to, když udělá chybu	Q6.8 Ignorování chyb dítěte	Q6.9 Reagování na potřeby dětí	Q6.10 Olamžité uspokojování tužeb dítěte	Q6.11 Ochránování dítěte před negativními emocemi	Q6.12 Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou
Česko obce	Q6.21 Povodování dítěti přerušovat jiné dospělé	0,268	-0,059	0,010	-0,001	-0,164	-0,269	0,461	0,343	0,397	0,365	
	Q6.22 Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání	0,075	-0,266	0,293	0,002	0,135	0,087	0,254	0,208	0,258	0,441	
	Q6.23 Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit jeho chování	0,434	0,096	0,140	0,262	-0,078	0,213	0,076	0,109	0,245	0,044	0,470
	Q6.24 Nechat poznat dítě, jaké chování je oceňováno	0,260	0,000	0,307	0,068	-0,063	-0,233	0,000	,528*	,680**	0,148	0,192
Česko velkoměsto	Q6.1 Vlastnit rutiny/rituály a pravidla v domácnosti	1,000	0,425	0,144	-0,254	,498*	0,000	0,134	-0,303	0,011	0,433	0,085
	Q6.2 Sdílené čtení a povídání si s dětmi	0,425	1,000	0,237	,530*	,717**	-0,257	-0,180	0,127	0,134	0,452	,595*
	Q6.3 Podpora zdraví a bezpečnosti (očekávání, nošení helmy ...)	0,144	0,237	1,000	0,282	0,289	0,079	-0,256	,568*	0,356	0,114	0,237
	Q6.4 Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku	0,442	,530*	0,282	1,000	,547*	,651**	0,191	0,072	0,315	,559*	,530*
	Q6.5 Reagování na děti předvídatelným způsobem	-0,254	0,237	0,289	,547*	1,000	0,079	0,085	0,171	0,073	0,114	,616**
	Q6.6 Povzbuzování dítěte, aby zvažlo důsledky svých rozhodnutí předtím, než je	,498*	,717**	0,079	,651**	0,079	1,000	-0,054	-0,123	-0,035	,771**	0,378
	Q6.7 Netresání dítěte za to, když udělá chybu	0,000	-0,257	-0,256	0,191	0,085	-0,054	1,000	0,147	0,166	-0,075	0,107
	Q6.8 Ignorování chyb dítěte	0,134	-0,180	0,228	0,167	-0,033	-0,123	0,147	1,000	0,070	0,301	-0,016
	Q6.9 Reagování na potřeby a potřeby dětí	-0,303	0,127	,568*	0,072	0,171	-0,035	0,267	0,070	1,000	-0,249	0,127
	Q6.10 Olamžité uspokojování tužeb dítěte	0,011	0,134	0,356	0,315	0,073	0,197	0,166	,523*	0,340	0,405	0,134
	Q6.11 Ochránování dítěte před negativními emocemi	0,433	0,452	0,114	,559*	0,114	,771**	-0,075	0,301	-0,249	1,000	0,302
	Q6.12 Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou	0,085	,595*	0,237	,530*	,616**	0,378	0,107	-0,016	0,127	0,302	1,000
Q6.13 Projevování zájmu o život dítěte	0,413	,540*	-0,115	0,200	-0,115	0,387	-0,139	-0,159	-0,137	0,081	,540*	
Q6.14 Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity	0,443	,545*	0,210	,519*	0,210	,714**	0,149	-0,058	0,104	,601*	0,166	
Q6.15 Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte	-0,018	0,170	0,219	0,134	0,219	0,285	0,000	0,076	0,098	0,465	0,170	
Q6.16 Povzbuzování dítěte, aby si předtím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci	0,094	0,304	0,084	0,063	0,084	0,360	0,129	-0,041	0,153	0,414	0,304	

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 6

ZDROJ	Q6.13 Projevování zájmu o život dítěte	Q6.14 Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivy	Q6.15 Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte	Q6.16 Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc (...)	Q6.17 Podporování dítěte k řešení problémů	Q6.18 Připosobení rodčovské úrovně pomoci při úbolech vzhledem (...)	Q6.19 Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku	Q6.20 Dělati věci za dítě, když ono samo je odmítá dělat	Q6.21 Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé	Q6.22 Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání	Q6.23 Vy světlování dítěti, jaký má rodě poct jeho chování	Q6.24 Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno	
Česko obce	Q6.21 Povolování dětí přerušovat jiné dospělé	0,176	-0,066	0,185	0,116	0,222	-0,074	,701**	1,000	0,303	0,402	,552*	
	Q6.22 Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání	0,089	0,375	0,030	-0,037	0,031	-0,135	0,298	0,303	1,000	0,307	0,265	
	Q6.23 Vy světlování dítěti, jaký má rodič poct jeho chování	0,140	0,118	0,316	0,236	0,178	0,248	0,213	0,265	0,307	1,000	,570*	
	Q6.24 Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno	0,307	0,000	0,000	0,207	0,260	0,217	0,233	,631**	0,265	,570*	1,000	
Česko velkoměsto	Q6.1 Vlastní rutiny/ rituály a pravidla v domácnosti	0,413	0,443	-0,018	0,094	0,177	0,069	-0,458	-0,322	0,004	0,232	0,030	
	Q6.2 Sdílené čtení a povídání si s dětmi	,540*	,545*	0,170	0,304	0,337	,540*	-0,182	-0,276	0,287	0,467	-0,142	
	Q6.3 Podpora zdraví a bezpečnosti(očkování, nošení helmý...)	-0,115	0,210	0,219	0,084	0,395	,615**	-0,182	-0,257	0,064	,573*	0,158	
	Q6.4 Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku	0,200	,519*	0,134	0,063	,491*	0,458	0,160	-0,538*	0,431	0,318	0,155	
	Q6.5 Reagování na děti předvídatelným způsobem	-0,115	0,210	0,219	0,084	0,395	,615**	0,303	-0,403	0,316	0,195	0,158	
	Q6.6 Povzbuzování dítěte, aby zvažlo důsledky svých rozhodnutí předtím, než je	0,387	,714**	0,285	0,360	,565*	0,387	0,092	-0,449	-0,476	,585*	,515*	-0,119
	Q6.7 Netrestání dítěte za to, když žudelá chybu	-0,139	0,149	0,000	0,129	0,202	-0,139	0,092	0,062	-0,015	0,274	-0,019	0,256
	Q6.8 Ignorování chyb dítěte	-0,159	-0,058	0,076	-0,041	-0,104	-0,159	0,073	0,404	0,380	-0,145	0,017	0,017
	Q6.9 Reagování na pocity a potřeby dětí	-0,137	0,104	0,098	0,153	0,277	0,480	-0,230	-0,072	-0,010	0,136	,499*	0,208
	Q6.10 Okamžitě uspokojování nužeb dítěte	-0,245	0,324	0,205	0,175	0,350	0,381	0,075	0,236	0,255	0,178	0,205	-0,148
	Q6.11 Ochraňování dítěte před negativními emocemi	0,081	,601*	0,465	0,414	0,475	0,326	0,131	-0,146	-0,205	,579*	0,231	-0,100
	Q6.12 Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou	,540*	0,166	0,170	0,304	0,337	,540*	-0,182	-0,329	-0,276	,556*	0,467	-0,142
	Q6.13 Projevování zájmu o život dítěte	1,000	-0,115	-0,138	0,232	-0,091	-0,063	-0,124	-0,337	-0,335	0,232	0,378	-0,230
	Q6.14 Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivy	-0,115	1,000	,523*	0,430	,807**	,499*	0,332	-0,456	-0,295	0,294	0,478	0,158
	Q6.15 Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte	-0,138	,523*	1,000	,752**	,709**	,551*	0,179	-0,127	-0,159	0,418	0,388	0,388
	Q6.16 Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci	0,232	0,430	,752**	1,000	,637**	0,464	0,366	-0,292	-0,322	,526*	0,470	0,277

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 6

ZDROJ	Q6.1 Vlastní rutiny/rituály a pravidla v domácnosti	Q6.2 Sdílené čtení a povídání si s dětmi	Q6.3 Podpora zdraví a bezpečnosti	Q6.4 Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku	Q6.5 Reagování na předvídatelným způsobem	Q6.6 Povzbuzování dítěte, aby zvažlo důsledky svých rozhodnutí	Q6.7 Netrestání dítěte za to, když udělá chybu	Q6.8 Ignorování chyb dítěte	Q6.9 Reagování na potřeby a touhy dětí	Q6.10 Oklamání uspokojování tužeb dítěte	Q6.11 Ochránování dítěte před negativními emocemi	Q6.12 Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou	
Česko velkoměsto	Q6.17 Podporování dítěte k řešení problémů	0,337	0,395	0,491*	0,395	0,565*	0,202	-0,104	0,277	0,350	0,475	0,337	
	Q6.18 Příspěvek rodičovské úrovně pomoci při kólech vzhledem k věku a pomoci	-0,138	0,615**	0,438	0,615**	0,387	-0,139	-0,159	0,480	0,381	0,326	0,540*	
	Q6.19 Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku	0,069	-0,182	0,160	0,303	0,092	0,092	0,073	-0,230	0,075	0,131	-0,182	
	Q6.20 Dělení věcí za dítě, když žono samo je odmítá dělat	-0,458	-0,571*	-0,257	-0,538*	-0,403	0,062	0,404	-0,072	0,236	0,236	-0,146	-0,329
	Q6.21 Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé	-0,322	-0,276	-0,182	-0,539*	-0,359	-0,015	0,380	-0,010	0,255	0,255	-0,205	-0,276
	Q6.22 Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání	0,004	0,287	0,064	0,431	0,316	0,585*	0,274	-0,145	0,136	0,178	0,579*	0,556*
	Q6.23 Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit jeho chování	0,232	0,467	0,573*	0,318	0,195	0,515*	-0,019	0,017	0,499*	0,205	0,231	0,467
	Q6.24 Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno	0,030	-0,142	0,158	0,155	0,158	-0,119	0,256	0,017	0,208	-0,148	-0,100	-0,142
	Q6.1 Vlastní rutiny/rituály a pravidla v domácnosti	1,000		-0,119	0,633**	-0,185	0,461	-0,038	0,110		-0,047	0,382	
	Q6.2 Sdílené čtení a povídání si s dětmi												
	Q6.3 Podpora zdraví a bezpečnosti (očkování, nošení helmy ...)	-0,119		1,000	0,099	-0,139	-0,308	-0,256	-0,062		0,475	0,119	
	Q6.4 Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku	0,633**		0,099	1,000	-0,209	0,381	-0,386	0,080		0,152	0,422	
Q6.5 Reagování na děti předvídatelným způsobem	-0,185		-0,139	-0,209	1,000	-0,139	0,499*	0,389		-0,032	-0,054		
Q6.6 Povzbuzování dítěte, aby zvažlo důsledky svých rozhodnutí předem, než je chybu	0,461		-0,308	0,381	-0,139	1,000	-0,256	-0,062		-0,070	0,104		
Q6.7 Netrestání dítěte za to, když udělá chybu	-0,038		-0,256	-0,386	0,499*	-0,256	1,000	0,155		-0,364	-0,146		
Q6.8 Ignorování chyb dítěte	0,110		-0,062	0,080	0,389	-0,062	0,155	1,000		0,198	0,227		
Q6.9 Reagování na potřeby a touhy dětí													
Q6.10 Oklamání uspokojování tužeb dítěte	-0,047		0,475	0,152	-0,032	-0,070	-0,364	0,198		1,000	0,313		
Q6.11 Ochránování dítěte před negativními emocemi	0,382		0,119	0,422	-0,054	0,104	-0,146	0,227		0,313	1,000		
Q6.12 Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou													

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 6

ZDROJ	Q6.1 Vlastní rutiny/ rituály a pravidla v domácnosti	Q6.2 Sdílené čtení a povídání si s dětmi	Q6.3 Podpora zdraví a bezpečnosti(Q6.4 Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku	Q6.5 Reagování na předvídatelným způsobem	Q6.6 Povzbuzování dítěte, aby zvažlo důsledky svých rozhodnutí	Q6.7 Netřesání dítěte za to, když udělá chybu	Q6.8 Ignorování chyb dítěte	Q6.9 Reagování na potřeby dětí	Q6.10 Okamžité uspokojování tužeb dítěte	Q6.11 Ochránování dítěte před negativními emocemi	Q6.12 Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou
Norsko obce	Q6.13 Projevování zájmu o život dítěte											
	Q6.14 Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity	-0,185	0,451	0,299	-0,063	-0,139	-0,115	-0,056		0,412	-0,054	
	Q6.15 Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte	0,339	-0,139	0,299	-0,063	0,451	-0,115	0,389		-0,032	0,375	
	Q6.16 Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci	0,461	0,019	,663**	-0,139	,673**	-0,256	-0,062		0,176	0,267	
	Q6.17 Podporování dítěte křešení problémů	0,064	,555*	0,247	0,387	-0,054	0,020	,546*		0,426	0,304	
	Q6.18 Přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech vzhledem k věku a	-0,119	0,019	-0,182	0,451	-0,308	0,426	-0,062		-0,070	0,267	
	Q6.19 Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku	-0,119	0,346	0,099	-0,139	0,019	-0,256	-0,062		0,229	0,193	
	Q6.20 Dělat věci za dítě, když ono samo je odmítá dělat	-0,027	0,031	0,160	0,056	-0,077	-0,146	0,296		,502*	,519*	
	Q6.21 Povolování dítěti přerušovat jiné úspěšně	-0,188	-0,272	-0,182	-0,300	-0,272	-0,348	0,295		0,153	0,093	
	Q6.22 Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání	0,227	0,171	0,132	-0,185	0,461	0,019	-0,055		-0,047	-0,026	
	Q6.23 Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit jeho chování	0,053	0,390	0,362	0,325	0,390	-0,189	0,211		0,425	0,369	
	Q6.24 Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno	0,290	0,311	0,408	0,265	,588*	-0,145	0,105		0,344	0,189	
	Norsko velkoměsto	Q6.1 Vlastní rutiny/ rituály a pravidla v domácnosti	1,000	,494*	0,391	-0,019	0,334	,494*	-0,028	-0,270	0,406	0,185
Q6.2 Sdílené čtení a povídání si s dětmi		0,112	1,000	0,433	-0,169	0,165	0,433	0,463	-0,133	0,281	0,430	
Q6.3 Podpora zdraví a bezpečnosti(očekávání, nošení helmy ...)		,494*	0,433	1,000	0,456	0,310	,566*	-0,084	-0,133	,522*	0,274	
Q6.4 Dodržování příslušné disciplíny bez nátlaku		0,391	0,145	0,456	1,000	0,105	,527*	0,145	-0,021	0,424	0,201	
Q6.5 Reagování na děti předvídatelným způsobem		-0,019	-0,169	0,310	0,105	1,000	0,040	-0,169	-0,169	0,034	-0,347	
Q6.6 Povzbuzování dítěte, aby zvažlo důsledky svých rozhodnutí předem, než je		0,334	0,165	,566*	,527*	0,040	1,000	0,165	-0,193	-0,236	0,227	0,263
Q6.7 Netřesání dítěte za to, když udělá chybu		,494*	0,433	0,433	0,145	-0,169	0,165	1,000	-0,133	0,281	0,039	
Q6.8 Ignorování chyb dítěte		-0,028	0,463	-0,084	0,015	-,587*	-0,193	0,463	1,000	-0,126	0,468	0,402

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 6

ZDROJ	Q6.1 Vlastní rutiny/rituály a pravidla v domácnosti	Q6.2 Sdílené čtení a povídky s dětmi	Q6.3 Podpora zdraví a bezpečnosti	Q6.4 Dodržování pravidel disciplíny bez nátlaku	Q6.5 Reagování na předvídačným způsobem	Q6.6 Povzbuzování dítěte, aby zvažilo důsledky svých rozhodnutí	Q6.7 Netrestání dítěte za to, když udělá chybu	Q6.8 Ignorování chyb dítěte	Q6.9 Reagování na pocity a potřeby dětí	Q6.10 Olanžlie uspokojování tužeb dítěte	Q6.11 Ochraňování dítěte před negativními emocemi	Q6.12 Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou
	Q6.9 Reagování na pocity a potřeby dětí	-0,133	-0,133	-0,021	-0,169	-0,236	-0,133	-0,126	1,000	-,482*	0,039	
	Q6.10 Olanžlie uspokojování tužeb dítěte	0,281	,522*	0,424	0,034	0,227	0,281	0,468	-,482*	1,000	,512*	
	Q6.11 Ochraňování dítěte před negativními emocemi	0,430	0,274	0,201	-0,347	0,263	0,039	0,402	0,039	,512*	1,000	
	Q6.12 Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou											
	Q6.13 Projevování zájmu o život dítěte											
	Q6.14 Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivity	0,304	,789**	0,245	,595*	0,378	0,310	-0,338	-0,169	0,238	0,000	
	Q6.15 Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte	0,112	-0,133	0,145	0,310	0,165	-0,133	-0,379	-0,133	-0,221	0,020	
	Q6.16 Povzbuzování dítěte, aby si předtím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci	-0,118	0,065	,570*	-0,074	-0,015	0,065	0,165	0,436	0,066	-0,102	
	Q6.17 Podporování dítěte k řešení problémů	-0,019	0,310	,508*	-0,214	0,040	0,310	0,427	0,310	0,238	0,149	
	Q6.18 Přizpůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech vzhledem k věku a odpovědnosti dítěte	0,171	0,228	0,330	0,107	-0,054	0,228	0,032	0,228	0,046	-0,074	
	Q6.19 Přenechání odpovědnosti dítěti	,494*	1,000**	0,456	0,310	,566*	0,433	-0,084	-0,133	,522*	0,274	
	Q6.20 Dělení věcí za dítě, když ono samo je odmětá dělat	-0,207	0,205	-0,142	-0,260	0,145	-0,102	0,422	-0,102	,538*	,544*	
	Q6.21 Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé	-0,211	0,254	-0,021	-0,314	-0,083	0,469	,716**	0,254	0,324	0,346	
	Q6.22 Promlouvání k dítěti ohledně důsledků jeho jednání	0,334	0,165	,747**	-0,299	0,150	0,165	0,268	0,165	0,227	0,263	
	Q6.23 Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit jeho chování	,489*	0,394	,558*	0,140	0,454	0,394	0,033	-0,145	0,212	-0,055	
	Q6.24 Nechat poznat dítě, jaké chování je očekáváno	0,461	0,228	,692**	-0,257	0,251	0,228	0,032	0,228	0,046	0,178	

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 6

ZDROJ	Q6.13 Projevení zájmu o život dítěte	Q6.14 Podporování dítěte, aby si vlastní zájmy a aktivy	Q6.15 Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte	Q6.16 Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc (...)	Q6.17 Podporování dítěte k řešení problémů	Q6.18 Připůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech vzhledem (...)	Q6.19 Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku	Q6.20 Dělení věci za dítě, když ono samo je odmitá dělat	Q6.21 Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé	Q6.22 Promlouvání k dítěti ohledně dítědli jeho jednání	Q6.23 Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit jeho chování	Q6.24 Nechat poznat dítě, jaké chování je očeláváno
	Q6.9 Reagování na potřeby dětí	-0,169	-0,133	0,436	0,310	0,228	-0,133	-0,102	0,254	0,165	-0,145	0,228
	Q6.10 Odkazité uspokojování tužeb dítěte	0,238	-0,221	0,066	0,238	0,046	,522*	,538*	0,324	0,227	0,212	0,046
	Q6.11 Ochránování dítěte před negativními emocemi	0,000	0,020	-0,102	0,149	-0,074	0,274	,544*	0,346	0,263	-0,055	0,178
	Q6.12 Vyjadřování bezpodmínečné lásky pečující osobou											
	Q6.13 Projevení zájmu o život dítěte											
	Q6.14 Podporování dítěte, aby si vybralo vlastní zájmy a aktivy	1,000	0,310	-0,074	0,190	0,107	,789**	0,000	-0,132	0,040	0,140	0,107
	Q6.15 Rozpoznávání silných stránek a talentů dítěte	0,310	1,000	-0,306	-0,169	-0,203	-0,133	-0,410	-0,391	0,165	-0,145	0,228
	Q6.16 Povzbuzování dítěte, aby si před tím, než požádá o pomoc, vyzkoušel věci	-0,074	-0,306	1,000	,553*	,663**	0,065	0,000	0,371	,509*	0,271	0,381
	Q6.17 Podporování dítěte k řešení problémů	0,190	-0,169	,553*	1,000	0,107	0,310	0,173	0,413	,717**	0,140	0,471
	Q6.18 Připůsobení rodičovské úrovně pomoci při úkolech vzhledem k věku a odpovídající jeho věku	0,107	-0,203	,663**	0,107	1,000	0,228	-0,156	0,223	0,251	0,362	0,346
	Q6.19 Přenechání odpovědnosti dítěti odpovídající jeho věku	,789**	-0,133	0,065	0,310	0,228	1,000	0,205	0,039	0,165	0,394	0,228
	Q6.20 Dělení věcí za dítě, když ono samo je odmitá dělat	0,000	-0,410	0,000	0,173	-0,156	0,205	1,000	,509*	-0,145	-0,266	-0,389
	Q6.21 Povolování dítěti přerušovat jiné dospělé	-0,132	-0,391	0,371	0,413	0,223	0,039	,509*	1,000	0,069	-0,016	-0,104
	Q6.22 Promlouvání k dítěti ohledně dítědli jeho jednání	0,040	0,165	,509*	,717**	0,251	0,165	-0,145	0,069	1,000	0,234	,859**
	Q6.23 Vysvětlování dítěti, jaký má rodič pocit jeho chování	0,140	-0,145	0,271	0,140	0,362	0,394	-0,266	-0,016	0,234	1,000	0,425
	Q6.24 Nechat poznat dítě, jaké chování je očeláváno	0,107	0,228	0,381	0,471	0,346	0,228	-0,389	-0,104	,859**	0,425	1,000

Norsko velkomesto

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 8

ZDROJ		Q8.1 Chronický hluk v domácnosti	Q8.2 Nepořádek v domácnosti	Q8.3 Negativní atmosféra v domácnosti	Q8.4 Neuspořádané a rozhádané sousedství	Q8.5 Množství spolubydlících v bytě
Česko obce	Q8.1 Chronický hluk v domácnosti	1,000	0,370		0,053	0,281
	Q8.2 Nepořádek v domácnosti	0,370	1,000		,566*	0,479
	Q8.3 Negativní atmosféra v domácnosti					
	Q8.4 Neuspořádané a rozhádané sousedství	0,053	,566*		1,000	,694**
	Q8.5 Množství spolubydlících v bytě	0,281	0,479		,694**	1,000
Česko velkoměsto	Q8.1 Chronický hluk v domácnosti	1,000	,658**	-0,230	0,109	0,304
	Q8.2 Nepořádek v domácnosti	,658**	1,000	-0,202	0,170	,565*
	Q8.3 Negativní atmosféra v domácnosti	-0,230	-0,202	1,000	0,342	0,432
	Q8.4 Neuspořádané a rozhádané sousedství	0,109	0,170	0,342	1,000	0,366
	Q8.5 Množství spolubydlících v bytě	0,304	,565*	0,432	0,366	1,000
Norsko obce	Q8.1 Chronický hluk v domácnosti	1,000	0,453		0,434	0,380
	Q8.2 Nepořádek v domácnosti	0,453	1,000	0,021	,521*	0,358
	Q8.3 Negativní atmosféra v domácnosti		0,021	1,000	0,152	0,152
	Q8.4 Neuspořádané a rozhádané sousedství	0,434	,521*	0,152	1,000	,649**
	Q8.5 Množství spolubydlících v bytě	0,380	0,358	0,152	,649**	1,000
Norsko velkoměsto	Q8.1 Chronický hluk v domácnosti	1,000	-0,330	,653**	0,227	-0,288
	Q8.2 Nepořádek v domácnosti	-0,330	1,000	-0,274	,607**	0,471
	Q8.3 Negativní atmosféra v domácnosti	,653**	-0,274	1,000	0,184	0,036
	Q8.4 Neuspořádané a rozhádané sousedství	0,227	,607**	0,184	1,000	0,421
	Q8.5 Množství spolubydlících v bytě	-0,288	0,471	0,036	0,421	1,000

Příloha 5: Korelační matice otázky č. 9

ZDROJ		Q9.1 Střídání poskytovatelů péče	Q9.2 Množství lidí pohybujících se v domácnosti (střídání partnerů)	Q9.3 Změny v bydlišti (přechodná péče, stěhování...)	Q9.4 Množství návštěv
Česko obce	Q9.1 Střídání poskytovatelů péče	1,000	-0,027	-0,128	0,122
	Q9.2 Množství lidí pohybujících se v domácnosti (střídání partnerů)	-0,027	1,000	0,040	,584*
	Q9.3 Změny v bydlišti (přechodná péče, stěhování...)	-0,128	0,040	1,000	0,345
	Q9.4 Množství návštěv	0,122	,584*	0,345	1,000
Česko velkoměsto	Q9.1 Střídání poskytovatelů péče	1,000	0,412	0,315	0,166
	Q9.2 Množství lidí pohybujících se v domácnosti (střídání partnerů)	0,412	1,000	,749**	0,280
	Q9.3 Změny v bydlišti (přechodná péče, stěhování...)	0,315	,749**	1,000	0,234
	Q9.4 Množství návštěv	0,166	0,280	0,234	1,000
Norsko obce	Q9.1 Střídání poskytovatelů péče	1,000	-0,030	-0,268	0,219
	Q9.2 Množství lidí pohybujících se v domácnosti (střídání partnerů)	-0,030	1,000	,724**	-0,016
	Q9.3 Změny v bydlišti (přechodná péče, stěhování...)	-0,268	,724**	1,000	0,062
	Q9.4 Množství návštěv	0,219	-0,016	0,062	1,000
Norsko velkoměsto	Q9.1 Střídání poskytovatelů péče	1,000	0,422	0,364	0,030
	Q9.2 Množství lidí pohybujících se v domácnosti (střídání partnerů)	0,422	1,000	,752**	0,181
	Q9.3 Změny v bydlišti (přechodná péče, stěhování...)	0,364	,752**	1,000	0,057
	Q9.4 Množství návštěv	0,030	0,181	0,057	1,000

Příloha 6: Přehled odpovědí dobré praxe

DOBRÁ PRAXE	
ČR	Norsko
Jednotlivé resorty státu by spolu měly spolupracovat, služby by na sebe měly navazovat, každá by měla být transparentní v tom, co poskytuje.. Dostatečně vyškolení	Musí se zahrnovat jak dospělí, tak děti, musí se dohodnout, co je výzvou a čeho chce člověk dosáhnout. Poctivost trvá dlouho. Měli jsme rodinu, kde se maminka odvažovala být k výzvám poctivá, řešili jsme to s dětmi, které již pochopily, že maminka bojuje, aniž by věděla proč. Dohodli jsme se na tom, co rodina z dlouhodobého hlediska chce, a tak jsem ji vedl prostřednictvím domácích návštěv a rozhovorů s dětmi i matkou. Trvalo to dlouho, ale rodina si nyní vede dobře sama.
Dobrou praxí je velká podpora rodiny. V praxi jsem zažila matku, která během těhotenství požívala "tvrdé drogy", měla pokus o sebevraždu a po porodu byla schopna abstinovat a na začátku s pomocí, nyní již sama dokáže pečovat o své dítě.	Aby rodiče věděli, s kým mládež je a že spolu vedeme rozhovor. Ten ukauje úctu a pokoru při práci se zranitelnými mladými lidmi.
návrat dítěte z kojeneckého ústavu k biologické matce	Zapojit uživatele, nechat slyšet hlas dítěte, věnovat čas, schopnost naslouchat, vysvětlovat bez odborného jazyka, ukázat péči všem stranám, vytvořit společné porozumění
Nechat rodinu žít jejich stylem života.	Nejdůležitější věc, kterou si myslím, je najít jádro problému a pracovat na něm. Je zbytečné zavádět opatření, která nesouvisí s rodinnými výzvami.
Kontakt na NNO, vybudování důvěry mezi klientem a sociální pracovníci	Mapování rodičovských dovedností a selhání. Umožněte rodičům pečovat o své děti. To však vyžaduje velké porozumění různým rodinným konstelacím, ale člověk musí pracovat, aby fungovaly některé absolutní věci
Dodržovat stanovená pravidla doma	Společně k bezpečnosti dětí.
Empatie, podpora, pomoc	"zviditelnit" hlas dítěte
Hájit objektivně zájmy dítěte, nikoliv subjektivně. To může narážet na integritu rodiny, v tom případě je nejvíce podpořit v samostatnosti, pokud budou mít zájem.	miljøarbeider práce úzce spolupracuje s rodinami s problémy zaměřenými na hranice rodičů a organizaci v domě. Hledání jiných řešení než užití flacky a násilí.
Je důležité, aby lidé, se kterými se setkáte, setkali s pokorou, porozuměním a spoluurčením	Miljøterapeut doma, přímé vedení rodin.
Laskavý, citlivý přístup, s vysokou trpělivostí, jasnými pravidly a pevnými hranicemi	Musíte se skutečně starat o blaho rodiny a pokud rodina nevěří, že jim přejete to dobré, nedojde k žádné změně v rodině. Rodina Vás nemůže vidět jako nepřítele.
Matka odložila dítě, ohrozila ho na životě a zdraví. Pobývala neznámo kde. I když se našla babička, musely proběhnout testy DNA, které trvaly poměrně dost dlouho. Dítě bylo umístěno v PPPD, pak byl navazován kontakt s biologickou rodinou a následně došlo k jeho bezproblémovému předání. Dítě se dobře začlenilo.	Motivování rodiče, kteří uznávají, že se při výchově dětí rozhodli špatně a kteří se chtějí učit nové strategie. Systematické a zpočátku časté poradenství v domácnosti.
Neřešit starosti klienta, ponechání kompetencí, důvěra, zapojení všech členů do procesu	Objasnit role a očekávání. Zkontrolovat, zda jsme na stejném místě. Začít s něčím, na čem jsme se dohodli/ shodli, že lze vylepšit. Zaměřit se na zvládnání.
Pokud je ve spolupráci zachována pravidelnost a dobře fungují služby a hmotné zajištění, pak se hůře nebo špatně fungující rodina pozvedne a zlepší se celkové klima v rodině s pozitivním dopadem na dítě. Jde ale o motivované a odpovědné klienty. Jinak je výsledek krátkodobý...	Podpora rodičovské moci, při správném rozhodování si je vědoma jejího dopadu na děti. Spolupráce s dalšími agenturami na získání podpory v celé rodině: policie, škola, lékař, zdravotní stanice, psycholog, systémy finanční podpory prostřednictvím NAV, zaměstnavatel atd.: Srozumitelnost je velmi důležitá. Familieråd- metodikk: shromažďování sítí a vytváření plánů podpory a pomoci dítěti / rodině: zapojení agentury. Budovat dobré vztahy - porozumění a setkání s rodiči. Interní vedení a příležitost k diskusím
Podpora kompetencí rodiny, provázení - zajištění stabilní provázející osoby	Průběžné sledování, budování důvěry v uživatele.

Příloha 6: Přehled odpovědí dobré praxe

DOBRÁ PRAXE	
ČR	Norsko
Pomoc a podpora matky při hledání bydlení, její podpora dobrého vztahu k dětem, zvýšení sebevědomí matky, pozitivní motivace	Vytváření bezpečí a důvěry v rodině. Být upřímní. Respektující, vděčný a to povede k dobrým rozhovorům.
OSPOD ve spolupráci s doprovázejícími organizacemi, kdy se děti vrátily zpět k rodičům z NRP	Rodinné rozhovory, kde celá rodina, děti a dospělí říkají, jak se jednotlivci cítí v rodině a co chtějí jinak. Vytvořit společná pravidla a společně hovořit o emocích.
Pokud matka, která nemá dítě v péči, o něj projeví zájem, tak ji podpořit, poskytnout poradenství, nasměrovat tak, aby si uspořádala podmínky pro možnost přijetí dítěte zpět do své péče.	Seznámit se s úsměvem, být naslouchající a respektovat, že lidé v životě dělají dobré i nezdravé rozhodnutí.
Rodiny motivovat, ale neřešit za ně problémy. Pouze jejich vlastní aktivita vede k pozitivním výsledkům.	Využití rodinného poradenství nebo vytváření sítí
Podpora rodiny, komplexní a ne pouhá kontrola.	Rodina dostala správné kroky, opatření ve správný čas
Schopnost dítě v pravý okamžik "pustit"	Zjistit, co je hlavním problémem, a podniknout zde kroky. Poskytnout vhodná opatření, která povedou k pozitivní změně. Seznámit se s respektem.
Spolupráce s dalšími odborníky, NNO. Pokud se daří namotivovat rodiče ke spolupráci a udržet pracovní vztah v pozitivním směru. Navrácení dítěte do biologické rodiny, nebo	
Spolupráce s pěstouny a navázání zdravého vztahu s dítětem klíčovou pracovnící. Neradit, nenařizovat, spíše poskytnout podporu v porozumění obou stran a podpora v komunikaci mezi dítětem a pěstounem	
V náhradní rodinné péči je nutné brát osobu pečující jako rovnocenného partnera. Poté vše funguje jak má. Důležitá je také důvěra pracovníkem a osobou pečující, pocit bezpečí pro klienta. Při práci s dítětem je to podobné - projev zájmu o dítě, vyslechnout, dát mu pocit bezpečí a zájmu o něho.	
Vyslechnout klienta, projevit zájem, nabídnout možnosti řešení nebo služby, dovést klienta k řešení, být mu nápomocný, ale řešení nechat na něm.	
žadatelce byla zprostředkována PP nezletilému dítěti, jehož matka byla uživatelkou návykových látek psychicky labilní, nestabilní, otec v RL neuveden. Dítě bylo svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu a posléze byla pro něho vytipována vhodná pěstounka. Ta bezpodmínečně přijímá svěřené dítě. Respektuje jeho potřeby, nespěchá a neplní si svá očekávání na úkor dítěte. Zachovala požadovanou dobu pro vybudování a posílení vztahové vazby tím, že se dítěti aktivně věnovala. Spolupracuje s doprovodnou organizací, plní si povinné vzdělávání, je v kontaktu s příslušnými odborníky.	

Příloha 6: Přehled odpovědí špatné praxe

ŠPATNÁ PRAXE	
ČR	Norsko
arogance, zlehčování problémů, uplatňování moci	Obvykle jde o špatnou sociální práci, pokud není situace dostatečně vyšetřena a jsou přijata nesprávná opatření.
direktivní přístup, nerozpoznání možností klienta	Kontaktní osoba, která má předpojaté postoje a která je dominantní, se pro lidi, se kterými se setkáte, rychle stává špatnou zkušeností
Dítě žije v biologické rodině s tím, že je rodina sanována různými organizacemi. Sanace za "každou cenu" je v neprospěch dítěte, jen se prodlužuje jeho pobyt v nevhodném prostředí.	Neposlouchat klienta, že já vím nejlépe. Pokusit se něco udělat, když motivace chybí nebo pokud je spolupráce vynucená.
Do péstounské péče na přechodnou dobu bylo po narození svěřeno dítě, jehož matka byla závislá na alkoholu, otec se necítil kompetentní k převzetí zodpovědnosti za dítě z Každá příbuzenská péče!	Nezaměřovat se na negativní chování dítěte, trest, důsledky chování dítěte.
Dopředu si udělat na klienta názor, nálepkovat ho a nebo mu chtít pomoci tím, že za něj všechno zařídím, nenastavím hranice.	Práce příliš dlouho ve stejné stopě/linii, která nepřináší výsledky, aniž byste vyhodnotili a změnili cíl, záměr
Myslím si, že by sociální pracovník neměl do rodiny razantně vstupovat, pokud nejde o zdraví a život dítěte. Na úplně špatný případ si nevzpomínám.	Mužský sociální pracovník byl umístěn do muslimské rodiny, která měla rodinu vést, když otec pracoval. To nevedlo k pozitivnímu výsledku. Střet kultur.
nekompetence, přejímání odpovědnosti za klienta	rodiče, kteří nejsou motivováni, kteří pouze plní pokyny, protože o tom rozhodl Barnevernet. Pouze „kancelářské“ vedení.
nemá zkušenost	Rodina neobdržela pomocná opatření v pravý čas, pozdě nebo nesprávně
nenechat se pohltnout, nepřebírat na sebe zodpovědnost rodičů a pečovatelů	Tam, kde rodiče / děti nemají příležitost najít řešení sami.
nepodařilo se sanovat rodinu, nekompetentní širší biologická rodina, pro dítě nebyla nalezena vhodná NRP, nakonec ústavní péče	Rodina se nezaměřuje na to, co udělali špatně nebo co mohou udělat pro změnu své situace, ale zaměřuje se na to, kdo nese vinu. Například ji někdo hledá, vysvětluje, popírá.
nespolupráce s matkou a péstounem	Případy, kdy má sociální pracovník kontrolu nad stranami, bez dobré komunikace, různá očekávání
nespolupráce ze strany rodiny	Top-down myšlení, hrozby, neúcta a nepokora. Nepřátelství. Vy a oni další (nás a ostatní) -zobecnění
Odebrání dětí z rodiny bez jakékoli předchozí pomoci a podpory rodičů.	Vysoký stupeň přepínání klíčových pracovníků (saksbehandler) a špatné shody mezi uživatelem a sociálním pracovníkem
Pokud se sociální pracovník přetvařuje, klient to vycítí. Nejvíce to poznají romští klienti. Pokud se klientům lze, je to špatně, nikam to nevede. Jen se rozpadne mezi nimi vztah.	Zacházení s lidmi z patra s arogancí. Malý odraz vlastní síly a praxe. Malé porozumění a spolupráce s jinými profesními organizacemi. Žádné vedení od personálu.
práce s rodinou nefunguje pokud chybí provázanost jednotlivých institucí (bydlení, hmotné zajištění, terénní služby apod.) a pokud sám klient nemá ochotu něco změnit. Kamenem úrazu je mnohdy bydlení a kvalita bydlení sociálně slabších rodin, což je spíše důsledek špatné legislativy než samotné práce s rodinou. Sociální pracovník nemá často potřebné a dostatečné nástroje trvalejší pomoci.	Závislost a duševní zdraví ztěžující rodičům mentální nebo emoční přístup k dětem. Mohou také existovat životní krize, které ovlivňují přístup rodiče, jako jsou změny životních situací, sňatky nebo umírání.
Prarodiče žádající o svěření dítěte do péstounské péče z finančních důvodů.	V rodinné intervenci jsme měli nějaké myšlenky na to, co by bylo potřeba, aniž bychom to sdělili dětem bez domýšlení. Účinek opatření nebyl žádný, protože rodina nerozuměla účelů a stanovenému cíli.
Soud odkládá odebrání dětí a dává rodičům stále nové šance na řešení problémů. Prodlužuje to dětem život v nevyhovujících podmínkách, kdy zanedbávání přechází v týrání.	
Udržování nefunkčních vztahů v rodině, vazby mezi rodičem a dítětem. Mnohdy soud dává mnoho možností pro rodinu, která se nesnaží pečovat nebo pracovat na sobě a na rodinném poutu. Obzvláště, když by dítěti mohlo být i na přechodnou dobu lépe u sociálního rodiče, v ústavní péči na přechodnou dobu, než se rodiče opět navrátí do rovnováhy.	

Příloha 6: Přehled odpovědí špatné praxe

ŠPATNÁ PRAXE	
ČR	Norsko
vést výchovu jen dle svého přesvědčení a zvyklostí (jak vychovávám své děti, budu vychovávat i ty přijaté...), nerespektování potřeb dítěte, chybí práce s minulostí dítěte, autoritativní styl výchovy	
umístění dítěte z pěstounské péče do dětského domova	
uplatňování mocenského přístupu k rodině a jejím členům	
Výkon z moci úřední, nucení do spolupráce	